

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

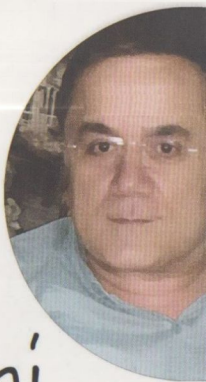
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Memet Kara

Ordulu Emin'in "Kurtuluş" Tarihi

MEMET KARA
Ordulu Emin'in Kurtuluş Tarihi

MEMET KARA Samsun, Alaçam, 1955 doğumlu. İlk ve ortaokulu Alaçam Yenice Köyü'nde, liseyi Kastamonu Abdurrahmanpaşa Lisesi'nde parasız yatılı olarak okudu. 1978 yılında İstanbul Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Enstitüsü'ne (bugünkü adıyla İletişim Fakültesi) girdi. Siyasi faaliyetlerini işçi sınıfı içerisinde sürdürmek amacıyla okuldan ayrıldı. Alibeyköy, Eyüp, Kâğıthane bölgesindeki çalışmalarından sonra Cevizli Tekel Direnişi'ne destek için Cevizli bölgesine geçti. 12 Eylül askeri diktatörlüğü sonrasında da buraya yerleşti. 2002-2009 yılları arasında arkadaşlarıyla birlikte *Katılımcı Maltepe* adıyla yerel bir gazete çıkarttı. Yine bu yıllardan itibaren Demokratik Toplum Partisi ilçe örgütünde çalışmaya başladı. 2007 yılında DTP'den Maltepe Belediye Başkanlığı'na adaylığını koydu. Evli ve iki çocuk babası.

İletişim Yayınları 2195 • Anı Dizisi 67

ISBN-13: 978-975-05-1808-9

© 2015 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2015, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

YAYINA HAZIRLAYAN Fatih Duman

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Yılmaz Aysan, Ankara, 1978

(*Afişe Çıkmak*, s. 246, İletişim Yayınları, 2013)

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

MEMET KARA

Ordulu Emin'in *Kurtuluş Tarihi*

BİRİNCİ BÖLÜM

I

12 Eylül, hep içeriden, hapis yatanlar tarafından anlatılır. Genelde işkence ve hapishanedeki direniş öyküleri kaleme alınmıştır.

Ben ve benim gibi 12 Eylül öncesi devrimcilik yapıp 12 Eylül'de yakalanmayan insanların öyküleri pek anlatılmaz. Anlatılanlar da yurtdışına kaçıp sığınmacı olanların öyküleridir.

Benim yakalanmamamın birçok nedeni olabilir.

Bana göre, en büyük nedeni, kod adı kullanmamdır. O dönem herkesin kod adı vardı. Ancak benimki biraz farklıydı, şöyle: İnsanlar okullarında, mahallelerinde, köylerinde, işyerlerinde devrimciliğe başlar, bir süre sonra başları bir şekilde yasal olarak belaya girdiğinde, kendisi örgüt tarafından bulunduğu yerden alınır, başka bir alana verilirdi. Bu arada kendisine sahte bir kimlik ayarlanırdı. Arkadaş kendi adını kullanır, kendi adı kod adı olurdu.

Bana gelince, 1979 yılının başlarında, İstanbul Üniversitesi

tesi Merkez Kampüsü'nün arka tarafında, Süleymaniye'deki kafede otururken, (o dönem devrimciler Süleymaniye'de, faşistler Beyazıt Meydanı'nda takılırdı) Köylü İzzet yanıma geldi.

– Seni buradan alıyoruz, dedi. Evet, bu kadar, üniversiteden ayrılıp işçi çalışması için mahalleye geçişimin başlangıcı bu kadar. Kalkıp, Vezneciler'den Alibeyköy minibüsüne bindik. Köylü İzzet:

– Adını değiştirelim, dedi.

– Tamam, dedim.

– Hangisi iyi, Ali mi, Emin mi? Memet'in uzantısı gibi olsun istiyordu. Memet Ali veya Memet Emin'miş adım da Memet'i kullanmıyorum diğerini kullanıyormuşum gibi olacaktı.

– Emin, dedim.

Alibeyköy, Kâğıthane bölgesinde yeni adıma ilk başlarda alışamadım. İleriki zamanlarda Cevizli bölgesine geçtiğimde alışmıştım. Öyle alıştım ki zamanla memleketimi de değiştirdim. İnsanlar nerelisin, diye sorduğunda artık Orduluyum diyordum. Samsunlu Memet, oldu Ordulu Emin.

Polis Ordulu Emin'i aradı. Polise düşüp çözülen arkadaş olursa, Ordulu Emin diye biliyordu. O kadar ki kaynanam ve eşimin akrabalarının çoğu hâlâ Emin der bana.

O zaman poliste öyle bilgisayar, GBT, kamera vs. gibi teknoloji kullanımı yoktu. Kullandığı yöntem işkenceydi. Bilgiyi işkenceyle toplardı genellikle.

* * *

Sonradan (bu hikâyenin geçtiği tarihten epey sonra) Maltepe'de tanıştığım ağabeylerim oldu. Bunlar, geçmiş dönemleri anlatırken hep;

– Ağabey bunları yazın, dedim. Sizinle mezara gitmesinler; İsmail Yeşilyurt, Bingöl Erdumlu, Tangör Çakıroğlu.

Anlatınca siz de hak vereceksiniz, neden yazmaları gerektiğine.

Ismail Yeşilyurt'u önceden tanıyor olmam nedeniyle ileri ki sayfalarda az da olsa anlatacağım.

Bingöl Erdumlu, THKP-C Hareketi'nin kurucularındandır. Bilmem kaç numaralı sanık olarak yargılanmıştı.

Maltepe'ye geldiğimde Balıkçı Kenan göstermiş olmalı, iki katlı ahşap bir ev, Beşçeşmeler'in aşağısında, Demirkol Kafe'nin üst tarafında. Buranın sahibi Bingöl Ağabeymiş. Mahir Çayan'la, Hüseyin Cevahir burada kalıyorlarmış.

Günün birinde, bir bekçi iki gençten şüphelenmiş, polise haber vermiş, polis gelmeden, Mahir'le Hüseyin evden çıkmış, alt geçitten geçerek minibüs yolundaki camiye kadar geldiklerinde, polis arabası gelmiş, polis teslim olmalarını istemiş, Mahirler bir kızı rehin alarak caminin ilerisindeki eve girmişlerdi. Kız bir albayın kızı, girdikleri ev de albayın eviymiş. Mahirler burada polisle çatışmaya başlamıştı. Sonra askerler de gelmiş, keskin nişancı subay, Hüseyin'i vurmuştu. Sonra Mahir Çayan da vurulmuştu. Cevahir ölmüş, Mahir iyileştikten sonra askerî cezaevine konmuştu.

Maltepe'de yaşayıp, Mahir Çayan'ın kaçış öyküsünü de dinlememiş olmanız olanaksız gibi, burada yaşayan Refet Hoca da kaçış hikâyesini anlattı; ama mesleği öğretmenlik olan Refet Hoca sürekli yazıyor, onun anıları mezara gitmeyecekti.

* * *

Tangör Çakıroğlu, 1956'dan başlatıyor anlatmaya, İTÜ Öğrenci Hareketleri'ni, Menderes Hükümeti'ne olan muhalefeti, Taksim'den ıslıkla:

“Olur mu böyle, olur mu?

Kardeş kardeşi vurur mu?”

Marşını çalmaya başlarlarmış, insanlar katılırmış yürüyü-

şe ve ıslığa, Tünel'e vardıklarında kuyruğun bir ucu, Galata-saray Lisesi'nde olurmuş.

Sonra Ankara'ya geçmiş Tangör Çakıroğlu. Ankara'da TIP Çankaya İlçe Sekreteri olmuştu. Mahir Çayanlar, Yaşar Kemaller, Can Yüceller, Mahsuni Şerifler TIP Çankaya üyesiydiler. Yaşar Kemal seçim çalışmalarında kahveye girer:

– Ben aday değilim, ama sizlerden Türkiye İşçi Partisi'ne oy istiyorum, diye başlayıp TIP propagandası yaparmış.

Can Yücel, radyoda TIP'e ayrılan sürede konuşmacı olarak yer almış, seçim zamanları.

Mahsuni'nin gerçek adı Şerif Çırak'mış. Zülfü Livaneli'nin kitapçı dükkânına giderlermiş, ama onun saz çaldığını Ruhi Su konserinde öğrenmişti.

– Saz çaldığını söylememiştin, demişti. Zülfü;

– Eh amatörce bir şeyler çalışıyoruz işte, demiş.

Örneğin TIP'in Ankara yönetimine “devrimci TIP komitesi” adıyla muhalif liste çıkardıklarında D. Perinçek;

– Ağabey beni beşinci sıraya yazmışsın, neden birinci sıraya yazmadın, diye itiraz etmiş. Tangör Ağabey:

– Kariyerist biriymiş, bizim liste tulum kazanacaktı, listede adı olan herkes kazanacaktı ama ilk sırada Mahir'in olmasını hazmedememişti, diyordu.

TIP yönetimine muhalif olunca, Çankaya Şube Yönetimi'ni feshetmiş TIP merkezi. Mahir Çayan'la Tangör Abi, merkeze gitmişler, orada bir sendikacı Mahir'in başına silah dayamıştı falan.

– Bu hikâyeleri yazın ağabey, yazamıyorsanız, bir teyp alın konuşun biri yazar sonradan, diyordum.

2

Üniversiteyi kazanıp İstanbul'a geldiğimde hemen okula başlamadım. Bir hafta; Topkapı Sarayı, Yerebatan Sarnıcı,

Galata Kulesi, Taksim, Beyoğlu gibi İstanbul'un birçok yerini dolaştım.

İkinci haftanın başında okula gitmeye karar verdim.

Okulun o zamanki adı, Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Enstitüsü'ydü. Merkez binaya girmeden, eczacılık, işletme, iktisat fakültelerinin bulunduğu sokakta, İşletme Fakültesi ile aynı binadaydı.

Sokağın bir yanında merkez kampüsün yüksek duvarları, diğer yanında fakültelerin duvarı, iki yanı kapalı sokak vardı.

Sokağa girdim. Sesler, sloganlar; sokakta yüzlerce kişi kavga ediyor. Ben Beyazıt tarafından girdim. Girdiğim taraftaki grup faşistlerdi. Okula giden sokağın başındaki büfeden girip Osmanlı'dan kalma kemerli arka yoldan Süleymaniye girişinden, Esnaf Hastanesi'nin önüne geldim. Bu tarafta bizimkiler vardı. Taşlar sopalar derken, kavga sona erdi. Şimdi, sivil ve üniformalı polisler tuttuğunu minibüslerle dolduruyordu.

İktisat Fakültesi'nin önünde olup bitenleri izliyordum. Yanıma uzun boylu esmer yeşil parkalı biri geldi:

- Ne yapıyorsun burada?
- Okula gideceğim, yolun açılmasını bekliyorum.
- Hangi okuldan?
- Gazetecilik, dedim.
- Ben de gazetecilikteyim, dedi.
- Adı Zafer'di. Elazığlıymış.
- Sen nerelisin, diye sordu.
- Samsunluyum, dedim.

Ayaküstü biraz sohbet ettik. Devrimci olup olmadığımı öğrenmek istiyordu. Samsun'da Kurtuluş grubu vardı, bir iki yıldır onların dergilerini okuduğumu anlattım, Kurtuluşçu olduğumu anlayınca;

- Derneğe gidelim mi, diye sordu.

Gittik. Daha okula başlamamıştım. Ama İstanbul'da devrimciliğe adım atmıştım.

Dernek dediği, Aksaray'da Ufi Mağazası'nın arka tarafında üç dört katlı eski bir binaydı. Bir katında Cerrahpaşa-Der, bir katında İktisat-Der olan kısaca Kurtuluşçuların derneklerinin olduğu bir binaydı.

Az ileride bir sokakta da yine Kurtuluşçuların lise derneği Dev-Lis vardı.

İktisat-Der'e girdik.

Sonradan hayatımda farklı bir yere sahip olacak Ahmet Kaya'yı burada tanıdım. Keza İrfan Cüre, Seyfi Öngider, Artist Mustafa, Faruk Ağca, Atilla Mermeroluk, Şevket Karakuş gibi İstanbul Üniversitesi'nin öncü takımını burada tanıdım. Hayatımın bu bölümünde yer alan onlarca devrimci arkadaşımın burada tanışmıştım.

Bu bina Tarihi Yarımada'daki Kurtuluş Hareketi'nin merkezi gibi çalışıyordu. Seminerler burada yapılıyor, afişe, yazılamaya buradan çıkılıyordu.

* * *

Bir gün köyden bir arkadaşım gelmişti. Oturalım konuşalım istiyor, ben, köyden bizimkiler söylemiştir; 'git bir bak bakalım bizim oğlan ne yapıyor' demişlerdir diye düşünmüştüm. Hem Harun benim devrimci olduğumu biliyordu. Yine bir gün, 'bu işler İstanbul'da nasıl oluyor' merakıyla benimle derneğe geldi. O akşam yazılamaya çıkacaktık. Akşam insanlar sokaklardan çekilsin diye erken çıkmıyorduk.

– Sen yat uyu, ben çıkarken seni uyandırırım beraber gideriz, dedim. Ben de kitap okuyarak vakit geçirdim. Saat ilerledikçe gelenler artıyor, gelenler artıkça ses de çoğalıyordu. Harun uyandı tabii, benden altı yedi yaş büyük. O kadar genci görünce şaşırdı. Alaçam'ın köylerindeki devrimcilerin hepsini toplasan ancak bu kadar ederdi.

Kendilerinden büyük birini görmek de arkadaşları heyecanlandırdı. Bizim büyük şef dediklerimiz bile ancak üç dört yaş büyüktü bizden.

Laleli tarafına çıkan kavşağın etrafındaki tahta taraçalardan başladık yazılamaya. Üst geçide bir de alt geçit ekliyordlardı, Taksim yönünden Yenikapı yönüne. Etrafını tahtalarla dikine kaplamışlardı. Yazı için müsait ve büyük bir alan oluşmuştu. Ancak iki jandarma dikmişlerdi başına. Jandarmalar devriye geziyorlardı. Bir baştan bir başa gidiyorlar, dönüp öbür başa kadar geliyorlardı. Bunu sürekli tekrarlıyorlardı. Biz gizlendik. Bir arkadaş, onlar arkasını dönünce gizlendiğimiz yerden çıkıyor, bir, en çok da iki harf yazıyor, tekrar gizleniyordu. Jandarmalar yazıyı görünce tüfeklerini ellerine alıyor bir süre etraflarına bakıyor, kimseyi göremeyince de devriyeye devam ediyorlardı. Onlar devriyeye başlayınca arkadaş tekrar gidiyor, bir iki harf daha yazıyordu. Uzun sürdü ama sonunda bitti. “Faşist Yuvaları Dağıtacağız, Faşizme Karşı Omuz Omuza, Kurtuluş” diye yazdık.

Yazıdan sonra derneğe gidip yattık.

Harun sevmişti derneği, ertesi akşam bizimle afişe çıktı. Afişlerle, kovalarla, fırçalarla Avcılar’a gitmiştik minibüsle. Avcılar’dan Aksaray’a kadar afiş yapıştırmıştık. Yolda ekip arabası durunca kaçmış, bir süre sonra toplanıp tekrar devam ederek sabah Aksaray’a ulaşmıştık. Harun’un yürümekten ayakları şişmiş, fakat söylememişti. Daha sonra köye gittiğimde anlatmıştı.

* * *

Harun kalıpcı ustasıydı, inşaatlarda çalışırdı. Köye gittikten birkaç ay sonra tekrar geldi İstanbul’a. Cerrahpaşa Hastanesi’nin aşağı bloklarında bizim köylü Cemal Usta’nın oğlu Vedat Kalfa vardı, Vedat orada iş almıştı Cevahirlerin taşeronu olarak. Onun yanında çalıştı bir iki yıl kadar. Dev-

rimci değildi, ama devrimcilere cephede almazdı. Kardeşi Apti ise solcuydu, Sinop Öğretmen Okulu'nda okumuş, şimdi öğretmenlik yapıyordu. Asıl adı Abdurrahim'di, kolay olsun diye Apti diyorduk. Apti benden iki üç yaş büyüktü, motosiklete ve içkiye karşı özel bir ilgisi vardı. Yakakent'te 'limandaki' restoranlarda içip sarhoş olarak bindiği motoru ile kaç kaza yaptığını kendisi bile bilmez.

Apti gezmeyi çok severdi. Motosikletiyle Türkiye'de gitmediği il yok gibidir.

İlk duvar yazılarını Apti ile yazmıştık. Bizim köyden Alaçam'a giden asfalt yolun kenarındaki duvarları, "Kahrolsun Çorbacılar, Kurtuluş" sloganı ile donatmıştık boydan boya. "Çorbacı" bizim oralarda zenginlere verilen addı.

3

İstanbul Üniversitesi Merkez Binası işgal altındaydı. Faşistler devrimci öğrencileri okula sokmuyor, girenleri dövüp dışarı atıyorlardı. Merkez binanın dışında kalan bizim gibi fakültelerin içinde bulunduğu bölümlerde genelde devrimci gruplar vardı.

* * *

Süleymaniye, adını Süleymaniye Camisi'nden alan bir semtti aslında.

Burada bir iki katlı ahşap veya taş evler vardı. Dar ve karışık sokakları polis kovalamacalarında bize avantaj sağlardı.

Süleymaniye Camisi adını ilk olarak babamdan duymuştum.

Babam, İkinci Dünya Savaşı yıllarında yeniden askere alındığında Edirne tarafında sınıra sevk edilirken askerî alay, camide konaklanmıştı. Biraz abartmış herhalde, ama on bin kişiyi alabilecek büyüklükte demişti cami için. Bu

büyük cami, Osmanlı'nın en heybetli sultanı tarafından ve en heybetli zamanında yaptırılmıştı.

Süleymaniye Camisi denmesine rağmen, burası tek başına cami değil; imareti, medresesi, kütüphanesi, mezarları ve benzeri binalarla birlikte, çok büyük bir alana kurulmuş komplike binalar bütünüydü. Doğal olarak binaların en büyüğü camiydi.

Caminin içi de dışı kadar görkemliydi. Süleymaniye Camisi'nin kenar kubbeleri bile bizim köydeki kubbeli caminin birkaç misli kadardı. Süleymaniye'nin orta kubbesinin yüksekliğinin yanında bizim oralardaki en yüksek ağaç çüce kalırdı.

Süleymaniye'yi Osmanlı'nın en ünlü mimarı Mimar Sinan yedi yılda yapmıştı. Adam sanki yedi yıl durmadan taş nakış işlemişti. Her bulduğu yere küçük de olsa cam koymuş. Keza camlar da nakış gibi işlenmişti.

Bizim köyde Benzinci Ali Efendi büyük ve güzel cami yaptırdım diye hava atardı. Süleymaniye'yi görse ağzını açmazdı herhalde.

* * *

Faşistler bu tarafa gelmezlerdi. Kavgalar genelde bizim okulun olduğu ara sokakta ya da merkez binanın önünde olurdu.

Derste iken dışarıdan kavga ya da slogan sesleri geldiğinde hocadan özür dileyip çıkar, kavgadan sonra derse dönerdik.

Genelde biz derse girdikten az bir süre sonra polis gelir, bizi alır hemen Beyazıt Meydanı'ndaki karakola götürürdü.

* * *

Bizim okul, daha önceleri eğitim vermiş, ancak zannedersem kapanmış, tekrar açıldığında da ilk öğrencileri biz ol-

muştuk. Yetmiş beş kişi kadardık, okulun hepsi bu kadardı ve bir sınıfta eğitim görüyorduk. Fotoğraf için karanlık oda ve daktilo odasını saymazsak.

Kavga olduğunda bu kadar insan çıkardık dışarı.

Ertesi yıl bir sınıf daha açıldı ve okulun mevcudu arttı. Dolayısıyla kavga için çıkan kişi sayısı da.

Maraş Olayları çıktığında Maraş'ta yüzün üzerinde kişinin katledilmesiyle, faşistlerin istediği oldu ve Ecevit Hükümeti bazı illerde sıkıyönetim ilan etti.

Sıkıyönetimle birlikte okullarda polisin yanında jandarma da güvenlik görevi yapmaya başladı.

Bizim okulda yalnızca polis vardı. Girişe konulan bir masada oturur ve girenlere kimlik kontrolü ve üst araması yaparlardı.

* * *

Beyazıt tarafında eski kitapların satıldığı dükkânlar vardı, sahaf denirmiş bunlara, o güne kadar duymamıştım. Bizim kitap kurdu Ali Erkek, alışveriş yapmıştır belki buradan ama ben yapmadım. Bir kere hocanın verdiği tekstleri bulmak için gitmiştim, onları da bulamadım.

Sahaflar çarşısının az ilerisi ise Kapalıçarşı'ydı. Kuyumcuları, el işi halıları ile ünlü Osmanlı'dan kalmış bir alışveriş merkezi olan Kapalıçarşı'ya, Süleymaniye'ye gelen turistten daha fazla turist gelirdi. Bazı arkadaşlarımız İngilizceleri tam olmasa da turistlerle konuşuyorlardı.

Lisede bir öğretmenim üç şeyi bilmek sosyal açıdan çok önemlidir demişti: En az bir dalda spor yapmak, bir yabancı dil bilmek ve bir müzik aleti çalmak. Bense, en azından dil bilmeyi ve iyi saz çalmayı isterdim. Yabancı dili hiç öğrenemedim, sazı iyi çalmayı da.

Merkez bina ve yan sokaktaki okullarda okuyan arkadaşlarla Süleymaniye'deki kafelerde oturuyor ve burada birbirimizi tanıyorduk.

Laleli'de bulunan Edebiyat ve arkasındaki Fen Fakültesi ile Çapa Tıp, Cerrahpaşa Tıp, Aksaray İktisat gibi okullarda okuyan arkadaşlarla da Aksaray'daki derneklerde buluşuyor, tanışıyorduk.

Ayrıca liseli arkadaşların gittiği Dev-Lis önceden de söylediğim gibi Aksaray'da idi.

Bu derneklerde seminerler verilirdi. Arkadaşların siyasi olarak bilinçlenmesi, Marksizm'in ve Kurtuluş Grubu'nun siyasi tespitlerini kavramasının sağlandığı yerlerin başında dernekler geliyordu. Yurtlar, boykot ve direniş çadırları, ortak kullanılan evler de bu iş için uygun yerlerdi.

* * *

Biz, dünyadaki 68 ayaklanmasının arkasından geldiğimizden, bizden önceki abiler arasında efsane olmuş, bize efsane gibi anlatılmış çok sayıda isim vardı.

Adı, grubun adı Kurtuluş kadar ünlü olan Kaçaroglu bunlardan biriydi. O kadar ki, Kurtuluşçular çoğu zaman Kaçarıcılar olarak anılırdı.

İki omzunda uzun namlulu silahlarla yurt basmalar, banka soygunları gibi çok sayıda efsane eylemi anlatılırdı Kaçaroglu'nun.

Sonradan Dev-Sol'cu olan Dev-Yol'cu Bülent Uluer, Dev-Yol'cu Paşa Güven ve başka kişiler de efsaneleşmişti.

Bunlarla ilgili polisle çatışmalarda filmleri aratmayan sahneler anlatılırdı. Binek arabasının üstüne çıkıp yan yatarak dakikalarca ateş edip polisleri püskürtmek gibi.

Ve Kaçaroglu kadar değil, ama yine de Kurtuluşçu biri;

Hüseyin Soylu.

Bir gösteri sırasında polis panzerinin üstüne çıkıp, bacasından molotof atmak, çatışmalarda ölümcül yaralanıp iyileşince yine faşistlerle ve polisle çatışmaya devam etmek. Ve bunlar gibi nice eylemler anlatılırdı Soylu ile ilgili.

Adını duyduğumda hapisteydi.

* * *

Bir gün İktisat-Der'de seminer veriliyordu. Yanılmıyorsam konu; sosyal emperyalizmdi ve anlatan Erdal'dı. Gerçek adını bilmiyordum. 12 Eylül'den beri de görmedim.

Burada seminerleri, genelde Erdal, Selçuk ve Seyfi verirdi.

Salon tıka basa doluydu. Sandalyeler yetmemiş insanlar ayakta dinliyordu. Konuşma bitince soru cevap bölümüne geçildi. İlk sözü en arkada ayaktakilerden biri aldı. Bir yetmiş var ya da yok, yani benim boylarda, benden biraz daha esmer ve benden üç dört yaş büyük biriydi. Yanımdaki;

– Soylu bu, dedi.

Üzerinde uzun bir palto vardı. Doğrusu hayalimdeki Soylu; geniş omuzlu, daha uzun boylu, pırasa bıyıklı, yeşil asker parkalı, konuşması; daha akıcı, daha tok sesli biri gibi canlanıyordu. Oysa şu an karşımdaki kişi, kafamda canlandırdığım kişiyle uyuşmuyordu.

Soylu'nun boyu posu konusunda kafamda abartılı bir tip oluşturmuş olmamın hayal kırıklığını yaşamış olsam da, Soylu ile ilişkilerimiz normaldi. Aslında Soylu, normal ölçülerde biriydi; fakat insanlar anlattıkça kafamda anlatılanlara uyması için, Soylu'yu görmediğimden abartılı bir tip şekillenmişti.

* * *

Bizim Aksaray'daki derneklere Kurtuluş sempatizanları dışındaki öğrenciler gelmiyordu.

Soylu ile sohbetlerimizden birinde, bunun nedenini öğrenmek istedim;

– Bizim derneklere başka gruplardan veya grupların dışındaki öğrenciler gelmiyor, biz de başka grupların öğrenci derneklerine gitmiyoruz. İktisat-Der dediğimiz zaman İktisat Fakültesi’ndeki bütün öğrencilerin derneği olmalı diye düşünüyorum. Dernek bütün öğrencilerin derneği olursa, okulda öğrenciler okul yönetimi ile kolay ilişki kurar, her konudaki şikâyetlerimize çözüm daha kolay bulunmaz mı?

Soylu ne dediğimi anlamıştı, sözümün bitmesini beklemedi.

– Bak Memet, dediklerin doğru olabilir, haklı olabilirsin, ama hayat senin dediğin gibi değil, hayat siyah ve beyazdan ibaret değil, gri bölgeler de var. Sen daha yenisin, zaman geçtikçe anlayacaksın, dedi.

– Aslında benim de buna yakın düşüncelerim var, şöyle: Dernek başkanı okulda herkes tarafından sevilen biri olursa biz daha çok öğrenciyi saflarımıza kazanabiliriz. Örneğin Artist Mustafa, Artist Mustafa’yı merkez binadaki öğrencilerin en az yarısı sever, dedim.

– Yarın akşam İTÜ Taşkışla’da forum var, oraya gel, ne demek istediğimi anlayacaksın, dedi. Ben Salim’le, Köksal’la daha çok bir arada oluyordum. Ve aramızda yaptığımız değerlendirmelerde demokratik kitle örgütü dediğimiz derneklerin, bir grubun değil de, bulunduğu alandaki herkesi kapsaması gerektiğini konuşurduk.

* * *

Boykot çadırına giderken Cerrahpaşa’da inşaatta çalışan Harun’u da çağırdım. Nereye çağırırsam önemli işi yoksa gelirdi, yine itiraz etmedi. Birlikte gittik.

Taşkışla’da İTÜ öğrencileri boykot çadırı kurmuştu. Anlayabildiğim kadarıyla İTÜ Öğrenci Derneği, Dev-Genç’in

kontrolündeydi. O yüzden de forum için hazırlanan alanın ön kısmındaki masada bizimkiler yoktu.

Tartışılan konu Mahir Çayan'ın yazılarındaki “kesintisiz devrim”di. Bizimkilerden Seyfi konuşuyordu. Konuşmanın bir yerinde masada oturanlardan biri;

– Mahir Çayan'ı böyle eleştiremezsin, boyun kadar konuş, dedi. Seyfi:

– Ben görüşlerimi söylüyorum, boyum da bir seksen beş, dedi. Ortalık karışacak diye düşündüm. Daha fazla gerilmedi. Forum devam etti. Dev-Gençliler kesintisizlerin ne kadar doğru olduğunu savunuyordu. Kurtuluşçular ise Mahir'in; “Kemalizm”, “Ulusal Sorun”, “Öncü Savaşı” konularındaki yanlışlarını sıralıyordu. On sene tartışmalar hiçbir görüşlerinden zırnık taviz vermeyecek gibiydiler.

Geri dönüşte Harun:

– Kavga çıkacak diye korktum, konuştuklarından hiçbir şey anlamadım, sana göre kim haklıydı, diye sordu.

– Bizim arkadaş haklıydı, dedim.

– Sizin arkadaş masada olmayandı değil mi?

– Evet.

Harun için bu tartışma, yabancı olduğu konularla ilgili bir tartışmaydı. Kardeşi ve ben devrimci olduğumuz için bizimle geliyor, ama bu tartışılan konulara çok ilgi duymuyordu.

* * *

Antifaşist mücadele içinde, üniversitelerde yükselen öğrenci hareketinden mümkün olan en fazla payı alma anlayışı, devrimci gruplar arasında yarışa dönüşmüştü. Bu yarış toz duman içinde ve kıyasıya bir yarıştı. Tartışmalar da bu toz duman içinde sizinkiler-bizimkiler ekseninde yürüyordu. Tartışmaların konuları da; “Mahir, Kemalizm, Oligarşi, Sömürgecilik, Devlet, Demokrasi” gibi konuların dışına çok çıkmıyordu.

Soylu, İTÜ'deki tartışmayı dinlememi bu yüzden istemiş olmalıydı. Kurtuluş ile Devrimci-Yol arasında kıyasıya bir yarış vardı ve bu yarışta kim öne geçerse Üniversiteler içinde avantaj sağlamış olurdu.

Yani derneklerde, başka gruplardan çok sayıda öğrenci olmasından, az sayıda Kurtuluşçu olması daha iyidir. (Bu konu şöyle formüle edilir; küçük olsun, benim olsun.)

Kadırga, Vezneciler (Vezneciler sonradan toplum polisine verildi) öğrenci yurtlarındaki tartışmalar, okullardaki forumlarda bu çekişme açıkça görülüyordu.

5

Gazetecilik Okulu bizden önce varmış. Bilmediğim nedenlerle kapanmıştı. Yeniden açıldığında ilk öğrencileri biz olduk. Yani tüm öğrenciler bu açılan yıl başlamış ve topu topu yetmiş beş kişi kadardık. Tek sınıfta okuyorduk. Fotoğraf derslerini gördüğümüz karanlık bir odası da olan bir yer ve daktilo derslerini gördüğümüz bir daktilo odası vardı, ayrıca. Bir koridordan oluşan küçük bir okuldu.

Erkek öğrenciler daha çoktu kız öğrencilerden. Bizim gruptan, Kadriye diye bir kız vardı. Zayıf, ince bir kızdı. Zayıflığının nedeni yememesiydi; bir çorba söyler, yarısını içer, bir dilim ekmeğin yarısı ile doyardı. Az yedikçe zayıflamış, zayıfladıkça az yer olmuştı. Aslan adında yakışıklı bir sevgilisi vardı. Aslan bizim okulda değildi. Yanılmıyorsam üniversite öğrencisi de değildi.

Kadriye yürekli bir kızdı. O dönemler kadın polis sayısı yeterli olmadığından; kız arkadaşlar, polis aramalarından bize göre daha rahat geçebiliyorlardı. Silah taşımam gerektiğinde, gideceğim yere kadar Kadriye taşırdı, yanımda olduğu zamanlar tabii. Böylece aramızda çok sıkı bir dostluk oluşmuştu. Öyle ki uyku saatleri dışındaki zamanımızın ço-

ğunu birlikte geçirmeye başladık. Yemeği birlikte yiyor, sinemaya birlikte gidiyor, bildiri dağıtırken yan yana oluyor, kavgayı birlikte veriyorduk.

* * *

Kadriye'nin Anadolu Yakası'ndan birlikte geldiği Sibel isminde bir kız arkadaşı vardı. Zamanla Kurtuluş grubuna tavır almaya başladı.

Kısa boylu, biraz topluca, siyah saçlı, kapkara gözlü, esmer güzeli biriydi. İlk günden ilgimi çekmişti. Zaman içinde âşık olmaya başladım. Kadriye'ye:

– Sevgilisi var mı? diye sordum.

– Yok, dedi.

– Ona ilgi duyuyorum galiba, Sibel'in bakışları, bana yakınlığı, benimle konuşurken sürekli gülümsemesi... Zannedersen o da bana ilgi duyuyor, dedim.

– Bilmiyorum, bana bu konuyu açmadı hiç.

Bir iki günlük kararsızlığın ardından, Vezneciler'de bir kafede Sibel'e ondan hoşlandığımı söyledim.

– Hayır, dedi, uzatmadı, kestirmeden söyledi. Üzüldüm. Konuşamadım. Bana ilgi duyduğu konusunda yanılmışım. Belki de devrimci yakınlığını, dost sıcaklığını duygusal ilgi diye yorumlamışım.

İki gün sonra Süleymaniye'de otururken Hüseyin Soylu geldi yanıma.

– Biraz konuşalım, dedi. Yürüdü. Arkasından gittim. Süleymaniye Camisi'nin avlu kapısından içeri girdi.

Bu aralar yazılamaya, afiş asmaya, bildiri dağıtmaya giderken beni güvenlik olarak gönderiyorlardı.

Yine böyle bir görev vereceklerdi, diye düşündüm.

– Sen ne yaptın Memet? Öyle sordu ki yüzüne baktım, çok kızgın görünüyordu.

– Ne yapmışım, dedim. Gerçekten ne yaptığımı bilmi-

yordum. Bu kadar ciddi olabilecek bir hata yapmadığımdan emindim.

– Ben bir şey yapmadım, dedim.

– Sibel, dedi. Evet, Sibel gitmiş teşkilata anlatmıştı önceki gün olanı. Yine de anlam veremedim. Birinin bir kıza, taciz etmeden, rahatsızlık vermeden arkadaşlık teklif etmesinde örgütçe ne gibi bir sakınca olabilirdi. Ben bunları düşünürken, Soylu:

– Bu vurmayı gerektiren bir suç, dedi. Baktım, öyle sert söylüyordu ki, beni orada vurabileceğine inandım.

– Bir daha böyle bir şey olmayacak, dedi ve gitti.

Devrimciler; “Hayata sözlü, ölüme nişanlıdır” gibi bir klişe söz duymuştum, ama ölme ihtimalimiz var diye, sevgilimizin olmayacağı hiç aklıma gelmemişti.

Bir taraftan da artık, devrimci mücadelenin bir parçası olduğum ve bu nedenle bana böyle davranıldığını düşünüyor ve içten içe mutlu oluyordum.

Akşam yattığımda Sibel’i düşündüm. Ben haksızdım, açıktan olmasa bile gizli gizli ilgi duyduğu biri olabilirdi. Belki bunu Kadriye’ye bile söyleyemiyordu. Ben çok acele etmiştim, bana ilgisi var mı yok mu, bilmeden, tepeden inme arkadaşlık teklif etmiştim.

Sonra devrimcilerin sevgilisi olmalı mı, olmamalı mı sorusuna kafa yordum. Kesin bir sonuca varamadım. Kendi üzerimden düşündüm; sevgilim olsa, polise düşsem, ben işkenceye dayanabilirim ama sevgilimi karşıma getirirler ve karşımda ona işkence yaparlarsa dayanabilir miyim? Yok, dayanamam, Soylu haklıydı o zaman.

Ama yirmili yaşlarda ölmezsem ve devrimin gerçekleşmesi gecikir, on, on beş yılı bulursa yine mi bir sevgilim olmayacaktı?

Devrim olacaksa ve ben bunun bir parçası olacaksam, varsın sevgilim olmasın. Ben her an ölebilirim. Dünyadaki en

değerli şeyimi, canımı, devrime adamışım, yavuklunun ne önemi var?

6

Aksaray'dan Cerrahpaşa Tıp'a giden yolun bir bölümü faşistlerin denetimindeydi. Dolayısıyla gidiş gelişlerde sorun yaşanıyordu. Cerrahpaşa'da okuyan arkadaşlar Aksaray'da toplanıp birlikte yürüyerek giderlerdi.

Bizim okulun alt katında İşletme Fakültesi, orada da Kurtuluş'un üniversite şeflerinden Ahmet Kaya vardı.

Bana hep sıcak ve yakın davrandırdı. Böylece, okullara grup halinde gidilen yerlere güvenlikçi olarak göndermeye başladı beni. Yalnız olmuyordum, en az bir arkadaş daha oluyordu yanımda. Birbirimizden cesaret alıyorduk.

Cerrahpaşalıların içinde güvenliği sağlayabilecek en az iki üç arkadaş vardı. Ama her zaman uygun olmuyorlar, bu gibi durumlarda başka okullardan arkadaşlar güvenlik sağlamak üzere gidiyordu.

Yine güvenlik sağlamak için gittiğimiz günlerden biriydi. Cerrahpaşalılar, grup halinde okula gidiyordu. Ben ve bir arkadaş daha güvenlikçi olarak yanlarındaydık.

Yolun yarısına gelmemiştik ki sloganlar duyduk. Ara sokakta bir kafeden bir grup faşist çıkmış ve bizim grubun arkasından bize doğru slogan atarak yürüyorlardı. Ben bizim grubun ön tarafındaydım. Onlar bana göre ters taraftan, diğer güvenlikçi arkadaşın tarafından geliyorlardı. Uzaktaydılar. Buna rağmen ateş etmeye başladılar. Bizim grup önce dağıldı. Uzakta olduklarını görünce tekrar toparlandılar. Ben yine bir tarafta, diğer arkadaş da diğer tarafta güvenlik sağlamaya çalışıyorduk. Arkadaş da silahını çıkarıp ateş etmeye başladı. Bu arada faşistlerden biri grubun önüne çıkmış, göğsünü açmış, "vurun lan!" dercesine yürüyordu. Bi-

zim arkadaş ateş ediyor ama kurşun ulaşmıyordu. Arkadaşın yanına gittim.

– Çok uzaktalar ateş etme, dedim. Ateşi kesti, yürüdük.

* * *

Daha önce siyasi olarak değil, ama yanımda ateş edilmiş adam vurulmuştu.

Köydeydim. Akşamları arkadaşlarla kahveye gider oyun oynardık. Yine bir gün oyun oynarken, Kel Bedir geldi. Abimin arkadaşıydı. O akşam içmişti ve sarhoştı. Ocağa Şaban Dayı'nın yanına gitti. Biz ocağa yakın bir yerde okey oynuyorduk. Biraz sonra sesleri yükseldi. Sinirler gerilmişti. Kel Bedir'in küfür ettiğini duydum. Sarhoş birinin ettiği lafı kendisinin küfür olarak algılamadığını düşünüyordum. Ama Kel Bedir, ettiği lafın küfür olduğunu algılamasa da Şaban Dayı küfür olarak algılamıştı ve çok sinirlendi. Dışarı çıktı. Tekrar içeri girdiğinde eliyle pantolonunun cebine soktuğu silahı tutuyordu.

– Lafını geri al, dedi. Kel Bedir, bizim oraların kabadayılarından. Eline yarım metrelik bir sopa verin on kişiyi tek başına dövsün, öyle kabadayı.

– Almasam ne olacak? diye cevap verdi, Kel Bedir.

Şaban Dayı başka bir şey söylemedi. Ben tehlikenin farkına vardım. Şaban Dayı'nın eline sarılmak için fırladım. Geç kaldım. Şaban Dayı silahını Kel Bedir'in başına dayayıp ateş etti. Kel Bedir'in havada tozan beyin parçalarını gördüm. Ayakta öldü. Bir beton heykel gibi dimdik düştü. Şaban Dayı soğukkanlıydı. Silahını beline koydu. Işıkları söndürdü. Dışarı çıktık, kapıyı kilitledi ve gitti.

Bu olay siyasi değildi.

Ama şimdi siyasi olarak ilk silah sesini duymuştum.

* * *

Silahı ilk, Ahmet Kaya verdi bana. Altı otuz beş, ince uzun hafif bir silahtı. Kim güvenliğe gidecekse o alırdı. Ama çoğunlukla bende olurdu.

Yine bir akşam Cerrahpaşa yolunda yazılamaya çıktık. Yedi sekiz kişilik grubuz. Altı kişi arada yazıyor, iki kişi iki başta güvenlik sağlıyoruz. Bir ara yazı yazanlardan biri, grubun arkasında kaldı. Buraların tehlikeli olduğunu bildiğimizden, dernekten ayrılmamak gerektiğini konuşmuştuk. Buna rağmen arkadaş geri kaldı. Arkadaşın hem gruba katılmasını söylemek hem de bir saldırı olursa müdahale etmek için gitmeye yöneldiğimde, karanlık bir köşeden silah sesleri gelmeye başladı.

Ateş eden görünmüyordu. Arkada kalan arkadaş, bize doğru koşarak geliyordu. Ateş edeni göremiyordum ve sesin geldiği yere ateş de edemiyordum. Arkadaş bize doğru koşuyordu. Onu vurma korkusuydu bu. Ben de havaya ateş etmeye başladım. Silah sesi kesildi. Geride kalan arkadaş yanımıza geldi. Ayağından vurulmuştu. Birimiz sırtına aldı. Yürüyerek derneğe döndük.

Bir çatışma olduğunda polis duysa bile, olayın bitmesi için bir süre bekler, emin olunca gelirdi. Biz de her olaydan sonra polis gelmeden belli bir süremiz olduğunu bilirdik.

İlk ateş etme ve bir arkadaşımın ilk yaralanma olayıydı bu.

7

1980 yılı öncesi Türkiye’de yaşayan nüfusun yüzde yirmi kadarı kentlerde, kalanı köylerde yaşamasına rağmen, Kurtuluş’un savunduğu; işçilerin önderliğinde devrim, ağırlıklı mücadelenin şehirlerde verilmesini gerektiriyordu.

Kurtuluş’ta bir gerilla savaşından çok, işçilerin ayaklanması ve silahlanması savunuluyordu. Ama dünyadaki, Küba, Nikaragua gibi ülkelerdeki devrim, buradan bakınca

sanki gerillaların öncülüğünde yapılmış gibi gözüküyordu ve bu görünüş bizden önceki ağabeylerimizi etkilemişti, ağabeylerimiz de bizi.

Gençlik heyecanı, ağabeylerimizin gözünü kırpmadan ölüme gidişi ve de sıcak antifaşist mücadelenin içinde olmamız gönlümüzün şehir gerillasına kaymasına neden oluyordu.

Bu işi iyi yapanlar da, bende içten içe sempatiye yol açıyordu.

Örneğin, MLKP/TIKKO.

Örneğin, MLSPB.

* * *

Bu MLSPB Çayan'ı idi. Devrimci Yol ve Kurtuluş da Çayan'ı idi; ama Kurtuluş, teorik olarak Çayan'ı eleştirmiş, yol ayrımı diye kriterler oluşturmuş ve ayrı bir yola girmişti. Devrimci Yol, eskiye hiç karşı çıkmadan mücadelesini olduğu gibi sürdüreceğini ilan etmiş, fakat Kurtuluş'tan farklı bir pratiği de olmamıştır.

Savundukları ile uyguladıkları farklı olunca içinden bir grup ayrılıp Dev-Sol'u kurmuştur.

Ben Mahir Çayan'ın silahlı propaganda teorisine katılmadım ama okuduklarımdan anladığım kadarıyla, bu teoriye en uygun MLSPB'nin davrandığına inanmışımdır hep.

Bu grup hep ses getiren eylemlere imza atmıştır. MHP İstanbul İl Başkanı'nı ve oğlunu öldürmüşlerdir.

Hele bir Cerrahpaşa soygunu vardır ki, benim için efsanedir.

Cerrahpaşa Tıp çalışanlarının maaşları bankadan bir araca doldurulur, çünkü az buz bir para değildir. Önünde bir polis aracı da eskortluk yapmaktadır.

Cerrahpaşa yoluna Aksaray yönünden girerler. Cerrahpaşa Caddesi ile Topkapı'ya giden Millet Caddesi arasında-

ki Haseki Caddesi'nde el koydukları üç araba ile bekleyen MLSPB'liler, bir araçla sokaktan çıkıp polis aracının önünü keser, diğer iki araç arka sokaktan para yüklü aracın arkasını keser. Müdahale eden polisleri etkisiz hale getirip paralarını üçüncü arabaya doldurup giderler. Böyle sahneleri Amerikan gangster filmlerinde izlemiştim yalnızca. Evet, Latin Amerika gerilla mücadelelerini okuyan ve sempati duyan biri olarak, buradaki bu gerilla eylemlerine sempati duymam olağandı bana göre, ama ben Maksim Gorki'nin Rusya'sındaki komünistler gibi olmak istediğim için Kurtuluş'ta idim. Devrimcilikte, 'yaptığını satmak' küçük burjuva hastalığıdır diye düşünüyordum.

MLSPB ertesi gün, gazetelere telefon ederek soygunu üstlenir. Çünkü Mahir şöyle der:

“Günlük sıkıntı içindeki kitleler, kitaplarla sosyalizm anlatılarak değil, silahlı eylemler yapıp bunun propagandasıyla devrim saflarına kazanılabilir.”

* * *

MLSPB'ye içten içe hayranlık duyuyordum aslında, eğer silahlı propagandanın doğru yöntem olduğuna inansam; kesin bu örgüte katılırdım. Biz, 'aydın' sınıfındandık ve görevimiz sosyalizm bilimini işçi sınıfına götürmektir. 'Bilim' sınıfı, sınıfın içine giderek götürülebilirdi, silahlı propaganda ile değil. Bu yüzden Kurtuluşçuydum.

Sınıfta bir Devrimci-Yolcu arkadaş vardı. Fikirtepe'de oturan, sessiz, sakin, kalın camlı gözlük takan bir arkadaştı. Adı Yıldırım'dı. Yıldırım'la ben okuldan ayrılana kadar durmadan tartıştık. “Öncü savaşı”nın, “silahlı propaganda”nın, “politikleşmiş askerî savaş stratejisi”nin kısaca Mahir Çayan'ın “Kesintisizler” başlığıyla kaleme aldığı, somutlaştırdığı teorisinin özüne MLSPB uyuyor; Devrimci Yol, Mahir'in deyimiyle “reformist” olmaktan öte gidemiyor, diyordum.

Yıldırım da bana, “silahlı halk savunma güçlerini”, “Fatsa”yı falan anlatıp doğru yapanın kendileri olduğuna inandırma-ya çalışıyordu.

Devrimci Sol, Devrimci Yol’dan ayrıldığında Yıldırım, Devrimci Yol’dan ayrılmadı. Devrimci Sol, Devrimci Yol’un Mahir Çayan’ın görüşlerine uygun davranmadığını söyleyerek ayrılmıştı. Yıldırım, Devrimci Yol’un Mahir’i savunduğuna inanıyordu ve Devrimci Yol’da devam etti.

Birçok arkadaşım okula devam ederken, aynı zamanda gazetelerde iş buluyordu.

Yıldırım da *Cumhuriyet*’in ekonomi servisinde çalışmaya başladı. Osman Ulagay’ın yanındaydı. Arada ziyaret ediyordum, sohbet ediyorduk.

8

Tepebaşı’nda belediyenin şehir tiyatrosu vardı. Deneme tiyatrosu yapmışlardı. Kadriye ile afişini gördük, Brecht’in bir oyunu oynayacaktı. Oyunun adı “Cesaret Ana ve Çocukları” idi, gittik.

Bundan önce tiyatro oyunu izlemiştim. Alaçam’da iki oyuna gitmiştim. Biri, Haşmet Zeybek’in bir oyunu idi yanılıyorsam; Ankara Birlik Tiyatrosu, Karadeniz turnesi sırasında Alaçam’a da gelmişti.

Diğeri, Alaçamlı Aziz Ağa’nın oğlu İsmail’in yazdığı “Tütün”dü.

“Tütün” oyununun hikâyesi ilginçtir. İlginç olan yalnızca oyunun konusu değil, yazılması ve oynanmasıdır da aynı zamanda.

Aziz Ağa’nın İsmail, 68 döneminin yerel devrimcilerinden. 1971’de arkadaşlarıyla, Alaçam’a bağlı köylerdeki tütün üreticilerini örgütlemişler.

Köylüler tekeli işgal etmiş. Tütün başfiyatı düşük diye tü-

tünlerini satmamışlardı. Kimi tekelin önünde yakmış tütünü.

Köylüler kendilerini ikna etmek için gelen kaymakamı da rehin almışlardı. Direniş bir hafta sürmüştü; Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'ndan gelen askerler köylüleri askeri cemselere doldurup Ankara'ya götürmüşlerdi. Köylüler, sıkıyönetim komutanlığında yargılanmışlardı. Köylerde adları, "komüniste" çıkmıştı. Bunlardan biri de büyük abla-
mın eşi, eniştem Komünist Vahit'tir. Adamcağız beş vakit namaz kılardı, ama 1971'de devlete isyan etmenin bedeli bu oldu.

Aziz Ağa'nın İsmail yalnızca Alaçam değil neredeyse Karadeniz'in tüm köylerinde örgütlenme çalışması yapmıştı.

"Tütün" diye bir oyun yazmıştı. Tütün üreticilerine oynatmış. Bir traktörün kasasını sahne yapmış. Karadeniz'i köy köy gezip traktör kasasında oynuyorlarmış.

Ordu'nun köylerinden birinde "anarşistler" geldi diye ihbar edilmişler. Jandarma gelmiş:

– "Anarşistler" gelmiş diye ihbar aldık, demişler muhtar. Muhtar:

– "Anarşist" falan yok kumandan, arkadaşlarımız geldi. Biz de onları seyrediyoruz, demiş.

* * *

Şimdi, daha iyi bir salonda daha iyi kotarılmış bir oyun izleyecektim. Tepebaşı'ndaki bu yer Alaçam'a hiç benzemiyordu. Daha tiyatronun önünde bile farklı bir ortama giriyordunuz. Yolu, duvarları, çevreyi duman isiyile boyamışlardı. Bir at arabasının tekerleğini kırıp ters çevirmiş, iki saman balyasının birazını yakıp rastgele bırakmışlardı. Bir askerin kafasına sargı bezi bağlamışlardı. Biri ayağı sargılı koltuk değneği ile duruyor, birinin kolu askıda; daha tiyatroya girmeden savaş alanına gelmiş gibi hissediyorsunuz.

İçeride, sahneyi ortaya kurmuşlar; yuvarlak bir sahne. İzleyiciler çepeçevre oturuyorlardı. Oyun başladı; izleyicilerin arasında oturan oyuncular, izleyici gibi oyuna katılıyor, aralarda dolaşıyor, ilgi hep tepede kalıyordu.

Brecht'in neden özel bir yazar olduğunu bu oyunda anladım. Ve bir kere daha anladım ki; sanatçı, senin zaten bildiğin, senin zaten gördüğün şeyi sana anlatan ve sana "hah işte bu!" dedirtendir.

Gerçi eleştirmenler, oyunun sahneye konma şeklini beğenmemiştir. Ama benim için müthişti.

* * *

Otobüste, vapurda, parkta, ders arasında kitap okuyan arkadaşlarım vardı. Ben, bu kadar değil ama yurttan ya da evde, zamanımın çoğunu kitap okuyarak geçirirdim. Çünkü hem diğer gruplarla hem kendi arkadaşlarımızla bitmeyen politik bir tartışma yürütürdük. Ayrıca Marx'tan, Engels'ten, Lenin'den öğrenmek için bir altyapınız olması gerekiyordu. Ters durumda her cümlede sözlüğü açıp bakmanız gerekirdi. Üst düzey ekonomi, üst düzey siyaset, üst düzey felsefe kitaplarıydı klasikler.

Belki, Köy Enstitüleri döneminde bile Türkiye'de bu kadar kitap okuyan bir nesil gelmemiştir. Yoğun siyasi çalışmalar, dersler ve kitap okumaların yorgunluğunu, gerginliğini atmak, rahatlamak için; Devlet Tiyatroları'nın, İstanbul Şehir Tiyatroları'nın oyunlarına gidiyorduk. Dinlenmemiz bile bir kültür faaliyeti idi.

O dönemde seks filmleri furyası olmasına rağmen, nitelikli filmleri seçiyor ve sinemaya da gidiyorduk.

Kitaba çok para vermiyorduk. Ama tiyatro ve sinemalar parasız almıyordu. Yine de tiyatro ve sinema, hem genel olarak ucuz sayılırdı hem de öğrenci indirimi yapıyorlardı.

Kimi zaman okuldan, kimi zaman dernekten, kimi zaman

yurttan grup olarak gidiyorduk. Grup olmadığı zamanlarda Kadriye ile giderdik.

Kadriye ile yapacaklarımız konusunda birbirimizi kırmazdık, birinin önerisini diğeri reddetmezdi.

9

1977'nin 1 Mayıs gösterilerinde henüz İstanbul'a gelmemiştim. Katılamadım. Ama Kurtuluş grubu katılmıştı ve arkadaşlarımız anlatıyordu. *Kurtuluş* gazetesinde ve diğer gazetelerde de okumuştum ayrıntıları.

1977'de işlenen 1 Mayıs Katliamı Türkiye'de herkes tarafından bilinen bir operasyondur. Ben olayın içindeki ayrı ayrı kişilerden dinlediğim için daha da eminim olayın böyle olduğuna.

Bir yıl önceki 1976'nın 1 Mayısı'na beş yüz bin civarında, çok büyük bir emekçi kitlesinin katıldığı söyleniyordu. 1977'nin 1 Mayıs'ının çok daha güçlü olacağı biliniyordu ve öyle oldu.

Ama devlet güçleri bu işçi birliğinden korkmuş, gizli açık güçleriyle kitleye saldırmış ve otuz yedi emekçiyi öldürmüştü.

* * *

1978'in 1 Mayıs'ı bu şartlarda geldi. Bu yıl da, saldırı olur korkusuyla büyük katılım olmayacağı konuşuluyordu. Korkulan olmadı. Geçen yılki kadar değilse de yine yüz binlerle ifade edilen bir katılım olmuştu.

Biz Saraçhane'de toplandık. Sol grupların büyük bölümü burada toplanmıştı.

Büyük Kurtuluş pankartının arkasında, "Faşizme karşı omuz omuza", "Fabrikalar, tarlalar, siyasi iktidar her şey emeğin olacak", "Kürdara azadi" (Kürtlere özgürlük) ve

başka güncel sloganların yazıldığı dev pankartlarla yürüyüşe geçtik. Unkapanı Köprüsü, Şişhane, Tarlabası güzergâhından Taksim'e vardığımızda neredeyse akşam olmuştu. Sendikaların çoğu mitingi bitirip dağılmıştı. Ama yine de müt-hiş bir kalabalık vardı.

Korkulan olmadı. Kutlamalar çatışmasız sona erdi.

* * *

Sonraki yıl hükümet, Taksim'e geçişe izin vermeyeceğini ilan etti. DISK, Taksim'de kutlamakta kararlı olduğunu bildirince, DISK yöneticileri gözaltına alındı.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Mayıs'ta sokağa çıkma yasağı ilan etti.

Sokağa çıkanlar için vur emri verildi.

* * *

1 Mayıs'tan bir gün önce sokağa çıkacağımız, çıkmak isteyenlerin haber vermeleri söylendi. Hemen kabul ettim. Silahımı almak için ayağa kalktığımda; Ahmet Kaya, ayağa kalkma nedenimi anladı;

– Silah yok, dedi. Benim yeterli olmadığım, daha donanımlı kişilerin silahlı gideceğini düşündüm.

– Çıkacağız ve Taksim'e yürüyeceğiz, çatışma yok.

– Asker önümüzü kesince kaçacağız öyle mi?

– Kaçmak da yok.

Bir anlam veremedim. Ama katılmayı kabul ettim. Bu yüzden, evet tam da bu özelliğim yüzünden, içeriğine katılmadığım halde örgütün aldığı kararları tartışmamam ve eyleme katılmam nedeniyle arkadaşlarım, özellikle Salim, bana “Asker Memet” derdi.

Akşam verilen adrese gittik. Dikkat çekmesin diye ikişer kişi gidiyorduk. Otobüs durağına vardık. Tanıdığımız biri yanımıza geldi.

– Gelin, dedi.

Arkasından yürüdük. Büyük, kapalı bir binaydı burası. İçeride epey kişi vardı. Hepsini tanıyordum. Oturmuşlardı. Neredeyse hiç kimse konuşmuyordu. Konuşan da fısıltı ile konuşuyordu. Bir iki saat içinde gelenlerin arkası kesildi. Yüzün üzerinde insan olmuştuk.

Burası tuğla fabrikasına benziyordu. Camlardan içeri giren sokak lambalarının loş ışığı öyle gözüküyordu.

Oturduğumuz yer topraktı ve rahatsızdı. Konuşamıyorduk, en kötüsü sigara içemiyorduk.

Uyumuştum.

Sabah uyandık. Derlenip toparlanıp, dışarı çıktık. Kortej oluşturduk. Slogan atmaya başladık. Ne ki sokakta bizden başka kimse yoktu. Kimse bizi duymuyordu. Çevremizdeki binalar atölye ve işyerleriydi. Ev yoktu.

Bayrampaşa'dan Taksim'e yürümeye başladık. Sokakta bizim sesimizden başka ses yoktu. Bir süre yürüdük. Sonra, uzakta yolun üzerinde jandarmalar gördük. Önce birkaç taneydiler. Yavaş yavaş çoğaldılar. Sayıları bizim birkaç katımız kadar oldu. Biz onlara doğru yürümeye devam ediyorduk.

Yüzleri seçilecek kadar yaklaşıncı, başlarındaki komutan eliyle durun işareti yaptı. Biz, Taksim'e 1 Mayıs'ı kutlamaya gidiyorduk. Durmadık tabii.

Baktılar ki biz durmuyoruz, ateş etmeye başladılar. Tüfekler dik, havaya ateş ediyorlardı. Yürümeye devam ettik. Silahların açısını biraz eğdiler. Biz yürüdük, aç biraz daha küçüldü. Yürümeye devam. Zaman geldi, silahların yerle olan açısı doksan dereceye yaklaştı. Üzerimizden geçen mermi vızılıtlarını duyuyorduk artık. Durduk. Ben tam sırası diye düşündüm, bizimkiler silahlarını çekecek ve... Yanıldım. Bizimkilerde silah yoktu. Kurşunlar neredeyse kafamızı ya-
lıyordu. Onlar, tüfeklerin açısını düşürdükçe biz eğilmeye başladık. Eğildik ve sonunda yere yapıştık.

Bu anı bekleyen askerler koşarak tepemize geldiler ve onlarca asker üstümüzde tepinmeye başladı. Ölüm sınırına gelmeden, bizi askerî otobüslere doldurdular ve Davutpaşa Kışlası'na götürdüler.

Bizim başımızda şef olarak Köylü İzzet vardı. İri yarı, burunda et beni var gibi, konuşmakta zorlanan, Kayserili bir arkadaştı. 68 kuşağından geliyordu.

* * *

Anadolu Yakası'nda da aynı eylem planlanmıştı. Orada, Çiçekçi'de toplanıp, geceyi geçirdikten sonra, sabah Taksim'e yürümek üzere toplanmışlardı. Ancak sabah olmadan deşifre olup polis yerlerini ve niyetlerini öğrendiğinden, gece sokağa çıkıp yürümeye başlamışlar, sonuçta yakalanıp Alemdağ'a götürülmüşlerdi.

* * *

Davutpaşa Kışlası'nda bir ay kaldık.

Bize herhalde Davutpaşa Kışlası'nın en büyük koğuşunu ayarlamışlardı. Hepimiz sığmıştık. Yurttaki gibi ranzalarda yatıyorduk.

Bu kadar çok insanın bir arada yatması; horlamalar, osurmalar, ter kokusu gibi nedenlerle sıkıntı yaratıyordu. Benim burnum koku almadığından, çok ağır kokular midemi bulandırmadıkça, benim açımdan sorun yoktu. Ama sesler, ranza gıcırdamaları, uyku tutmayanların sohbetleri; falan liseyi parasız yatılı okumuş, ranza hayatına alışık olan biri bile beni rahatsız ediyordu.

Yemeklere de alıştım. Arkadaşların çoğu alışamadı. Sık sık ishal oluyorlar, geceleri tuvaletin önünde elleri popolarında uzun kuyruklar oluşturunyorlardı.

Günler bu şekilde geçerken, başka bir koğuşa gelenler oldu. Bunlar, Behice Boran önderliğinde Merter'de sokağa çı-

kan TIP'lilerdi. Askerler, bunları döverek koğuşlarına soku-yordu. Bizden bir arkadaş, yemek tabağını masaya vurma-ya başladı. Biri daha derken hepimiz vurmaya başladık. Öy-le bir ses çıkıyordu ki, Davutpaşa Kışlası yıkılıyor sanırdınız.

Buranın komutanı olan bir albay geldi. Sesi kesmemizi ist-tedi. Koğuş yetkilisi arkadaşlar, dayağa son verilmedikçe durmayacağız demişlerdi. Albay önce kabul etmemiş, bizim-kileri tehdit etmişti; fakat sonuçta biz kazandık ve TIP'lilere dayak atmaktan vazgeçtiler.

Mahkeme günü geldi. Topkapı'daki Atatürk Öğrenci Yur-du'nun salonuna kurmuşlardı mahkemeyi.

* * *

İlk mahkememe siyasi olmayan bir nedenle, lisede oku-duğum yıllarda Kastamonu Adliyesi'nde çıkmıştım. İlk ha-pis cezamı da orada almıştım, altı aydı. Tecil edildi de oku-la devam edebildim.

İstanbul Sultanahmet'teki adliyede de birkaç kez hâkim karşısına çıkmıştım fakat ilk defa bir salonda mahkemeye çıkıyordum.

Herkes sırayla sandalyelere oturmuş, sırası gelen ifade ve-riyor, oturuyor fakat herkes aynı ifadeyi veriyordu.

– 1 Mayıs'ı kutlamak için Taksim'e gidiyordum, gözaltı-na aldılar.

Hâkim:

– Yaz kızım! 1 Mayıs'ın yasaklanmasını protesto etmek için sokağa çıktım, diyordu.

Hemen itiraz yükseliyordu;

– Hayır, 1 Mayıs'ın yasaklanmasını protesto etmek için değil, 1 Mayıs'ı kutlamak için sokağa çıktım, diye itiraz edi-liyordu.

Sonraki zamanlarda savcılıktan aldığım üç sayfalık sabı-ka kayıtlarında yazan “1402 Sayılı Sıkıyönetim Komutan-

lığı Kararlarına Muhalefet” gerekçesiyle verilen cezalar-
dan biri de Mayıs 1979’da aldığım cezadır, bir ay Bursa ili-
ne girme yasağı aldım. Böyle bir ceza aldığımı yıllar son-
ra öğrendim.

Neden Bursa’ya girme yasağı vermişlerdi, hâlâ anlamış de-
ğilim. Neden, örneğin gitme olasılığımın fazla olduğu Sam-
sun’a değil de Bursa’ya? Belli ki yaptığımız iş, bir ceza gerek-
tiriyor, onlar da hürriyeti bağlayıcı bir ceza verip, görevleri-
ni yapmış oluyordu.

10

Sovyetçi blok yani TKP, TİP, TSİP gibi partiler DISK’te ve
dolayısıyla işçi sınıfı içinde örgütlüydüler. Sendikalarda bi-
zimkileri çalıştırmıyor, sık sık bizimkilerin yönetimini ele
geçirmek istiyor, DISK’e bağlı Keramik-İş ve Limter-İş gi-
bi küçük sendikalarda kavga çıkıyordu. Bir keresinde okul-
dan bir grupla, sorun yaşanan, Çağaloğlu’ndaki Keramik-
İş’e gitmiştik.

Bizimkiler de DISK’in içindeki sendikalarda çalışamayın-
ca, DISK’in dışında küçücük sendikalar kuruyorlardı. Metal-
İş kolundaki Tümdöküm-İş bunlardan biriydi. Bu sendika-
nın merkezi Topkapı Bölgesi’nde Bayrampaşa taraflarınday-
dı. Sendika ile Avukat Fehmi ilgileniyordu.

Beş on kişinin çalıştığı döküm atölyelerindeki işçilerden
bir ikisini örgütlüyor, peşinden toplu sözleşme görüşmesi
anlaşmazlıkla bitiyor ve greve gidiliyordu. Patron, toplu söz-
leşme imzalarsa da şartları karşılayamadığı için, greve gidince
de siparişleri teslim edemediğinden batıyordu.

Arada, arkadaşlarla grevleri ziyarete gidiyor, işçilerle soh-
bet ediyorduk. Devrimci öğrencilerin ziyarete gelmesi işçile-
rin güvenini artırıyordu.

Birinde gittik. Yalnızca iki işçi grev çadırındaydı. Dört ki-
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

şiymişler, nöbetleşe ikişer ikişer sürdürüyorlarmış. Atölyede yedi kişi çalışıyormuş, greve katılan dört kişiymiş.

* * *

Birkaç gün sonra akşam dernekte saz çalışıyordum. Çalışıyorum demek doğru değil, tıngırdatıyorum. Ahmet Kaya geldi.

– İşimiz var gidiyoruz, dedi. Altı otuz beşi belinden çıkarıp verdi. Belime taktım peşi sıra yürüdüm.

Bayrampaşa’da minibüsten indik. Biraz yürüdük. Tek katlı, sıvasız bir evin önüne geldik. Kapıya vurdu. Adam kapıyı araladı. İki tanımadığı ve kötü niyetli olduğunu düşündüğü kişiyi görünce kapıyı kapatmaya çalıştı. Ahmet Kaya ayağını kapı aralığına sokarak kapının kapanmasını engelledi.

Ahmet Kaya, uzun boylu olmasa da geniş yapılı, gür bıyıkları ile caydırıcı bir görüntüsü vardı.

Yay ve ağırlık aletleri ile her gün kültürfizik çalışırdı. Önceki zamanlarda tekvando hocası olduğu bile söylenirdi.

Neyse, kapıyı açıp içeri girdi, ben de peşinden. Bu arada silahı çıkarmıştı. İçeride bir feryat koptu. Adamın karısı ve iki küçük çocuğu varmış. Var güçleriyle bağırarak ağlaşıyorlardı.

Kadını ve çocukları zorla odaya soktum. Kapının üzerindeki anahtarla kapıyı kilitledim. Döndüm, Ahmet Kaya adamı yere yatırmış, göğsüne dizini dayamıştı. Silahın ağzına mermiyi verdi. Aç ağzını dedi, adam:

– Bokunu yiyeyim abi yapma, acı bana, çoluk çocuğuma bağışla, diyordu. Sesi ağlamaklı geliyordu. İçeriden kadın ve çocukların çığlıkları duyuluyordu. Adam konuşurken Ahmet Kaya silahı ağzına soktu.

– Grevi kırıyorsun, seni öldüreceğim, dedi. Adam eliyle silahı ağzından çıkarmak istedi. Silahın ağzında mermi vardı ve horoz havadaydı. En küçük dikkatsizlikte patlayabilir ve adam ölebilirdi. Bu durum epey zaman sürdü. Sonun-

da, Ahmet Kaya silahı ağzından çıkardı. Adamın ikna olduğuna inanmıştı;

– Seni çocuklarına bağışlayayım mı?

Adam konuşmadı. Sonra çıktık. Çıkınca hiçbir komşunun, bu bağışmalara karşın ortalıkta görünmediğini hayretle gördüm.

Ertesi gün Bayrampaşa'daki atölyeye gittik, iki üç arkadaş. Akşamki adam grev gözcüsü gömleğini giymiş, çadırın önünde idi.

– Merhaba, dedim.

– Merhaba, dedi. Beni tanıyıp tanımadığımı anlayamadım. Ama “İşçilerin grev yaparak haklarını alacaklarını, Türkiye’ye daha adil bir düzenin gelmesi gerektiğine inandığını” falan anlattı. Beni tanıyan işçilerden biri

– Bu, dün MHP’liydi. Grevcilere küfrediyordu. Gece kafasına tuğla düşmüş galiba.

Bir şey söylemeden gülümsedim.

* * *

Büyük fabrikaları, büyük emperyalist ülkelere benzetirsek, Türkiye’yi de küçük atölyelere benzetebiliriz.

Grev, büyük fabrika sahiplerinin belki para kaybına sebep olur; ama onu batırmazdı. Hatta bazen stokların erimesini sağlayarak onların lehine bile olabilir.

Ama küçük patron batar.

Türkiye’nin durumu, bu küçük döküm atölyelerine benziyordu. Grev ve direnişler nasıl küçük patronları batırıyorsa, Türkiye’yi de yıkacak gibi görünüyordu.

Evet, bizim amacımız buydu, grev ve direnişleri genel bir ayaklanmaya dönüştürüp, “oligarşi” diye adlandırdığımız egemenlerin devletini yıkmak.

Ne ki, bizim gördüğümüzü egemenler de görüyordu, hatta bizden daha iyi görüyorlardı. Ve önlemler düşünüyorlar-

di. İlk aldıkları önlem: Demirel hükümetinin, Turgut Özal'a hazırlatıp, yasalaştırdığı 24 Ocak Kararları'dır. Bu kararlar, çalışanların yıllarca mücadele ederek kazandığı her şeyi ellerinden almayı sağlayacak düzenlemelerdi.

İşçi sınıfı mücadelesinin ve anti-faşist mücadelenin bu kadar yüksek seviyede olması, bu kararların uygulanmasının önündeki en büyük engeldi. İşçi sınıfının, bu engeli, bugünkü şartlarda aşma olasılığı yoktu.

Bizim büyük şeflerin, "askerî darbe geliyor" demeye başlamaları 24 Ocak'tan sonraya denk gelir.

Bir askerî darbe olmadan 24 Ocak Kararları'nın hayata geçmeyeceğini görüyorlardı demek ki...

I I

Bazı okullarda bütün solcu öğrenciler okula birlikte topluca giriyor, topluca çıkıyorlardı. Faşist saldırılardan korunmanın başka yolu yoktu.

Kurtuluş adına çeşitli okullardan "güvenlikçiler" kitleyi elimizden geldiğince silahlı saldırılardan korumaya çalışıyorduk. Başka grupların da güvenlikçileri vardı doğal olarak.

* * *

Okulun ilk zamanları ablamın Üsküdar'daki evinde kaldım. Sonra Aksaray Edirnekapı arasında Fatih'teki Bolu Öğrenci Yurdu'na geçtim.

Yurdu, Bolulu öğrenciler için yaptırmışlar fakat sol gruplar ele geçirmişti.

Yurtta kalan, Kurtuluşçu arkadaşlardan biri, Aksaray İktisat'tan Muzaffer'di diye hatırlıyorum, yeni bir deri mont almıştı. Ömrümde hiç deri mont giymemiştim. Aslında ben-den bir şey istendiğinde bana gerekli bile olsa, vermemelik

edemez, buna karşın kimseden bir şey isteyemezdim. Ama nasıl olduysa bu defa istedim:

- Bir günlüğüne giyebilir miyim?
- Al Memet giy, dedi. Siyah deri montu alıp giydim.

* * *

Okulda şeflerden biri geldi. Kimdi hatırlamıyorum. Bahçelievler'e gidilecek dedi. Gidecek arkadaş gidememiş, sen gidecekmişsin, diye.

Bahçelievler'de sanırsam İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Kampüsü vardı. İncirli'den Güngören'e gidiş yolunun hemen başında sol tarafta okul vardı. Caddenin sağındaki sokaktan yüz metre kadar yürüyünce çayırılık bir alan, alanın yanında öğrencilerin oturduğu bir kafe vardı. Kırk elli kişilik bir gruptu.

Saati gelince kalktılar. Ben sol ön taraftan kaldırımdan yürüyordum. Arkamda, başka gruplardan, iki, karşı kaldırımda da üç güvenlikçi vardı. Sokak yüz metre kadardı. Dar bir sokaktı. İnsanlar sohbet ederek yürüyorlardı.

Sokağı dikine kesen caddeye geldiğimizde yavaş ilerleyen üç aracın durduğunu gördüm. Belki bir saniye kadar sürmedi; bunlar faşistler diye düşündüm. O ara camlarda silahlar gördüm. Kendimi, siper almak amacıyla, aracın arkasına attım. Deyim yerindeyse arabanın arkasına uçtum. Uçarken kürek kemiğimde küçük bir sızı hissettim. Çok sayıda kurşun yağıyordu. Arabanın yanından kafamı çıkarıp ateş etmek istedim. Bunun üzerine silahlar yeniden bana yöneldi. Eğildim, o ara çocuklara baktım. Kimileri yerde yatıyor, kimileri sokaktaki binalara girmeye çalışıyorlardı.

Kafamı kaldırdım. Aracın yerini tespit ettim. Elimi önümdeki aracın ön üst kısmına koyarak, elimdeki silahla ateş etmeye başladım. Görmeden ateş ediyordum, çünkü silahlar-

dan bazıları hâlâ bana doğru ateş ediyordu. Altı otuz beşin sesi;

- Cuf cuf, diye inilti şeklinde çıkıyordu. Onlarınki;
- Boom boom, diye adeta gümlüyordu.

Güçlü silahlara karşı zayıf silahla ateş ediyordum, gene de pabucun pahalı olduğunu anlayıp kaçtılar.

Yerimden kalktım, üzerimde kan yoktu. Çocuklarda yaralar vardı, ama ölü varmış gibi gözüküyordu.

Önümdeki arabaya baktım, delik deşikti. Bir de, ödünç aldığı deri mont; kurşunla arka tarafından kürek kemiğimin olduğu yerden delinmişti.

Minibüse bindim. Sırtımdan kan akıyorsa görünmesin diye ayakta durdum, Aksaray’a gelene kadar oturmadım.

Ön kapıda polis olduğundan, arkadan, Cerrahpaşa Tıp’a girdim. Doktor Erkan’ı buldum. Vurulduğumu söyledim.

- Bakalım, dedi.

Vurulduğunda, vücut sıcakken insanın hissetmediği anlatılırdı hep. Ben de “Sıcak, o yüzden hissetmiyorum, sırtımdan girdi, önümden çıkmadığına göre içeride kaldı kurşun” diye düşünüyordum. Ölme ihtimalimin fazla olduğunu düşünmüştüm.

- Çıkar bakalım montunu da, ne olmuş görelim, dedi, Doktor Erkan.

Deri montu çıkardım. Önce deliğe baktım, arkadaşına ne diyeceğimi düşünüyordum bir yandan. Delik çok büyük görünmüyordu. “Bu kadarcık delik insanı öldürür mü” diye düşündüm sonra. Doktor Erkan;

- Şuraya yüzükoyun yat, dedi.
- İçeri girmemiş, dediğinde inanmadım.

Havada uçarken vücuduma paralel geçmiş. Kürek kemiğimin üstünden bir uçtan girmiş, beş altı santim sonra çıkmıştı.

Deri monta tekrar baktım. İki delik vardı gerçekten. AIT-

YO'lu Muzaffer deri montu yeni almış, ilk ben giymiştim ve deldirmiştim. Muzaffer yoldaşımdı, sorun çıkmazdı ama ben üzölmüşüm.

I 2

Ertesi gün Ahmet Kaya'ya gittim. Altı otuz beşı çıkarıp verdim.

– Ne oldu? diye sordu, anlam verememişti.

– Çok yanlış, dedim. Hiç eğitim vermeden insana silah veriyorsunuz.

– Ne oldu? diye sordu yeniden.

Ben de dün yaşadığım her şeyi anlattım. Ben silahı verince devrimciliği bıraktığımı düşünmüş olmalıydı. Silahı, silah eğitimi vermedikleri için bıraktığımı anlayınca rahatladı.

– Bak Memet, dedi. Çatışma eğitimle anlatılmaz, böyle öğrenilir.

– Ağabey, ben silah kullanmayı bilmiyorum. Bunu söylediğimde şaşırması gerekirdi, şaşırmadı. Sordu:

– Kaç kişi vardı, orada silahlı?

– Altı güvenlik vardı, ama kaçında silah vardı bilmiyorum, dedim.

– Onların çoğu bu işin eğitimini almış ama tek sen ateş ettin. Bu iş budur.

Edebiyat'tan Salim, Köksal, yurttaki bazı arkadaşlar falan da eğitim istiyordu, bir süredir.

Ahmet Kaya bir gün bizi arabayla ormana götürdü. Üçer dörder mermi attık. Dinamit lokumu hazırlamayı gösterdi. Dinamiti kalemle delip fünyeyi içine yerleştirmek o kadar korkutmadı beni. Ama fünyenin içine fitili sokup çıkmasın diye dişle ezmek yok mu, ödümü patlattı.

Birer de dinamit patlattık. Askerî eğitim tamamlandı.

* * *

Karadenizliyim ya, Karadenizliler silah işinden anlar nasıl olsa diye silahı verdiler bana. Ve hiç eğitim almadan belime taktığım ve utanma belasına “kullanmayı bilmiyorum” diye-medüğüm silahın eğitimini bu kadarcık da olsa gördüm, iki üç çatışmaya girdikten sonra da olsa.

Ömrüm boyunca silahı hiç sevmedim. Her elime aldığım-da soğukluk hissettim. Bana hep itici geldi. Buna rağmen ha-yatımın bir bölümünde, normalde kırk yılda yaşanması ge-rekeni, benim dört beş yıla sığdırmam; bu süreçte, silah ya-şamımın bir parçası oldu.

* * *

Kavga, çatışma ikna edemediğiniz yerde çözüm yönte-mi olarak ortaya çıkar. Düşüncenizle kabul ettiremediğinizi zorla kabul ettirirsiniz. Ya da size kabul ettirirler.

Çevreniz, ülkeniz ve giderek tüm kapitalist sistem öyle güç-lü kalelerle korunmaktadır ki, kurulu düzeni zor kullanma-dan bir adım bile geri attıramazsınız. Gelenek görenek, gün-lük yaşayış, okul, gazete, cami, havra, kilise, polis, savcı, hâ-kim, müdür, müsteşar, milletvekili, bakan hepsi günlük işle-yiş içinde sistemi ayakta tutan kalelerdi. İçlerinde solcu olsa bile Pol-Der’li polis düzeni korumaktan vazgeçmiyordu. Töb-Der’li öğretmen demokratik eğitim derken, sistemin oluşturu-duğu eğitimi çocuklara aşıliyordu. Türkçe bilmeyen Kürt ço-cuğuna Türkçeyi zorla öğreterek düzene karşı mücadele edi-yorum derken, düzenin bir kalesini sağlamlaştırıyorlardı.

Biz düzene karşı savaşıyoruz derken karşımıza faşistle-ri çıkardılar. Pusulamız, devleti yıkıp yerine sosyalist dev-let kurmaktan, faşistlerle mücadeleye doğru döndü. Günlük çatışma içinde pusulanın şaştığını fark edemedik. Belki fark etsek değişen bir şey olmayacaktı. Silahlarla bombalarla, her gün arkadaşlarımızı öldürüyorlardı. Kendimizi savunmak için zorunluyduk çatışmaya ve silah kullanmaya.

Sokaktaki, bu çatışma ve Ecevit'in ilan ettiği sıkıyönetim, işçi hareketinin kitleselliğini her gün aşağı çekiyordu. Sonuçta, insanlar yeterince örgütlü değillerdi, her saldırıya karşılık veremiyorlardı. Faşist saldırılar artıkça, işçiler mücadeleden uzaklaşıyordu.

Devrimci gruplar bölge kazanma ve sempatizanlarını çoğaltmak dürtüsüyle gücünün çoğunu faşistlerle mücadeleye ayırıyordu.

Biz, sıradan ama inançlı militanlar da canımızla, dişimizle her şeyimizi mücadeleye veriyorduk. Sosyalizm dünya yüzeyinde hiçbir sınıflı toplumda olmayacak kadar eşitlikçi ve dünya yüzeyindeki en demokratik burjuva devletinden yüz kere daha demokratik bir sistemdi.

Ve tabii komünizm artık dünyada mülk sahibi kimsenin kalmadığı, dolayısıyla kimsenin kimseyi sömürmediği, herkesten yeteneğine göre isteyen, herkese ihtiyacı kadar veren toplumsal bir sistemdi.

Amacımız komünizmdi, bu yüce amaca, savaşmadan varılamazdı.

Egemen sınıf, elindeki ayrıcalıkları korumak için her yola başvururdu. Polis ve asker bunu silahla yapmak için vardı. Sivil faşistler, yasalarla bağlanan polisin, askerin yapamadığını açıktan yapıyordu sokakta.

Biz onlara karşı kendimizi, mahallemizi, fabrikamızı koruyorduk.

Eh bu da silahsız olmuyordu, sevmesem de, ben seçmiş olmasam da, taşımak zorundaydım soğuk demiri.

13

Okulda üç hoca vardı solcu olarak gördüğüm: Sosyolog Profesör Cavit Orhan Tütengil, Hukukçu Ümit Yaşar Doğanay ve İktisatçı Erdoğan Alkin'in yardımcısı Toktamış Ateş.

Bunlardan ikisi faşistler tarafından sokak ortasında öldürüldü.

Ümit Yaşar Doğanay derste politik analizlere fazla girmez, konularını anlatırdı.

Ancak eski tanıyanlar, bizden önceki dönemde Deniz Gezmişler zamanında aktif olduğunu anlatırlardı.

Bir gün yine ders anlatırken dışarıdan sesler geldi, pardon hocam deyip üç dört kişi çıktık. Dışarıda faşistlerle kavga vardı. Bitiminde özür dileyip tekrar derse girerdik. Her seferinde arkamızdan polis gelir, bizleri alır, hemen ötedeki Beyazıt Karakolu'na götürür, gidene kadar birkaç cop vurur, karakolda ifademizi yazarlardı. Birkaç cop daha vurduktan sonra bırakırlardı. Bir gün polis gelmedi.

Hoca ders anlatmaya devam ederken ilgisiz bir biçimde:

– Hocam, Deniz Gezmişlerle bizim zamanımız arasında ne gibi farklar var, diye sordum. Bana göre Denizler, bizim ulaşamayacağımız kadar yüksekte idiler. Yanlarına bile yanaşamazdık. Onlar, boyunlarına ip geçirilirken bile devrimi haykırarak kadar büyüktüler. Bense en alt düzey bir sempati-zandım yalnızca.

Şöyle bir baktı ve şöyle dedi hoca:

– Deniz dedi, 'hadi' dedi mi okul arkasından çıkardı. Sınıfa baktım. Arkamızdan çıkmadıkları için utanmaları gerektiğini düşündüm.

– O gerçek bir öğrenci lideriydi, diye devam etti. Sonra bir süre konuşmadı. Ders devam etmedi. Bir süre sonra çıkıp gitti. Emin değilim, ama ağlıyor gibi gördüm.

Ümit Hoca'yı bir süre sonra vurdular.

* * *

Cavit Orhan Hoca; kısa boylu, zayıf, ince, kara kuru biriydi. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde sosyolojik araştırmalar yapmış, Türkiye insanı hakkında derin bilgileri olan

biriydi. Ümit Hoca'nın tersine derste politik çözümlemeler de yapardı. Kıt bilgime rağmen bu çözümlemelerin Marksist çözümlemeler olmadığını anlıyordum. Ve sık sık itiraz ediyordum. O da derse sığmayan bu tartışmalardan sonra beni öğretim görevlileri odasına çağırır ve orada devam ederdik.

Ümit Hoca'nın vurulmasından sonraki günlerin birinde, derste:

– Hocam dedim, burada varlar mı bilmiyorum; burada belki de varlar, fakat korkudan sesleri çıkmıyor olabilir. Burada korkudan ses çıkaramıyor olmaları, sizi ihbar etmelerine engel değil. Sizi de dışarıda vururlar. Görüşlerinizi bu kadar belli ederek ders anlatmanız doğru değil, dedim.

Hoca Marksist değildi belki, ama solcu olduğu kesindi. *Cumhuriyet* gazetesinde yazılar da yazıyordu. Bu bile öldürülmesi için nedendi. Gerçi, faşistlerin adam öldürmek için gerekçeye ihtiyaçları yoktu. Kendilerinden olmamak öldürülmek için yeterliydi. Hatta Başbuğları:

– Davadan döneni vurun, ben dönersem beni de vurun, diyordu. Kendilerinden olanı bile öldürebilirdi bunlar. Cavit Hoca bunları biliyordu. O sakın adam, kendinden beklemediğim derece sert sözlerle ve sesini çok yükselterek:

– Bu dünya Sultan Süleyman'a kalmadı, onlara mı kalacak diye gürlediğinde, onu uyarmakla eşeklik yaptığımı anladım ve kendimden utandım.

Ümit Yaşar Doğanay Hoca'dan bir süre sonra Cavit Hoca da evinin önünde, otobüs durağında üç dört faşist tarafından taranarak öldürüldü.

Cenazesi Şişli Camisi'nden kaldırılacaktı. Biz de kalabalık bir grup halinde cenazeye gittik.

Ancak Şişli civarı polis ve jandarma ablukasına alınmıştı. Bizi içeri almıyorlardı. Çemberin etrafında binlerce kişi birikince kitleye saldırdılar. Dağıldık. Arkamızdan silahla ateş

ediyorlardı. Kovalamaca uzun sürdü. Bir süre sonra önümüz de kesildi. Gözaltına alındım.

* * *

Önce karakola götürdüler. İfade alındıktan sonra gözlerimiz bağlandı ve Gayrettepe'deki 1. Şube'ye götürüldük. Burası siyasi şube idi ve işkenceleri ile ünlüydü, devrimciler arasında. İçeri girdikten sonra bizi ayakta beklettiler. Bir taraftan gözümüz bağlı, diğer taraftan da buranın kötü ünü hafızamda yeşerince dizlerim titremeye başladı. Uzun süre ayakta bekledik. Korku ve heyecandan çişim gelmişti.

– Tuvalete gitmek istiyorum, diye seslendim. Dizimin arkasına bir cop geldi, cevap olarak. O cop gelince dizlerimin titremesi geçti. Ben devrimciyim, diye gaz verdim kendime. Kendimi sıktım. İsterlerse üç gün tuvalete götürmesinler önemli değildi şimdi.

İşlemler uzun sürdü.

Birisi koluma girdi:

– Yürü, dedi. Yeniden dizlerim titremeye başladı. Arada bir;

– Başını eğ, diyor, eğiliyordum. Bazen de:

– Adımını uzun at, diyordu. Bir çukurdan atlıyor gibiydik.

Birkaç kat aşağıya indik. Demir bir kapı açıldı. Beni içeriye itti ve ağır demir kapıyı kapattı.

Gözümdeki bağı çıkardım. Karanlıktı. Yürümek istedim. Bir şeye takıldı ayağım.

– Otur arkadaş, dedi birisi. İçerisi karanlıktı, ama gözlerim giderek karanlığa alışıyor, yavaş yavaş insanlar seçiliyordu. Küçük hücrede on kişiden fazlaydık. Herkes oturuyor, yatıyordu.

– Nereden geldin?

– Hangi gruptansın? gibi sorularla beni tanımaya çalışıyorlardı. Bense şubede kimseye güvenilmeyeceğini düşünüyordum. Öğrenci olduğumu, Şişli'de yolda yürürken olay

çıktığını, öğrenci olduğum için de şüphe üzerine alındığımı söyledim.

Demir kapı tekrar açıldı. İki sivil koluna girdikleri birini içeri attılar. Onun da gözleri bağlıydı. Ve aydınlık olan koridorda bir an olsa da posası çıkmış halde olduğunu gördüm. Biraz yer açtık. İnleyerek azıcık dinlendi. Sonra yüzükoyun döndü. Elleri üzerinde kalkarak sınav çekmeye başladı. İnlemesi geçmiş, nefesi düzelmmişti. Epey zaman spor yaptı, toparlanmış, canlanmıştı. O toparlandı derken adını söylediler.

Polis sorguya götüreceği kişinin adını bağıırır, o kişi burada diyerek hücreyi belli eder, polis de alıp götürürdü. Aldı götürdü iki polis. Bu çok kez tekrarlandı. Adama çok saygı duymuştum.

Beni işkenceye almadan yukarı çıkardılar. Birkaç yumruk ve copla vurup serbest bıraktılar. TIKKO'ya operasyon yapıyorlarmış, o arada bizimle uğraşmak istemediler. O işkence gören arkadaş da TIKKO'cuymuş.

14

Kadriye, Küçükalyalı'da, Mektep Caddesi'nde oturuyordu. Ben Fatih'te yurttta idim. Pazar günü buluşmak üzere sözleştik. Taksim'de Sular İdaresi'nin önünde buluştuk. Sıraselviler Caddesi'nin girişinde Sinematek vardı.

Sinematek, sinema derneği idi. Kurucusu yanlış hatırlamıyorsam Onat Kutlar'dı. Burada ticari sinemalarda gösterilmeyen ama sanat değeri olan toplumsal içerikli filmler gösterilirdi.

O gün "Potemkin Zırhlısı" oynuyordu. Film Çarlık Rusya'sında deniz kuvvetlerindeki askerlerin, kötü yaşam koşullarına isyan etmesi ve bundan sonra gelişen olayları ajitasyona dayalı biçimde anlatıyordu.

Gel gör ki ses yoktu. Bunun yerine sinema perdesinin yanında duran bir kişi anlatıyor, Rusça altyazıyı tercüme ediyor ya da etmeye çalışıyordu. Bu ilkel gibi duran yöntemle rağmen film çok etkileyiciydi. Herkes çok etkilenmişti. Bittikten sonra dakikalarca alkışlandı. İnsanlar hemen dağılmadı. Film üzerine bir süre tartışma sürdürüldü.

* * *

Özellikle devlet ve şehir tiyatrolarındaki oyunları ve özellikle Yılmaz Güney'in filmlerini kaçırmamaya çalışıyorduk. O sıralar çok berbat seks filmleri furyası vardı. Çoğu sinema salonu bu pespaye filmleri gösteriyordu.

Cinsellik içeren filmler çekiliyor, aralarına porno parçalar ekleniyordu.

Bunun yanında Yılmaz Güney gibi bir iki yönetmen sosyal içerikli filmler çekmeye devam ediyordu.

Yılmaz Güney Adana Yumurtalık'ta bir savcıyı vurmuş, hapse atılmıştı. Hapiste iken yazdığı senaryoyu göndermiş, Zeki Ökten çekmişti. Tarık Akan, Melike Demirağ oynuyordu. Özellikle aşiret büyüğü babayı oynayan Tuncel Kurtiz hayatının rollerinden birini oynamıştı.

Konusu Kürt illerinden birinde yaşayan bir aşiretin koyunlarını satmak için trenle Ankara'ya götürmesini anlatıyordu.

Gerçekte ise, Kürdistan'da, aşiretlerin dolayısıyla feodalizmin dağılışının hikâyesiydi.

* * *

Siyasi dergiler haftalık, on beş günlük çıkıyordu. Yazar Emil Galip Sandalcı'nın da yazdığı *Yeni Ortam*, iktisatçı Aslan Başer Kafaoglu'nun yazdığı ve Devrimci Yol'un çizgisindeki *Demokrat* ve TKP'nin gazetesi *Politika* günlük çıkıyordu. Türkiye'nin en eski gazetesi *Cumhuriyet*'i de anmamak olmaz. Bunlar bizim okuduğumuz sol gazetelerdi.

Kadriye, özellikle *Cumhuriyet* okurdu. Ben de lise yıllarında sadece *Cumhuriyet* gazetesi okumuş ve ismi görülecek şekilde katlayıp, gazete görülecek şekilde cebimde taşıma “hastalığı” yüzünden Ankara Otogarı’nda faşistlerden dayak yeme tehlikesi atlatmışım.

* * *

O gün, Kadriye yurda gelmiş, sohbet etmiştik. Sohbetin sonunda;

– Yılmaz Güney’in filmi gelmiş, dedi. Bu söyleme biçimi, içinde “gider miyiz?” sorusunu ve “gideriz” cevabını da içeri-yordu.

Dediğim gibi Aksaray’daki sinemalar, hatta İstanbul’daki çoğu sinema ucuz seks filmleri gösteriyordu.

Kadıköy’de yakaladık “Sürü”yü orada izledik.

* * *

Okulda, yurтта, Süleymaniye’de bazı arkadaşlar birbirlerine “seni Aksaray’da sinemadan çıkarken görmüşler” diye takılırdı. “Aksaray’da” denince seks filmi gösteren sinema anlaşıldı. Bu şakacıktan bir suçlamaydı. Suçlamaya karşılık, diğeri de “kültürümüzü artırıyoruz” diye, şakaya şakayla yanıt verirdi.

Her insan topluluğunun içinde olduğu gibi bizim grubun içinde de “fırlama” diye tanımlayabileceğimiz, herkesin sevgilisi, sempatik arkadaşlar vardı. Onlar “yaramaz çocuktur” ama onlara kızamazsınız.

Namık bunlardan biridir. Bu tür şakaları genelde Namık yapardı ve tahminimce içimizden bu filmlere arada kaçan birileri varsa, bunların başında Namık gelirdi. Ancak o her-kese “seni görmüşler” veya daha ileri giderek “seni gördüm” diye takılırdı.

Gençliğin kitap okuduğu, sinemaya, tiyatroya, konserlere

gittiği bir dönemde bu niteliksiz filmlerin neden çekildiği ve nasıl bu kadar seyirci topladığı araştırma konusudur.

* * *

Kaldı ki, politik kültürün ve bilincin yüksek, mücadelesinin de üst düzeyde olduğu bu dönemde yalnızca seks filmleri değil, seks gazetesi diyebileceğimiz bir tür gazetecilik de büyük tiraj yakalamıştı.

Örneğin *Tan* diye bir gazete vardı. Yarım sayfaya bir çıplak kadın fotoğrafı koyar, bir cümlelik uydurma fakat çarpıcı bir yazıyla süslerdi. Çıplak kadın vücudu o gazeteyi Türkiye'nin en çok satan gazetesi yapmaya yetiyordu.

Oysa bana göre nitelikli o kadar çok kültür etkinliği vardı ki, insanlar bu boş filmlere neden gider, bu gereksiz gazete-ye neden para verir anlamıyordum.

* * *

“Sürü”yü izledikten bir hafta sonra, Harbiye Açık Hava’ya Joan Baez’in geleceğini öğrenmiştik. Bu adı son zamanlarda çok duyar olmuştum. Amerika’nın Vietnam’ı işgaline karşı çıkmış, İrlanda direnişini desteklemiş, kocası hapse atılmış, plakları İspanya’da Franco tarafından yasaklanmıştı.

Açık Hava Tiyatrosu tamamen doluydu. Devrimci marşlarımızın heyecanını andıran parçalarının sözlerini anlamadığımız halde uluslararası bir devrimci sanatçıyla birlikte İrlanda’yla, Vietnam’la, Angola’yla, Nikaragua’yla olan dayanışma duygusuyla severek dinledik.

15

İstanbul; ilçe ilçe, semt semt, okul okul, “sağ ve sol” olarak bölünmüş durumdaydı.

Üsküdar faşist işgal altındaydı. Bizimkiler buradaki işga-

li kırmak istiyordu. Üsküdar'da bir gövde gösterisi yaparak gözdağı vermek istemişler ve miting düzenleme kararı almışlardı. Üsküdar'ın Harem'e yakın semti Çiçekçi, Kurtuluşçuların hâkimiyeti altındaydı. Ama Üsküdar merkezde faşistlerin hâkimiyeti vardı.

Miting için Kadıköy iskelede toplandık. 2 bin kişi kadar-dık. En önde Marx, Engels ve Lenin'in büyük boy fotoğraflarının olduğu ve "Kurtuluş" yazılı bir pankart vardı. Daha sonra da "Faşizme karşı omuz omuza" yazan, onun arkasında da "Fabrikalar, tarlalar, siyasi iktidar her şey emeğin olacak" yazan pankartlar vardı.

* * *

"Faşizme karşı omuz omuza" sloganı 'Kurtuluş'un sloganı idi. Her grubun kendine ait belli sloganları vardı. IGD'nin sloganı "Faşizme geçit yok", Halkın Kurtuluşu'nun sloganı ise "Faşizme ölüm, halka hürriyet" gibi... Emeğin Birliği diye "Doktorcu" bir grup vardı. Bizimkilerle yakındılar. "Faşizme karşı omuz omuza" sloganını Kurtuluş'un sloganı olmasına rağmen kullanırlardı. Biz de onlara ait olan "Fabrikalar, tarlalar, siyasi iktidar her şey emeğin olacak" sloganını çokça kullanırdık.

Bir taraftan toplanıyor, bir taraftan pankartlarımızı açıyorduk.

Bir grup Dev-Genç marşını söylemeye başladı:

Hey devrimci, hey devrimci

Savaş vakti yaklaştı

Al silahı vur beline

Emperyalizme karşı.

Marşın aslı: "Hey Dev-Genç'li Hey Dev-Genç'li" diye başlıyordu, fakat 68'lerdeki Mahirlerin Dev-Genç'i şimdilerde Devrimci Yolcu'ların elindeydi, yalnızca Karadeniz böl-

gesinde Karadeniz Dev-Genç Kurtuluşçuların elindeydi. Bu nedenle marşın sözlerini değiştirerek söylüyorduk.

Tam marşı söylediğimiz sırada beş on metre ilerimizde güçlü bir patlama duyuldu. Bir duman yükseldi. Baktım bir çöp kutusunda olmuştu patlama. Hepimiz genç insanlardık. Hatta hepimiz öğrenciydik demek hatalı sayılmaz. İster istemez bir panik yaşandı. Ama çok dağılmadık. Ve burada devreye İrfan Cüre girdi.

İrfan Cüre, belki benden beş yaş falan büyüktür. Hemşerim olduğunu öğrenmiştim. Ben Samsun Alaçamlıydım, o Samsun Kavaklıydı. Babası Recep Cüre, senato seçimlerinde senatörlüğe adaylığını koymuştu. Kurtuluş'un adayıydı.

İrfan Cüre Kurtuluş'un İstanbul şeflerindendi. En azından benim tahminimdi bu. Dernekte görüyordum. Görünce selamlaştırdık. İlişkimiz bu kadardı.

Patlama sonrası insanlar panikleyince, o sakın İrfan Cüre olay yerine gitti. Militan İrfan Cüre geldi. Sol yumruğunu havaya kaldırdı:

– Ölmek var, dönmek yok; ölmek var, dönmek yok, diye slogan atmaya başladı. Çok güçlü bir sesle, yumruğuyla vücudunu destekleyerek etkili biçimde slogan atıyordu. Kitle silkelenip kendine geldi. Herkes öyle güçlü haykırıyordu ki, yakınımıza kadar gelmiş olan polis çemberi tekrar uzaklaştı.

O ajite olmuş halimizle yürümeye başladık.

Haydarpaşa Tren Yolu Köprüsü'ne geldiğimizde yine tam önümüzde, yine çöp kutusunun önünde bir patlama daha oldu. Ama bizim kararlılığımızı artırmaktan başka bir işe yaramadı. Selimiye'ye geldiğimizde bir patlama daha oldu. Biz bir şey olmamış gibi yola devam ettik. Üç bomba da bize yakın yerlerde patladı, ama şans eseri zarar vermeyecek kadar uzakta patlamışlardı.

Üsküdar meydanına vardığımızda hiçbirimizde korkudan eser yoktu. Meydanda toplandık. İrfan Cüre konuşma yaptı.

Vapur iskelesine yürüyüp, bir vapura bindik. Eminönü'ne geçtik.

* * *

Arkadaşlarımız arasında “şef” konumunda olanlar için, olumsuz düşünceleri olanlar vardı. “Hemşericilik”, “yakınlık” gibi nedenlerin örgüt içi yükselmede etkili olduğunu söylüyordu, bu gibi arkadaşlar.

Belki öyle olanlar vardır. Fakat ben bu şeflik ya da ast-üst işlerine çok kafa yormuyordum. Önemli olan devrimci mücadele içinde olmak ve verebileceğinin en çoğunu vermektir.

İrfan Cüre'nin hemşerim olmasının benim için önemi olmadı. Ama Üsküdar Mitingi'nde telaş anındaki soğukkanlı ve toparlayıcı önderliği yeterli geldi, onun liderliğine saygı göstermem için.

16

Okulların çoğunda olduğu gibi merkez bina da faşist işgal altındaydı. Devrimci öğrencileri okula almıyorlardı. Girenleri dövüyor, dışarı atıyorlardı. Polis, genel olarak onlara tavır almıyor, devrimci öğrencilere saldırıyor, devrimci öğrenciler saldırıya uğramış olmasına rağmen gözaltına alınıyorlardı.

1. Milli Cephe Hükümeti düşünce, Ecevit; Adalet Partili bağımsız on bir milletvekili ile ünlü Güneş Motel görüşmelerini yapmış, hepsine bakanlık vererek ve ayrıca kumar borçlarını da ödeyerek CHP azınlık hükümetini kurmuştu. Bu vesile ile polise de solcu gençler alınmış, polisler iki ayrı dernekte örgütlenmişlerdi. Ülkücü polisler Pol-Bir, solcu polisler Pol-Der çatısı altındaydılar. Ancak merkez bina da Pol-Bir'li polisler görev yapıyordu. İçişleri Bakanlığı, der-

nekleri yasakladı. Pol-Der, Danıştay'a yasağın iptali için dava açtı ve Danıştay'ın davayı görüştüğü günlerden bir akşam afişe çıkacağımız söylendi. İstanbul Belediyesi'nin yanında bulunan Haşim Işcan altgeçidinin altından başlayacaktık. Afişlerde "Pol-Der kapatılamaz" yazıyordu.

Saraçhane'ye gittiğimizde orada polis arabasının olduğunu gördük. Birbirimize baktık.

– Sorun yok, beraber yapacağız, dedi arkadaşlardan biri. Yanlarına gittik selamlaştık. Bir minibüs, resmi giyimli polis doluydu.

– Güvenliği biz alacağız dedi biri, siz asarsınız. Kostik dolu kova ve fırçalarımızla gelmiştik. Ben yine de biraz açıkta durup gözcülük yaptım. Polislerle çıkacağımızı bilmiyordum.

Polisler arabanın içinde bekliyor, arkadaşlar polis korumasında afişleri yapıştırıyordu. Geçidin ortası iki tarafta bisiklet satan dükkânlarla doluydu. Ancak giriş bölümünde duvarlar afiş asmak için uygundu.

Daha yeni başlamıştık ki, iki ya da üç ekip arabası acı frenlerle durdu. Biz polis afişi yapıyoruz diye umursamadık. Ancak bu gelenler Pol-Der'li değildi. Doğruca bizi koruyan eki be gittiler. Hepsini araçtan indirip kendi geldikleri araçlara doldurup götürdüler. Bize hiç bakmadılar bile desem, yalan olmaz. Biz geçidi afişlerle donattık. Daha da devam etmedik.

* * *

Merkez binada Pol-Bir'li polisler bize karşı çok düşmanca davranıyorlardı. Her kavgada faşistlere ilişmiyor; bizi tekmeyle, copla, yumrukla ezdikçe eziyorlardı.

Faşistlerin tek tek giren öğrencileri dövüp okuldan atmalarına çözüm olarak, devrimci öğrenciler olarak okula birlikte, grup halinde girip çıkmaya başladık. Faşistler yine saldırıyordu ama devrimci öğrenciler karşılık veriyor, okulu terk etmiyorlardı. Amfide sağcılar ön sıralarda solcular ar-

ka sırada, arada da jandarma oturuyordu. Üniversite görmemiş köy çocuğu jandarmalar, üniversitede derse giriyordu.

Arkada oturanlar önde oturanların üzerine kalem, çakmak gibi bir şey fırlatıyor, amfide patırtı kopuyordu. Patırtıyı duyan diğer sınıflar da hareketleniyor, merkez bina komple kavga eder hale geliyordu. Merkez binanın üç kapısı vardı. Ön giriş kapısı. Türkiye’de üniversitenin sembolü olarak her yerde fotoğrafı olan giriş kapısı. İkincisi, Eczacılık Fakültesi’nin sokağındaki iktisat ek binaya varmadan Vezneciler yönüne açılan kapı. Ve arkada Süleymaniye’ye açılan kapı. Okula ilk başladığımızda bizim okula kumanya gelmiyordu. Biz de ara sokaktaki kapıdan merkez binaya girerek kantinde öğle yemeği yerdik. Ancak bizim okula kumanya gelmeye başladıktan sonra o kapı kapandı.

Arka kapı, solcu öğrencilerin Beyazıt tarafındaki girişte saldırıya uğramaması için açılıyordu. Ancak sonradan açılmamaya başlandı. Koca bir zincir ve koca bir kilit vurulmuştu.

* * *

Merkez binaya toplu olarak girip çıkan öğrenci sayısı yüz elli kadardı. Ön kapıdan çıkıp ara sokaktan Süleymaniye’ye geliyorlardı.

Faşist saldırıya karşı biz de çıkış saatlerinde gidiyorduk. Beyazıt tarafı çıkışında tarafında güvenlik alıyorduk. Gidenler hep aynı kişiler değildi, nöbetleşe gidiliyordu.

16 Mart günü çıkış saatinde yanımdaki üç arkadaşla ön kapıya doğru yola çıktık. Birimiz önden gidiyordu. Polis araması olursa bir arkadaşı ararken diğer iki kişi geri dönebilecek uzaklıktaydı. Bu bir önlemdi.

Merkez binanın ara sokaktaki kapısına geldiğimizde olağanüstü bir durum olduğunu anladık. Bir sürü polis yolu kesmişti. Öndeki arkadaş yanımıza geldi.

– Buradan geçemeyiz, dedi.

Bizim okulun önünden, Vezneciler’e giden sokaktan doluşarak gidelim diye düşündük. Geç kalmayalım diye hızlandı, hatta hafif koşmaya başladık. Koşmaya başlamamızın ilk saniyelerinde birkaç silah sesi duyduk, sonra bir patlama ve cayırtı sesleri.

Anında geri dönüp, polislerin üzerine koşmaya başladık. Polis ablukasını yarıp geçmekti niyetimiz, buna gerek kalmadı. Onlar da ön kapıya doğru koştu. Sokağın tam giriş tarafı cehennem yeri gibiydi. Ağlamalar, inlemeler, koşuşturmalar, ne yapacağını bilememe.

Yerde çok sayıda insan yatıyordu. Öyle çok kan vardı ki, kan kokusundan insanın midesi bulanıyordu. Arkadaşlar, yaralı arkadaşları polis arabalarına, nasılsa oraya geldiği için özel araçlara koymaya çalışıyorlardı. Dediğim gibi çok yaralı vardı. Bazı arkadaşların bağırsakları çıkmış, bazılarının yüzü gözü kan içinde, bütün yüzü parçalanmış gibi olanlar vardı. Bazıları kendi acısını unutmuş, yanındaki arkadaşını sarsıyor, üzerine kapanıp ağlıyordu.

Yedi arkadaşımız öldü. Ellinin üzerinde yaralı vardı.

* * *

Sonradan olay yerine gittim. Yolun üzerinde bir çukur vardı. Ama öyle büyük bir çukur değildi. Atılan bombanın çok güçlü olmadığını düşündürüyordu. Arkadaşlarımızın çoğu kurşunla ölmüştür sanıyordum.

Eğer o gün polis önümüzü kesmemiş olsaydı. Faşistler bombayı yine atarlardı. Ama o kadar çok ateş etmelerine fırsat vermezdik, onları kaçmak zorunda bırakırdık. Daha az arkadaşımızı kaybederdik.

Kim bilir?

Cenazeler, yaralılar hastanelere taşındı. Bazı arkadaşlar da hastanelere gitti. İlk gelen haberler çelişkiydi. Ölü sayı-

sı haberleri çeşitli sayılarla geliyordu. Herkes ölenler arasında tanıdığım var mı, haber alabilir miyim derdindeydi. Herkeste büyük şaşkınlık, ne yapacağını bilememe kararsızlığı vardı. Marmara Kafe'yi basalım, Ülkü Ocağı'na dalalım gibi öneriler havada uçuşuyordu.

Öğrenciler İktisat ek bina önündeki sokakta toplanmaya başlamıştı. Yüzken beş yüz, beş yüzken bin olduk, giderek binleri buldu sayımız.

Sonra yürümeye başladık, Beyazıt'a doğru. Beyazıt Meydanı'na inmeden merkez binaya girdik. Merkez bina işgal edilmişti. Katliamı duyan bütün okullar boykota geliyor ve akın akın merkez binaya toplanıyorlardı.

Farklı okullardaki öğrencilerin gelmesi sabaha kadar sürdü. Merkez binanın bütün sınıfları ve avlusu, öğrencilerin işgali altındaydı. Bu, benim o güne kadar gördüğüm en kitlesel eylemdi.

Her yerde marşlar söyleniyor, sloganlar atılıyordu.

Sonra bezler, boyalar, fırçalar getirildi.

Ölen arkadaşların resimleri dövizlere asıldı, pankartlara sloganlar yazılmaya başlandı. Sabaha kadar bütün gruplar pankart ve dövizlerini hazırladılar. Ertesi gün cenaze töreni vardı. Törenin görkemli olması için hazırlıklar eksiksiz yapılmaya çalışılıyordu.

* * *

Sabah olduğunda üniversitenin bahçesi artık insanları almıyordu. Beyazıt'tan Eminönü'ne kadar bütün yol kenarlarına polis dizmişlerdi. Çıkış kapısının önünde hazırlanan grup; pankartları, dövizleri, sloganları ve marşlarıyla yürümeye başlıyordu. Beyazıt, Çemberlitaş, Gülhane, Sirkeci güzergâhından Eminönü'ne geliniyor, burada gruptan biri otobüs durağının üzerine çıkıyor konuşma yaptıktan sonra grup dağılıyordu. Gruplar, üniversite önünden ara ver-

meden çıkıyor, aynı güzergâh üzerinden aralıksız yürüyorlardı. Başka zamanlar kortej büyük gözüksün diye insanlar dörderli beşerli aralıklı sıralar halinde yürürdü. Şimdi öyle kalabalıktı ki caddede insan seli yürüyordu. Sıra falan yapılamıyordu.

Eminönü'ndeki otobüs durağının üzerinde o gün kaç grubun temsilcisi konuştu bilmiyorum. Ama akşama doğru hâlâ otobüs durağının üzerinde birileri konuşuyor, güzergâhta hâlâ insan seli yürüyor, üniversitenin önünde insanlar yürümek için sıranın kendilerine gelmesini bekliyordu.

O gün binler, on binler değil, yüz binlerce insanın yürüyüşe katılmış olabileceğini düşündüm. Yüz binlerce insan, faşistlerin 16 Mart'ta katlettiği arkadaşlarımız için sloganları ve marşları ile yürümüştü.

* * *

Bütün ülkede artan faşist saldırılara ve 16 Mart Katliamı'na karşı, DİSK, Töb-Der ve diğer devrimci kurumlar 20 Mart'ta Türkiye çapında "Faşizme İhtar" adı altında iki saatlik genel grev yaptılar. Genel grev etkili biçimde uygulandı.

17

Bolu Öğrenci Yurdu'nda çeşitli yüksekokullardan arkadaşlar vardı. Hatta Dev-Lis Başkanı Hilmi bile kalırdı. Hilmi, Darüşşafaka Lisesi'nde okuyordu, henüz üniversiteli değildi.

Çoğu arkadaşımız evinde kalırdı. Edebiyat fakültesinden Salim, yurttan kaldığımız ve çoğu faaliyete de birlikte gittiğimizden daha sıkı arkadaş olmuştuk. Köksal da bizimle daha çok bir arada olurdu. Edebiyat'tan başka arkadaşlar da vardı, ama ikisiyle daha yakındık.

İkisinin de İstanbul'da kalacağı evleri vardı. Gerçi benim de Üsküdar'da ablam, Taşlıtarla'da ağabeyim vardı. Bir süre

ablamda kaldıktan sonra yurda geçtim. Ablama daha seyrek gitmeye başladım.

* * *

Köksal Şirinevler tarafında kalıyordu. Tam olarak hatırlamıyorum, ama oralara yakın olmalıydı. Anayolun bir sokak arkasında, üç dört katlı bir evin ikinci ya da üçüncü katı, topu topu bir kez gittiğimden aklımda kalmamıştı. Bir akşam Köksallarda toplandık.

Salim, ben, doğal olarak Köksal ve başkaları da vardı.

Rakı içiyorduk. Türkiye’de devrimciliğin üç simgesinden biri rakı içmektir. Eski komünistlerin hemen hepsi rakı içermiş. Bildiğiniz ne kadar yazar, çizer, sinemacı gibi solcu sanatçılar varsa neredeyse hepsinin ortak özelliği idi rakı içmek.

Devrimciliğin görsel simgelerinden ikincisi sigara, bir diğeri yeşil asker parkası, son olarak da dudakları kapatan pırasa bıyıklar. Devrimciler bir yere –kafe, lokanta neresi olursa– gidip oturduklarında ilk iş ceplerinden sigarasını çıkarıp masaya koymak olurdu. Ve hepsi edinebildikleri ilk anda yeşil bir asker parkasını sırtına geçirirdi.

İkinci derece devrimci simgeleri ise, *Cumhuriyet* gazetesi okumaktı. *Cumhuriyet*, ben lisedeyken çok popülerdi; ama sonraları başka gazeteler de çıkınca bu özelliğini bölüşmek zorunda kalmıştı.

Yemekle birlikte rakılar da götürülüyordu. Ben, içki içtim ama kararını kaçırmamaya çalışırdım. İki kadeh, zorlasam en çok üç kadeh içebilirdim. Fazlası sarhoş eder, sabah kalktığımda mide kazınması ve baş ağrısı yapardı.

Gece ilerledikçe, sohbet; devrim konuşmalarından özel hayata doğru kayardı. Salim, (Salim’di galiba)

– Birimiz sarhoş olsun ve konuşamadıklarını konuşsun, sınırlama olmadan her şeyi, sevgilisini falan anlatsın, var mısınız? dedi.

Biraz tereddütten sonra kabul edildi. Köksal sarhoş olmayı kabul etti. Ve içmeyi hızlandırdı. Üst üste içiyordu. Bu ara benim saz çalmayı bildiğimi biliyorlardı.

– Ben yetenekli değilim, deyip söylemedim. Ömrümde, insanların içinde tek başıma söylememiştim. Salim’e yöneldik, kabul etti. Biz, devrimci marşlara Livaneli’nin İsveç’te yapıp Türkiye’ye kaçak sokulan plaklardaki marşlarına alıştık. O aralar Livaneli’nin yasak olmayan şarkıları da vardı. Özellikle Nâzım’ın şiirlerini besteliyordu. Biz de o şarkıları topluca söylemeye alıştık. En çok sevdiğimiz “Karlı Kayın Ormanı” şarkısıydı. Biz bu şarkılardan birini beklerken, Salim bunlarla hiç ilgisi olmayan bir şarkı söylemeye başladı. Karacaoğlan’dan;

*Incecikten bir kar yağar
Tozar elif elif diye
Deli gönül abdal olmuş
Gezer elif elif diye*

Salim’in değişik şarkısıyla masa, tam bir çilingir sofrası olmuştu. Bu ara Köksal:

– Bu saatten sonra konuşacaklarım beni bağlamaz, dedi. Daha doğrusu demeye çalıştı. Sarhoş olmuştu. Bir türküye başlayıp Salim’den rol çalmaya çalıştı. Ama sözleri unuttu.

* * *

Salim, kitap okuyan ve okuduğunu kavrayabilen arkadaşlarımızdandı. Bu yönünü severdim. Anlaşamadığımız şey: Tartışmalar yürütülürken, tartışma sonrası ortaya çıkan karara katılmasak bile uymamız gerektiği konusuydu.

O anki tartışma şeklimizle, “ademi merkeziyetçilik” ve “demokratik merkeziyetçilik” konularında anlaşılamıyorduk.

Ben demokratik merkeziyetçiliği her koşulda savunduğum için, alınan kararlara, içeriğine karşı olsam bile uyma-

yı savunurdum. Bu nedenle Salim'in gözünde ben "Asker Memet"tim.

Akşam Salim'in duygusal bir yönünü tanıdığım için ayrıca mutlu oldum. Köksal'ın söylediği o söz sonradan okul çevresinde de duyuldu ve geyik konusu oldu: "Bu saatten sonra söyleyeceklerim beni bağlamaz."

* * *

Faşistlerin saldırıları; kavgalar, çatışmalar, bombalar bu yüzden polislere arada böyle kaçamak yapmak gerekiyordu, ama "lümpen" damgası yemek de vardı. Biz, okullarında okumaya gelmiş öğrencilerdik, fakat devrimciliğin sarsılmaz çelik disiplinine uymak zorunda görüyorduk kendimizi. Hiçbirimiz işe yaramaz "lümpenler" olarak nitelendirilmek istemezdik, devrimci çevremizde. Çünkü bizim için her şeyden önce devrimcilik geliyordu. Devrimciliğin önüne hiçbir şeyin geçmesine izin vermezdik hiçbirimiz.

18

Vatan Caddesi üzerinde, Vakıf Guraba Hastanesi'nin Aksaray yönünde, içinde zeytin ağaçlarının olduğu bir tarla ve tarlanın diğer yanında Antep Öğrenci Yurdu vardı. Burada bir odaya Kurtuluşçu öğrencilerin yerleşmesine karar verilmişti. Başka odalarda Dev-Solcular, Ulusalcılar denen bir Kürt öğrenci grubu falan vardı. Bolu Yurdu'ndan ayrılıp Antep Yurdu'na yerleştim. Burada sevdiğim şeflerden Ahmet Kaya da vardı.

Bu yurdun inşası bitince devrimciler, faşistler gelip yerleşmesin diye nöbet tutmaya başlamışlardı. Hatta bir gece iki faşist kapıya bomba koymuşlardı. Kaçarken birini camda nöbet tutan devrimciler indirmişti.

Yurtta, genellikle zaman kitap okuyarak geçirdi. Kitap

okuma deyince de akla hemen Ali Erkek gelirdi. Bu “vatan-daş” tıp fakültesinde okuyordu. İsim kullanmaz “vatandaş” derdi, herkese. Tahminimce okuduğu tıp kitabı, okuduğu Marksist kitapların yanında devede kulak kadardır.

Kitap okurken kırmızı kalem hep kulağının arkasındadır. Önemli gördüğü bölümleri işaretler, paragrafı komple ezberlerdi. Sonra tartışmalarda bu ezberlediği paragrafı Marx şu kitabın şu sayfasındaki şu paragrafta şöyle demiş, diye alıntıyla tartışır.

* * *

Kitap okumayı bana ortaokul son sınıfta edebiyatçı Reşit Hoca sevdirmişti. Gür, kalın siyah bıyıkları, esmer teni, kırışık alnı ile güven veren bir yapısı vardı. Dersin yarısını başkanlığın koyduğu konulara ayırır, diğer yarısında da kendi gündemini anlatırdı.

– Üç Kemal olmadan edebiyat olmaz, derdi. Ama üçü de ders kitabında yoktu, yasaktı. Bahsettiği üç Kemal: Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Kemal Tahir’di.

İnce Memed’i, *Hanımın Çiftliği*’ni, *Devlet Ana*’yı ve üç Kemal’in diğer birçok kitabını, hatta Fakir Baykurt’un *Yılanların Öcü*, *İrazca’nın Dirliği*, *Onuncu Köy* ve Mahmut Makal gibi diğer yerli yazarların birçok kitabını lisede, Reşit Hoca’nın ortaokul son sınıftayken yaptığı öneri ve teşviklerinin bende yarattığı olumlu katkının etkisiyle okudum.

Üniversitede Maksim Gorki’nin *Ana*, *Ekmeğimi Kazanırken* ve başka kitaplarını, İlya Ehrenburg’un *Fırtına*, *Dipten Gelen Dalga*, *Paris Düşerken* üçlemesini, Dimitri Dimov’un *Tütün*’ünü, Bulgaristan, Yunanistan ve Vietnam’da yazılmış daha bir sürü romanı, lisede ve üniversitenin ilk zamanlarında okumuştum. Ama artık romanlar yetersiz geliyordu. Marx’ı, Engels’i, Lenin’i, Mao’yu okuyorduk. Tabii, *Kurtuluş Sosyalist Dergi*’yi de.

Ahmet Kaya çeşitli boylardaki ağırlıkları, yayı ve diğer aletleriyle her gün çalışırdı.

Yandaki odada ulusalcı dediğimiz çocuklar “Herne Pêş”i söyler, tek kelime anlamadığım halde her seferinde beğenerek dinlerdim. Türkiye’de Kürtlerin yaşadığını, yaşadıkları yerin adının “Kürdistan” olduğunu ve Kürdistan’ın sömürge bir ülke olduğunu *Kurtuluş Sosyalist Dergi*’de okumuştum. Mitinglerde de “Kürdara azadi” sloganları atıyorduk. Bütün bunlar, burada gördüğüm “Kürt” çocuklar sayesinde ete kemiğe büründü. Teori bilincinden, somuta indi.

Okuldan veya dernekten Bolu Yurdu’na giderken MISK sendikası vardı. MISK, MHP çizgisindeki faşist sendikaların konfederasyonuydu. Yolumuz üzerinde tehlike oluştuyordu.

Antep Yurdu’nun üst tarafında da faşistlerin kaldığı Çapa Yurdu vardı. Ve çok uzak sayılmazdı. Akşamları orada ateş ederler, bizimkiler de karşılık olarak havaya ateş ederdi.

Ancak bu Antep Yurdu, Vatan Caddesi’ne uzaktı ve arada içinde ağaçlar olan boş bir tarla vardı. Bu boş tarla pusu için çok müsaitti. Yurda gelirken, silahı çıkarır, ağzına mermi verir, horoz ayakta giderdik, herhangi bir saldırıda zaman kaybetmeden cevap verebilme adına.

Burada bir saldırıya uğramadım.

Bir gün kitap okumaktan yorulmuş, camdan dışarıyı izliyordum. İki çocuk yolda oynuyordu. Yurttan üç kişi de yolun kenarında sohbet ediyordu. Biri, Dev-Solcu Sinan’dı. Birden bir Anadol marka araba belirdi. Sinan ve iki arkadaşı yere yattı. Araçtan ateş edilmeye başlandı. Sinan da ateş etmeye başladı.

Çatışma kısa sürdü. Anadol uzaklaştığında Sinanlar ayağa kalktı. Bir şeyleri yoktu. Fakat oynayan çocuklardan biri yolda daire çizerek koşuyordu. Aynı daire üzerinde beş altı tur attı. Sonra düştü, ölmüştü.

* * *

Antep Öğrenci Yurdu'nda beş altı kişiydik, Kurtuluşçular olarak. Şef olarak da Ahmet Kaya vardı. Ahmet Kaya Kurtuluş'un öğrenci şeflerindendi.

Bir süre sonra, Kurtuluş grubu, Kurtuluşçu üniversite öğrencileri için bir çatı dernek, federasyon kurmaya karar vermişti. Liselilerin derneği vardı, ama üniversitelilerin yoktu.

Derneğin adı belirlenmişti: Devrimci Öğrenci Birliği, kısaltılmışı, DÖB.

İstanbul'da iki üniversite vardı: İTÜ ve İstanbul Üniversitesi. İki üniversitede de devrimciler vardı, ama Kurtuluş'un asıl kadroları İstanbul Üniversitesi'ndeydi. Seyfi Öngider, Hüseyin Soylu, Yeğen Mustafa, Yeğen Metin ve niceleri buradaydı.

Merkez binada faşistlerle kavgada hep önde olan bir ekip var. Artist Mustafa, Ağca Kardeşler, Ahmet Kaya, Atilla Mermeroluk, herkes kavgaya katılırdı ve elinden geleni yapardı ama bazı arkadaşlar öncülük yapardı.

DÖB'ün kurulma kararı alınınca hangi arkadaşların yönetimde yer alacağı konuşulmaya başlandı. Ben Kurtuluş içinde de bazı gruplaşmalar olduğunu bu olayda öğrendim. Merkezi olarak gençlik yapılanmasını örgütlemekle görevli arkadaşlar, Ahmet Kaya'nın başkan olmasını istiyordu. Ahmet Kaya örgütü daha iyi kavramış, örgüte daha bağlı, örgüt açısından daha güvenilir biriydi. Hüseyin Soylu ise merkezin bu kararına karşı çıkıyor, kavgacılığı, güler yüzü ve yakışıklılığı ile yalnızca Kurtuluşçu öğrencilerin değil, daha geniş öğrenci kitlesinin ilgisini çeken Artist Mustafa'yı öneriyordu.

Yetmişli yılların başında Deniz Gezmişlerin DÖB'ünün yerine kurulan bu yeni DÖB'ün ilk başkanı Ahmet Kaya oldu.

19

Çarşamba, Samsun'un bir ilçesidir. Bir gün ismi olan "çarşamba"nın ilçe adı yapılması garibime gidiyordu. Ordu'nun da bir gün adı verilen bir ilçesi vardı: Perşembe. Kim bilir başka yerlerde de Cuma, Cumartesi gibi ilçe isimleri vardır.

Fatih'te Çarşamba adında bir semt olduğunu duyduğumda daha da garibime gitti. Neyse, burada bizimkilerin bir derneği vardı. Yanılmıyorsam, Halkevi'ydi. İsmail, Metin, İhsan gibi arkadaşlar vardı burada. Unkapanı'ndaki tekeli binasının arka taraflarında köhnemiş bir binanın üçüncü ya da dördüncü katıydı.

Biraz ileride İsmail Ağa Camisi vardı. İsmail Ağa tarikatının camisi. Bu bölge, İstanbul'dan ayrı, farklı bir dünyada, kapalı devre yaşayan insanların memleketi idi. Erkekleri uzun gömlekli, şalvarlı, yelekli, sakallı, fesliyidiler. Kadınları gözlerinden başka yerleri görünmeyen kara çarşaflyıydılar.

İstanbul'un diğer yerlerinde ülkücü faşistlerle boğuşuyorduk, ülkücü faşistler Fatih'te, dincilerin oluşturduğu bu Akıncı gruba da saldırıyordu. Dolayısıyla bizimkilerle İslâmcıların arası kötü değildi. En azından bir süre.

* * *

Bir akşam Bolu Yurdu'ndayız, İhsan geldi.

– Derneği bombaladılar, dedi.

Çıkıp Çarşamba'ya gittik. Bina yerinde duruyor, ancak merdiven yoktu ve çökmüş durumdaydı.

– Nasıl oldu?

– Afişe çıkacaktık. On beş kişi falan vardık. Kostiği hazır-

lamıştık. Bir arkadaş kapıyı açtı. Merdiven boşluğu karanlık, orada bir çaydanlık gördü. “Bunu niye kapıya bırakıyorsunuz!” diye kızdı. “Size çay gerekmez lan!” deyip, o kızgınlıkla çaydanlığa bir tekme bastı. Çaydanlık en alt kata düştü.

Bir gümbürtü duyduk, bir korkunç patlama, bina zangır zangır sallandı. Sandalyelerin ayakları tavana saplandı. Merdiven komple çökmüştü.

* * *

Fatih’in merkezinde karakola yakın Akıncılar Derneği vardı. Beş katlı bir binanın üst katıydı. Bu olaydan birkaç gün sonra, oradan geçerken baktım. Bina dört katlı kalmış, bir katı havaya uçmuştu.

Çarşamba tayfası gözü kara bir ekipti.

* * *

Bizim okuldaki Zafer de buralarda oturuyordu ve “Çarşamba ekibindendi”. Zafer’i ilk gördüğümde Deniz Gezmiş’e benzetmiştim.

Onun gibi uzun boylu esmer uzun yüzlüydü, Deniz Gezmiş’in parkasına benzer bir parka giyerdi, ama Zafer’inkinin yakasında muflon yoktu.

Zafer de gözü kara biriydi. Kavgalarda hep önde olurdu. Faşistler kaç kişi olursa olsun kaçmaz, kavgaya tutuşurdu. Faşistlerin en önünde şef olanını bana ayırın, derdi. Merkez bina önündeki kavgalarda, hemşerisi olan bir faşist vardı, onu ayı diye niteliyordu, o ayıyı ben döveceğim, derdi her seferinde. Yazıda, afişte, polis bastığında herkesin kaçıp güvende olduğuna emin olmadan olay yerinden ayrılmazdı. Kendine ait Çek yapımı tabancası vardı. En yoğun, en sürpriz polis baskınlarında bile soğukkanlı davranır, silahını yakalatmazdı.

Zafer hep güler yüzlüydü, zorunlu olmadıkça konuşmazdı, konuşunca da en kısa cümle ile derdini anlatırdı.

Afiş, bildiri, yazı, okul giriş çıkışları, mitingler, korsan ey-lemeler gibi birçok yerde birçok zamanda Zafer’le birlikte güven-lik sağladık. Zafer’in oluşu bana da güven veriyordu.

Arkadaşlarımızın çoğu gözü karaydı. Ama bunca insanın belinde bir tabancayla devlete ve sivil faşistlere meydan oku-yabilmesinin asıl nedeni; gözü karalıktan çok, arkanda bü-yük ve güçlü bir örgütün varlığını hissediyor olmaktır ve yürüttüğümüz mücadelenin haklılığı ve “kutsallığıdır” di-ye düşünüyordum.

Yoksa Yenice Sapağı’nın, anne babasının yanında sigara bi-le içemeyen, sakın çocuğu olan ben; silahtan, polisten, kav-gadan uzak durmam, yanına bile yaklaşmamam gerekirdi.

İşin aslı korkuyordum. Polise yakalandığımda dizlerim titriyor, neredeyse birbirine çarpıyordu. Ama polisten kur-tulduğumda aynı şeyleri yine yapıyordum.

Faşistlerle kavgaya giderken içime bir korku giriyor, ama bu benim oraya gidip kavga etmeme engel olmuyordu.

Duvara yazı yazarken arkamdan bir kurşun gelecek diye düşünürdüm ama yazı yazmaya devam ederdim.

Kaldırımda yürürken yanımda bir egzoz patlasa, kendimi kaldırımın kıyısına atardım. Bu, yapacağımı yapmama en-gel olmazdı.

Kendi yaşadıklarımın anladığım kadarıyla cesaret kork-mamak değil, yapacağını korka korka yapmaktır.

Belki de başkaları hiç korkmuyordur. Bilmiyorum. Ben korkuyordum, ne ki korku beni mücadeleden alıkoymu-yordu.

20

Kardeşim Bafra’da Meslek Lisesi’nde okuyordu. Orada bir ev tutmuş, arkadaşlarıyla kalıyordu. Bafra, ülkücülerin hâkim olduğu bir yerdi. Otuzun üzerinde TÖB-Der’li öğretmeni öl-

dürdüler. Kardeşimi de evinin önünde bıçaklamışlardı. Sonradan duydum, iyileştikten sonra.

Ülkücülerin saldırıları her yerdeydi. Başbuğları Türkeş;
– Ülkücüler güvenlik güçlerinin yardımcısıdır, diyordu.

* * *

En büyük katliamı Maraş'ta gerçekleştirdiler. Saldırı için çok uzun bir süre hazırlık yaparlardı. Nüfus sayımı yapılacak, postacılar adresi kolay bulamıyor gibi nedenlerle evler, işyerleri kırmızı boyalarla işaretlenirdi.

“Güneş Ne Zaman Doğacak” diye milliyetçi duyguları körukleyen bir film, ülkücüler tarafından organize edilmiş şekilde çeşitli illerde gösteriliyordu. Maraş'taki bir sinemada gösterimi sırasında sinemada bir patlama gerçekleşir. Bunu bahane eden ülkücüler, iki öğretmeni öldürür. Öğretmenlerin cenazesinin kalkacağı gün;

– Komünistler camilere saldırarak, diye camilerde halkı galeyana getirirler ve cenazeye saldırtırlar.

Cenazeye katılanlar cenazeleri bırakıp kaçmak zorunda kalır. Akşam ülkücüler mahalleye saldırır. Bu saldırı anında üç ülkücü ölür.

Bunun üzerine cami hocaları dâhil herkes halkı var gücüyle saldırıya hazırlar ve yüzlerce kişi silahlanarak Alevi mahallelerine saldırıya geçer. Önceden işaretlenmiş 5 yüze yakın işyeri ve ev basılır, yakılır; yüzün üzerinde insan ölür.

İktidarda CHP ve Karaoğlan Ecevit vardır. Günlerce süren katliamı yalnızca izlediler.

Alevi inancına sahip insanlar Osmanlı'dan beri devletin hışmına uğramış, öldürölmüş, sürölmüşü. Cumhuriyet kurulduktan sonra da Aleviler kendilerine Mustafa Kemal tarafından verilen sözler tutulmadığı için ayaklanmışlar, en yoğun yaşadıkları Dersim bölgesinde katliama uğramışlar, on binlerce Alevi katledilmişti.

Şimdi Mustafa Kemal'den sonra en çok sevilen CHP lideri Bülent Ecevit, zamanında da Aleviler, devletin sivil faşistleri tarafından katledilmişti. Bütün bu olanlara karşılık, Aleviler topluca CHP'ye oy veriyorlardı. Anlamak zordu bu durumu.

Sonuçta, İstanbul'un da içinde olduğu on üç ilde sıkıyönetim ilan edildi. Asker, banka önlerinde, okullarda, önemli cadde ve sokaklarda görev yapmaya başladı.

* * *

Maraş Katliamı her yerde olduğu gibi İstanbul'da da büyük tepki topladı. Sıkıyönetim komutanlığı gösterileri yasakladı.

Bizimkiler, korsan gösteri ile protesto etme kararı vermişti.

Protesto eylemi için Topkapı'yı seçmişlerdi.

Topkapı'da, şehirlerarası otobüs duraklarının bulunması ve İstanbul'a gelip gidenlerin, alışveriş için gelenlerin oluşturduğu büyük kalabalıklığıyla korsan miting için çok uygun bir alandı.

Sıkıyönetimin gelmesiyle, önceden görevli sivil polislerin dışında bir de sık aralıklarla jandarmalar yerleştirilmişti. Ahmet Kaya bizi aldı, birlikte Topkapı'ya gittik. Jandarmalar, sırtlarını Topkapı surlarına dönmüş, yüzleri kalabalığa bakar şekilde ikişerli nöbet tutuyorlardı. Ahmet, bizi iki jandarmanın arkasına bir kişi gelecek şekilde dağıttı. Önceden gelip, kaç jandarma var nerede duruyorlardı, incelemişti. Saati gelince kalabalık arasından arkadaşlar yola ve belediye otobüslerinin durağı olarak kullanılan alana inmeye başladı. Kısa sürede yüzlerce kişi oldular. Pankartlar, dövizler açıldı. Sloganlar atılıyordu.

Bu arada iki arkadaş, surların üzerine çıkmış ellerindeki kızıl bayrağı dikmişlerdi. Bu, bizim kitleyi daha da coşturdu.

Jandarma bir süre ne yapacağına karar veremedi. Öyle-

ce izlediler, sonra komutanlarına ne cevap vereceklerini düşünmüş olacaklar ki, ileri doğru hareketlendiler. Aslında hareketlenmeyi düşündüler.

Parkamın cebinde elimde tuttuğum silahı birinin sırtına dayadım. Arkaya baktı, beni gördü, arkadaşına baktı:

– Duralım yerimizde, dedi. Bütün jandarmalar arkadaşlarımız tarafından etkisiz kılınmıştı.

Eylem bitti, insanlar dağıldı. Olaysız, kayıpsız atlattığımı zı düşünüyordum.

Ancak yanılmışım, bir kadın arkadaşımız belediye otobüsünün altında kalmış ve ölmüştü.

21

Kurtuluş gazetesi, okullar yaz tatiline girerken sürmanşet: “Devrimci Öğrenciler, İşçi Sınıfına” diye çıkmıştı. Tam bu sıralar Topkapı’daki nakliyat işçileri ile bağlantı kurulmuş, ambarlarda örgütlenme üzerine konuşuluyordu.

Örgüt için Topkapı, Eyüp, Alibeyköy, Kâğıthane, Gaziosmanpaşa, Bakırköy, Avcılar gibi işçi havzalarını içine alan büyük bir bölgeydi. Burada, özellikle işçi örgütlenmesi yapan biri vardı. Ama ambarların örgütlenme işini bu komite almamış, anladığım kadarıyla ambarların örgütlenmesini Ahmet Kaya’ya vermişlerdi.

Ahmet Kaya beni de buradaki çalışmaya çağırdığında heyecanlandım.

Topkapı Şehirlerarası Otobüs Terminali’nden çıkıp, Edirne yönüne giden yolun hemen başında, *Tercüman* gazetesinin yakınında, Zeytinburnu girişindeydi ambarlar. Yüksekçe bir tepeymiş, yol hizasına indirmek için kazmışlardı. Dolayısıyla kenarları beş altı metre yüksekti.

Çok geniş bir alana kurulmuştu. Yüzlerce ambar vardı. Binlerce kamyon yük getiriyor, boşaltıyor, tekrar yüklüyor

ve gidiyordu. Ambar aralarındaki yollar iki kamyonun yan yana geçebileceği kadar genişti.

Burası, İstanbul'da üretilen veya yurtdışından getirilen sanayi malları başta olmak üzere Anadolu'nun ihtiyaçlarının nakledildiği en büyük yerdi.

Keza, Anadolu'dan gelen İstanbul'daki ihtiyaçlar da burası vasıtasıyla İstanbul'a ulaşıyordu.

Binlerle ifade edilen sayıda işçi çalışıyordu. Genellikle Kürt işçilerdi. Ve çoğu Türkçeyi ya hiç bilmiyor ya da az biliyordu.

Çoğunlukla gecekondu bölgesi olan Zeytinburnu'nda tek gözlü evlerde, hatta bazen tuvaleti, banyosu, mutfakı olmayan dükkânlarda kalabalık halde yaşıyorlardı. Bazıları ise geceleri ambarlarda, patronun yazıhanesinde veya ambardaki yüklerin arasında yatıyorlardı.

* * *

Bize iki nakliyat ambarında çalışan bir iki kişi tanıştırmıştı. Ama onların tanıdıkları vardı. Devrimcilerin ambarlarda çalışma yaptığını duyan, devrimciliği bilen çalışanlar da, gelip bizi buluyordu. Her gün sabah gelip, akşama kadar işçilerle birlikte oluyorduk.

Tekelin mallarını taşıyan kamyonlarda çalışan işçilerin kurduğu DISK'e bağlı Nakliyat-İş Sendikası vardı. Bizimkiler mi Nakliyat-İş'i çağırırdı, Nakliyat-İş mi bizimkileri çağırırdı bilmiyordum. Ancak işçileri Nakliyat-İş'e üye yapıyorduk. Bir ay sonunda bir iki ambarda yetki aldı, Nakliyat-İş.

Patronları toplu sözleşmeye davet ettiler. Böyle bir şeyi beklemeyen patronlar hiçbir talebi kabul etmedi.

Ve ambarlara direniş çadırı kuruldu. Direniş çadırı örgütlenme çalışmasını çok kolaylaştırdı. Neredeyse bütün işçiler özellikle iş saati bitince çadıra geliyorlardı. Burada işçi örgütlenmesi, sendika, işçi hakları konularında eğitim veri-

liyordu. Direniş boyunca geceleri de işçilerle birlikte çadırda kaldık.

Yönetmen Yavuz Özkan, “Maden” diye bir film çekmişti. “Malkoçoğlu”, “Fatih’in Fedaisi”, “Kara Murat” gibi tarihi ve milliyetçilik kokan filmlerde oynayan Cüneyt Arkın bu filmde oynamış, bir filmligine solcu olmuştu. O filmi getirip gösterdik. Hatta Yavuz Özkan gelip, film hakkında konuşma yaptı işçilere.

* * *

İşçilerin işi çok ağırdı. Bunca gelen giden yükü omuzlarında kamyonu yüklüyor veya kamyondan boşaltıyorlardı. Sendika, başarılı bir toplu sözleşme yapınca, çoğu sendikaya üye oldu. Çalışma şartları çok değişmedi. Ama sigortalı oldular, ellerine geçen para arttı.

Öncü savaşını savunsun ya da savunmasın işçi devrimini savunan bütün devrimci öğrencilerin hayalinde işçiler arasında çalışmak, işçilerin örgütlenmesine yardımcı olmak, kendisinin de işçileşmesi vardır. Zaten bu yüzden biz kendimize “işçi sosyalistleri” anlamında “proletarya sosyalistleri” diyorduk. 68 Kuşağı da üniversitelerden köylere, fabrikalara gitmişlerdi. Aydın Söke’de toprak sahiplerinin topraklarını kamulaştırıp, topraksız köylülere dağıtmışlardı. Ereğli’de demir-çelik fabrikası gibi birçok fabrikada işçilerin sendikalarda örgütlenmesi için çalışma yürütmüşlerdi. Hakkâri’de Zap Suyu’na “Devrimci Gençlik Köprüsü”nü kurmuşlardı. Bunları ağabeylerimizden ağzımız açık şekilde dinler, kitaplardan gıpta ederek okurduk. Şimdi biz işçilerin, hem de örgütlenmesi zor olan ambar işçilerinin içinde bir örgütlenme çalışması yürütmüş ve başarılı olmuşuk.

İKİNCİ BÖLÜM

I

Köylü İzzet beni Süleymaniye'den almış, birlikte Vezneciler'den Alibeyköy minibüsüne binmiştik. Minibüste adımın "Emin" olmasını kararlaştırmıştık.

Alibeyköy'e geldiğimizde minibüsten indik. Alibeyköy Haliç'in kenarında, Eyüp'ten sonra gelen küçük, gelişmemiş bir semtti. Ancak Demirdöküm gibi dev bir fabrika Alibeyköy'ün hemen girişinde Haliç'in kenarında büyük sayıda işçiye ev sahipliği yapıyordu. Eyüp ile Alibeyköy arasında çok sayıda fabrika ve atölye vardı. Keza Alibeyköy'den Kâğıthane'ye kadar Rabak, Sungurlar başta olmak üzere sayısız fabrika vardı. Haliç kıyısı tam bir işçi havzasıydı.

* * *

Minibüs durağının biraz uzağında tam merkezde büyük bir kahvehaneye girdik. Üç dört basamak merdivenle çıkılan, tek katlı geniş, sigara dumanından göz gözü görmeyen bildiğimiz işçi kahvesi. Diğer işçi kahvelerinden bir farkı varsa o da buranın daha büyük olmasıydı.

Ortadaki masalardan birine gittik. Üç dört kişi konuşuyorlardı. Biri İzzet'i görünce, gülümseyerek elini uzatıp tokalaştılar. Önceden tanıştıkları belliydi.

– Emin arkadaşımız sizinle kalacak bundan sonra, dedi. “Emin” dediği ben oluyordum. Ve ilk defa birine bu isimle tanıştırılıyordum.

Adı Hasan'dı. Belediyede çalışıyordu. İş yeri de Beyazıt'ta bizim okula yakın bir yerdeydi. Ama tanışmak fırsatını ancak şimdi yakalamıştık. İlk bakışta bir gözü şaşığı gibi duruyor ve ister istemez dikkat çekiyordu. Sonra öğrendim arkadaşlar arasında adı Kör Hasan'mış.

Masadakilerden biri İşçi Orhan'dı. 15-16 Haziran büyük işçi direnişinin buradaki, Sungurlar Kazan Fabrikası'ndaki önderlerindenmiş. Direnişten sonra fabrikadan atılmış, bir süre işsiz kalmış, şimdi Kâğıthane taraflarında bir fabrikada çalışıyordu.

Orhan Kurtuluşçu değildi. Sosyalistti. Ama bütün devrimcilere aynı uzaklıkta duruyordu. Bu kahveye biz Kurtuluşçular ve Emegın Birliğı'nden arkadaşlar daha sık geldiğimizden iki gruba, kahveye daha az gelen gruplardan daha sıcak yaklaşıyordu Orhan.

* * *

Okulda Devrimci-Yoldan, Halkın Sesi'nden, yurttta Devrimci-Solcu, IGD'li, Halkın Kurtuluşu'ndan insanlar tanı mıştım. Emegın Birliğı'ni sadece mitinglerde uzaktan görüyordum. Burada ciddi bir çalışma yürütüyorlardı. Doktorcu diye anılan gruptandılar ve Devrimci-Yol ve bizimle birlikte “orta yolcu” diye tarif edilen Sovyet-Çin bloğunun dışındaki kümedendiler.

* * *

Artık öğrenci değildim. Hayatımda yeni bir dönem başlıyordu. Ortaokuldan sonra parasız yatılı liseyi kazanıp henüz on iki, on üç yaşındayken Samsun'dan Kastamonu'ya gidip Abdurrahman Paşa Lisesi'nde üç yıl yatılı okumam, hayatımın birinci önemli dönemeciydi.

Samsun'da bir sınava girmiş, üç okul kazanmıştım: Askerî Lise, Öğretmen Okulu ve Parasız Yatılı Lise. Babamın tanıdığı bir Samsun milletvekili vardı, İlyas Kılıç. O, babama beni askerî liseye göndermesi için çok baskı yaptı.

Köyde, öğretmenler büyük saygı görüyorlardı. Öğretmenler dediğime bakmayın, bir öğretmen vardı ve beş sınıfı da o okuturdu. Ben ortaokula başladığımda, bizim köyün göçmen ailelerinden birinin kızı Hürriyet, öğretmen oldu da iki öğretmene ulaştı, köyün okulu. İki ablamı ve iki ağabeyimi de köyün tek öğretmeni Burhanettin Öğretmen okutmuştu. Öğretmenlerin gördüğü saygı yüzünden annem öğretmen okuluna gitmemi istiyordu. Ben üniversiteye gidecek ve gazeteci olacaktım. Üniversiteye girdim.

Fakat şimdi üniversiteyi bırakıyor ve inançlarım doğrultusunda başka bir alana demir alıyordum. Bu da hayatımın önemli bir dönemecinin başlangıcıydı.

Kendimle gurur duyuyordum.

Bütün bunları düşünürken masada sohbet devam ediyordu. Birkaç kez:

– Emin sen ne diyorsun?

– Sen de öyle mi düşünüyorsun Emin? diye sorular sorulmuştu. Yeni adıma alışamadığımdan üzerime alınmamıştım soruları. Sonra dürterek, beni de kattılar konuşmaya. Bana seslendiklerini duymamamı adımın yeni olduğuna yormamışlardır, bunu bilmiyorlardı.

Hasta falan olduğumu düşünmüş olmalılar. Ya da dalgın biri olduğumu...

Burası Tümdöküm-İş'in örgütlenmeye çalıştığı, Bayrampaşa gibi bir yer değildi. Bayrampaşa'da beş, on en çok yirmi otuz kişinin çalıştığı küçük atölyeler vardı. Buradaki fabrikalarda yüzlerce işçi bir arada çalışıyordu. *Kurtuluş Sosyalist Dergi*'de anlatılan "modern sanayi proletaryası" buydu kanımca.

Öyleyse, bizimkiler neden küçücük sonuç alamayacakları atölyelerde enerjilerini harcıyorlardı, bir sonuca varamadım.

Haliç kıyılarındaki on binlerce "modern sanayi proletaryasını" örgütlediğinizde zaten buralardaki küçük atölyeler hatta esnaf ve işçilerle bağı olan tüm mahalleliyi örgütlemiş olurdunuz. Orhan gibi işçi önderlerini sosyalizme kazandırdığınızda; onu mücadele içinde tanımış, ona güvenmiş arkadaşlarını da mücadeleye katmanız kolaylaşırdı.

Gün ilerledikçe kahvedeki işçiler birer birer evlerine çekilmeye başladılar. Bir zaman sonra Hasan'la ben kaldık masada.

Hasan 16 Mart'taki yürüyüşe gelmişti. O zaman tanışmıyorduk;

– Yüzbinlerce devrimci vardı yürüyüşte, devrim yapacak kadar insan vardı, öyle değil mi?

"Öyle değil mi?", Hasan'ın konuşma biçiminin bir parçasıydı. Konuştuklarını onaylatmak istiyor izlenimi edinirdiniz, cümle sonlarına eklediği bu "öyle değil mi?" sorusundan. Bir tür alışkanlıktı bu. Devam etti:

– İnsan var da, belki o kadar silahımız yoktur, devlet çok güçlü, yedi altmış beşle devrim olmaz, öyle değil mi?

20 Mart'taki "faşizme ihtar" eylemine de katıldım ben. Bi-

zim belediye işçilerinden çok katılan oldu. Ama bazıları katılmadı, Genel-İş üyesi olmalarına rağmen. İşçi sınıfının devrimci mücadeleye destek olması gerekir öyle değil mi?

– Destek olmak değil, bu mücadelenin öznesi, işçiler.

“Kalabalıklar” çoğalınca, Marx’ın işçi sınıfına verdiği önem gözden kaçabiliyordu. Oysa Marx, işçi sınıfının kara gözü, kara kaşı için “işçi sınıfının” özne olduğu sonucuna varmıyordu. Hasan:

– Emin arkadaş, sen bizden daha çok okumuşsun, daha çok bilirsin. Marx neden işçi sınıfı diyor da, öğrenciler demiyor. Öğrenciler bu konuları işçilerden daha iyi biliyor, öyle değil mi?

Bu soru klasik soruydu, klasik cevabı vardı. Taşı gediğine koymak için verilmiş bir pas gibiydi soru:

– Çünkü işçi sınıfının hayatı durdurabilme özelliği vardır. Örnek verelim; İstanbul’daki tüm kamu işçileri iş bıraksın, şalter indirsın; otobüs, tren, tünel, vapur, çalışmaz, elektrik kesilir, sular akmaz, çöpler toplanmaz, hastaneler, postaneler hizmet vermez, hayat durur.

İşte işçi sınıfının bu hayatı durdurabilme özelliği nedeniyle işçi sınıfı devrimin destekçisi değil, öznesidir.

2

Bir süre yurda gidip geldim. Sonra Hasan bir ev tuttu. Ev demeye bin şahit ister. Küçükköy’e giden yolun üzerinde, Ali-beyköy’ün merkezine çok yakındı. Yoldan ayrıldıktan sonra solda, bir bahçe içerisinde kalıyordu. Eve giden bir yol bile yoktu. Ağaçlar ve otlar içinde, tek katlı, deyim yerindeyse kümes gibi bir yer.

Arada yine yurda gidiyordum. Yurtta kitaplar vardı. Kitapları arkadaşlardan falan edinmiştik. Ama özellikle çalışıyorduk. Çalışıyorduk, durumu tam anlatan kelime olmadı.

Çünkü biz kitap çalmayı, çalma olarak görmüyorduk, bir nevi hak olarak görüyorduk.

Kitapçıya giriyor, kitapların neredeyse hepsini elimize alıp inceliyor ve yerine koyuyorduk. Önceden karar verdiğimiz kitabı gömleğimizin altına, pantolonun ön kısmına sıkıştırıyorduk. Kitapçıların bunu bildiğini ve göz yumduğunu düşünmüşümdür hep. Böyle olduğuna dair bir bilgim veya bir dayanağım yok, belki de öyle olmasını temenni etmişimdir.

Yurtta bu nedenle yeterli kitap vardı ve yurttan Hasan'ın tuttuğu eve her seferinde kitap getiriyordum. Zaman içinde çekyatımızın altı kitapla doldu. Anadolu kamyonetin arkasını doldurabilecek kadar kitabımız olmuştu.

Gün gelip polis; bizim yokluğumuzda, evimizi basıp kitaplarımızı götürdüğünde çok üzülmüştüm. Tabii Hasan da çok üzüldü. Hasan aldığı maaşın azını kendine ayırır, çoğunu örgüte verirdi. O az harçlığın bir bölümüyle de kitap alır getirirdi.

* * *

Alibeyköy merkezdeki fabrikaların önünde bildiri dağıtır, işçilere *Kurtuluş* gazetesi satardık. Haliç kenarından Kâğıthane'ye kadar ve bu taraftan Eyüp'e kadar, yukarıda, Rami'de Erka Balata, Berec ve kenar fabrikalarına da giderdik zaman zaman. Haliç'in karşı tarafında Karadolap, Güzeltepe ve Nurtepe gibi gecekondu bölgelerine de gider, çalışmalar yürütürdük.

Hasan'ın tanıdığı arkadaşlar vardı, Kurtuluş sempatisini olan. Yaşar, Memet ve diğerleri birlikte gidiyorduk çalışmalara.

Merkezdeki kahve de işçilerle konuşup tartışmak, gazete satmak için uygun bir yerdi.

* * *

Demirdöküm'de çalışan Cengiz diye biri vardı. İşçilerin çoğunluğundan farklı giyiniyordu. Gözlüklü idi. Sık sık sağ elinin orta parmağıyla gözlüğünü düzeltirdi, zannedersem bir tür tik idi bu. İşçilere göre daha temiz, daha düzgün giyinirdi. Mühendis falan olmalı diye düşünürdüm, değilmiş galiba. Demirdöküm'ün kapısında, işçilere sattığımız gazetenin yazı işleri müdürüymüş herhalde, öyle diyorlardı. Dernekte tanımadığım şefleri hiç öğrenmeye çalışmadım, nedir, kimdir diye. Burada da sormadım, birisi söylemiş olmalıydı. Doğru mu yanlış mı, o kişi işçi Cengiz mi, yazı işleri müdürü mü, onu da bilmiyordum. Tek bildiğim Demirdöküm'de çalıştığı ve Kurtuluşçu olduğu idi.

* * *

Demirdöküm işçileri daha önceki eylemleri ile mücadelede deneyim kazanmışlar, 15-16 Haziran'da ve onu takip eden yıllarda direnişleriyle diğer fabrika işçilerine de örnek olmuşlardı.

İçlerinde çeşitli gruplarla ilişkisi olan işçiler vardı. Bildiri dağıtımı, gazete dağıtımı gibi işlere katılıyorlardı.

Bildiri dağıtımının birinde, bir işçiye polis gözaltına almıştı. Sendika iş yeri temsilcisi karakola gidip arkadaşlarının bırakılmasını söylemişti. Komiser kabul etmemişti. Temsilci fabrikaya gidip durumu anlatmıştı. Birlikte gidip arkadaşlarını karakoldan almaya karar vermişler. Kahveye de haber geldi. Hep birlikte Demirdöküm'e gittik. Demirdöküm'ün demir bahçe kapısından içeri girmemiştik daha önce. Avlu epeyce büyük bir alandı. Tahta ve plastik sepetlerin içinde döküm parçaları vardı. İki yüz kadar işçi vardı. Sepetleri ikişer kişi, birer ucundan tutarak taşıdılar. Arkadan işçiler ve onların arkasından da kahveden gelenler yürüdük.

Polis karakolu, Demirdöküm'ün biraz ilerisinde yolun Haliç tarafında değil, karşısındaydı. Karakolun arkası yük-

sek ve dik bir yokuştı. Karakolda az polis vardı. İşçilerin geldiğini görünce önce dışarı çıktılar. Öndeki işçiler ellerindeki sepetleri yere bıraktılar. Herkes eline döküm parçalarından aldı. Bunu gören polisler, o dimdik yokuştan yukarı tırmandılar, belki on beş metreydi tırmandıkları uçurum. Normal şartlarda hiçbiri o dik yokuşu tırmanamazdı.

İşçiler nezarethanedeki arkadaşlarını aldı, alkışlarla fabrikaya döndüler.

3

Hasan gündüzleri çalışıyordu. Ben işim olmadığı zamanlar evde kitap okuyor, sonra kahveye gidiyordum. İş olmayan zamanlar çok azdı. Koca bir bölgede az sayıda kişi faaliyet yürütüyorduk.

Kahvede otururken Hasan geldi. Kadriye'nin beni görmek istediği haberini getirdi. Kadriye'nin beni neden görmek istediğini ise bilmiyordu.

Ertesi gün Süleymaniye'ye gittim. Kadriye ile birlikte diğer arkadaşları özlemiştim. Oturup hasret giderdik. Sonra Kadriye ile kalktık, Edebiyat Fakültesi'nin yan sokağındaki kafede menemen yemeğe gittik.

Burası yoldan daha aşağıda olduğu için merdivenle inilen bir yerdi. Süleymaniye'de çorba içmekten gına geldiğinde arada bir buraya kaçardık. Domatesler büyük, parçalı halde, iyi pişmemiş olurdu. İç kararmış alüminyum sahanda getirirlerdi menemeni. Bize çok lezzetli gelirdi. Ev yemeğinden bıkınca, kendine iyi bir lokantada ziyafet çekmiş insanların aldığı hazzı alırdık.

Hal hatır biraz konuştuk, okula yeni öğrenciler gelmişti. Bir ikisini tanıyordum, Dilek bunlardan biriydi. Bize göre daha uzun boylu, yüzü hep gülen çok sevimli bir arkadaştı. Bu sert mücadelenin içinde hep yumuşak kalabileceği izleni-

mi veren bir görünüşü vardı. Yine yeni gelenler arasında bir iki arkadaş daha vardı. Onları, son durumları anlattı. Ben işçi çalışmalarını anlattım.

– Bu arada; Aslan’dan ayrıldım, dedi. Ne diyeceğimi şaşırdım. Çok üzuldüm. Beni bu yüzden çağırdığını düşündüm. En yakın arkadaşımdı. Ben de onun en yakın arkadaşlarından biriydim. Ben böyle düşünürken, aniden:

– Baban geldi, deyiverdi. Şaşkınlığım daha da arttı. Ablan-
daymış, diye devam etti. Babam okula gelmişti. Beni bula-
mayınca, onun yerini Kadriye bilir demişlerdi. O da Kadri-
ye’yi bulmuş, Kadriye de beni.

* * *

Ablamların evi Ahmediye Meydanı’ndaki PTT’nin bulun-
duğu Üsküdar’ın en dik sokağının en yukarisındaydı. Soka-
ğı tırmandıktan sonra bir de beşinci kata çıkılıyordu merdi-
venle.

Babam, çetin bir hayat yaşamıştı. Okuryazarlığı yoktu. Ba-
bası yani dedem seferberlikte askere çağırılmış, bir daha dön-
memişti.

Yoksulluktan, hali vakti iyi ve toprağı olanların yanında
çalışmıştı.

Dul ve çocuklu bir kadınla evlenmişti. İki ağabeyim, iki
ablam bu eşinin çocukları. Babamız bir, annemiz ayrı. Ama
babamın bu eşinin diğer çocukları var, bunlar ağabeyim ve
ablamların kardeşi olmasına rağmen, benim kardeşim olmu-
yorlardı. Kadının önceki kocasından olan bu çocuklarla ana-
mız ve babamız ayırdı.

Babam, eşi ölünce tekrar evleniyor, ayrılıyor, tekrar evle-
niyor. Üçüncü eşi de ölünce, annemle evleniyor. Annemin
en büyüğü ben olmak üzere beş çocuğı oluyordu. Biz, anne
baba bir, beş kardeşiz. Babamız bir, annemiz ayrı dört karde-
şi de sayınca dokuz oluyoruz. Annemin beş, babamın dokuz

çocuğu var. Ama ağabeyimlerle ablamların annelerinden de dört kardeşı var. Böylece ablam ve ağabeyimler on üç kardeşlik. Karışık bir durum gibi görünüyor sanırım.

Babam Yenice Köyü'nün içinde bir ev yapmıştı. Yıllar içinde başkalarının tarlalarında çalışarak kazandıklarıyla Yenice Sapağı'nda otuz dönüme yakın yer almıştı. Ben, Sinop Samsun karayolunun kenarındaki bu evde büyüdüm, on beş yaşına kadar.

* * *

Abla ve ağabeylerimden yalnızca küçük ağabeyim, ilkokulu bitirdikten sonra ortaokula gitmişti.

Küçük kardeşim de sanat okulunda okudu. Aileden sadece ben, liseyi bitirip üniversiteye gittim. Babam çektiği sefilliğin nedeni olarak okumadığını görüyordu. Benim okumam için elinden geleni yapmaya çalışıyordu.

Okuryazarlığı olmamasına rağmen ömrünün kırk yıldan fazlasını CHP delegesi olarak geçirmişti. Benim solcu olmamı da sevinçle karşılamıştı. Ama "anarşik" olmam, komünizmden falan söz etmem, hiç hoşuna gitmemişti.

Samsun milletvekilleri Alaçam'a geldiğinde babama uğrardı. Bizim civarda hasta olup, tedavi için Ankara'ya İstanbul'a gitmesi gerekenler, oğlunun askerde daha iyi bir yere düşmesini isteyenler veya çalışmak için Almanya'ya gitmek isteyenler babama gelirdi. Babam, bu işler için ayda bir iki kez Ankara'ya giderdi. Giderken bahçeden topladığımız biber, patlıcan, elma, ayva veya yumurta gibi yiyecekleri sepete doldururduk. Bunları Ankara'da "iş yaptıracığı" vekile götürürdü. Genelde Samsun milletvekili İlyas Kılıç'a giderdi. Ama sağken İsmet İnönü'ye, İnönü öldükten sonra Ecevit'e de giderdi.

Bu işlerini gördüğü hiç kimseden bir kuruş bile almadır. Yol paraları falan da cebinden gitmiştir. Babamın

insanlara iyilik yapmaktan aldığı hazzın yerini hiçbir şey tutmazdı.

* * *

Uzun zamandır köye mektup yazmamıştım. Demek ki, bu arada köyden gelen olduysa beni okulda bulamamış, benden haber alamayınca, son çare olarak babam kalkıp gelmişti. Okulu bıraktığımı söylesem çok sarsılırdı. Söylemedim.

Kasketini sağ eliyle çıkarıp, serçe parmağı ile başını kaşıırken Kadriye'yi kastederek

– O kız kim? diye sordu. Müstakbel gelini mi, onu öğrenmek istiyordu. Yoldaşım olduğunu anlatmak zordu.

– Sınıfta sıra arkadaşım, deyip geçiştirdim.

Aynı şeyi annem de yapmıştı.

* * *

Annem, ben bildim bileli hastaydı. Elleri, ayakları kasılır, her zaman vücudunun bir bölgesi ağırırdı. Bu gezen ağırlara yel derdi. Midesi sürekli gaz yapar, doktorlar gaza çare bulamazlardı. Sonunda tedavi için İstanbul'a geldi. Cerrahpaşa'da arkadaşlarım vardı, oraya götürüp parasız muayene ettirdim. Dönüşte bir kadın arkadaş da bizimle Kadıköy'e geçti. Üsküdar'a ablama gidecektik ama iskele çevresinde ülkü ocakları vardı. Kadıköy'den Üsküdar'a geçmek daha güvenliydi. Kadıköy iskelesine yaklaşınca baktık ki polis iskeleyi kesmiş, inen ne kadar genç varsa yüzü duvara gelecek, elleriyle duvara yaslanacak, ayakları açık olacak şekilde topluyordu. Kadın arkadaşla koluma gir dedim, diğer kolumla da annemin koluna girdim. Aile fotoğrafı oluşturduğumuz için dokunmadılar. Anacığım köye gidince:

– Benim doktor gelinim olacak, diye hava atmış eşe dosta.

Hasan yanında renkli gözlü esmer tıknaz bir arkadaşla geldi. Masadaki sohbeti kestik. Hasan'la gelen arkadaşın oturması için bir sandalye çektim. Oturmayacağım tarzı bir işaret yaptı.

– Gidelim, orada konuşuruz. Tanımıyorum ama Hasan'la geldiğine göre “örgüt”ten olduğu belliydi. Birlikte çıktık. Yıldıztabya'da bir yere gittik. Yöneldiğimiz masada benden daha genç biri oturuyordu.

Tanışma faslından sonra,

– Bir faşist var. Tehlikeli, katil. İndirmemiz gerekiyor, bir hazır giyim fabrikasında muhasebeci. Oturduğu evi, takıldığı kahveyi arkadaş sana gösterecek. Fabrika önü tehlikeli, bekçiler var. Jandarma devriye geziyor. O yüzden evinden çıkışta ya da kahvede indireceğiz.

İndireceğiz diyor ama arkadaş bana göstereceğine göre, yok demek ki olayda. Hüseyin de olmayacağına göre tek başıma indireceğim. Sözünü sürdürdü:

– İş bitene kadar ve sonrası birkaç gün Alibeyköy'e gitmeyeceksin. Hasan'la kalmayacaksın. Nerede kalacağımı sormama fırsat vermeden, devam etti:

– Kalacağın evi de arkadaş gösterecek.

Tahmin ettiğim gibi Hüseyin, ertesi gün buluşmak üzere randevu kesti gitti. Arkadaş kalacağım eve götürdü. Anahtarı verdi. Hasan'la bizim kaldığımız ev gibi, birkaç devrimcinin kaldığı bir ev olmalı burası, dedim kendi kendime. Bu iş için birkaç günlüğüne boşaltılmış belli ki. Bir yedi altmış beş tabanca verdi bana.

Sonra Küçükköy taraflarında bir kahveye gittik. Dört kişinin okey oynadığı bir masayı işaret etti çayları içerken. Adam öyle katil, korkunç görünümlü biri değildi. Tam tersine temiz, güler yüzlü, temiz giyimli biriydi. Sonra çık-

tık, evini gösterdi. İşe gidiş geliş saatlerini söyledi. O da gitti. Tahmin ettiğim gibi eylemi tek başıma gerçekleştirecektim.

Kahveden sağa doğru iki üç kilometre, sola doğru iki üç kilometre yürüyüp, eylemden sonra polisin jandarmanın olmadığı kaçış yönünü tespit etmeye çalıştım.

Kaçış güzergâhını tespit edip, tekrar kahvenin önüne geldim. Hava kararmıştı. Adam da yer değiştirmiş, sırtı cama gelecek şekilde oturmuştu. Basit bir işti önümdeki, hızlıca tabancayı çekip ateş edip kaçacaktım, bu kadar basitti.

Silahı çekemedim. Nedenini hiç bilemedim. Adam kahvede sırtı bana dönük oturuyor, dışarısı karanlık, görülme ya-kalanma olasılığım düşüktü. Çok kolay gözükten bir eylem gibiydi. Fakat silahı çekemedim. Çeksem ateş ederdim, mutlaka ederdim.

Korku mu engel oldu bana, belki. Belki de canlı bir insanın hayatını bilerek isteyerek sonlandırmaya vicdanımın verdiği itiraz sesi engel oldu... Bilemiyorum.

* * *

Ertesi gün Hüseyin'e durumu anlatmadım. Uygun fırsat bulamadığımı anlattım.

– Acelemiz yok, dedi. Yarın gene aynı saatte buluşalım.

Kalkıp kahvenin önüne gittim yine. Bu defa kahvede yoktu. Evinin önüne gittim, görebileceğim fakat görünmeyeceğim bir noktada beklemeye başladım.

Uzun süre evden çıkan olmadı. Sonunda kapı açıldı. Yine hayal kırıklığı, yanında başörtülü bir kadın, kucağında küçük bir çocuk vardı. Bu beni şaşırttı aynı zamanda, çünkü ülkücüler kaba saba, kör inançları olan, karısına saygısız, çocuğu karısına taşıtan maço erkekler olarak şekillenmişti kafamda.

Kapıdan çıkar çıkmaz, düşünmeme fırsat kalmadan ateş

etmeyi kurmuştum, yeni bir tereddüt yaşamamak için. Yanında kadın ve çocuk olunca bu hesap yattı.

Kaldırımdan yürüdüler, peşlerine takıldım. Bir benzin-
cinin önüne yanaştık, oradaki insanlar görmeden bitirmek
için silahımı çektim, bir iki metre yakındaydım. Çocuk si-
lahı görünce adamın omuz üstünden elini uzatıp, ister gibi
hareket yaptı. Hızla belime soktum. Adam geri dönüp baktı.
Tedirgin oldu. Kaldırımın dibine kadar gidip oradan yürü-
meye başladı. Benzincinin önüne gelince durdular. Zorun-
lu olarak yürüyüp geçtim. İleride durup düşündüm, bekle-
mek ve beklememek arasında kararsız kaldım. Gitmenin da-
ha doğru olacağı kararını verdim.

Bu defa durumu olduğu gibi anlattım. Beni sonuna kadar
dinledi. Çocuk işine o da şaşırdı.

– Başka bir yol bulmalıyız. Seni gördüyse, artık tanıyabi-
lir. Riskli olabilir.

Hüseyin ne demek istedi anlayamadım. Acaba benim te-
reddüt ettiğimi anladı ve başka birine vermek için mi böy-
le konuşuyordu. Yoksa gerçekte benim riske girmememi mi
düşünüyordu. Adamın beni vurabileceğini mi tahmin edi-
yordu. Bunu hiç öğrenemedim. Ama ilk “indirme” eylemim
başarısız olmuştu, aslında başarısızlık değil, beceriksizlikti.

Bu olayda şunu anladım ki dünyada en zor işlerden bi-
ri, tasarlayarak adam öldürmekmiş. Çatışmaya hiç benze-
miyordu.

* * *

Aradan iki hafta kadar geçti.

Hüseyin geldi. Yine Alibeyköy’den ayrıldık, Rami tarafla-
rına geçtik. Bu defa daha önce görmediğim iki arkadaş vardı
masada. Beşyüzevler’de bir kahveye gidecektik.

Akşam olunca gittik. Otuz kişi civarında insan vardı. İki
kişi içeri girip:

– Herkes ayağa kalksın, ellerini kaldırsın, dedi. İtiraz etmeden kalkıp ellerini kaldırdılar.

– Kimse ellerini indirmesin, yalnızca sırası gelen elini indirip kimliğini çıkarsın. Arkadaş sıranın arkasındaydı. Ben sıranın önünde kimliklere bakıyordum, bize verilen ismi bulunca dışarı çıkaracaktık. Bir arkadaşımız kapıda nöbetliydi.

Birden bir silah patladı. Biri sırası gelmeden ellerini indirmişti. O tarafa baktığımda arkadaşın adamın kışına ateş etmeye devam ettiğini gördüm. İçeride panik oldu. Kimisi bağılıyor, kimisi masanın altına girmeye çalışıyordu. Dışarıdaki arkadaş da içeri girdi, kimse kıpırdamasın diye bağıyor, bir taraftan havaya ateş ediyordu. Tavandan seken mermilerin vızıltısını duyuyordum. Bir ara birinin kahvenin çay ocağının olduğu bölümün yanındaki merdivene koştuğunu gördüm. Yukarıda ev olduğunu ve orada silah olabileceğini, dikkat etmemizi söylemişlerdi gelmeden. Adam merdivenin ikinci basamağında vuruldu, düştü.

Bu eylem de başarısız oldu.

* * *

Bizim yaptığımız bu tür eylemlerle, faşistlerin yaptığı eylemler arasında temel bir farklılık vardı. Faşistler birini vurmaya karar verdiklerinde dışarıdan kahveyi tarıyorlar, katliam yapıyorlardı. Devrimciler ise yalnızca hedefledikleri kişiyi ayırıyor, onu vuruyorlardı.

Yüzümüz kahveye dönük, geri geri yürüyerek dışarı çıktık. Dışarısı çok karanlıktı. Kahvenin önünde düz bir alan vardı. Birkaç dönümlük boş bir arazi. Oraya dalıp koşarak uzaklaşmaya başladım.

Elli, yüz adım koşmuştum ki önümden bir ses duydum, bir tüfeğin haznesine mermi sürme sesi. Sonra biri bağırdı:

– Dur, kıpırdama, yoksa vururum. Karanlıktan hiçbir şey

göremiyordum. Yolda devriye gezen jandarma kahveden gelen silah seslerini duyunca, araziye girip siper almış olmalı. Ses çok yakınımda, neredeyse üzerlerine basacak kadar yakınımda. Hızla ve düşünmeden doksan derece sağa dönüp daha hızlı koşmaya devam ettim. Arkamdan ses:

– Kaçma vururum, diye bağırmaya devam ediyordu.

Onların gözü karanlığa alıştı. Ben aydınlıktan karanlığa çıktığım için gözlerim adapte olmamıştı, onlar avantajlıydı. Ama geldi, geliyor, şimdi gelecek diye beklediğim tüfek sesi ve sırtıma girmesini beklediğim o kurşun gelmedi. Neden ateş etmediler, bunu yalnızca o jandarmalar biliyor.

* * *

Jandarma ile polis arasında, devrimciler açısından bir fark var mıdır? Olmaması gerekir. İkisi de devletin silahlı gücü. Devlet, “oligarşinin” devleti olduğuna göre jandarma da polis de; işçilerin, halkın, devrimcilerin düşmanıydı. Yine de devrimciler arasında polisle jandarma arasında bir ayrıma gidiliyordu. İşçi eylemlerinde polisle çatışmaya girmekten kaçınılmıyordu. İş jandarmaya gelince, çatışmadan kaçınma isteğine birçok işçi eyleminde tanık oldum.

Devrimciler jandarma için marş bile yapmışlardı:

*Jandarma biz sosyalistiz
Dostuz yalnız biz sana
Kurtuluşun bizimledir
Elini uzatsana.*

Bizden önceki 68 Kuşağı’nın attığı “Ordu gençlik el ele” sloganı bizim kuşağı da etkiliyordu.

* * *

Diğer iki arkadaş da sorunsuz kaçmışlardı. Toplantıda, Hüseyin hep bana sordu, ne oldu ne olmadı anlatmamı is-

tedi. Benim, kimliklere baktığım sırada silah patladığını neden patladığını ve nasıl geliştiğini bilmediğimi söyleyip kapattım.

– Yarın, gazete ölü ve yaralı varsa yazar, dedim.

Olayları bire bir anlatmak yarın bir gün başıma iç açabilirdi. Ben ne kadar az bilirsem o kadar iyi olduğu gibi, ayrıntıları ne kadar az anlatırsam da o kadar iyiydi. Hem karşımdaki için, hem benim için. Ayrıntıları bilmezse, işkence de çözülsün bile anlatamaz, kendisi de ben de az cezayla kurtulurduk.

5

Ben Kastamonu’da lisede okurken siyasi çatışmalar vardı. Çatışmalarda taş, sopa en fazla bıçak kullanılıyordu. Üniversiteye geldiğimde silah kullanılmaya başlandı. İlk başlarda tek tük insanlar vuruluyordu.

Ben Kurtuluşçu olduktan sonra, ilk Alaçam’da bir arkadaşımız Vehbi Arat, faşistlerce bıçaklanarak öldürülmüştü. Cenazeye gidip sloganlar atmak, devrim andı içmek kolaymış. Vehbi’nin cenazesi böyle oldu. Ama İstanbul’a geldiğimde ilk öldürülen arkadaşımız Kudret Uybaş’ın cenazesinde insan ölümünün üzüntüsünün bu kadar kolay olmadığını yaşıyarak gördüm.

* * *

Kudret’in cenazesini morgdan bir minibüse koyup, yola çıktık. Kudret Çorluluymuş. Ben kendisini en çok bir iki ke-rem görmüştüm. Samimiyetimiz yoktu.

Çorlu’ya vardığımızda daha evin kapısında feryatlarla karşıladılar. Kadınların ağıtları yürekleri parçalıyordu.

Kudret’i salonda yere upuzun yatırdılar. Kefeni vardı, kefeninin üzerine beyaz bir çarşaf örttüler. Başucunda ve aya-

kucunda iki arkadaş nöbet bekliyorduk. Kadınlar özellikle annesi, kefeni açıp yüzüne bakıyor öpüyor, okşuyor, ağıtlar yakıyordu. Bu ağıtlar beni çok etkiliyordu. Bağıra bağıra ağlayanların ağlaması dokunmuyordu, o kadar. Baktım gözümünden aşağı yaş süzülüyor. Yanılmıyorsam Şevket'ti, yaşları gördü, gelip nöbeti aldı.

Başlarda taş sopa, sonra tek tük derken, daha sonra faşistler iyice azdı. Beşiktaş'ta üç öğrenciyi otobüste, Ankara'da yedi öğrenciyi evde boğarak, 16 Mart'ta bombayla, Maraş'ta, Çorum'da, Sivas'ta kitleler halinde öldürmeye başladılar.

Alibeyköy'e faaliyet yürütmeye öğrenci olarak giden, benim bildiğim, ben tektim. Sonra Şevket geldi. Şevket Cerrahpaşa'da okuyordu. Bolu Öğrenci Yurdu'nda da beraber kalmıştık. Benden önce üniversiteli olmuştu, tam bir tanıdık geldi derken, Alibeyköy'den ayrıldım.

* * *

Ömrümde ilk defa ölümle ilkokul birinci ya da ikinci sınıftayken tanışmıştım. O zamanlar köyde motorlu araç olarak bir iki traktör, bir kamyon, bir otobüs ve cip vardı. Köyde çiftçilik genelde öküzlerle yapıldı. Tarla önceleri kara saban dediğimiz ağaç sabanla sürülürdü. Sonra da bizim Sapak'ta bir demirci açıldı.

Bu demirci körüğü ile harladığı ateşte ısıttığı demirleri örste döverek, kazma balta gibi aletler yapmaya başladı. Ağaç sabanın ucuna keskin bir demir takarak köydeki ilk pulluğu yaptı. Sonra fabrikalarda yapılmış pulluklar geldi köye. En son olarak da gücü olan bir iki kişi, traktör alıp sürmeye başladılar tarlalarını.

Kamyon, otobüs, cip ise Bıgı Dayı'ya aitti. Bıgı Dayı'nın durumu iyiydi, köyün en zengini sayılmazdı ama taşıtlara merakı vardı. Bu işten para da kazanıyordu. Kamyonla insanların yüklerini taşıyor, otobüsle insan taşıyor, ciple de

Sinop tarafındaki akrabalarına gidip geliyordu. Otobüs veya kamyon deyince altmışlı yıllarda olduğumuzu unutmamak gerek. Hem otobüs hem kamyon, ön tarafından, dıştan takılan bir motor kolu çevirerek çalıştırılıyorlardı. Kocaman motorları, kocaman bir burun gerektiriyordu. Otobüsün üçte biri burundu. Motor çalıştığında ortalık benzin kokusu ve dumana boğuluyordu.

Bıgı Dayı'nın Musa adında bir oğlu vardı. Aslında bir de İsa adında deli bir oğlu daha vardı. Ama onu kimse ciddiye almazdı. Köylüler Musa'yı daha çok severdi.

Bir gece Deli İsa bizim kapıyı çaldı. Beni dışarı çağırdı, gecenin geç saatiydi, ama Deli İsa normal bir şey söylüyormuş gibi:

– Musa öldü, dedi. Verdiği haber kardeşinin ölümüydü. Gecenin bu geç saatinde beni uyandırmasına yeterliydi. Ama bu, kendisi için korkunç olan haberi normal bir şey söyler gibi söylemesi, ona neden Deli İsa dediklerini açıklamaya yetiyordu. Deli İsa:

– Musa, Gerze'de ciple kaza yapmış, babamlar almaya gitti.

İsa neden beni kaldırdı, bana neden söyledi bilmiyorum. Belli ki paylaşmak istedi, benden başkasını bulamadı.

Musa'yı otobüsten indirdiler. Kanlı bir battaniyenin üzerindeydi. Rengi solmuş, sarı beyaz arası bir renk almıştı. Kasığından bir ağacın kırılan dalı girmiş, sırtından çıkmıştı. Vücudunun büyük bölümü siyaha yakın kırmızılıkta, kandı.

İsa kardeşinin bu halini görünce hıçkırarak ağlamaya başladı. Bıgı Dayı da ağlıyordu.

İlk gördüğüm ölüydü, Musa. Bir gün önce sağ görmüş konuşmuş birinin ölü şeklini görmek, bir çocuğun kolay kaldıracığı bir şey değildi.

Yatağa döndüğümde uyuyamadım. Karlı, rüzgârlı havalarda ilkokula gider veya gelirken beni yolda görürse alıyor, o günlük de olsa beni soğuktan kurtarıyordu. Çok üşüdüğüm

zamanlar Musa gelse de beni arabasına alsa diye, çok düşündüm.

Uyuduğumda rüyamda gördüm; hem beni arabasına aldığı şeklini, hem kasığından sırtına delik vücudunu, kan içindeki halini.

Kan içindeki hali uzun zaman aklımdan çıkmadı. Arabalarını her gördüğümde sanki Musa sürüyor gibi gelirdi bana. Ama süren ya Deli İsa olurdu ya da Bıgı Dayı. Ölenin artık geri gelmeyeceğini sonradan öğrendim.

* * *

Cevizli taraflarında sıkı mücadele olduğunu biliyordum. Alibeyköy çalışmam, beklediğimden daha kısa sürdü. Daha sıkı bir mücadelenin olduğu Cevizli'ye gidiyordum şimdi.

Aslında çok yabancı sayılmazdım Cevizli Bölgesi'ne. Yine de heyecanlandım, duyunca...

6

Artık İstanbul'un Anadolu Yakası'ndaydım. Cevizli'deydim. Ağabeyimler Taşlıtarla'dan Üsküdar'a taşınmıştı. Ve ablamların evi de Üsküdar'da Anadolu Yakası'ndaydı. Alibeyköy tarafına geçtiğimde, onlar da Maltepe Başbüyük Köyü'ne taşınmışlardı. Orada Trabzonlu birinden, tapusu olmayan bir arsa almışlar ve üzerine ev yapmışlardı. Ablamlarda kalmak için arada geliyordum ama devrimcilik yapmak için bu yakaya gelişim ilkti.

Cevizli, Kurtuluş Hareketi'nin antifaşist mücadele ile işçi sınıfı çalışmasını birlikte yürüttüğü, İstanbul'da ve Türkiye'de devrimci kamuoyu içinde prestijini artırdığı, belki de en önemli alandı.

Kurtuluş Hareketi'nin Antalya'da, Kayseri Develi'de, Sam-sun ve Karadeniz'in bir bölümünde, Bursa İnegöl'de de ör-

gütlülüğü diğer bölgelere göre daha fazlaydı ve İstanbul'daki kadrolarının çoğu da buralardan gelmişti.

Cevizli, aslında Maltepe'ye bağlı bir mahallenin adı ve bizim Cevizli dediğimiz bölgeyle alakası yoktu. Cevizli Mahallesi, Tugayyolu'ndan Cemalbey'e kadar olan mahallenin adı. Bizim Cevizli dediğimiz yer Orhantepe Mahallesi, hatta Orhantepe Mahallesi'ne bağlı Tamirhane Caddesi. Nedenini bilmiyorum ama bu ad artık yerleşmiş, biz de öyle kullanıyorduk.

Burada halk arasında Cevizli Tekel denen Maltepe Sigara Fabrikası vardı. Beş binden fazla işçisiyle civardaki en büyük fabrikaydı.

Eczacıbaşı durağının alt kısmında denize yakın yerde Eczacıbaşı ve Vinleks fabrikaları, minibüs yolu üzerinde Tugayyolu'nda bir ambalaj fabrikası, buradan Ankara yoluna çıkarken Singer, Silvan Döküm, Ankara yolu kenarında Oto-yol, az ileride Diktaş İplik karşısında Esenkent'in bitişiğinde Askerî Dikimevi, Devlet Hastanesi'nin ilerisinde Java, Skoda, Adel Kalem...

İşçi çalışması yapmak isteyen devrimcilere balık dersek, burası içinde yüzecekleri tam bir işçi okyanusuydu.

* * *

Cevizli'ye geldiğimde buraya daha önce geldiğimi hatırladım. Ablam ve eniştem tekelerde çalışıyorlardı. Eniştem tekelde tesisatçı idi. Tekel işçileri üç vardiya çalışıyorlardı: yedi-üç, üç-on bir, on bir-yedi. Eniştem mesai saatleri dışında kendi işini yapıyordu. O zamanlar evleri tren istasyonundan yukarı çıkan 30 Ağustos Caddesi'nde idi. İşyeri de Tamirhane'de ara sokaktaydı. Burada aldığı işleri yapıyordu. Ben, ortaokul bittiğinde yazın gelmiştim buraya. O yaz İstanbul'da kaldım. Eniştemin yanında çalıştım. Pat pat bir arabası vardı. Marşı basmaz, üç kilometrede bir stop ederdi. Onunla

inşaata gider, çalışırdık. Galvaniz su borularına pafta ile dış açmayı, borunun ağzına keteni boyayıp su kaçırmayacak şekilde birbirine geçirmeyi T borusu ilave etmeyi falan öğrendim, o yaz. Sadece su değil, kalorifer tesisatı da döşüyorduk.

Eniştemin işyerinin bulunduğu sokağın biraz yukarısı, ağaç kütükle iki baştan kesilmişti. Arabalar oradan geçemiyordu. Enişteme sorduğumda, Ülkü Ocağı olduğunu söyledi. O zamanlar Ülkü Ocağı'nın ne olduğunu bilmiyordum. Eniştem de anlatmadı.

Bu gelişimde orada yoktu. Taşımışlar ya da kapatmışlardı.

* * *

Anadolu Yakası'nda Pendik, Üsküdar, Küçükyalı, Erenköy gibi yerler faşist işgal altındaydı. Cevizli de bunlardan biriymiş. Bizimkiler tekelerde örgütlenmeye başlayınca karşı karşıya gelmek, zorunlu olmuştu.

Faşistler bizimkilere gözdağı vermek için bir tekel işçisini vurmuşlardı. Cenazeye ben de gelmişim. Bizimkiler, Cevizli halkına yönelik, korkmamaları, mücadele etmeleri konusunda bir bildiri yazmışlardı. Bildiriyi kahvelerde dağıtırken, Ülkü Ocakları başkanının oturduğu kahveye gelmişlerdi.

Başkan bildiriyi alıp yırtmış, yere atmış. Bizim arkadaşlardan biri yanına gidip:

– O bildiriyi yerden alıp ye ulan, deyip silahını çıkarmıştı. Başkan bildiriyi almamış ve yememiş tabii ki. Bizim arkadaşta ağzından vurmuştu. O ekip komple kaçağa düşünce, yeni ekip oluşturmak gerekmişti. Yeni ekipten ilk ben geldim. Daha sonra epey bir tanıdık geldi Cevizli'ye.

7

Buraya geldiğimde tanıdık bir kişi vardı: Cemil. Cemil, İşletme Fakültesi'ndendi, doğal olarak Cemil de kod adıydı. Ben

Alibeyköy'e gittiğim sıralar, o buraya gelmişti. Antalyalı bir arkadaşı, burada epeyce Antalyalı vardı.

Cevizli'de işçilerin topluca bulunacağı yer, istasyondur. İstasyonun yanında iki üç kahve, biri DİSK'e, biri Türk-İş'e ait iki sendika lokali vardı. Gıda-İş burada hemen kahvenin üst katı, Tekgıda-İş minibüs yolunun karşı sırasındaydı.

Horozun kahvesinde Cemil'le tanıştırmaya götürdüler. Beni görünce kalktı sarıldık. İsim söylemiyorduk. İkimiz isimlerimizi biliyorduk, fakat diğerleri öğrenmesin diye kullanmıyorduk. Zamanla o Emin'e alıştı, ben de Cemil'e alıştım.

* * *

Burada işler Alibeyköy'dekine göre çok değişikti. Alibeyköy'de daha çok fabrika çalışmaları yapıyorduk. Sokakta ya da fabrikada sıcak bir antifaşist mücadele yoktu. Burada her saniye faşistlerle burun buruna idiniz.

Silah sesleri ile yere yattık. Kahve taranıyordu. Ateş tren istasyonundan, kahvenin arkasından ediliyordu. Biz kahvenin ön tarafında sokak yanında oturuyorduk. Kısa sürdü ateş. Trenden taramışlardı. Banliyö treni değildi. Banliyö treni olsa istasyonda dururdu. Durmadan geçtiğine göre şehirlerarası ekspres trendi. Demek ki Bostancı istasyonunda binmişler, büyük ihtimalle de Pendik İstasyonu'nda inceklerdir.

Vurulan olmadı.

Yaralı falan olmadığını öğrenince her şey normale döndü.

– Kalacak yerin var mı, diye sordu Cemil. Ablamlar Başbüyük'te ev yapmışlardı ama uzun süredir uğramamıştım onlara yine de:

– Ablam var, Başbüyük'te, onlarda kalabilirim, dedim.

– Şimdilik idare et. İlerde ayarlarız. Yok, sorun olacaksa bu akşam bile ayarlayabilirim, dedi.

Epeydir ablamları görmemiştim. Onlara gitmek istediği-mi söyledim.

Başıbüyük'te, mezarlık tarafında, Tekke'ye yakın, askeri-yenin olduğu ormanın sınırındaydı ablamların evi. Vardı-đımda eniştemi beton için tahta kalıplar yaparken gördüm. Evin üstünde bulunan toprak bütün olarak kaymış, alttaki komşunun evinin duvarını çatlatmıştı. şimdi derin kazıklar çakmış ve toprak kaymasını önlemek için istinat duvarı ya-pıyordu. Yardım ettim.

Evden görünen manzara süperdi. Maltepe'nin tümü, Mar-mara Denizi ve Prens Adaları ayaklarımın altındaydı. Bura-sı Başıbüyük Köyü olmasa, biraz zenginlerin oturduğu bir semt olsa, bu eve ve manzaraya değer biçilemezdi.

Ablam güzel hamur işleri yapar, böreğine baklavasına do-yum olmazdı. Hele bir yaprak sarması vardı, aylardır doğru dürüst ev yemeği yememiş biri için ziyafetlerin kralıydı. Ben okulu bıraktım, devrimcilik yapıyorum demedim elbette ki. Zaten eniştem ailedeki tek Adalet Partili olandı. Bizim aile-nin CHP'li olmasına kızılıyordu. Hele benim sosyalizmden fa-lan söz etmem, tümünden kudurtuyordu onu. Ama yine de se-viyordu beni.

Tekel'de çalışanlara yirmi tane sigarayı bir yağlı kâğıda sa-rıp veriyorlardı. Paketlenmiş sigara vermiyorlar ki, bakkala götü-rüp satmasınlar. Eniştem fişek dediğimiz bu sigaralar-dan kimseye vermezdi. Bana verirdi her seferinde, beni sev-diğini oradan bilirdim. Sigarayı da çiğneyerek içerdı. İctiği sigaranın yarısı çiğnenmiş ve ıslanmış olurdu. Çalışırken bi-le dudağında sigara hiç eksik olmazdı. Midesinden rahatsız olmasına rağmen sigaradan ve her akşam rakı içmekten vaz-geçmezdi. Midesi çok ağrılığında evde bulundurduğu kar-bonattan içerdı hep, ağrıyı kesmesi için.

* * *

Sabah erken kalktım, eniştemle çıktık. Arabasını değiştirmişti. Şimdi, bir tosbağa almıştı. Ama nasıl becermişse aynı özelliklere sahip bir araba almıştı. Yine marş basmıyor, yine bir süre sonra duruyordu. Üstüne üstlük bu vites değiştirirken acayip sesler çıkarıyordu.

Araba stop ettiğinde:

– Bu sefer benzin bitti, dedi. Allahtan benzinciye yakındık. İnip arabayı ittim. İlk hareket ettirmek zor oldu ama sonrası nispeten daha kolaydı. Bir kişi de itmeme yardım etti. Sabahın bu erken saatinde benzincide kuyruk vardı. Yarı saatten fazla bekledik, bize sıra gelmesi için.

Ecevit Hükümeti; benzin ve tüp kuyruklarının, şekerin, çayın, sigaranın tezgâh altına inip karaborsaya satılması sonucunu gelen baskıya dayanamamış, yerine İkinci Milliyetçi Cephe Hükümeti kurulmuştu. Basın toplantısında Başbakan Demirel, “Benzin yine yok, siz de istifa edecek misiniz?” türünden bir soruya o veciz cevaplarından birini vermişti. Kendine özgü konuşma tarzı ve o Isparta ağzıyla:

– Benzin vaadı da biz mi içtük, diyordu.

“R”leri bilerek söylemiyor diye düşünmüşümdür hep, kullandığı dilin ilginç olmasını istiyor gibiydi.

Eniştem beni istasyonda bırakıp, işe gitti. Trene binip Harem’den vapurla Eminönü’ne, oradan okula giderim diye düşünmüş olmalıydı. Ben kahvede oturup çay içtim. Gazete okudum.

* * *

Bir zaman sonra Cemil geldi.

– Maltepe’ye gidelim, hem birini tanıştıracakım hem de bildiri gelecek, onları Cevizli’ye getirirsin dedi.

Maltepe Meydanı artık işareti gibiydi. Kadıköy’den Kartal’a giden minibüs yolu ile Ankara Yolu’ndan gelip, sahile giden Atatürk Caddesi, birbirini Maltepe merkezde kesiyordu.

Cevizli'den gelip minibüsten indiğimiz yerde iki katlı bir bina vardı. Küçük bir benzinci, bir kırtasiye ve kırtasiyenin yanından merdivenle çıkılan üst katta bir kahve vardı. Kaldırımında iki tabure atmış, tavla oynayan iki kişinin yanına gittik. Selam, sabah, hoş beş, sonra kalktık. Tavla oynayanlardan biri İşçi Memet'ti, Kurtuluşçu idi, kalktıktan sonra:

– Hamama gitmek ister misin, diye sordu, sorma şekli samimiydi.

Lisedeyken, bazen banyonun suyu soğuk akar, bazen sıra çok olur, çoğu zaman iyi temizlenemezdik. Bu yüzden ayda bir kez de olsa, tarihi Nasrullah Camii'nin yanındaki tarihi Nasrullah Hamamı'na giderdik arkadaşlarla.

İlk gittiğim zamanlar, o, herkesin kullandığı peştamalı kullanmak istememiştim, sonra alıştım, hem peştamala, hem de tahta takunyalara. Pazar günleri erken gider, saatlerce göbek taşında yatarız. Sonra, hamamın kesecisi, kolumuzu bacağımızı kırarcasına masaj yapar, iyi bir kese atardı. Kirler topak topak yuvarlanır, hafiflerdik. Soğuk duş aldıktan sonra, hamamdan çıkmadan birer gazoz içmeyi alışkanlık edinmiştik.

Atatürk Caddesi'nin karşısında çaprazdaydı hamam. Caddenin karşısında iki katlı ahşap belediye binası vardı. Bir köşede şu an oturduğumuz kırtasiye kahve, bir köşede belediye, üçüncü köşede hamam, dördüncü köşede karakol, büfe, pastane ve evlerin olduğu bir bina vardı.

Hamamın yanında bir cami ve caminin avlusunda küçük bir mezarlık vardı. Liseden beri hamama gitmemiştim. Rahatlamış biçimde çıktım. Lisedeki Nasrullah Hamamı'ydı buradaki de.

* * *

Ara sokaktan, lisenin olduğu kısma geldik. Lisenin arka tarafında, dikenli tellerle çevrili, bahçesinde incir ağacı olan

tek katlı bir evdi, İşçi Memet'in evi. Buradaki evlerin hemen hepsi tek veya iki katlı, bahçesinde ağaçları olan evlerdi. Incir ağacına bağlı küçük bir köpeği vardı. Köpeğini okşadı. İçeri girer girmez:

– Acıktık yav, dedi. Fasulye turşusu çıkardı. Küçük tütün üzerinde tavada kavurmaya başladı.

– Tüp bulamadım, ocakta tüp yok, su ısıtmadığımdan banyo yapamamıştım bu hafta. Hamam iyi geldi, dedi.

– Valla benim için de çok iyi oldu, çok sağ ol, diye karşılık verdim.

Dolapta çorba da varmış, bir de küçük rakı çıkardı. Benim içkiyle aram çok iyi değildir, ama sohbetin yanında gitti.

Trabzonluymuş, Çayırova taraflarında Tezsan Fabrikası'nda tornacıymış. Senelik izindeymiş. İzninde Trabzon'a gitmiş, fasulye turşusunu oradan getirmişti.

– İzin bitti, dedi. Yarın işe başlıyorum yine.

Dudaklarını kapatan gür bıyıkları vardı. Ama bıyıkları sarı olduğundan fazla dikkat çekmiyordu. Bıyıklarının uç kısımları, içtiği sigaradan kına yakmış gibi bir hal almıştı. Saçlarının önü inatçı bir şekilde dik duruyor, ıslatırsa yatıyor, kuruyunca yine dikiliyordu.

Sabah kalktık, tavada çökelek kavurdu, üzerine yumurta kırdı. Bunları da köyden getirmişti.

O işe gitti. Ben biraz daha uyudum. Öğle gibi kalktım.

Köpek beni görünce hırladı. Bizim kahvaltıdan kalanları koymuştu, köpeğin önüne. Köpek yemeye devam etti sonra.

* * *

Dün buluştuğumuz kahvenin önünde bekliyordu, bildirileri getiren arkadaş. Bildirileri aldım. İki büyük paketti, dün İşçi Memet'le eve giderken gördüğüm bir inşaata kadar zorlana zorlana taşıdım. Dinlene dinlene inşaatın üst katına taşıdım. Orada bulduğum kalasların altına gizleyip tekrar Ce-

vizli'ye gittim. Akşam karanlığında götürmenin yakalanma riskini azaltacağını düşünmüştüm.

Cemil'e durumu anlattım:

– Ara sokaklardan getiririm, dedim. Ara sokaklarda jandarma yok. Ama ağır, tek başıma çok zor olur, dedim.

Maltepe, Orhangazi, Ertuğrulgazi, Kartal Ticaret Lisesi ve Sanat Okulu'ndan öğrenciler okul dışından 'geliyor ve çalışmalara katılıyordu. Bunlardan iki öğrenci de benimle bildirileri almak için Maltepe'ye geldi. Minibüse binmedik, ya-ya gittik.

Üç kişi inşaata çıktık. Tam kalası kaldırmak için eğiliyordum ki bir sesle irkildim:

– Dur, kıpırdama, jandarma! Bir yandan da mekanizmaya mermi verilme sesleri geliyordu. Nereden çıktıklarını anlamadığım altı kadar jandarma silahlarını bize doğrultmuşlardı. Bizi aşağı indirip, arabaya bindirdiler. Ankara Yolu kenarındaki Küçükyalı Kadir Has Lisesi'ne götürdüler. Burayı karakol yapmışlardı.

Masada bir yüzbaşı oturuyordu:

– Hangi örgüttesiniz siz? Yanımdakilere döndü;

– Siz okula gitmiyor musunuz? Cevap yok, yeniden bana döndü, o inşaatta ne aradığımı sordu.

– İşemeye çıktım, dedim.

– Dördüncü kata mı, niye girişte işemedin?

– Giriş, çevre evlerden görünüyordu. Ayıp olur diye üst kata çıktım, diye cevap verdim.

– Bunlar? Diğer arkadaşları soruyordu.

Hemen herkese, bildiri dağıtırken yakalanma durumunda yanındakini tanımadığını söylemesi istenirdi.

Ve tanımadığı biri gelip, bildirileri dağıtması için para vermiş olurdu. Kim yakalanırsa yakalansın aynı ifade verilirdi.

– Tanımadığım biri gelip bildirileri dağıtmam için para verdi. Yanımdakini tanımıyorum. Yüzbaşı:

– Benim şimdi gitmem gerekiyor, sabaha kadar düşün, sabah her şeyi istiyorum, dedi. Jandarmaya döndü. Al bunları, uyku, yemek, tuvalet yasak!

– Emredersin komutanım!

Boş bir odaya koydular bizi. Başımızda jandarma; oturtmayacak, yatırmayacak, tuvalete göndermeyecekti.

Jandarma yüzbaşısını dinlemedi. İki arkadaşını çağırdı, sıraların oturma yerlerinden getirin dedi. Getirdiler, battaniye getirdiler.

– Karnınız açtır sizin. Cevap vermemizi beklemedi, bir askeri çağırdı, para verdi.

– Üç beş dürüm kap gel, dedi. Bu arada bir onbaşı geldi. Parkasını çıkardı, kollarını sıvadı:

– Alaçamlı komünist hanginiz lan, dedi. Biraz görüşelim. Dayak faslı başlıyor, diye düşündüm, yüzbaşısını beklemeyecekler. Asker beni yine yanılttı. Hazneye mermi verip silahı onbaşıya doğrulttu:

– Dışarı çık lan orospu çocuğu, gebertirim seni.

– Oğlum akıllı ol lan, ben onbaşım, diye cevap verdi.

– Nöbetçi olan benim, burada rütbe sökmez. Onbaşı, parkasını giydi, kafasını sağa sola sallayarak ve dişlerini gıcırdatarak çıktı.

– Bu orospu çocuğu Alaçamlı hemşerin, dedi. Adını, soyadını bir kâğıda yazıp verdi, nöbetçi asker. Dürümlerimiz geldi, yedik. Nöbeti başkasına bıraktı asker;

– Yüzbaşı gelmeden bunları uyandır; battaniyeleri, sıraları yerine koy; bunlar gece boyu yatmadılar, yemediler, içmediler...

* * *

Sabah yüzbaşının odasına götürdüler.

– Düşündün mü, anlatacak mısın her şeyi?

Yanında iki jandarma vardı. Dizlerim titremeye başladı yine.

– Ben akşam her şeyi anlattım, başka anlatacak bir şeyim yok. Hiddetlendi, yanındaki jandarmalara dönerek:

– Soyun lan puştı, diye bağırdı. Askerlere elimle, gel-meyin diye işaret ettim. Donuma kadar her şeyi çıkardım. Yüzbaşıya baktım. Onu da der gibi, bir işaret yaptı, donu da çıkardım. Kış günü kafamdan aşağı soğuk su dökecek-ler diye bekliyordum. Manyetolu telefonun kablolarını ser-çe parmaklarıma bağladılar. Askerin biri çeviriyordu. El-lerimden başlayarak, kollarım, giderek vücudum kasıldı. Kaslar ve sinirler kopacak gibi iki uçtan çekilircesine acı-yordu.

– Gıdıklanıyorum, dedim. Yüzbaşı, parmaklardan verince az gelmiş olacağını düşündü herhalde, beni yere yatırmala-rını söyledi askere, ben beklemeden sırt üstü yattım. Bu de-fa kabloyu cinsel organıma bağladılar. Bu defa kasılma iç or-ganlarıma geçti, daha dayanılmazdı.

– Evet, beni uğraştırma, konuşacak mısın? Yüzbaşı, yanı-ma gelmiş bana bakıyordu.

Daha önceden arkadaşların anlattığı kadar kötü gelme-di bana.

– Gıdıklanıyorum, dedim tekrar.

– Kaldırın, dedi, kaldırdılar, giyindim. Yüzbaşı önündeki gazeteyi okuyordu:

– Seni, o çocukların hatırına bırakıyorum. Okullarından olmasınlar.

Bazen yanımdaki çocuklar, bazen temiz ve saf görünüşüm, karşımdakileri ikna edebiliyordu, şimdilik...

8

Lise öğrencilerinden biri de İdris. İdris Kastamonulu, iri yarı bir gençti. Kolay doycak biri olmadığından aramızda yeme-ği en çok o düşünüyordu. Köfteci lbo'ya İdris götürdü beni.

Köfteci Ibo, Tamirhane Caddesi'nden yukarı çıkarken sağda ilk sokakta. Ibo, uzun boylu olan köfteci ustası ağabeyinin değil, kısa şişman olan kardeşin adı. Ibo, faşistlerle takılıyor-muş önceden. Bizimkiler bunu bir güzel dövmüşler. Abisi gelip, kardeşinin faşist olmadığını komşularının çocuğu, arkadaşşı yüzünden onlara takıldığını anlatmıştı.

İdris masaya oturunca bir çorba yanına bol ekmek söyledi. Bir kâse mercimek çorba da bana geldi. Ben ekmeği çok yerim, İdris'i görünceye kadar öyle düşünürdüm. Hani bir çorba yanında yarım ekmek karnımı doyururdum. İdris bir sepet ekmeği bitirdi. İkinci sepet bitti. Bir çorbayla en az iki bütün ekmeği götürdü.

Adı köfteci idi, ama ben Cevizli'de kaldığım sürece orada hiç köfte yemedim. Çünkü paramız yoktu. Genelde, çorbanın parası bile tam olmaz, eksik paraya ses çıkarmazdı adam. Bazen bizde hiç para olmaz, hiç vermezdik. Bazen de o almazdı.

* * *

Liseli çocukların yanında bir de hiç okula gidememiş çocuklar vardı burada. İlkokulu bitirmiş sonra çalışmaya başlamışlardı. Bunlardan biri Adem'di. Biz ona Adem Cibelek diyorduk. Cibelek, ne anlama geliyor, hiç öğrenemedim.

Adem, mobilyacıda çalışıyordu. Yatak odası mobilyaları yapıyorlardı genelde. Tamirhane Caddesi'nin Çınar'a yakın bölümünde yoldan aşağı bodrum kattaydı işyeri, penceresinden yoldan geçen insanların ayakları görünüyordu.

Burada ağaçları biçmek için şerit ve yuvarlak testere, düzeltmek için planya ve zımpara makineleri vardı. Adem benden küçüktü, fakat hepsini ustalıkla kullanıyordu, hatta bitince boya tabancasını eline alıp cila atıyordu.

* * *

Tamirhane Caddesi'nin girişinin sol sokağında eskiden eniştemin tesisat dükkânının olduğu sokağın ilerisinde, MHP içinde çok etkili iki kardeşin evi vardı. Bu kardeşlerden küçük olanı tekelde çalışıyordu. Günün birinde bunların kapısını çalmışlar, bir şarjör mermi sıkmışlar, ölmemişti. Ben Cevizli'ye geldiğimde hapiste olan Palto Hasan da bu küçük kardeşin arabasını taradığı için hapse girmişti. Öğrenci olmayan gençlerden biriydi Hasan, bildiğim kadarıyla Trabzonluydu. Ağabeyinin Bankalar Caddesi'nde, yazlık sinemaya yakın bir yerde karpuz tezgâhı vardı. Hasan hapiste olduğundan, önce ağabeyiyle tanışmış oldum.

Bu faşist kardeşler Elazığlıydı. Elazığlıların bir bölümü faşist, diğer bölümü solcu olmuştu. Solcu Elazığlıların büyük bölümünün soyadı, Saydık'tı. Saydıklardan da okumayan iki üç genç vardı. Biri Topal Kenan'dı bunların. Topal Kenan yorulmadan usanmadan bizimle koşturan bir gençti.

* * *

Biz, Bankalar Caddesi'nden yukarı çıkarken sağdaki ilk sokakta bulunan iki kahvede otururduk genelde. Kahvelerden biri, hemen sokağın girişindeydi, diğeri Rahmanlar ile Cevizli'nin sınırı olan küçük derenin kenarındaydı.

Kahvede otururken polis ya da jandarma baskın yaparsa yakalamasın diye silahları, dışarıdaki otsu dalların arasına saklardık. Birinde, çocuklar ateş yakmışlar, dallar tutuşmuştu. Silahın içindeki mermiler patlamaya başladı. İki silah yandı.

Sonradan Cemil bunları tamir etti.

Öteki kahvede bizim gençlerden başka, bir de Tekel işçisi Kambur Metin vardı. Metin, engelli kontenjanından girmişti Tekel'e. Engelli olduğundan maaşından vergi kesilmiyordu. Aldığı maaş diğerlerine göre daha fazlaydı. Tekel'den al-

dığı fişek sigaraları bize getirdiği gibi, ayrıca bakkaldan da sigara alıp veriyordu. Bize yemek söyler, küçük ihtiyaçlarımızı giderirdi.

* * *

Cevizli'nin dışında Maltepe'de oturduğumuz, toplandığımız kahveler vardı. Kahveler bizim, toplanma, haberleşme merkezlerimizdi.

Maltepe'de genellikle iki kahvede otururduk. İkisi de minibus yolu üzerindeydi. Biri Esenyurt'aydı, biri Merkez Camii'nin ilerisindeydi. Bu kahvelerin dışında bir de Maltepe sahilde, Demirkol Çay Bahçesi vardı.

Esenyurt'taki, bilinen adıyla Cemalbey'deki kafede genelde Kenan'ın tanıdığı Maltepelili Kurtuluşçular otururdu. Sadı, Berkay, Büfeci Levent, Hafit bunlardan bazılarıydı. Caminin ilerisindeki Kafe Saim'de ise daha çok liseliler oturuyordu. Ali Kemal, İdris, Kemal, Doğan, Yalçın... Burada ayrıca kızlar da oturabiliyordu: Ticaret'ten Muradiye, Bedriye, sonradan Banu, Zeynep...

Bu genç ekiplerle daha çok, duvarlara yazılar yazıyoruz, fabrika kapılarına gidip bildiri dağıtıyoruz; yine istasyonlarda, pazarlarda, kahvelerde *Kurtuluş* gazetesi satıyorduk. Bazen de okullarda veya fabrikalarda şikâyet edilen faşistlerin yolunu kesip dövüyor, cezalandırıyorduk.

* * *

Duvara çok kişi yazı yazabilirdi, ama en güzelini Neco yazardı. Neco, pazarcılık yapan bir arkadaştı. Gündüzleri semt pazarlarında tezgâh açıyor, akşam bizimle yazıya çıkıyordu. Yazılama için fabrika çevreleri, tren yolunda, trenden görülebilen duvarlar, tren istasyonları gibi işçilerin görebileceği yerleri seçiyorduk.

Neco, kısa boyuna rağmen, adam boyu yüksekliğinde

harfleri düzgünce yazıyordu. İmza olarak attığımız, Kurtuluş'un 'ş'sinin altını orak gibi, noktasını çekiç gibi çiziyordu.

Bildirileri Tekel'de, Diktaş'ta, Java'da, Adel Kalem'de ve diğer fabrikalarda dağıtıyorduk. Bazı fabrikalarda içeri girip, işçiler servis arabalarına binmeden dağıtıyorduk. Bazılarında servis arabaları olmadığından kapıda dağıtıyorduk. En çok Askerî Dikimevi ve Java'da sıkıntı çekiyorduk. Çünkü servisler içerideydi, içeri girmemize izin vermek istemiyorlardı.

Fabrikaların içinde gazeteyi içeride çalışan işçi arkadaşlar dağıtıyordu. Biz ise kapılarda, trende, tren istasyonunda, kahvelerde satıyorduk.

Bir arkadaş yüksek sesle ajitasyon çekerken, diğerleri, ellerinde gazeteyi açık şekilde tutar, insanların görmesini sağlardı.

* * *

Ben ajitasyon çekmeyi beceremezdim. Okuldayken Aksaray, Bakırköy İstasyonlarında gazete satışına çıkardık. Maraş Katliamı olmuş, gazetede Maraş Katliamı yazılı, ben;

– Analar, bacılar, halkımız; faşistler Maraş'ta, beş yaşında, altı yaşında, yedi yaşında, sekiz yaşında, dokuz yaşında... Kırk yaşında, elli yaşında, altmış yaşında insanlarımızı katlettiler, diye söz bulamayınca her yaşı sayarak ajitasyon çekmeye çalışıyordum.

Salim, bununla çok dalga geçti. Beni taklit etmek için elini bıyığına götürür (gerçekten, benim bir elim, hep seyrek açık renkli, sigaradan sararmış, bıyıklarımdaydı), başlardı:

– Beş yaşında, altı yaşında, yedi yaşında, sekiz yaşında, dokuz yaşında... Sonra gevrek gevrek gülerdi.

* * *

Salim'le devrimcilik dışı öykülerimiz de olmuştu. Bunlardan biri de Toros Dağları'nın zirvesine, Demirkazık Tepesi'ne çıkmamızdır.

Okulda Dağcılık Federasyonu'nun 'dağcılık kampı' yapacağı duyurulmuştu. Bütün masrafları Dağcılık Federasyonu karşılıyordu.

Ben, Salim (arkadaşlardan başkası varsa, hatırlamıyorum) gitmeye karar verdik.

Dağcılık Federasyonu yetkilileri ve bizim gibi 'dağcılık kampı' için gelenlerle Niğde'ye gittik.

Niğde'nin dışında, bir köyün yakınında kamp kurduk. Burada bize sırt çantaları, dağcılık için özel ayakkabılar, kuş tüyü anoraklar, kazma, kürek, ip gibi kullanacağımız araç gereçleri verip nasıl kullanacağımızı anlattılar.

Çantalarda akide şekeri, kuru üzüm, fındık gibi enerji verici yiyecekler vardı, kaybolursak bizim birkaç günlük enerjimizi karşılamak üzere.

Yanımızda aşçı, dağı bilen bir rehber ve değişik illerden gelmiş kızlı erkekli dağcılık ve macera heveslisi gençler vardı.

İlk gün çok yokuş olmayan dağ eteklerindeki köylerden geçerek yürüdük. İkinci gün, koyunlarını otlatan çobanların olduğu yaylaya geldik. Burada Federasyon yetkilileri çobanla pazarlık yapıp, yememiz için koyunlar aldılar. Yemekte kendilerine farklı yemek hazırlattıkları için gençlerle aralarında tartışma çıktı.

Gündüzleri, sırtlarımızda çanta yürüyorduk. Geceleri kamp kurup çadırlarımızda yatıyorduk.

Daha sonraki günlerde ev ve insanlar artık yoktu. Bunların yerine yamaçlarda yaban keçileri ve kartal gibi yüksek yerlere özgü hayvanları görüyor, geceleri yakın tepelerdeki çakal ve kurt ulumalarını duyuyorduk.

Biz, acemi ve kalabalık bir grup olduğumuzdan yavaş iler-

liyorduk. Yanımızdan dağcılar, hızlıca geçip gidiyorlardı. Birinde, bir grupta arkadaşlardan biri İngilizce sohbet etti. İngiliz dağcılarımız bunlar, Everest'e bile tırmanmışlardı daha önce.

Dağda yol aldıkça, hocalar dik yamaçlar önünde mola veriyor, burada iple tırmanma, iple iniş dersleri veriyorlardı. İpi fırlatarak kancanın kayaya tutunmasını ve ipten yukarı tırmanmayı, kancayı kayaya tutturarak iple inişi öğrenmiştik. İki üç katlı bir binaya tırmanabilir ya da çatısından iple inebildik artık. Ayakkabıların neden bu kadar sert olduğunu da bu tırmanma sırasında anladık. Ayakkabının sert bükülmeyen burnu kayayı kavıyor, ayağınız bükülüp kaymıyordu.

Rehberimiz bize göre yaşlıydı. Ancak belden aşağısı ve belli çok ince olmasına rağmen, vücudunun dışına taşmış kocaman bir göğüs kafesi vardı. Ciğerleri benimkinin üç katı olmalıydı. O bizim yapmakta zorlandığımız hareketleri gözünü kapalı yapıyordu.

Zirveye yanaştığımızda, yerlerde kurtlanmış, boncuk gibi iri karlar vardı. Üzerinde yürürken dış gıcırdamasına benzeyen kıkırtılar çıkıyordu. Ve artık neredeyse bizden başka canlı gözükmüyordu.

Zirvede bir krater gölü vardı. Çok derin bir çukurdu burası.

Zirvedeydik. Aladağlar zirve doluydu, sıra sıra, elimizi uzatsak değebileceğimiz kadar yakın ve çok yüksekti. Biraz daha ileride tüm görkemiyle Erciyes, güneyde, alabildiğine büyük Adana Ovası, Çukurova.

Krater gölünü görünce Seyfi ile Kastamonu Kalesi'ndeki tünele inişimiz aklıma geldi.

* * *

Seyfi ile Kastamonu Kalesi'ne çıktığımızda orada bir mağara (tam mağara değil, bir tünel olduğunu) görmüştük. Ka-

leden aşığı iniyor, Kastamonu'nun altından geçip, karşı tepedeki Saat Kulesi'nin oraya çıkıyormuş.

İçine girip anlatılanların doğru olmadığını anlamaya karar verdik.

Kastamonu'daki nalburları dolaşıp, bulabildiğimiz kadar urgan aldık. Urganları uç uca bağladık, ipin bir ucunu kale- nin içindeki büyük bir taşa bağladık. Diğer ucunu mağaranın içine sarkıttık. Mağaranın içine taş attığımızda, yuvarlanırken çıkardığı sesi birkaç dakika boyunca duyuyorduk. Bundan mağaranın gerçekten çok derin olduğu anlaşılıyordu.

Seyfi yukarıda kaldı, ben ipe tutunarak inecektim. Sorun yaşırsam Seyfi dışarı çıkmama yardımcı olacaktı.

İpe tutunarak inmeye başladım. Başlarda, aydınlık olan tünel, giderek karanlık olmaya başladı. İi rutubetliydi, nefes almakta güçlük çekmeye başlamıştım. Aklıma yılanların, akreplerin beni sokabileceğı geliyor, ancak bu kadar havasız yerde yaşıyamazlar, diye burada hayvan olmayacağına kendimi inandırmaya çalışıyordum.

Sonunda nefes alamaz duruma geldim. Yukarı tırmanıp, mağaradan çıktım.

* * *

şimdi az da olsa dağcılık eğitimi almıştım. Aşığıdaki krater gölüne inebileceğimi düşünüyordum. Burası karanlık değildi ve tecrübeli bir rehberimiz vardı, sorun çıkarsa iner beni kurtarırdı. Hoca aşığıda zehirli gazlar olabileceğini söyleyerek aşığı inmeme izin vermedi.

Zirvede, yolda gördüğümüz İngilizleri gördük. Arkadaş, yine sohbet etti onlarla. Üç zirve yapmışlar, son olarak Demirkazık'a gelmişler. Burada biraz dinlenip ineceklermiş.

Biz, sabah dönüşe başladık. Öğlene doğru yakınımızdan, kayaların üzerinden hızla yuvarlanarak bazı parçalar geçti. Bazı bağrışma sesleri duyduk. Bir süre sonra iki İngiliz dağ-

cı bize yetişti. Yanımızdan yuvarlanan öteki arkadaşlarının parçalarıymış. Onlar hızlı devam etmişlerdi. Biz bazı kayaların üzerinde, dağdan düşen İngiliz'in kıyma şekline gelmiş etlerini gördük.

Neden sonra, aşağıya indiğimizde İngilizleri mezarlıkta gördük. Tırmanırken görmemiştik burayı. Dağın eteğinde, ama yerleşim yerlerinden uzakta bir dağcılık şehitliğiydi burası. Bizim köyün mezarlığı kadar büyüktü.

9

Kafamda bir devrimci işçi modeli vardı, okuldayken. *Kurtuluş* gazetesindeki bu köşenin kahramanı "İşçi Memet"i gibiydi, bu kafamdaki model.

Fabrikada çalışır, kitap gazete okur, sendikada fabrikada işçileri örgütler, mitinglerde üstünde işçi tulumu, elinde kızıl bayrak yürürdü.

Gerçek hayatta böyle olmadığını işçilerin yaşamına girince gördüm. Gazete alıyorlar, okuyorlardı. Ama kitap okuyanı yok denecek kadar azdı. Alibeyköy'deki Orhan'ı ve buradaki İşçi Memet ve çok az sayıdaki birkaç işçiyi saymazsak işçiler arasında kitap okuyan yok gibiydi.

Oysa kitaplarda okuduğum kadarıyla Rusya'daki devrimci işçiler, kitap okuyan, sosyalizmi bilen işçilerdi. Lenin, üniversitede okumak için Petersburg'a geldiğinde işçi gruplarının toplantılarına katılmış, burada işçiler arasında üst düzey Marksizm tartışmalarına şahit olmuştu.

* * *

Biz, kahvede okey oynayan insanlara "lumpen" diyorduk, bir işe yaramaz anlamında. Yazlık sinemanın karşısındaki kahveye gelip buradaki Tekel işçileriyle tanışınca düşündüm bütün bunları. Yazlık sinema deyip duruyordum, çün-

kü bir de kışlık sinema vardı, karışıklığı önlemeyi amacım. Kışlık sinemanın sahibi Ensar'dı. Burada da o zamanın modası, seks filmleri oynatılıyordu. Ensar, üç filmi bir arada oynatıyordu hem de, çok müşteri gelmesi için. Bu arkadaş solu geçiniyordu. Bizimkiler neden müdahale etmiyordu bu filmleri göstermesine, çözemedim.

Yazlık sinemanın karşısındaki kahvede en ilerici olan İşçi Yılmaz'dı. Tekel'de çalışır, işten kahveye gelir, kahve kapınca evine giderdi.

Ramazanda sahur bekleyenler olduğu için kahve, sahur kadar açık kalırdı. Ramazan dışında işçiler sabah işe gideceğinden erken kapanırdı, neredeyse bütün müşterileri işçilerdi.

Yılmaz'ın evi de kahvenin iki sokak ötesindeydi.

Yılmaz, Tekel'de çalıştığı dönemin dışında neredeyse bütün zamanını okey oynayarak geçirirdi. Marlboro'suna oynarlardı. Paralı gibi olsa da kumar sayılmazdı bu. Çünkü yirmi bir sayıyı bulan kazanırdı. Bu da en az bir buçuk saati bulurdu. Bir buçuk saatte bir sigara kazanma ya da kaybetmeyi kumar saymamak lazım.

Yılmaz'ın evi tek katlıydı. Kapıyı çaldığımda karısı açtı kapıyı. Karısı da kendisi gibi gençti.

– Hoş geldin ağabey, dedi.

– Hoş bulduk bacım, kusura bakma, rahatsız ettim, dedim utanarak.

– Yok ağabey, olur mu öyle şey?

Evin önündeki sokakta pazar kuruluyordu. Gündüz pazardan aldığı sebzelerden yemekler hazırlamıştı. Birkaç çeşit yemek vardı. Yemekten sonra Yılmaz'la sohbet ettik. Karısı el işi örüyordu. Bizi duyuyor, fakat konuşmaya katılmıyordu. Yatmama yakın:

– Ağabey gömleğini odanın kapısına koyarsan, alır yıkarım ben. Çoraplarını falan da bırakırsın, dedi.

Bir iki hafta sonra, yazılamaya çıkmıştık, biraz geç bitti. Sokağa çıkma yasağına az kalmıştı. Yılmaz'da kalırım diye düşündüm. Kahve çoktan kapanmıştı. Evdedir deyip, evine gittim. Kapıyı çaldım, aceleyle;

– Yılmaz uyudu mu? diye sordum.

– Yılmaz işte ağabey, gel içeri, dedi. Yılmaz'ın gece vardiyasında olabileceği gelmemişti aklıma. Kalmak için başka seçenek de düşünmemiştim. Ama yine de, kalmayı uygun bulmadım.

– Yok, ben gideyim, dedim.

– Ağabey sokağa çıkma yasağı başlayacak, nereye gideceksin bu saatte, Allah'ını seversen gel, diye ısrar etti.

Girdim mecburen, yemek hazırlıyordu, tok olduğumu söyledim, hazırlamaması için yalan söylemiştim, anladı belki, belki de yetişme tarzından sofrayı hazırlamaya devam etti.

Her gelene sofrı kurma geleneğini Yenice Sapağı'ndaki evimizden bilirim. Evimiz ister Alaçam'a, ister Bafra'ya gidecekler için olsun yol üzerindeydi. Minibüs iki üç saatte bir gecikirdi. Köylerden kasabaya gidecekler Yenice Sapağı'na geldiklerinde minibüs gelinceye kadar beklemek zorundaydı. Erkekler kahvede, kadınlar bizim evde beklerdi minibüsü. Tanıdık tanımadık herkes için geçerliydi bu. Ve eve her gelene hiç sormadan sofrı kurulurdu. Bizim eve yemek masası, çoğu köydeki çoğu köylüden, köyden önce gelmiştir. Çünkü kardeşlerin üçte biri köyde ise de üçte biri İstanbul'da, diğer üçte biri de Almanya'da idi. Oralarda gördüklerini köyde de uyguluyorlardı. Yine de çocukluğumda masa yerine bir kasnak üzerine konan bakır sini-

de yerdik yemeklerimizi; ortaya konan bir tasta hep birlikte kaşıklayarak.

* * *

– O zaman sadece çorba koy, zahmete lüzum yok, dedim. Çorbayı içtim, yattım. Sabah erkenden kapı açıldı, baktım Yılmaz’dı. Vardiyası bitmiş ve gelmişti.

– Günaydın, dedi.

– Günaydın, dedim mahcupça.

Saat on iki gibi kalkmıştık.

– Bu kadar uykuyla akşam nasıl işe gideceksin?

– Gündüz uyuyamıyorum, dayanırım ben, alışkınım, dedi.

Birlikte kahvaltı yaptık. Kendisi olmadan evde kalmamı sorun yapmadı. Dediğim gibi ‘ileri’ işçiydi. Sonraki zamanlarda da kaldım, Yılmaz gece vardiyasında olduğunda, o evde olmadan. Bir devrimciye sonuna kadar güveniyordu, ama Yılmaz’ın evinde neredeyse hiç kitap yoktu; gazetelerin kupon karşılığı verdiği birkaç ansiklopediden başka. Tiyatroya, sinemaya gittiği de yoktu.

Kurtuluş’ta yazanları şimdi daha iyi anlıyorum: “Türkiye’de sosyalist hareketle, işçi sınıfı hareketini birleştirmek, proletarya sosyalistlerin birinci görevidir”. Ben bunu şöyle anlıyordum; kitaplardan okuduğumuz Marksizm öğretisini işçilere anlatmak.

Kahvaltıdan sonra kahveye gittik birlikte. Bir çay içtikten sonra ben arkadaşların yanına indim.

10

Rıfat geldi, hızlı ve heyecanlı girmişti kahveye. O da okula gitmeyen arkadaşlardan biriydi.

– Ağabey Yılmaz’ı dövmüşler, çok dövmüşler, yüzü gözü parçalanmış, dedi nefes nefese.

Kalkıp, Yılmaz'ın oturduğu kahveye gittik. Başında bir sargı, çenesinde bir tampon vardı, göz kenarları karaya yakın morluktaydı.

İşyerinde öğle yemeğini yedikten sonra çay alıp, sigara içmek için dışarı çıkmışlardı. Bu ara yanlarına dört beş kişi gelmiş, yanındaki arkadaş; "Sen içeri git Yılmaz'la bir şey konuşacağız" demişler. Arkadaşı ayrılınca hiçbir şey söylemeden çullanmışlar üzerine. Yere düşmüş, yerde de tekmelemişler, bırakıp giderken de:

– Bundan sonra Tekel'de komünistleri yaşatmayacağız, hepinizi öldüreceğiz, diye bağırıyorlardı.

Üç gün rapor almıştı. İkinci gün, Tekel'in önünde bize gösterdi; "bütün komünistleri öldüreceğiz" diye bağırını.

Yeni işe giren ülkücü gruptandı. Kartal, Esentepe'de oturuyormuş adresini öğrenmiş Yılmaz, bize de ayrıntılı anlattı.

Durumu anlattığımız Cemil, arkadaşlarla görüşmüş ve alınan kararı bize iletmişti:

– Adamın kolunu, bacağını kırarak şekilde döveceğiz. Evinin kapısında ses yapıp korkutacak şekilde dinamit patlatacağız.

Dinamiti, gazete kâğıdına sarılı olarak verdi. Fünyesi, fitili takılmış şekilde hazırды.

– Fitol uzun değil, yakıp bıraktıktan sonra hızla uzaklaşın, diye tembihledi.

İdris ve Erdal'la yola çıktık. Rahmanlar Yolu üzerinden yaya gidiyorduk. Önce evden çıkarken adamı dövecek, akşam da bombayı patlatacağız. Paket, elimizde kalabalık yapmasın diye saklamaya karar verdik. Bir caminin önünde kum yığını vardı, kuma gömdük. Adam üç vardiyasına gidecekti. Evinin önünde beklemeye başladık. Bir türlü çıkmıyordu, saat üçü geçti hâlâ yok. Bırakıp döndük. Dinamiti de ertesi akşam alırız diye gizlediğimiz yerde bıraktık.

Adamın vardiyasını yanlış söylemişler, yedi-üçmüş nite-

kim. Sabah evinin önünde beklemeyip dövmeye karar verdik. İdrisler sabah gelemeyiz, dediler, Gülsuyu'nda oturuyorlardı, yetişemeyiz dediler. Hafit, Fiko ve Memet'le sözleştik. Sabah buluşup adamın evinin önüne gittik. Adam evinden çıktı, evinin yakınındaki zeytin ağaçlarının olduğu alanda yürürken Hafit, uzun bacaklarının verdiği avantajla bizden hızlı yürüyüp adamın önünü kesti, hiç konuşmadan bir yumruk vurdu. Adamın elmacık kemiği üzerindeki deri kocaman açıldı. Biz adamı dövmeye karar verdiğimizizde, birimiz, adamın bacaklarına çift dalar, adamı yere yatırır, öyle döverdik genelde. Bu defa öyle başlamadı, ama yine adamı yere yatırıp on beş gün rapor alacağı şekilde dövdük.

* * *

Akşama doğru İdris ve Erdal'la diğer eylem için yola çıktık. Önce caminin avlusundaki kuma gömdüğümüz emaneti almak için camiye gittik. İlkokulda çocukken babamla gittiğim teravih namazından beri caminin avlusuna bile girmemiştım.

Aradık, taradık emaneti bulamadık. Tekrar tekrar aradık, yok. Neredeyse bütün kum yığınıını elden geçirdik, bulamadık.

Bu arada caminin imamı geldi yanımıza, burada ne yaptığımızı sordu. Erdal'ın aklına nereden geldi, nasıl oldu bilmiyorum.

– Sen mi aldın lan bunu? diyerek imama doğru yürüdü. İmam şaşırılmış görünüyordu. Olup biteni anlama çabası içindeymiş gibi görünüyordu. Erdal, iki tokat vurdu imama. Sonra tuttu yere yatırdı. Yanında bir keser vardı, onu aldı, adamın kafasına vurmasını engelledik. Bu defa adamın elini tuttu, bir taşın üzerine koydu, keserle elinin üstüne vurmaya başladı. Adamın sesleri bütün mahalleyi kapladı. Ada-

mın sağ elinde sağlam kemik kalmamıştır. Ama o almamıştı, emaneti bulamadık.

* * *

Erdal 12 Eylül'de askere gitti ve ölüsü geldi, orada öldürmüşlerdi. Yılmaz'ı döven adamların başı da sopa cezasıyla kurtulmuş oldu. Dinamit lokumu, caminin önündeki kumda kaybolmuştu.

II

Oturduğumuz kahvede çay ocağının yanında bir televizyon vardı. Çalınma olasılığına karşı, profil demirden bir kafesin içindeydi. Profil kafesin kapağı ayrıca bir asma kilitle kilitleniyordu gece.

Akşama doğru 'İstiklal Marşı' ile açılır, gece yarısı yine 'İstiklal Marşı' eşliğinde askerlerin bayrağı göklere çekmesiyle kapanırdı. Çok televizyon izlemezdim. Ama haber saatini kaçırmamaya çalışırdım.

Latin Amerika ülkelerinden Nikaragua'daki çatışmaları gösteriyordu bir süredir. Tabii komünist, bölücü, yasadışı gerillaların; anarşi çıkardığı, halkı katlettiği, askerleri öldürdüğü, girdiği şehirleri ateşe verdiği şeklindeki haberlerle dolu, sosyalizmi ideolojik olarak sözüm ona mahkûm ederek veriyordu haberleri.

Bizim gazetede de veriliyordu, Nikaragua haberleri. Bizimkiler, Diktatör Somoza'nın faşist birliklerine karşı direnen halk ayaklanması ve gerilla savaşı olarak veriyordu çatışmaları.

Türkiye'de 'öncü savaşını' savunan diğer gruplar, savlarına dayanak gösteriyorlardı, FSLN hareketini.

Oysa *Kurtuluş Sosyalist Dergi*'de anlatıldığına göre, Nikaragua'da direniş 1930'lardan önce başlamıştı. ABD Nika-

ragua'yı işgal ettiğinde işgale karşı Nikaragua halkı direniş başlatmıştı. "Sandinista" adı, işte bu direnişi başlatan komutandan geliyordu. Kahve üreticileri ve köylüler, maden işçileri o gün bugündür direniyordu. Çok başarılı bir direniş geleneği vardı. Halk örgütlüydü, gerilla hareketi örgütlü halk içinde yaşam alanı buluyordu.

Diktatör Somoza'nın babası direnişçiler tarafından öldürülmüştü.

Şimdi, artık FSLN başkentin gecekondu semtlerine kadar ilerlemişti. Bir gün diktatör ülkeyi terk etti. Ve Sandinistalar zafer şarkılarıyla başkente giriyorlardı, devrim başarılmıştı. Başkanları Ortega, Nikaragua Devlet Başkanı oldu.

TRT'nin tek kanallı siyah beyaz televizyonunda Sandinistaların başkente girişini izledim gururla, gerçi televizyon; bölücü komünist gerillalar şehirde taş üstünde taş bırakmadılar deyip, devrimi kötüleme derdindeydi ama bir devrim daha başarılmış, bir ülkede daha halk, boyunduruktan kurtulmuştu.

Akşam yazıya çıktık. Duvarlara "Yaşasın Sosyalizm", "Tek Yol Devrim", "Faşizme Karşı Omuz Omuz" gibi bilinen sloganlarımızın yanına, "Yaşasın Nikaragua Devrimi" diye de yazdık. Yazılamanın bitmesine yakın, uyarı ışığı geldi. Herkes kaçtı. Polis aracından inip iki kişinin arkasından taramaya başladı. Arkadaşların önüne yüksek bir duvar çıktı. Normal şartlarda hiçbir şekilde aşamayacakları duvarı saniyeler içinde aştılar. Adem, kazasız belasız geçti; ama yanındaki arkadaşın duvardan atladığı yerde fosseptik çukuru vardı ve arkadaş beline kadar boka battı.

Yürürken önüne çıkan bekçi kokudan yanına yanaşmadı.

O akşam Tekel'de çalışan Apo'nun evine gittim.

İşçiler ellerinde kızıl bayraklarla Cevizli İstasyonu'nu doldurmuşlardı. Marşlar söylüyorlardı. Birazdan tren geldi. Hep birlikte trene bindik. Marşlar söyleyerek, kızıl bayraklarımızı camlardan sallayarak Kartal'a geldik. Kartal İstasyonu'nda da işçiler ellerinde kızıl bayraklarla bekliyordu. Trendeki işçiler onları güçlü biçimde alkışladı. Onlar da güçlü alkışla karşılık verdiler. Onlar da binince trende hiç yer kalmadı, vagonların koridorları bile doluydu. Gebze İstasyonu ve İzmit İstasyonu'nda da kızıl bayraklarıyla işçileri gördük. Tren, dolu olduğundan onları almadı. Onlar, sonraki trenle geleceklerdi.

Ankara'da, garda indik. Garın çıkışında on binlerce işçi bizi bekliyordu. Eskişehir'den, Samsun'dan, Sivas'tan, Kayseri'den, Antep'ten ve dört bir yandan gelen işçilerle yüzbinleri bulduk. Yürüyüşe başladığımızda cadde tamamen dolmuştu. Yolların kaldırımlarında halk toplanmış, bayraklarını sallıyor, alkışlıyorlardı. İşçiler marş söylüyorlardı seslerini daha da yükselterek:

*Tanrı, patron, bey, ağa, sultan
Nasıl bizleri kurtarır
Bizleri kurtaracak olan
Kendi kollarımızdır*

*İsyan ateşini körükle
Zulmü rüzgârlara savur
Kollarının bütün gücüyle
Tavı gelen demire vur*

*Bu kavga en sonuncu
Kavgamızdır artık
Enternasyonalle
Kurtulur insanlık*

Meclise vardık. Bir arkadaş meclisin çatısına çıkmış, kızıl bayrağı asıyordu; alkış, alkış...

Sonra, meclis dâhil tüm eski kurumlar dağıtıldı. Bir halk daha kurtuluşunu ilan etmişti ki...

Apo'nun sesiyle uyandım;

– Ben işe gideceğim, kalk kahvaltı yapalım, sonra birlik-te çıkarız. Sabah erken çıkmak hiç hoşuma gitmezdi. İşe gidenlerin dışında kimsenin olmadığı bir sokakta tek başınıza olurdunuz. Ama evinde kaldığımız arkadaşla çıkmak zorundaydık çoğunlukla.

12

Sabah, istasyonda trenden inen işçilere bildiri dağıttık, sonra Adel Kalem'in önüne gidip, servislerden inen işçilere gazete sattık, öğleden sonra Esenkent'e çıkıp yine gazete dağıtımını yaptık, gazete dağıtımını yaparken biri komünistlere hakaret etti, kavga çıktı. Akşam da yazılamaya çıktık. Yazı bittiğinde Engin yanıma yanaştı:

– Kalacak yerin yoksa bize gidebiliriz, dedi. Kalacak yerim vardı, ama Enginlere gitmek istedim, hem gittiğim evler fazlalaşır, hem de seyrek giderek insanları daha az rahatsız etmiş olurum, diye düşündüm.

Evleri Talatpaşa'da, caminin arkasındaydı. Binaya girdikten sonra merdivenle yer seviyesinin altına iniliyordu, bodrumdaydı. Biri salon olarak kullanılan iki küçük oda, bir tuvalet, bir banyo ve küçük bir mutfaktan oluşuyordu. Pencere-leri tavana yakın ve dardı, çünkü duvarın büyük kısmı toprağın altındaydı.

Annesi, ağabeyi ve iki kız kardeşiyle kalıyorlardı. Babası siroz olmuş, üç dört yıl Haydarpaşa Numune Hastanesi'nde yatmış ve bundan birkaç yıl önce ölmüştü. Sigortası yokmuş, parası da yokmuş, hastanede yatmasına annesinin yanında çalıştığı kadın yardımcı olmuştu.

Annesi babası ölmeden de çalışıyormuş. Çünkü babası

Torul'dayken silah kaçakçılığı yaparmış. İstanbul'a taşınınca inşaatlarda devamlı iş bulup çalışmamış. Zaten bundan bir süre sonrada siroz olup hastaneye yatmıştı.

Kadıncağız genç denecek yaşta dul kalmıştı. Engin'in düzenli bir işi yoktu, devrimcilik yapıyordu. Necati inşaatlarda kalıpçılık yapıyor, o da özellikle kışın işsizdi. Kızlar, okula gidiyordu. Bir anaları hizmetçilik yapıp evi geçindiriyor desem, yalan olmaz.

Annesinin işyeri Nişantaşı'nda, oraya gidip geliyor, okur-yazarlığı yok, hangi otobüse bineceğini başkasına soruyordu.

– Hoş geldin uşağum, dedi Karadeniz şivesiyle. Güler yüzle karşıladı beni.

Engin'in büyük kız kardeşi de arada Maltepe'de, sahilde kafede gördüğüm biriydi. Öteki kardeşlerin aksine sarışındı.

* * *

Enginler, Gülsuyu'nda İdrislere ait bir evde oturmuşlar, İstanbul'a ilk geldiklerinde. İdris'le birlikte gitmişler liseye. Lisede birkaç kez gözaltına alınmıştı Engin. Annesi gidip karakoldan almış her seferinde. Birinde, jandarma bir kız öğrenciyi vurmuştu okulda, bunlar yürüyüş falan yapmışlardı. Gözaltından, yine annesi almış.

Birinde, minibüste üzerinde bildiri ile yakalandı. Yanında Balıkçı Kenan ve biri daha vardı. Bunları Selimiye'ye götürdüler. Bu defa annesi alamadı. Gitti, fakat bu defa vermediler. Bildiriden yırtmak kolaydı. Ancak jandarmanın biri "Cevizli'de bize ateş eden buydu" diye ifade vermişti. Engin bu yüzden bir yıla yakın içeride kaldı. Epeyce işkence yapmışlardı, fakat ispat edilemediği için Engin'i bıraktılar.

* * *

O küçük eve akrabaları gelirdi sürekli. Kadınlar bir odada, erkekler diğer odada kalırdı. Köylerinde neredeyse kim-

se kalmamış, hepsi İstanbul'a gelmişti. Bir kısmı Cevizli, bir kısmı Gebze, bir kısmı da Ayazağa'da oturuyordu.

Engin'in iki teyzesinin kocası öğretmendi. Bir dayısı orman müdürlüğünde memur, bir dayısının kızlarından biri öğretmendi, biri de demiryollarında çalışıyordu. Bir dayısının oğulları da üniversite bitirmiş, biri avukat, biri öğretmendi. Yoksul bir köyde geçinememiş, İstanbul'a gelmiş ve önemli bir bölümü okumuştı akrabalarının.

* * *

Engin zayıf, çelimsiz gibi görünmesine rağmen, güçlü ve inatçı biriydi. Kolay pes etmez, karşısındakinin boyuna posuna bakmaz, posta koyardı.

Evin salon olarak kullanılan odasında bana da sataşırdı. Ben Engin'den neredeyse beş kilo fazlaydım. Posta koyunca kapışırdık. Genelde bacaklarıma çift dalmak ve sırt üstü düşürmek isterdi. Buna çoğunlukla izin vermezdim. Kimi zaman pantolonumuzun ağı sökölür veya ters düşüp bir tarafımızı koltuğa, masaya çarpardık. Ama ben onu yere yıktığımin ertesinde yine kapışmak isterdi, yenilen pehlivan güreşe doymaz misali.

* * *

Babası yoksul bir ailedendi. Engin epey cılız yapılı biriydi. Köy yerinde yapılı insan makbulmüş. Kadının bile yapılısı aranmış ki, sepeti sırtına vurdun mu tarladan eve taşı-sın. Annesi bu tanıma uyuyordu, ama babası hem sıksa, hem yoksuldu.

Torul'un köylerinde de Karadeniz'in çoğu yeri gibi töreler varmış, bir köyde bir erkek bir kızı istedi mi, o köyde, o kızı başkası istemezmiş. Hele ki babası köy meydanında kolundan tutup kaçırmaya kalkarsa, töre anayasa maddesi gibi çalışırdı. Çünkü türkü bile öyle söylüyor:

Elün elime değdi

Bu da nikâh sayılır.

Evlenmişler, dört çocuktan sonra adam siroz olup ölmüş-tü. Emin değilim, ama anladığım kadarıyla kadın sevmediği adamla evlenmişti. Genç denecek yaşta da dul kalmış, kötü bir durum.

13

Cevizli bölgesi deyince, Maltepe, Gülsuyu, Cevizli ve Kartal'ı kapsayan bir bölgeden bahsediyor olursunuz. Kurtuluş'un, üniversiteler, Topkapı İşçi Bölgesi ve Cevizli bölgesinin dışında, Göztepe, Çiçekçi, Feriköy gibi yerlerde dernekleri ve örgütlenmesi vardı.

* * *

Kartal, Merkez Tren Yolu ile deniz arasına sıkışmıştı. Bir kalabalık caddesi, bir de sahilde kafelerin olduğu alan. Neredeyse merkezin hepsi bu kadardı. Sahilde kafeler, pastaneler ve birahaneler vardı. Deniz kenarına konmuş masa ve sandalyeleriyle burası, tercih edilen yerlerden biriydi. Maltepe Sahili ve Küçükyalı, Çamlık da güzeldi. Fakat burası, işçi nüfusunun fazla olması nedeniyle daha fazla zaman geçirdiğimiz bir yerdi. Maltepe Sahili'ndeki kafelere de giderdik zaman zaman.

* * *

Kartal'da Oflu Kerim'in birahanesi vardı. Bizimkilerle arası iyiydi. Buraya gittik mi, patates kızartma yer, yanında soğuk bira içerdik zaman zaman. İçkiyle aram olmadığından seyrek yapardım bunu. Ama acıktığımızda yakınılardsaysak gider, karnımızı doyururduk. Arada yol, sigara parası falan lazım olduğunda alırdık.

Oflu Kerim, sonraları Kartal'la Pendik arasında Yunus tarafında, belediyenin açtığı halk plajının işletmesini aldı. Burası plajın yanı sıra kamp olarak da kullanılıyordu. İnsanlar, kamp alanında yer kiriliyor, buraya çadır kuruyor, yazı burada geçiriyorlardı. Oflu bizim için de bir çadır kurdu. Zaman zaman çadırda kaldım.

Oflu'nun karısı, kızları, damadı ve kardeşiyle burada tanıştım. Oflu'nun karısı yanlış hatırlamıyorsam Giresunluydu. Ve Osmanlı kadını dedikleri türdendi. Oflu Kerim karısından çekinirdi.

Oflu Kerim'in yeğenlerinden Ferhat; uzun, zayıf, esmer yakışıklı biriydi. Çadırda kalıyordu. Her gün tıraş olan, saçları muntazam taranmış, dişlerini her gün fırçalayan Ferhat'ın en önemli işi, kadınlarla ilgilenmekti. İlgilendiği kadının evli ya da bekâr, genç ya da yaşlı, güzel ya da çirkin olması önemli değildi.

Bir kenarda oturur, gözüne kestirdiği kadını saatlerce izlerdi. Kadın izlendiğinin farkına varır, rahatsız olduğunu belli ederse vazgeçer, aksi durumda yanına gider tanışırdı.

Oflunun kardeşi Ferhat ise Oflu ile hiç benzerlik taşımıyordu. Kendi halinde içine kapanık, sessizdi. Çok sigara, çok bira içerdi. Birasını alır, bir kenara çekilir, tek başına içerdi. Bir teknesi vardı. Teknesiyle balığa çıkar, tuttuğu balığı ayıklar, pişirir yedi.

Ferhat'la birlikte balığa çıkardık. Kimi zaman oltayla istavrit tutardık. Kimi zaman ise akşamdan kumlu, sığ denize kıyıya yakın ağ serer, sabah ağı toplardık. Kıyıda, çok tekir balığı olurdu. Daha önceden yemediğim için bana lezzetli gelmişti, Ferhat'ın tekir tavası. Kimi akşamları ada tarafına yakın gidiyor ve lüfer avlıyorduk. Lüferi ilk, Balıkçı Kenan'dan öğrendim. Kenan, ağla, oltayla balık tutmanın birçok yöntemini biliyordu. Kaşık diye bir yöntem vardı mesele, çoklu oltaya parlak bir metal bağlanıyor, giden teknenin

arkasında parladıkça balıkları çekiyor ve balıklar oltaya takılıyordu. Kenan, ağı, Ferşat gibi sahile yakın değil de açığa atıyordu. Şamandıralar sayesinde sabah ağı buluyor ve topluyordu. Ama olta ile lüfer avlamak en zoruydu. Lüfer çoğu balığa göre daha derindeydi. Oltaya tık yaptığında misinayı anında çekip, balığı oltaya takamazsanız kaçırdı. Balığı oltaya takmışsanız bile misinada boşluk bırakırsanız, misinayı koparır kaçar.

* * *

Bir akşam Oflu, rakı aldırıldı. Yanına domates, beyaz peynir, ekmek falan aldırıldı. Oflu, Ferşat ve ben çıktık balığa, “gece sokağa çıkma yasağı başlamadan dönelim” dediğimizde, “adaya gidiyoruz” dedi.

Yörükali Plajı’na vardığımızda, gece yarısını geçeli çok olmuştu. Yörükali Plajı’nda herkes uyumuştur. Oflu, birini uyandırdı. İsimlerini söylediği iki üç kişiyi uyandırmasını istedi. Uyanıp geldiler, tuttuğumuz balıkları pişirdiler. Salata hazırladılar. Rakı, sohbet sabah oldu. Onların villa dedikleri küçük kulübelere çekilip uyuduk. Sıkıştığım zaman kalabileceğim bir yer daha olmuştu.

* * *

Ertesi akşam Ferşat, eniştesinin arabasını almış:

– Seninle karşıya geçelim mi, dedi. Her cümlenin sonuna ‘iyi mi’ eklerdi, bu cümleye eklemedi, ben fark edince;

– İyi mi, dedim şakayla, güldü.

İyi araba kullanıyordu. Bayrampaşa Cezaevi’nin oraya gittik. Arabayı park ettikten sonra, cezaevinin yakınında bir parka girdi. Büyük bir parktı. Gece olmasına rağmen park kalabalıktı. Her bankta iki üç kişi vardı. Ferşat, neredeyse hepsine selam verdi. Çoğunu tanıyordu. Bir banktaki iki kişinin yanına oturduk. Yarım saat kadar sohbet etti Ferşat.

Ben sohbeta girmedim. Biraz ileride bir polis minibüsü duruyordu. Ferşat, gazeteye sarılı bir paket aldı, kalktık. Polisi göstererek;

– Alacaklar bizi iyi mi, dedim.

– Tanıdık onlar bir şey yapmaz, iyi mi, dedi, gülüştük.

Ferşat'ın aldığı pakette ham esrar vardı. Parktaki herkes esrar içiyor, İstanbul'un çeşitli yerlerinden gelip buradan esrar alıyorlar, polis oracıkta duruyordu, buna bu âlemde erkekte diyorlar.

Dönüşte yolumuzu kesen polis:

– Sokağa çıkma yasağı başlayalı bir saat oldu, dediğinde Ferşat ona bir isim söyledi. Arabada arama yapmadılar, kimlik kontrolü yapmadan bizi bıraktılar. Halk plajına geldiğimizde saat üçtü neredeyse:

– Siz devrimcisiniz, güçlüsünüz ama bizim de kendimize göre çevremiz var, iyi mi?

– Şaşırmadım, diye cevap verdim Ferşat'a. Devlet, insanlar devrimci olacağına, esrarcı olsun istiyor.

Bütün kamp uyuyordu. Ferşat, o paketi açtı, ayağının altına alıp çiğnedi, ateş yakıp ısıttı, neden sonra Birinci sigarasının tütününü ağzıyla ıslatarak birleştirdiği iki sigara kâğıdının üzerine döktü. İçine, elde ettiği toz esrardan serpiştirdi. Yuvarlayıp, kâğıtların birleşen yerlerini diliyle ıslatıp yapıştırdı. Yaktı ve bir duman çekti, ağzından baca gibi duman çıktı. Ferşat'ın hayatta en mutlu olduğu andı, bu anlar.

Ferşat'la iki yaz mevsimine yakın zaman aralıkla da olsa görüştük. Bir kere bile bana “içer misin?” diye sormadı.

* * *

Yine bir akşam arabayla Göztepe'de minibüs yolu üzerinde en az on beş katlı bir binaya girdik. Asansörle altıncı kata çıktık. Bütün bina konut olarak kullanılıyor. Çelik kapı açıldı, girdiğimiz yer ilk başta konuta benziyor. Salona girdiği-

mizde yuvarlak bir masada yedi sekiz kişi kumar oynuyordu. Ferşat da oturdu. Sabaha kadar yemek, içki, esrar; sigarayı alan derin bir fırt alıyor, sonra kül tablasına koyup yanındakinin önüne koyuyordu. Böylece masayı dolaşıyordu sigara, Ferşat;

– Arkadaşım, sigara da kumar da bilmez, dediği için masanın kenarında oturmak yasak olduğu halde bana ses çıkar-mamışlardı.

Oflu devrimcilerle takılan, fakat bunu iç pazarlıkları doğrultusunda devrimcilerden yararlanma düşüncesiyle yapı-yordu. En azından ben böyle düşündüm her zaman. Ama Ferşat, devrimciliğe hiç bulaşmadığı ve lümpen hayatına rağmen dürüstlükten hiç vazgeçmiyordu. Bana göre Oflu'ya beş basardı dürüstlükte.

14

Köfteci Ibo'nun yakınındaki bakkalın oğlu, ülkücülerle geziyor ve faşistlerle birlikte bizim Topal Kenan'ı dövmüşler diye şikâyet geldi. Cemil'le gittik, daha konuşmaya başlama-dan Cemil bir kafa atıp, çocuğun ağzını burnunu kan içinde bıraktı.

Bir yerlerden babası çıkıp geldi.

– Yanlışlık olmuş, oğlum onlardan değil, cahillikle yan-larına gittiye bile ben artık göndermem. Ben zaten hepini-zi tanıyorum. Hepiniz iyi insanlarsınız. Bu kadar yeter, baş-ka bir şey yapmayın, dedi. Çocuğunun yüzü gözü kan. Ko-lundan çektim Cemil'i.

* * *

Cemil ile bazı akşamlar aynı evde kalıyorduk. O akşam tren yolunun deniz tarafında kalan bir eve gittik. Tekel'e ya-kın bir yerdeydi. Küçük bir kız çocukları olan genç bir çift-

ti bunlar. Kadın Tekel’de, erkek Tuzla taraflarında bir fabrikada çalışıyordu. Konuşmalarına bakıldığında ikisinin kitap okuduğu, ikisinin de siyasal bilincinin gelişmiş olduğu anlaşılıyordu.

Sabah erken kalktık. Kahvaltı yapmadan çıktık. Çıkarken Cemil, iki şeftali aldı dolaptan, bugünkü kahvaltımız olarak. Tekel’e; genelde ülkücü alıyorlardı, nasılsa müdürün biri bizden de adam istemişti. Onunla konuşacaktı Cemil, adam işbaşı yapmadan önce. Konuşmaya yalnız gitmemiştir, bilmiyorum. Buradaki büyük şeflerden Sinan veya Koç’tan biri veya başkaları... Birileri daha vardır, Cemil’le birlikte giden, dediğim gibi bilmiyorum.

Adam yirmi kişi istemiş Cemil’den ya da Cemillerden.

Bu defa komitede görüşmüşlerdi. Bizde hemen hemen bütün işler komite kararıyla yapılırdı. Anadolu Yakası Komitesi, Cevizli Komitesi, Mahalle Komitesi, İşyeri Komitesi, dediğim gibi kararlar hep komitelerde alınırdı.

– Yirmi kişi istiyorlar, yirmi kişi sokacağız Tekel’e, yirmi adam bulmamız lazım, diyordu Cemil.

* * *

Benim okuduğum romanlarda, fabrikalarda hep parti üyesi işçiler vardı. Fabrikadaki örgütlenme yeterli seviyeye gelse ya da işten atılırsa başka fabrikaya gırıyordu, profesyonel devrimci olarak. Yine, Lenin’in hayatını okurken, Lenin üniversitede okumak için Petersburg’a geldiğinde, işçi toplantılarına katılmış, işçilerin Marksizm tartışmalarını izlemiş, onlardan çok şey öğrenmiş.

Kurtuluş Sosyalist Dergi’sinin 1976’da çıkan ilk sayısında da “Ayrı ayrı yürüyen sosyalist hareketle, işçi sınıfını birleştirmek önümüzdeki en büyük görevdir” diyordu.

Nereden bakarsam, Tekel’e bizim girmemiz gerektiğini düşünüyordum. Cemil’e:

– Biz niye girmiyoruz, adam arıyoruz, içeri sokacağımız yirmi militan Kurtuluşçu, Tekel’i kale yapmaz mı? Gerçi bunu söylerken de yanlış anlaşılmaktan korkuyordum. Dışarıda aç susuz, evsiz barksız devrimcilik yapmak yerine, maaşı olan, riskleri daha az bir hayatı istediğimi düşünebilirdi. Böyle düşünmesini hiç istemezdim.

Sonuçta tanıdıkların tanıdığı, çaycı, garson yirmi kişi bulunup yerleştirildi Tekel’e.

* * *

Beş altı bin Tekel işçisi, normal olarak tüm sol grupları buraya çekmişti. Ama Tekel’deki ve Cevizli’deki ülkücü örgütlenme çoğunun gözünü korkutmuş, hiçbiri burada faşist işgalin kırılabileceğine ihtimal vermiyordu. Bu nedenle, çalışmaları; Maltepe, Kartal gibi faşistlerin daha az olduğu yerlerde oturan Tekel işçileri içinde yürütüyorlardı. İstasyonda zaman zaman bu gruplardan insanlar görsek de, bu çok seyrekti.

* * *

Burada MLSPB’nin yasal gazetesi *Devrimci Kurtuluş* okurları varmış. Bunu Cemil, onlarla görüşmemiz olduğunu söylediğinde öğrendim.

Rahmanlar Tren İstasyonu’nun alt tarafı bostandı. Kışın bataklık olurdu. Ya Tekel’e yakın kısımdaki konutlar ve Tekel’in, havacıların kamplarının olduğu bölümden ya da tren istasyonunun ilerisindeki Beyazköşk durağından çamura batmadan sahile inebilirdiniz. Biz buradan, Beyazköşk durağından yürüyerek kum plajına indik. Plajda kimsecikler yoktu. Biz Meder’le duvara yakın oturduk. Meder, Bostancı taraflarında oturan benden önce Cevizli’ye gelmiş bir arkadaşı. Cemil, orta yere masa koydu. Masanın iki tarafına iki sandalye, birine oturdu.

Üçümüz de silahlıydık. Bir zaman sonra üç kişi geldi. Biri Cemil'in karşısına, ikisi de bizim karşıımızdaki duvarın önüne oturdu.

Cemil'le karşısındaki kişi uzun süre konuştu. Konuşma bitecek diye beklerken, Cemil'in karşısındaki silahını çekerek ayağa kalktı. Biz de silahlarımızı çekip ayağa kalktık. Adam ayağa kalkarken Cemil adamın eline daldı. Tam bu sırada silah patladı. Ne yapacağımıza karar veremedik. Bir taraftan Cemil'le adam çok yakındılar. Ayrıca, Devrimci-Yol ile Kurtuluş arasındaki silahlı çatışmadan ve bir Devrimci-Yolcu'nun çatışmada ölmesinden beri, "Hareket" sol içi çatışmalara karşı duyarlı davranıyordu.

Bana göre de devrimcilere sadece faşistler ve polis ya da jandarma ateş edebilirdi. Devrimciye ateş etmek onlarla eşdeğer yapar beni, diye düşünüyordum.

Bu yüzden Alibeyköy tarafındayken İGD'lilerin "Maocu Bozkurt" dedikleri Halkın Kurtuluşu taraftarları ile bunların "Sosyal Faşist" dedikleri İGD'liler arasındaki kavgaları ayırırken vurulma veya dayak yeme tehlikesi yaşamıştım.

Neyse ki kavga kendiliğinden sona erdi. Araya kimse girmeden ayrıldılar. Önce onlar sonra biz terk ettik kum plajını. Cemil'in eline girip çıkmıştı kurşun, önemsiz denecek bir yaraydı.

15

Bazı insanların hafızasına hep hayran olmuşumdur. Lisede, bizim sınıftan olmayan biri, yolda adımlı söylediğinde dönüp bakıyorum, baktığım yöndeki hiç kimse bende bir çağrışım yapmıyor, ama baktığım insanlardan biri, bir bankanın para taşıma aracının güvenlikçisi adımlı söyleyerek;

– Tanımadın mı? diye soruyordu.

Tanımam gereken biri de ben mi hatırlamıyorum diye

kendime kızılıyordum. Adamdaki hafızaya bak, benden bir alt sınıfta hiç arkadaşlığımız olmamış, İstanbul kalabalığında yolda beni tanıyordu. Hani okul öğrencileri mezuniyet yıldönümü falan düzenler, orada çağrışım yapar, tanır, böyle olsa neyse. Sokakta tanıyordu.

Yıllar sonra Gazetecilik Okulu'na gidiyorum, af çıkmıştı. Öğrenci işlerinde okul numaranı söyle ki dosyanı bulalım diyorlar. Ben imkânı yok hatırlamıyordum. Öğrenci işlerinde çalışan kadınlardan biri;

– Ben hatırlıyorum numaranı, dedi. Gitti tozlu raflardan tozlanmış dosyamı getirdi. Gerçi okula devam edemedim. Okul, askerlikle ilişkimin olmadığına dair belge istedi, askerlik şubesi öğrenci olduğuma dair belge.

Fazla uğraşamadım okula dönemedim, ama bu tür hafızalara hayran oldum işte hep.

* * *

Bana gelince, arkadaşla bir yere gidiyor, mesela Çiçekçi'den, Göztepe'den biri gidip Aksaray'dan gazeteleri alıp geliyoruz. Bir zaman geçtikten sonra arkadaşları tekrar gördüğümde ya isimlerini ya nerede görüşüp tanıştığımızı ya da birlikte ne iş yaptığımızı hatırlamıyordum bir türlü.

Bu anlattığım şeyleri nasıl hatırlıyorum, bir açıklaması yok, ben de çok şaşıyorum. Ama iki buçuk yılı 12 Eylül öncesi olmak üzere o dört beş yılda yaşadıklarımız normal bir insan ömrüne sığmayacak kadar fazlaydı. Biz sıkıştırılmış bir hayat yaşadık. Hatırladıklarımız, anlattıklarımız yaşadıklarımızın hepsi değil. Hepsini anlatmaya iyi hafızalarda eksik kalır, sağlam araştırmalarda.

* * *

Az hatırladığım, daha doğrusu hatırlayamadığım arkadaşlardan biri Keko. Keko, Çiçekçi ya da Göztepe'den geliyor-

du, Cevizli'ye. İnce karaya yakın esmer bir arkadaşı. O aralar o taraflarda bir çatışma olmuş, bir faşist vurulmuştu. Keko başlarda durgundu, az konuşurdu. Sonradan konuşmayı seven yüzü, hep gülen, sempatik biri olduğu çıktı ortaya. Yakışıklı olmadığını düşünüyordu hep. Neden böyle düşündüğünü sonra anlamaya başladım. Banu, diye esmer güzeli bir kız arkadaş vardı. Ona âşıktı. Âşıktı, ama kızın bundan haberi yoktu. Banu, sonradan Ali Kemal'le evlendi.

* * *

Göztepe'deki lisede çatışma çıkmış, Keko'yla oraya gittik. Okuldayken gelmişim bir kez. Neden geldiğimi hatırlamıyorum. Orada Kurtuluş'un bir derneği vardı. Onu da tam olarak hatırlamıyorum. Aklımda yanlış kalmadıysa, düzayak bir yerdeydi. Burada bazı arkadaşlarla tanışmıştık. O arkadaşlardan bazıları Kurtuluş'tan ayrılarak *Tekoşin* adında ayrı bir örgüt kurmuş ve Kürdistan'a gitmiş, biri çatışmada ölmüştü.

Kurtuluş neredeyse bütün Türk solu içinde Kürdistan'a sömürge diyen tek hareketti. Türkiye örgütlenmesinin dışında Kürdistan "seksiyon" örgütlenmesi vardı. Kurtuluş, sonradan 'Türkiye ve Kuzey Kürdistan Kurtuluş Örgütü' (TKKKÖ) adını aldı.

Keko da Kürt'tü, fakat *Tekoşin* ayrılığında ayrılmayıp Kurtuluş'ta kaldı.

* * *

– Üsküdar'da bizimkilerle faşistler arasında çatışma olmuştu. Aralarında epey bir mesafe varmış. Bizimkilerden biri, silahını çıkarmış, tek atış, faşistin ağzından girmiş, başının arkasından çıkmıştı.

Çatışmalar, genelde tanıdıkların da olduğu zamanlarda oluyordu. Belki çok gizleme şansınız olmuyordu. Tamam, gören biliyor ama yine de bilmeyenlere anlatmak tehlikeli

olabiliyordu. Kim ne zaman yakalanır, kim işkencede konuşur bilinmezdi. O yüzden az şey bilmek ve bildiklerini kendine saklamak en doğrusu diye düşünüyordum, o anlatırken. Onun anlatmasından o kurşunu atanın o olabileceğini düşünüyorum. Bu yüzden:

– Böyle şeyler konuşulmasa daha iyi diyorum, ama Ke-ko’yu başka zamanlarda bir iki arkadaşla daha bu olayı anlatırken gördüm.

Bazı durumlarda kör cesaret mi dersiniz, tedbirsizlik mi, adına ne derseniz, gençlik heyecanı ve gizli övünme duygularıyla birleşiyordu. Bu durum ise sizi ve içinde bulunduğunuz yapıyı tehdit ediyordu.

Çünkü sizin ve hareketiniz için en önemli tedbir, gizlilikti.

* * *

Hafızamın zayıflığı ile ilgili bir öykü de üniversitedeki Kurtuluşçu öğrencilerle Sedef Adası’na yaptığımız piknik turudur.

Arkadaşlar, okullar tatil olmadan, Sedef Adası’na pikniğe gideceğimizi söylediler. Bunun için bir tekne tutmuşlardı. Ve herhalde Artist Mustafa idi:

– Herkes gelirken yanında yiyecek bir şeyler getirsin, adada alabileceğimiz yer yok, dedi. “Ne getirebilirim ki?” diye düşünürken, Kadriye;

– Sen dert etme, ben getiririm evden, dedi. Ben:

– İyi olur, ben de bir silah getirir, bir köşede ateş etmeyi öğrenirsin, dedim.

Bir süredir beni atış talimi konusunda sıkıştırıyordu. Silah kullanmış daha önce, ama bilgilerini tazelemek istiyordu.

Pazar günü Eminönü’nde toplanıp, arkadaşların tuttuğu motora bindik. Marşlar söyleyerek, gülüp eğlenerek Sedefe geldik. Mayıs ayıydı ve havalar tam ısınmamıştı.

Sedef'e daha önce gelmemiştim. am ağaçları ile kaplı küçük bir adaydı. Az bir bölümünde çitlerle kaplı lüks evler vardı.

Tekneden inip, topluca yürümeye başlamıştık ki, önümüzdeki tepede bizim üniversitenin faşistlerini gördük. Onlar da, bizimle aynı gün, aynı adaya piknik düzenlemişlerdi. Bizi görünce, "Kahrolsun komünistler" diye slogan ve bize taş atmaya başladılar. Biz de, "Kahrolsun faşistler" diye karşı saldırıya geçtik.

Bende film burada kopuyor, sonrasına ait tek kare kalmamış aklımda.

16

Ali Kemal, Idris, Hamido, zannediyorsam Adem Cibelek, ben ve yeğenim Doğan, Kartal'da Pazar Sokağı'nda bir kahvede oturmuş konuşuyorduk. Birden içeriye jandarmalar girdi. Biz, genel bir arama tarama diye düşündük. Hayır, genel bir arama değildi. Doğrudan bizim masaya geldiler.

Üstümüzü ararken Idris ben pazarcıyım dedi. Idris'i bıraktılar, bizi araca bindirip, karakol haline getirdikleri Kartal Lisesi'ne götürdüler.

Orada bir yüzbaşı vardı, bizi sıraya dizip, halimizi, hatırmızı sormaya başladı. "Hangi örgütteniz, o kahvede ne yapıyoruz, nereye saldıracağız, şeflerimiz kim, silahlar nerede?" gibi cehennem soruları. Biz, "Birbirimizi tanımıyoruz, örgütten falan değiliz, kahveye dinlenip bir çay içmek için uğradık, boş masa olmadığı için o masaya oturduk." Herkes tornadan çıkmış ifadeler veriyordu. Yüzbaşı elinde kalın bir sopa her cevaptan sonra cevap verenin dizlerinin yanına vuruyordu.

Ben yaş olarak en büyüğüm, sonra Ali Kemal ile Adem, en küçüklerimiz Hamido ve Doğan. Sodayı yiyince en küçük-

lerimizin en çok bağırması gerekir. Öyle olmadı, en çok Ali Kemal bağıırıyordu. Bir ara yüzbaşı bize yavaş ona sert mi vuruyor diye baktığımda, gördüm ki yüzbaşı kimseyi ayırmadan aynı şiddette vuruyordu. Ama Ali Kemal öyle abartarak bağıırıyordu ki, gerçek bir işkencede nasıl sesler çıkarcığını tahmin etmek zordu. Herhalde çok bağıırırsa yüzbaşının daha hafif vuracağını düşünüyordu.

Bizi bir odaya kapattılar. Anlayabildiğimiz Kartal'da, bir örgüte operasyon düzenliyorlardı. Çünkü Kartal Lisesi'ne bir Reo dolusu insan geliyor, kayıtları yapıyor, doğrudan tugaya sevk ediliyordu.

Bir keresinde iki bacağı kökten kesik, bacaklarına kamyon lastiğı kesip bağlamış ve ellerinin yardımıyla sürünerek yürüyen bir adamı bile tugaya gönderdiler. Bizi göndermiyor, burada tutuyorlardı.

En küçüklerimiz olan Hamido ile Doğan'a yüklenebileceklerini tahmin edip:

– Buradan çıkıp gitmemiz size bağılı, tek kelime konuşursanız, daha fazla öğrenmek için daha fazla döverler, üstüne tugaya gönderirler aylarca işkence yaparlar, onun da üstüne hapse atarlar birkaç yıl yatarız, dedim. “Siz sağlam devrimcisiniz, size güvenim tam” diye biraz da gaz verdim, “Siz çok cesursunuz, bu yaşta devrimci olmuşsunuz” diye de abarttım gaz vermeyi.

Tahmin ettiğim gibi en küçüğümüzü, Doğan'ı çağırdılar.

Doğan geri geldiğinde gözlerinden yaş akıyordu.

Doğan, çocukluğundan beri hastaydı, böbrekleri sürekli taş ürettiyordu. Ağrısı tuttu mu, halının tüylerini yoluyordu ağrıdan, çocuk yaşta ameliyat oldu, koca koca taşlar çıkardılar böbreklerinden ama boşuna, tekrar tekrar taş yaptı böbrekleri.

Gözlerinin yaşlarını silerken;

– Hiçbir şey söylemedim dayı, dedi.

– Biliyorum yeğenim, dedim ben, konuşmayacağından emindim zaten.

Ertesi gün de Hamido'yu aldılar, Doğan'dan da bir şey öğrenemediler.

* * *

Odamızda sohbet ederken, içeriye bir jandarma geldi. Beni bir kenara çekti:

– Ağabey yarın çarşı iznine çıkıyorum, dışarıdan bir isteğin var mı? diye sordu.

Önce kafamdan arkadaşlara haber göndermek geçti. Sonra bir oyun olabilir diye düşündüm. Arkadaşları vermenin hiç anlamı yoktu.

– Sağ ol, isteğim yok tertip derken, aklıma ablam geldi. Dedim ki;

– Başibüyük'te ablam var, Doğan'ı işaret ederek, ufaklığın annesi, kaç gündür buradayız, meraktan ölmüştür kadın, ona burada olduğumuzu söylersen mutlu etmiş olursun, hem onu hem bizi.

Başibüyük, Kartal'a tersti, Kartal'dan Başibüyük'e gidip gelmek, bir askerin bir günlük çarşı izninin neredeyse yarısını harcaması demekti. Kartal'dan minibüse binecek Maltepe'ye, Maltepe'den minibüse binecek Başibüyük, en az üç saatti. Cebinden vereceği yol parası da cabası.

* * *

Doğan'ı yine aldılar sabah. Yine gözünde yaşla geldi. Yine – Konuşmadım dayı, dedi.

Aradan bir iki saat geçmişti ki Doğan'ı tekrar çağırdılar. Buraya geleli tam bir hafta olmuştu. Yarım saat filan geçmişti ki beni çağırdılar. Bu defa konuştu diye düşündüm.

Doğrudan yüzbaşının odasına götürdüler.

Yüzbaşının karşısında bir tarafta ablam, bir tarafta Do-

ğan oturuyordu. Doğan'ın yüzü gülüyordu. Yüzbaşı doğrudan söze girdi;

– Ablan gelmiş, Doğan'ı onunla gönderiyorum. Seni göndermeyecektim, ama ablanın yalvarmasına dayanamadım. Odada bir şeyin varsa al, sonra gidin, dedi.

– Odada bir şeyim yok, ama ben gidemem, dedim. Yüzbaşı şaşırdı:

– Nasıl yani, neden gidemezsin? dedi.

– Arkadaşlar var, onları bırakamam, dedim. Yüzbaşı öfke-den ablamı falan unuttu:

– Ulan puşt, hani onları tanı mı yordun? diye çıkıştı bana.

– Tanı mı yordum, dedim. Ama bir haftadır beraberiz, tanıdım, hepsi de temiz çocuklar. Doğan'la ablam gitsin, ben kalamayım, ya da onları da bırakın, dedim. “La havle” çekti ablama baktı, iki asker çağırdı:

– Bırakın oğlum şunları gitsinler, dedi.

* * *

Doğru ablamlara gittik. Bir haftadır iç çamaşırlarımız dâhil, hiçbir şeyimizi de ğiştirmemiştik. Banyo yapmamıştık. Akşam eniştem beklediğimden sakın karşıladı. Tabii biz kahvede oturuyorduk, herkesle birlikte bizi de aldılar, suçumuz olmadığı anlaşıldığında da serbest bıraktılar şeklinde anlatmıştık olayı.

* * *

O asker, gerçekten gitmiş, ablama haber vermiş, yüzbaşı da ‘anarşik’ de ğil, iyi aile çocu ğu olduğumuza karar vermiş ve serbest bırakmıştı bizi. Belki de Kartal'da gerçekten bir örgüte operasyon yapıyorlardı, bir de bizimle uğraşmak istemedikleri için bıraktılar bizi, bilmiyorum.

O asker, başka bir çarşı izninde sokakta Hamido'yu görmüş ve şöyle demişti:

– Yüzbaşı sizi serbest bıraktıktan sonra, siz daha Kartal'a inmeden merkeze sorduğu sabıka kayıtları gelmişti. Bütün askerleri sizi yakalamak için peşinizden gönderdi, ama sizi bulamadılar.

17

Hamido, Esenkent'te oturuyordu. Çok genç olmasına rağmen kendisinden beklenmedik şekilde devrimciliğe nasıl faydalı olabileceğine kafa yoruyordu. O da bütün arkadaşlar gibi, daha çok insanı 'harekete' katabilmek için olağanüstü çaba harcıyordu. Tek başına gazete alıp tanıdıklarının evlerine gidiyor, onlara gazete veriyor, dilinin döndüğünce anlatıyordu.

İnsanlar, her yerde antifaşist mücadele içindeki gençleri gördükleri için gençleri ciddiyetle dinliyorlardı.

* * *

Birinde:

– Gülsuyu'nda bir tanıdığım var, uzaktan akrabamız olur, dedi. Ben yetersiz kalıyorum, sen gelersen daha iyi olur ağa-bey, hem de tanışmış olursunuz.

İki odalı bir gecekonduydu gittiğimiz ev. Okuldayken buralarda gecekondular yıkımı olacağı ve çatışma çıkabileceği üzerine buradaki devrimcilere ve halka yardım edelim diye bizi birkaç kişi buraya göndermişlerdi. Ama şu anda geldiğimiz yer Timlo'ya yakındı, o zamanki gittiğimiz yer, diğer taraftaydı, buranın tam tersi tarafta. Gecekonduların yapımını ilk orada görmüştüm, tuğla değil briket kullanıyorlardı. Temel yok, toprağı az eşeleyip briketleri örüyorlar; bir pencere, bir kapı, üstünü de kiremitle örttü mü oldu sana gecekondular.

Ama buraya iki oda daha eklemişler, bahçeye bir ayva ağacı dikmişler, margarin tenekelerine çiçek dikip bahçede bü-

yütmüşler, bir sıcaklık vermişlerdi. Benim, yapılırken gördüğüm yerde elektrik, su, yol yoktu. Burada ise vardı. Gerçi elektriği yeni bağlamışlardı.

Adı Sefer'di, bir oğlu, iki kızı vardı. En büyüğü dört yaşındaydı. Sefer başıyla karısını göstererek:

– Geç evlendik biz, üçü peş peşe oldu, dedi.

Sivashydılar, 1970'de gelmişlerdi İstanbul'a.

– İstanbul'a geldiğimizde Alibeyköy tarafına yerleştik ilkin. Yirmi yaşlarındaydım. Askerliği Manisa'da yaptım, piyade olarak. Askerden geldiğimde ilk iş evlendim, sonra Sungurlar Kazan Fabrikası'na girdim. Orada kaynakçılığı öğrendim. İlk sendika ile orada tanıştım, Maden-İş örgütlüydü, Sungurlar'da. Sungurlar ilk işçi direnişine katıldığım fabrika oldu benim. İlk greve katıldığım fabrikadır, aynı zamanda. 1977 yılında toplu sözleşme görüşmeleri anlaşmazlıkla sonuçlanınca greve başladık. Altı ay sürdü grev.

* * *

Devrimci gençlerin işçi hikâyelerine bayıldığını biliyordu. Uzun uzun anlatıyordu. Aynı hikâyeyi bizden önce de defalarca anlatmış olması kuvvetle muhtemel.

– Hatun, misafirlerimizin karnı açtır, bir şeyler hazırla, çayı da demle, dedi. Hikâyeye devam:

– 1979 senesi başında, toplu sözleşme yine anlaşmazlıkla sonuçlandı. Yine greve gittik. Biz grevdeyken Maden-İş ve DISK'in başkanı Kemal Türkler öldürüldü. Başkanımız öldürülünce, fabrikayı boşaltıp Merter'e gittik. Sendika önündeki katafalkta başkanımızı ziyaret ettik. Dönüşte, polis bizi çevirerek gözaltına aldı. Bütün Maden-İş'in örgütlü olduğu fabrikalardaki işyeri temsilcilerini almışlardı. Cenazeye kitlesel katılımın önüne geçmeye çalışıyorlardı. Bizi Selimiye Kışlası'nda on gün yatırdılar.

O ara yemek hazır olmuştu. Yemeğimizi yedik, sonra çayla birlikte anlatmaya devam etti Sefer Usta:

– Grev bittikten sonra, işveren greve öncülük edenlerin iş hakkını feshetti. Biz IGD’li olmadığımız için sendika, atılmamıza karşı çıkmadı.

O taraflarda iş bulamadım, bu yakaya taşınmaya karar verdim.

Burada gecekondu yapıyor, ihtiyaç sahiplerine dağıtılıyordu. Komite (Gecekondu Yapım Komitesi) bana da burayı verdi. Tek gözlüydü o zaman, sığamadığımız için odaları ekledim. Otoyol Fabrikası’nda çalışmaya başladım.

Cevizli, Tekel’deki mücadeleyi Alibeyköy’de de duyuyorduk, buraya gelince daha iyi öğrendim, bizim köylüler de var direnişte. Belki de tanıyorsunuzdur. Bir akşam birlikte gideriz evlerine.

Sefer öyle istekli anlatıyordu ki, sözünü kesmeye kıyamadım, Sungurlar’dan, Demirdöküm’den, Rabak’tan mutlaka ortak tanıdıklarımız vardır. Ama ben Alibeyköy’de çalışma yürüttüğümü ve oraları bildiğimi söylemedim.

Belki savunma refleksi, belki tatlı sohbeti bölmeme, tadını kaçırmama isteği.

18

Sefer’in arkadaşına gittiğimizde arkadaşını evde bulamadık. Sonraki bir zamanda tekrar gitmeye karar verdik. Sefer:

– Buraya kadar gelmişken şurada bir Giresunlu arkadaş var, ona bakalım evde mi, dedi. Böyle diyerek bizi başka bir eve yönlendirdi Sefer.

Nasa'ta çalışan bir arkadaşı Zühtü Usta.

Gülsuyu'na ilk ağabeyi gelmiş, yerleşmiş, iş bulup çalışmaya başlamıştı. Ağabeyi, ablasıyla eniştesini çağırarak, onlarda yerleşmişler. Ağabeyi ve ablası da yan gecekondulardaymış.

– Köyde, ayağımızda lastik ayakkabı var, içinde çorap yok, ceket yok, yemek yok; bir tas çorbaya beş altı kaşık dalıyor, kaşık dediysek o da tahta kaşık. İlk demir kaşığı ağabeyimleri ziyarete geldiğimde görmüştüm. Doğru düzgün ayakkabıyı, çorabı, ceketini ağabeyimde gördüm. Ağabeyimi ziyarete geldiğimde Kartal'a, Maltepe'ye gittiğimde oradaki insanların yaşantısına imrendim. Annemi, babamı İstanbul'a taşınmaya ikna etmek için çok uğraştım. Sonunda gelip Gülsuyu'na yerleştik. O zamanlar, buralar fundalıktı hep. Neredeyse hiç ev yoktu. Yol yoktu, briketleri kamyonetle, Ankara Asfaltı kenarına getiriyor, oradan buraya el arabası ile çekiyorduk.

Bütün akrabalar çalışıp bir gecede bitirdik gecekonduyu. Şimdi, her taraf doldu, o zamanlar boştu, fundalığın altlarında yılanlar, çıyanlar doluydu.

Ama buranın insanı bizim ora gibi değil, bizim orada insanlar evlerini birbirinden uzağa yapar. Burada herkes birbirini tutuyor. Komünist, anarşist diyorlar, ama bu çocuklar hiç haksızlık yapmıyor, her ihtiyacı olana, tanımasalar bile yer veriyorlardı. 1970 miydi, 1971 miydi, o sene burada mahalle için dernek kurdular. Biz de derneğe üye olduk, dernek Gülsuyu için iyi şeyler yaptı.

Sefer, Hamido ve ben dinliyorduk. Sefer söze karıştı;

– Niyazi'yi anlatsana, hani o hırsızlık olayı var ya. Niyazi adını çokça duyuyordum, buralarda. Halk içinde saygı duyulan ve gecekondulu yapım komitesinde etkili olan bir devrimciydi.

* * *

Sefer bana dönerek:

– Ben de biliyorum, ama Zühtü anlatsın, o daha eski, daha iyi biliyor, dedi ve anlatmaya başladı Zühtü.

– O dönem komite, gecekonduların yapılması, dağıtılması işini organize ediyordu. Bunlar, genç devrimci çocuklardı. Halk bunlara güvenirdi. Zaten devlet buraya sadece gecekonduları yıkmak için gelirdi. Suyu bile borularla komite getirdi. İki çeşme koydu, halk suyunu oradan aldı.

Bir ara gecekonduarda hırsızlık yapılmaya başlandı; bir, iki, sonu gelmiyor, komite gecekonduaları izlemeye başlıyor, birini yakalıyorlar, evini bastıklarında bütün çalınan eşyaları buluyorlar, adamı mahalleden kovuyorlar.

Sözün burasında sefer araya girdi:

– Adamın adını halka söylemiyorlar adam rencide olmasın diye. Adamda hırsızlık yapma hastalığı varmış. Adama git tedavi ol burayı terk et deyip Gülsuyu’ndan kovmuşlar, diye ekledi.

Zühtü devam etti:

– Ben Adalet Partiliyim, hiç solcu almadım ama solcular-dan bana hiç zarar gelmedi, hatta birlikte hareket edersek çok şey kazanacağımızı öğrettiler. AP’li olduğumu bildikleri halde derneğe üye olmama ses çıkarmadılar. Devlet bunları yanlış tanıtıyor, ben burada tanıyınca karar verdim buna, diyordu.

İlk geldiklerinde Gülsuyu’nun durumunun nasıl olduğunu anlatmaya devam ediyordu. Ben de dinliyordum, öğrenmek hoşuma gidiyordu.

* * *

Kızı liseye Orhangazi Lisesi’nde başlamıştı. O günlerde Ankara Asfaltı üzerinde üst geçit yokmuş, kızı yolu yürüyerek geçiyormuş, sonradan köprü yapılmış ama insanların köprü’nün üzerinden geçmesi zormuş. Taşlarla falan köprüye çıkışı düzeltmişlerdi.

O Adalet Partiliyim diyordu, ama devrimcilerle tavır alıyordu. Bunu merak ediyor, bir cevap bulamıyordum.

– Ağabey sen Adalet Partiliyim diyorsun, ama devrimcilerle birlikte davranıyorsun, ben anlayamadım bunu, diye bir soru yönelttim.

– Evet, ben de açıklayamıyorum ama şöyle galiba; siz komünistler Allah’a inanmıyorsunuz, halbuki benim inancım tam. Sizinle anlaşılamayız, dedi.

– Komünistlik, üretim araçlarının özel mülkiyetini kaldırmak, kimsenin kimseyi sömüremeyeceği bir düzen demektir. Ben tanrıya inanmıyorum, ama tanrıya inananlar da böyle bir düzene evet derse, hem komünist olur, hem inandığı gibi yaşar, diye cevap verdim.

Bana pek inanmadı. Ben de kendime inanmamıştım, komünizm; aynı zamanda materyalizmdi, dinle bağdaşmazdı herhalde, ama yine de sömürü düzenine karşı çıkan bir işçi-yi Allah’a inanıyor diye karşısına da almazdı.

19

Fabrikanın çıkış saatinde, çalıştığı Otoyol Fabrikası’nın önünde Sefer’i bekledim, çıkışta selamlaştık:

– Geçen akşam yarım kalan işimizi tamamlayalım mı, dedim. Anlamamış gibi bakınca,

– Hani arkadaşına gidecektik ya.

– O yok evinde, memlekete falan gitmiştir, gerçi benim haberim olurdu ama... Neyse, ben seni başka bir arkadaşla götürüyüm, hazır gelmişsin. Ama biraz uzak, Gülsuyu’nda değil.

Rahmanlar’da bir bakkala girdik. Adam Sefer’i görünce sevindi.

– Hoş geldin, hangi rüzgâr attı böyle, buralara uğramazdın pek, dedi. Bana döndü:

– Hoş geldin arkadaş, dedi. Sağ elini tokalaşmak için uzat-

tığında işaret parmağı ve orta parmağının yarısının olmadığını gördüm.

– Arkadaşın adı Emin, Kurtuluşçu. İşçiler siyasi kitapları çok okumasalar da, Kurtuluş gibi kendilerine yakın siyasetleri adlarıyla biliyorlardı. Maden-İş'in olduğu fabrikalarda İGD, bazı fabrika ve mahallelerde Devrimci-Yol, bazı mahallelerde Partizan ve Ceviz Tekel gibi fabrika ve mahallelerde Kurtuluş; işçiler tarafından tanınıyordu.

– Çok güzel, Sinan'ı tanırım, nasıl peki iyi mi, görürsen selamımı söyle. Eski Arçelik'ten Hıdır dersin. Oturun şöyle, derken bir tahta iskemle uzattı. Bir tane de gazoz kasasını çekti. Ben çay demleyeyim, dedi. Açsanız ekmek arası bir şeyler ayarlarız.

Sinan, Cemillerin üst komitesindendi, tam bilmiyorum. Kim hangi komiteden fazla ilgilenmedim hiçbir zaman. Arkadaşlar anlatıyordu; şu falan komiteden, bu falan komiteden, çok şey bilmenin zararını gördü çoğu işkenceye alındığında. İnsan işkencede çözülse bile az bilirse az anlatır diyordum, kendi kendime. Gerçi az bilse bile, çok anlatan arkadaşlar da olmuştu. İşkenceye dayanamayıp, kendi yaptıkları eylemleri üstlenenler bile olmuştu.

Hıdır Ağabey belki altmışında vardı. Dediği gibi Arçelik'te çalışmış, 15-16 Haziran büyük işçi direnişine katılmış, işten atılmıştı.

İstanbul'a altmış yılından önce gelmişti. Geldiğinde Gül-suyu'na yerleşmiş.

Ortacı olarak Arçelik fabrikasına girmişti.

– Ortacı demek, bir nevi hamal demek diye açıkladı. Getir götür işleriydi, ustaların yanında onların yap dediği işleri yapıyordum. Birinde elim ağır bir yükün altında kaldı, kurtaramadım. Bu iki parmağım ezildi. Bayılmışım, hastaneye götürmüşler, doktorlar kurtaramamış kesmişler. Yine de çalışmaya devam ettim.

Hoşuma giden işçi hikâyesi olunca pür dikkat dinliyorum. Hıdır Ağabey devam ediyordu:

– İşçi Partisi, üniversite olayları derken, işçi mücadelesi de yükseldi. Bu yükselişten, sadece patronlar, hükümet değil, Türk-İş yönetimi de korktu. Korkudan mücadeleciler sendikacıları Türk-İş’ten attılar.

Atılan sendikacılar DISK’i kurdu. Lafın burasında söze girdim,

– Ya ağabey, Türk-İş’te kalamazlar mıydı, Türk-İş’te kalıp ayrılmasalar, işçi sınıfının sendikal birliğini bozmasalar daha iyi olmaz mıydı? Bak bugün her grup kendi sendikasını kurmuş, sınıf bölük pörçük.

– Türk-İş yönetimi, kalmalarına izin vermedi diye biliyorum ben. Neyse, DISK kurulup, toplu sözleşmelerde başarılı sonuçlar almaya başladıkça bütün işçilerde DISK’e doğru kayma oldu. Toplu sözleşme yapmak istemeyen veya uzlaşmaya yanaşmayan işçiler fabrikalarda direnişler sergiliyorlardı. Kısa sürede Demirdöküm, Singer, Kavel, Sungurlar işçileri direnişe geçmiş, bazı fabrikalarda çatışmalar olmuş, ölen işçiler olmuştu. Bunu gören hükümet DISK’i kapatmak için kanun hazırlığına girişti.

Piknik tüpünün üzerine koyduğu su fokurdamaya başlamıştı. Çayı demledi. Bardakları hazırladı. Aç olup olmadığımızı tekrar sordu, konuşmaya başladı:

– DISK, temsilcileri hemen Merter’e çağırdı. Bütün fabrikalarda 17 Haziran’da bir günlük eylem kararı alınmış. Bizim temsilci söyledi, bütün fabrikayı dolaşıp anlattı.

Fakat işçiler niye 17’sini bekliyoruz deyince, temsilci; akşam çevredeki işyeri temsilcileriyle görüşmüş. 15 Haziran sabahı işbaşı yapmadık, Çayırova da yapmadı, Makine Takım, Tezsan derken Ankara yolunda binlerce işçi Kadıköy’e doğru yola çıktık. Yol üstündeki fabrikalara uğruyor onları da çağırıyorduk. Bazıları hariç bütün fabrikaların işçileri ka-

tılıyordu. İkinci günü de aynı şekilde, o gün katılmayan işçiler de katılıyordu, daha kalabalık olduk. Otoyol, Otosan işçileri falan da katıldı. Söğütlü Çeşme'ye inip Kadıköy'e yürüyorduk. Ancak ilk gün bizi izleyen jandarma ve polis, ikinci gün de daha sert davranmaya başladı. Kurbağalı Dere'nin orada yolumuzu zırhlı araçlarla ve yüzlerce jandarma ile kestiler. Barikatın arka tarafında yüzlerce de polis vardı. Temsilcilerin görüşmeleri fayda etmedi, işçiler barikatı aşmak için yüklenince çatışma başladı. Çatışma uzun sürdü, üç kardeşimiz öldü o gün. İşçiler böyle canlı direnişler sergiledi. Ama bugün...

Durdu, yüzünü umutsuz bir ifade kapladı. Çaylarımızı doldurdu, bana:

– Sen Kurtuluşçuydun değil mi?

– Evet ağabey, dedim.

– İşte, bu bölünmüşlük canımı en çok sıkan şeydir.

Bunu ilk Gülsuyu'nda görmüş. Taş ocağının üst tarafları parsellenirken, Devrimci-Yol ile Maocular arasında anlaşmazlık çıkmış. Devrimci-Yol ayrılıp, Emek Caddesi tarafında tek başına komite kurmuş, diyordu.

– Birlik olup bir işi birlikte yapmayı beceremiyoruz. Sefer söze girdi;

– Valla haklısın, otuz tane fraksiyon var, herkes ayrı olunca üç beş zabıta gelip gecekonduyu yıkıyor, emekler boşa gidiyor.

– Direnişten sonra temsilci arkadaşlarla bazı öncü işçileri işten atıldılar. Bu sefer biz onların işe alınması için direniş başlattık. Kararlıydık, onlar işe alınana kadar direnecektik. Ama DISK'ten geldiler, bu direnişi bitirmezsek, çok zarar göreceğimizi, bu yüzden direnişi bitirmemiz gerektiğini söylediler.

Sefer şaşırılmıştı:

– Türk-İş yönetiminden ne farkı kaldı bunların, diye tepki verdi.

Üniversiteden tanıdıklar gelmeye devam ediyordu. Şimdi de İktisat Fakültesi'nden Tuncelili geldi Cevizli'ye. Süleymaniye, dernek, yürüyüşler falan birbirimizi iyi tanıyorduk, okul zamanından, dolayısıyla çok sevindim. Adı Salih'ti artık. Komik geliyordu tabii kırk yıllık Tuncelili'nin bir anda Salih olması.

Salih'in amcasının (yani yanılmıyorsam, aklımda doğru kaldıysa amcasının) evi vardı Kartal'da. Pazar sokağının toprak yol tarafında. Amcası Almanya'daydı. Amcaoğlu olan Özcan vardı bizim yaşlarda. Zaman zaman orada kalırdık. Banyo falan yapmaya, karnımızı doyurmaya giderdik. Salih'in maddi durumu benim gibi değildi. Babası Almanya'daydı. Babasının amcasıyla ortak rulman veya hidrolik sistemleri üreten bir işyerleri vardı, karşıda.

* * *

Bir ev tutmaya karar verdik. Kiliseden yukarılarda aradık. En son Karlıktepe'de bir ev bulabildik. Çünkü bekâra ev vermiyorlardı, sıkıyönetim korkusundan.

İki katlı bir tuğla, sıvasız, döküntü bir binanın depo olarak kullanılmak üzere yapılmış arkadan girişi olan bölümdü. Binanın yanındaki tahtadan yapılmış bahçe kapısından giriyorduk, ama bizim açımızdan iyiydi, etrafta meraklı göz yoktu, dışarıdan görünmüyordu.

Oflu'nun plajından plaj yatakları, masa falan getirdik. Yatak yaptık. Yemek için masamız oldu. Küçük bir tüplü ocak uydurduk. Bir ucuz sac soba aldık.

Yolun üzerinde bir oduncu vardı. Koca bir hızarı kenara koymuş, buraya getirdiği odunları biçiyor, baltayla sobaya sığacak şekilde kırıyor, istif ediyordu. Biraz aşağısında bir bakkal vardı. Bakkal, boşalan limon, mandalina, soğan kasalarını yolun kenarında depoluyordu. Biz, akşamları, gerçi

çok zaman akşam değil geceleri geliyorduk eve, gelirken önce bakkalın önünden bir kasa alıyor, oduncudan odunla dolduruyorduk kasayı. Eve gidince önce kasayı parçalayıp, tutuşturuyorduk, köz olunca da odunları atıyorduk sobaya. O evde kaldığımız sürece sürdü bu.

Tuncelili'den başka arkadaşlar da geldi Cevizli bölgesine, İstanbul Teknik Üniversitesi'nden bir arkadaş geldi, Cüneyt adını almıştı gelirken.

* * *

Ben en çok Kadriye'nin gelmesine sevindim. Daha çok kadın çalışmasına vermişlerdi. Çok sık göremiyordum ama yine de görüşüyorduk. Kartal'daki çay bahçelerinde, Maltepe'deki çay bahçelerinde onunla sigara ve çay içmek, eskilerden söz etmek, okuldan, mücadeleden konuşuyor olmak çok mutlu ediyordu beni.

Adını Zeynep yapmıştı. Zeynep türküsünü sevdiğimi biliyor muydu bilmiyorum;

*Zeynep bu güzellik var mı soyunda
Elvan elvan güller biter bağında
Arife gününde bayram ayında*

*Zeynep'im Zeynep'im allı Zeynep'im
Beş köyün içinde şanlı Zeynep'im*

Türkü çok uzundu, ama etkili bir bölümü daha vardı, yazanı söyleyeni kimse onu, derinden yaralamış olan bölümü:

*Söğüdün yaprağı narindir narin
İçerim yanıyor dışarım serin
Zeynep'i bu hafta ettiler gelin*

*Zeynep'im Zeynep'im allı Zeynep'im
Beş köyün içinde şanlı Zeynep'im.*

Bu türküyü sevmemin sebebi Zeynep değil, belki ortaokuldaki sevdiğim kızdır. Eğer aşksa, şu ana kadar yaşadığım tek aşktı. Çünkü lise ikiye kadar sürdü. Lise sonda birini sevdim, karşılık alamadım. Üniversitede Sibel işi olmadı. Mücadelenin yoğunluğu içinde aşksız yaşadım.

Sevilay bir Çerkez kıızıydı. Evet, adı Sevilay'dı, Alaçam'ın Karlı Köyü'ndendi, bu köyün tamamı Çerkezlerden oluşuyordu.

Komünist Lütfü'nün kardeşiydi.

Bizim komşularımızdan Züleyha Teyze'nin de yeğeniydi. Ortaokula başladığımda tanıştım Sevilay'la. Ortaokul birde on iki, on üç yaşında çocuğuz ikimiz de. Bu yaşlarda aşk, "Silgini alabilir miyim, kalemimi verir misin, birlikte ders çalışalım mı?" kıvamında oluyor. İkimiz de ön sırada oturuyor, o kız arkadaşıyla ben erkek arkadaşım. Bazen sıranın üzerine başımı koyuyorum, bakıyorum o da aynısını yapmış, birbirimize bakıyoruz.

Arada, Züleyha Teyzelerde kalıyor, birlikte bize geliyorlar, annemler ve diğerleri bir arada kalıyorlar, biz yan odaya geçip ders çalışıyorduk. Bizim evde ders çalışmak kolay iş değil. Yerde, bir kilim, bir gaz lambası, odadaki her şey bu kadar. Kilimin üstüne yatıyor, gaz lambasını da yere alıyor, kilimin üzerine uzanıp ders çalışıyorduk.

Benim Sevilay'ı sevdiğimi bilmeyen yoktu. Ağabeyi, Züleyha Teyze, bizimkiler, arkadaşlarım, herkes biliyordu. Sevilay; açık tenli, renkli gözlü, okulun ve köyünün en güzel kıızıydı. Ben herkesle rahatça bu konuyu konuşuyordum. Biraz minyon olduğu için ona "Böyle" adını takmıştım. Böyle, derken elimle kısa işareti yapıyordum. Adı "Böyle" kaldı.

Züleyha Teyze, benim yanımda anneme "dünür" diye takılıyordu. Annesi bana "damat" diyordu.

Gel gör ki onunla yan yana uzanıp ders çalışmaya başladık mı, beni bir heyecan kaplıyordu, onun tarafına bakamıyordum bile, yalnızca soru sorarsa cevap verebiliyordum.

* * *

Yakup'la, Karlı'da (Sevilay'ın köyü) düğün oldu mu kaçırmazdık. Yakup, benim çocukluk arkadaşımdı. Mahallede birlikte doğup büyüdük. O da Çerkez. Mahallede İhsan, İsmet, Özcan, Apti gibi arkadaşlarım var ama Yakup en yakın olduğum arkadaşımdı. O okulu Bafra'da okudu, kışın okul dışındaki, yazın iş dışındaki zamanlarımızı birlikte geçirirdik. Yakup en çok, top oynamayı severdi. Köy takımı oluşturup diğer köylerle maç yapardık. Denize giderdik, sinemaya giderdik ve köylerdeki düğünlere giderdik. Karlı Köyü'ndeki hiçbir düğünü kaçırmazdık.

Diğer köylerde davul zurna çalarlar, çok seyrek Çingene Kör İsmet'i getirip saz çalarlardı. Karlı Köyü düğünleri farklıydı. Bir uzun tahtayı dört beş kişi sol elleriyle tutar, sağ ellerindeki sopalarla tahtaya vurarak ritim oluşturmalarıydı. Düğünde anne, baba ve bir yaştan üstündekiler bir tarafta, gençler; kızlı erkekli ayrı tarafta olurdu. Tahta çalmaya başladı mı gençler de alkışla tempoya başladılar. Sonra bir erkek oynama çıkar, oynayarak; bir kızın karşısına gider ve hafifçe eğilirdi, genellikle herkes sevgilisinin önüne gidip yapardı bu hareketi. Erkek gelip eğildiğinde kız da kalkar, karşılıklı oynarlardı. Oyun bittiğinde karşılıklı eğilerek birbirlerini selamlar, yerlerine oturmalarıydı. Onlar oturduğunda başkası kalkar, düğün bitene kadar herkes sevgilisi ile oynamış olurdu. Ben oynamayı öğrenmedim. Sevilay'ı da hiç oynarken görmedim.

Ortaokul bitip, Kastamonu'ya gittiğimde, Sevilay da Sinop'a Öğretmen Okulu'na gitti. İki sene kışları mektuplaştık, yazları yine gördüm. Ama gözden ırak olunca gönülden de ırıyor insan, zamanla bitti o heyecan.

Sevilay öğretmen oldu, bir mühendis arkadaşla evlendi. Bende çocukluk aşkının izleri kaldı. Bir de on üç yaşındaki Sevilay'ın hep gülen yüzü...

2 I

Tekel'e son birkaç ayda yerleştirilen MHP'li militan sayısı bini aşmıştı. İçeride insanlara hakaret ediyor, yalnız bulduklarına saldırıyorlardı. Özellikle *Cumhuriyet* gazetesi okuyanlara saldırıyorlardı. Kalabalık olmalarına rağmen *Kurtuluş* gazetesi okuyanlara kolay saldıramıyorlardı. Bu arada Tekel'e sokulan arkadaşlardan biri Gıda-İş yönetimine girmişti.

MHP'liler Cevizli'de mahallede kırılan etkinliklerini fabrikada sürdürmek istiyorlardı. Bu yüzden işçilere gözdağı üstüne gözdağı veriyorlardı. İçeride yaptıkları saldırılara ek olarak Hamit isimli bir Tekel işçisini evinin önünde öldürdüler.

Sıkıyönetim cenaze törenlerine bile müsaade etmiyordu. Buna rağmen Tekel işçileri ve çevre fabrikaların işçileri büyük bir cenaze töreni düzenledi. Tekel işçileri iki günlüğüne şalterleri indirdi. Bu beklemedikleri direniş faşistleri daha da saldırgan yaptı. Fabrikada çalışan Kurtuluşçulara da saldırmaya başladılar.

* * *

Türkiye devrimci hareketi tarihine Cevizli Tekel Direnişi olarak geçen şanlı işçi direnişi bunun üzerine başladı.

Bize yakın arkadaşlar daha çok sigara fabrikasındaydı, direniş ilk burada başladı. Sonra ambalaj, nakliye, teknik servis, yuva derken bütün fabrikayı kapladı.

İşçi arkadaşlar içeride direnişi örgütleyip sürdürürken biz de dışarıdan destek sağlamaya başladık. İçeride çok sayıda *Kurtuluş* gazetesi satılıyordu. *Kurtuluş* gazetesi, sayfalarının

çoğunu direnişe ayırıyordu. Ayrıca, direnişi anlatan broşürler de içeride dağıtılıyordu. Biz de Tekel önünde, istasyonda trenin bütün vagonlarında, Cevizli'de bütün gün bildiri dağıtıyor, kahvelerde direnişi anlatıyor, esnafı da işçilere destek vermeye çağırıyorduk.

İlk günler nakliyat bölümü direnişe katılmadı. Ambarlarda çalışanlar vardı. Kamyonlarla mal geliyor, kamyonlarla gidiyordu. Arkadaşlar olarak üçer dörder kişilik gruplar oluşturduk. Tekel'in önünde, istasyonun karşısındaki ambarlarda ve Habaş dedikleri Ankara yolu üzerindeki Tekel deposunda geceli gündüzlü nöbet tutmaya başladık. Her gördüğümüz kamyonun ön camını taşla tuzla buz ediyor, şoförü iniyor gidiyor, biz lastiklerini de patlatıyorduk. Bir hafta sonunda hiçbir kamyon girip çıkmıyordu artık.

Bu defa gruplara bölünüp içeri girip çalışarak direnişi kırmak isteyenleri dövüyorduk. İşçi arkadaşlar bize gösteriyor, biz de takip ederek evlerine yakın yerlerde dövüyorduk. Bazen üçer kişilik beş altı grup istasyonda bekliyorduk. İşçi arkadaşların gösterdiği faşistlerle aynı vagona binip trende dövüyorduk adamları. Rahmanlar İstasyonu'na varmadan trenin imdat frenini çekiyor çamurlu boş alana kaçıyorduk, polis takip edemesin diye.

* * *

Sibel okuldayken Rahmanlar'da oturduğunu söylemişti. Tarifine göre benzincinin arkasında oturuyordu. Çok kere belki görürüm umuduyla baktım oralara ama hiç denk gelmedim.

Bazı zamanlar trenin bütün vagonlarında patırtı kopuyordu. Trende çoğunluğu Tekel işçileri oluşturduğundan bize tepki gelmiyordu.

Bazen de yanlış biri dayak yiyordu. Ya Tekel'deki biri gıcık olduğu birini gösteriyordu ya da biz karıştırıyorduk.

Birinde Idrislerin grubu Bankalar Caddesi'ndeki Samsunlular Derneği'ne gitmişlerdi. Adam okey oynuyor, kafasına okey istekasını vurmuşlar, adam ayağa kalkmış:

– Ben sizi tanıyorum, bana ne vuruyorsunuz?

Adamın kafasına tekrar istekayla vurmuşlar. Adam yere düşeceğine bizimkilerin üstüne yürüyor:

– Ben sizi tanıyorum, yanlış adamı dövüyorsunuz, diyor-muş. Bizimkiler vurmuş, adam yıkılmamış kahvenin kapısına kadar çıkmışlar, bu durumda o ara biri görmüş; bizimkileri uyarmış, adam faşist değil diye bizimkiler bırakmış adamı. Adam iyi ki faşist değilmiş, o istekayı yiyip yıkılmadığına göre bizimkileri dövebilirdi.

Bazen, faşistlerin evlerine korkutmak amaçlı patlayıcılar atılıyordu. Bu arada jandarma boş durmuyor, öncü işçileri alıyor, tugaya götürüyor, gözdağı veriyordu. Sendikaların ve işçilerin oturduğu kahvelerin bulunduğu istasyon bölgesini sık sık basıyordu.

Pendik'ten, Bostancı'ya kadar olan bir alana yayılmıştı Tekel işçilerinin oturduğu alan, yetişemediğimiz zamanlar; Çiçekçi'den, Göztepe'den Kurtuluşçu arkadaşlar geliyordu, yardıma.

Birisi direnişi kırmaya çalışıyormuş, adını söylediler, evini bilmiyorlardı. Oturduğu kahveyi söylediler. Yukarıda Kireç Ocakları'ndaydı kahve. Dört kişi hazırlandık. Hava kararınca çıktık Kireç Ocakları'na. Burası belki eskiden kireç ocağıydı, şimdi basbayağı bir mahalle. Kahve neredeyse ağzına

kadar insan doluydu. Silahı çıkardım:

– Kimse kıpırdamasın, biz devrimciyiz, kimseye zarar vermeyeceğiz, dedim.

Adamın adını söyledim, ayağa kalktı. Dışarı çıkmasını söyledim. Elimde silahı görünce korkmuştu, çıkmak istemedi. Arkadaşlar tutup çıkardı. Bir kişi içeride kalıp Tekel işçilerinin direnişinin haklılığını anlattı.

Adamı dışarıda yatırdık, yüzü gözü kan içinde kalıncaya kadar dövdük.

– Bir çocuğum var, onun ölüsünü öpeyim artık direniş bitene kadar adım atmam Tekel’e, diye yalvarıyordu.

– Hayır, Tekel’e gideceksin, fakat çalışmayacaksın, dedim.

– Tamam ağabeyim, sen nasıl dersin.

Tekel’de direnişe katılmayanlar Tekel kadrosunun üçte birinden daha azdı. Büyük çoğunluk direnişe katılıyordu. Faşistlerin çoğu işe gitmiyordu. Biz işe gidenleri zorla ikna ediyorduk.

Bu arada, Partizan Grubu’nun ikna yöntemi yerine imha yöntemini seçtiği, üç MHP’li işçiye trende öldürdüğü söylentisi ortalığı kaplamıştı.

Bizim dışımızdaki gruplar Tekel çalışmalarını genelde Cevizli dışında yürütüyorlardı. Arada bir görüyorduk başka grupların çalışanlarını. Partizancı üç dört kişiyle de seyrek olarak istasyon civarında karşılaşıyorduk. Bunlar olmalı işçileri vuran. Üç kişi istasyondan trene binmiş, Rahmanlar’a varmadan adamları vurmuş, imdat kolunu çekip tren durunca inmişlerdi.

* * *

İmha işini bizimkiler de düşündü bazı zamanlar.

Yunus tarafında oturan bir MHP’li vardı, Tekel’de çalışan. Bizim işçi arkadaşların çok şikâyet ettikleri biriydi bu. Genç akrabaları da mahallede bizim arkadaşlara saldırıyordu za-

man zaman. Bizimkiler bu kişiyi indirmeye karar vermişlerdi. Buralarda tanınmayan, benim yaşlarımda birini getirdiler. Bana durumu anlattılar.

Gelen arkadaşla Yunus'a gittik. Nerede jandarma polis var, nerede çıkmaz sokak var, Kartal'a en kısa nasıl gidilir, Pendik'e gitmek için hangi sokaklardan gitmek gerekir ezberlettim.

İndirilecek adamı da tanıyordum, adam beni tanıımıyordu fakat genç akrabaları beni tanıyordu.

* * *

İşten çıkınca servisten Pendik yolundaki kum deposunda iniyor, burada akrabası olan iki gençle buluşuyor, zeytinlikten geçiyor, tren yolundan sonra biraz ileriden sağa dönüyorduk. Zeytinlik boş, ama bizi görürse durumu anlar, işimiz zorlaşırdı. Tren yolundan sonra çınar ağacı vardı, oralarda karşılaşırsak, hem kaçmaya fırsatı olmazdı, hem de biz sokak arasından kolay kaçırdık.

İlk gün denk gelemedik. İkinci gün tam düşündüğümüz gibi üç kişi geliyorlardı. Bizi son anda fark ettiler. Arkadaşım ceketini çıkarmış koluna asmıştı. Ceketin altında, elinde silah vardı. Parola olarak konuştuğumuz gibi, ben gençlerden birinin adını söyledim. Arkadaşımla indirilecek kişinin diğerlerinden epey yaşlı olduğunu konuşmuştuk. Görünce kolayca diğerlerinden ayırdı. Adama ateş etmeye başladı. Adam yere düştü, o hâlâ sıkıyordu. Ben de silahımı çekmek için davrandım. Bu arada adını söylediğim genç elime sarıldı. Bir kafa attım, elimi bırakıp koşmaya başladı, yanındaki de onunla koşuyordu. Ben arkalarından ateş ettim. Yalnızca bir el, ikincide silahın şarjörü yere düştü.

Yangından kurtardığımız, Cemil'in tamir ettiği silahtı bu. Bir el ateş edebildi, adamlar kaçmak yerine silah çekseydi, savunmasız kalacaktım. Çünkü arkadaşımın şarjörü

de boşalmıştı. Yedeğiyle değiştirdi ama o ara olan olurdu zaten.

Arkadaşım kurşunu bitene kadar ateş etti. Bittiğinde şarjörünü değiştirip, beni beklemeden Pendik yönüne kaçtı. Ben düşen şarjörümü alıp yerdeki adama baktım, çeşitli yerlerinden vurulmuştu, kıpırdamıyordu. Kartal yönüne kaçıp, Kartal'dan tren yolunun altına inip yürüyerek Maltepe'ye geldim.

Arkadaşım randevu yerinde yoktu. Yakalanma ve poliste konuşma ihtimaline karşı randevu yerinde belirli bir zaman bekliyorduk.

Silahımı gizledim, içim rahat etmemişti. Pendik'e gittim. Karakolun önü, adamın akrabaları ile doluydu. Arkadaşım yakalanmıştı ve olayı duyan adamın akrabaları karakola akın etmişti.

* * *

Sonradan, mahalledeki tanıdıklardan öğrendim. Arkadaş kaçarken jandarma devriyesine denk gelmişti. Yolunu değiştirmiş, bir çıkmaz sokağa girmişti. Bir inşaata girip saklanmıştı. Arkadaşımı gören bir küçük çocuk jandarmaya yerini göstermişti. Bu küçük çocuk bizim bir arkadaşın küçük kardeşiymiş. Çocuk işte, nereden bilsin ispiyonladığı kişi ağabeyinin arkadaşlarından biri diye.

Arkadaşım, karakola gelen adamın akrabaları tarafından, karakolda epeyce hırpalanmıştı. Silahını yakalanmadan önce atmış, ama jandarma attığı yerde bulmuştu. İşkencede suç kabul etmemiş, fakat mahkeme yine de uzun bir cezaya hükmetmişti.

23

Cemil'le Saydıklardan birinin evindeydik, Saydıklar Elazığlı kalabalık bir aileydi. Cevizli'de çok ev vardı kalabileceğimiz.

Cemil, ertesi gün için bir işimiz olduğunu anlattı. Karşıda, Aksaray taraflarındaydı. Dört kişi daha olacaktı: Hafit, Kemal, Fiko ve Doğan, bunlardan Fiko öğrenci değildi, diğer üçü liseye gidiyordu. Sabah etraflıca konuşuruz diye kararlaştırıp yattık. Sabah Cemil’le çıktık, buluşmak üzere sözleşip ayrıldık.

Buluşma yerine Sarı İdris’le geldi. İdrisler iki taneydi bizde, aslında ikisi de sarıydı, ama biz büyük olana Sarı İdris di-yorduk. Bu İdris bir komite (bana göre) bir üst komitedeydi. Cemil:

– Sen karşıya gelmiyorsun, senin ayrı bir işin var, İdris anlatacak, üç kişi daha lazım yanına, dedi.

Okula gitmeyen iki çocuk buldum, Rıfat, Emin, bir de Gümenezli hemşerim Hayati. Rıfat’la Emin yaşça küçüktü benden. Hemşerim Hayati benim yaşlarımdaydı. Hayati, Of-lu’nun yanında “takılırdı” genelde, birahane de falan çalışırdı. Birazcık alkolik gibiydi, sarı benizli, kızarık görünürdü. Çalışmadığı zamanlar da bizim çalışmalarımıza katılırdı.

* * *

Buluşma yerimiz olan istasyondaki kahveye gittik, İdris’i beklemeye başladık. İki üç cemse geldi kahvenin önüne, diğer taraftan kaçmak istedik, iki üç cemse asker de o tarafı tutmuştu. Kapana kısıldık. Kahvede, sendikada kim varsa ellerini başının üstüne koydurup önce üst araması yaptılar. Sonra herkesi cemselere doldurup, gözlerimizi bağladılar.

Zırhlı tugaya geldik. Zırhlı tugay Mahir Çayan’ın kaldığı, sonra da firar ettiği askerî hapis hanenin olduğu yerdi. Sonradan da gazeteci, Milliyet gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni ve Başyazarı Abdi İpekçi’yi vuran Mehmet Ali Ağca da burada yatmış ve buradan kaçırılmıştı yanılmıyorsam. Sonra da İtalya’ya gidip Papa’yı vurmuştu.

Birkaç saat ayakta bekledim. Sonra bir asker koluma girip bir odaya götürdü. Adımı, soyadımı, adresimi yazıp gözlerimi bağladılar, ayakta durmaya devam ediyordum. Bir ara, gözümdeki bağ hafif kaydı, baktığımda büyük bir alandı, muhtemelen spor salonuydu. Herkesi yuvarlak daire şeklinde dizmişlerdi, iki sıra olarak. Asker, bandın kaydığını fark etti ve gözümü kapattı yeniden. Sonra biraz uzaktan sesler gelmeye başladı, Hasan diye bir işçi vardı onun sesini tanıdım:

– Yav bana ne vurisiz, benim çoluk çocugum var, bırakın gidem, diyordu.

O konuştuğuça dayanın şiddeti artıyordu herhalde ki; onun sesi de yükseliyor, ağıyor mu yoksa normal mi konuşuyor anlaşılamıyordu. Yanımdakilerden birinin götürüldüğünü hissettim. Onun uzaktan sesini duymadım, ya dövmediler ya da dövdüler ama bağırmadı.

Zaman geçti, belki sabah oldu. Ayakta durmaktan yorulduk. İşçilerden bazıları:

– Komutanım çok yorulduk, artık oturalım, gibi laflar ediyorlardı geldiğimizden beri. Her konuşana bir cop iniyordu. En son birisi:

– Tamam çökün, dedi. Çökmek, yorgunluğu çözmezdi, oturdum ben. Tuvalet için izin isteyenlere de bir cop iniyordu akşamdan beri. Oturduktan sonra tuvalete de götürmeye başladılar tek tek. Tuvalete gitmek isteyen bir asker alıyor, tuvalete götürüyor, girince arkasından gözlerini çözüyor, işi biten yine arkasını dönüyor ve gözleri bağlanıp yerlerine götürülüyordu. Tahminim iki gün veya daha fazla süre yemek vermediler. Tekrar yanımdan birini aldılar, bana ne zaman sıra gelecek bilmiyordum. Ancak üç veya dört gün geçmiştir, öyle tahmin ediyordum beni ifadeye almadılar.

Fakat aldıklarında beni merdivenden yukarı çıkardılar. Yanımdan aldıklarını sorgudan sonra tekrar yerine getiriyorlardı. Görmesem de hissediyordum bunu. Beni aşağıya indirmediler. Bir sandalyeye oturtular. Bir şeyler ters gidiyordu, ne olduğunu bilmiyordum ama böyle düşünüyordum.

Beni yukarı çıkardıklarında akşam saatleri olmalıydı. Vakit geçmeye başladıkça farklı şeyler olmaya başladı. Önce bir kapı ya da pencere hafifçe açılıyor ve bir gıcırta geliyordu. Tek sefer değil, belli aralıklarla sürekli. Sonra musluk damlatıyor gibi şıp şıp su sesi, yine belli aralıklarla. Vakit daha ilerledikçe çığlık sesleri gelmeye başladı. Fakat bizimle hiç kadın gelmemişti, kadın çığlıkları da geliyordu. Başka yerlerden getirdikleri olabilirdi, ama ben kendimi rahatlatmak için teybe alınmış sestir diye düşündüm; amaç beni korkutmak. Psikolojik işkence dedikleri bunlar olmalı.

* * *

Okuduğumuz işkence kitaplarında işkence gören devrimciler, devrime olan inanç, örgüte olan bağlılık, faşizmin cellatlarına devrimci dayanıklılığı göstermek gibi yüce değerleri düşünerek direniyordu hep. Ben basit bir formül bulmuştum. Kartal Lisesi'nde yeğenim Doğan'a anlattığım şey; konuşursan daha fazla öğrenmek isterler, daha fazla işkence görürsün. Ek olarak da konuştuğun şeylerin cezası kadar fazladan hapis yatarsın, yapmadığın şeyleri anlatsan bile yıllarca süren mahkeme bitene kadar içeride kalırsın. Konuşmazsan işkence bittiğinde evine döner, kaldığın yerden mücadeleye devam edersin.

* * *

Gece olunca sorguya aldılar. Gece olunca sözü, tahmini yalnızca. Burada askerler var diye düşünüyordum. Askerler koğuşlarına çekilip uyuyuncaya kadar başlamazlar, sabah

askerler uyanınca da bırakırlar. Yani askerler uyanana kadar direnirsem bir gün rahatım.

– Adın, soyadın?

– Memet Kara.

– Doğruyu söyle lan kod adını değil.

– Bu kimlik devletin verdiği kimlik, sahte değil.

– Senin adın Emin değil mi, sen Ordulu Emin değil misin?

– Adım Memet Kara, Alaçamlıyım, dedim.

– Anlaşıldı güzellikle olmayacak.

Biri tutup biraz ortaya çıkardı. Yatmamı söyledi, yattım. Ayaklarımı kaldırıp falakanın ipini takıp, çevirerek gergin hale getirdiler.

Bu arada ben olayı düşünüyordum. Demek ki burada devrimci var mı diye sormuşlar, biri; “var, adı Ordulu Emin” demiş. Ordulu Emin’i topladıkları kimliklerden bulamamışlardı. Bunun üzerine Emin adında kim varsa sorgulamışlardı. Bizim Emin’i yanımda iki kere sorguya almalarının nedeni de bu demek ki. Kimliğinde Emin yazan başkalarından da bir sonuç alamayınca, Emin ismini veren kişinin gözlerini açmış ve “göster bakalım” demiş olmalılar. Demek ki o konuşan kişi de geldi beni gösterdi.

* * *

Vurdukları şey koca bir odun olmalı, bütün vücudum irkildi, tabanıma vurduklarında. Sürekli vuruyorlardı, beynimden bir tel vücudumu geçerek ayak tabanlarıma geliyor, oradan tabanımı yırtarak çekiyorlardı sanki. Bağırmanın için dişlerimi ve ellerimi sıktım. İki kişi ellerimi açarak üstüne basmaya başladılar. İki kişi ellerime basıyor, iki kişi ayaklarımı tutuyor, en az bir kişi de vuruyordu. Dediğim gibi, sabah olunca bitirdiler. Ama yine sandalyeye götürdüler beni. Su damlası sesi, kapı gıcirtısı sesi, neyse ki işkence sesleri yoktu gündüz.

Gece tekrar aldılar. Yatırdılar, falakayı bağladılar, iki kişi ellerime basıyordu yine.

Bir zaman soru sormadan konuşmadan vurdular öylece. Birkaç saat sonra biri konuştu:

– Ordulu Emin, bizim yorulacağımızı bekleme, biz burada çok kişiyiz, yorulan değişiyor. Konuşmadan buradan çıkış yok. Konuş, sen de kurtul biz de kurtulalım, işkence yapmak bizim de hoşumuza gitmiyor. Evet, ne diyorsun Ordulu Emin?

– Bana inanmıyorsunuz, devletin verdiği kimliğe inanmıyorsunuz, benim size söyleyecek sözüm yok, dedim.

Çok ağır küfürler etti, ayak tabanıma vurulan sopanın şiddeti arttı.

Ağzımı kapattım bir daha konuşmadım.

Ertesi gece tekrar aldılar. Ellerime basıyorlar, vücudumu sıkamıyorum ama yine de bağırıyorum, ağzımdan “ah, of” bile çıkmıyordu. Gecenin sonuna doğru birisi:

– Senin adın Memet Kara’ydı değil mi diye sordu, cevap vermedim.

– Oğlum, kimlikteki adını soruyorum, neydi? Bende çıt yok. Sopanın şiddeti arttı. Adamın sesi yükseldi;

– Adını soruyorum lan sana, adını söyle, orospu çocuğu.

Söylemedim, ama o gece her gecekinden daha şiddetli dövmüşlerdi. Şişmiş olan ayaklarım daha da şişti, kütük gibi oldu, hiçbir şey hissetmiyorlardı artık. Kaldırıp beton-da yürüttüler biraz. Fakat boşuna, hiçbir şey hissetmiyordu ayaklarım.

İki ya da üç gece daha devam etti falaka, toplam altı ya da yedi gün kalmış olmalıyım o katta.

* * *

Bir sabah toparlan gidiyorsun dediler. Şubeye gidiyorum, diye düşündüm içimden. Ama hayır, yanımda sivil giyim-

li yapılı iki kişi vardı, arabaya binmedik. Kapiya doğru yürürken, biri:

– Bu vicdansız namussuzlar çok ezmişlerdir seni, dedi.

Tahminim içeridekilerden biriydi ve anladığım kadarıyla bana işkence yapanlar, subaylar değil polisti, ikisi de bu yanımdakilerdi.

– Evet, biraz ezdiler ama ne yapacaksın onların da görevi bu, dedim.

Tek olduğuma göre birlikte geldiğimiz işçiler falan önceden bırakılmıştı. Tugayda bizim gruptan tek ben kalmıştım.

Ankara asfaltı kenarındaki çıkış kapısına yanaştığımızda:

– Sen Emin değilsen yazık oldu, boşuna yedin o kadar dayığı, yok eğer Emin’sen bu kadar olur, seni candan tebrik ederim.

Tahminim doğru çıktı, sorguma katılan polislerdi bunlar, sorgudaki her şeyi biliyorlardı.

– Benim kimliğim gerçek, sahte değil, dedim.

Kapiya geldik;

– Tamam, gidebilirsin, dediler.

– Ya arkadaş beni aldığınız yere bırakın, buradan almadınız ki beni, dedim.

Adam bana sert sert baktı;

– Sen odaya geri dönmek istiyorsun galiba, dedi. Öteki:

– Hemşerim, git artık, dedi.

* * *

Cemil, benim gideceğimi söylediği fakat son anda gidemediğim eyleme, dört kişiyle birlikte, benim yerime Cüneyt gitmişti. Oflu’nun veya bir tanıdığının birinden alacağı varmış. Cemil’den yardım istemişti. Cemil de beş arkadaşı göndermişti. Cüneyt dışarıda beklemiş, dört arkadaş içeri girmiş, tam o sırada oradan geçmekte olan bir polis otosu olayı görüp durunca Cüneyt kaçmış, polis dört arkadaş almıştı.

Anlattıklarına göre Aksaray'da lunaparka yakın bir oto gale-risiymiş burası.

Arkadaşlarım vuruldu, yakalandı işkence gördü, ama en çok bu dört arkadaşın yakalanmasına üzölmüşümdür.

Oflu'nun devrimcilik dışı işlerinde devrimcileri kullanı-yor olduğu fikri, bende giderek güçleniyordu çünkü.

24

Bildiri dağıtımı için hazırlık yaparken, Neco geldi. Pazar ku-rulmuştu, Cevizli Pazarı oturduğumuz kahvenin az ilerisin-deki Bankalar Caddesi'nde kuruluyordu. Hatta zaman za-man kahvenin önüne kadar uzanıyordu, pazarcıların tez-gâhları.

– Nihat Erim'i vurmuşlar, dedi. Kim vurmuş bilmiyorum, ama ölmüş. Müşteriler konuşurken duydum.

“Birazdan buraları da basıp, kim var kim yok toplan- darma” deyip, terk ettik orayı.

* * *

Nihat Erim 12 Mart döneminin başbakanlarındandı. O dönemki devrimcilerin katledilmesinden, işkence görmesin-den ve hapis yatmasından sorumlu tutuluyordu.

* * *

Bir gün Engin'le Dragos'taki “Mor Kayalar”a yüzmeye gi- derken bir villayı göstermiş ve “burası Nihat Erim'in evi” de- mişti.

Dragos'un denize açılan bir kısmı, daha doğrusu plaj olan kısmı tellerle ayrılmış ve teller de içerisi görölmeyecek şekil- de branda ile kaplanmış, sarmaşıklarla da yeşillendirilmişti. Burada Dragos'un zengin tayfası denize girerdi. Buranın dı- şında ise kayaların arasında küçük bir alan halka açıldı, as-

linda halka açık denemezdi, zorluklar vardı ve zorluklara rağmen gelip burada denize giriyorduk.

* * *

Nihat Erim'in evinin önünde beklemişler, arabadan inince de vurmuşlardı. Oracıkta ölmüştü.

Ertesi gün gazetelere telefon eden Devrimci-Sol üstlendi olayı.

Biz Cevizli'den ayrılıp, Maltepe'ye geldik. Caminin ilerisindeki kafeye, Saim'e gidip oturduk. İdris:

– Benim karnım acıktı, parası olan varsa bir şeyler yiyelim, dedi. Kimisi “acıkmadım” dedi, kimisi “param yok”. Sonuçta İdris:

– Ben pastaneye gidip yerim, dedi.

Caminin Kartal yönüne doğru bir Elize Pastanesi vardı, oraya gidiyordu. İdris'in saçları kısa kesilmişti ve sokakta jandarma kaynıyordu;

– Gitme İdris, dedim, ortalık karışık, tipin faul, alırlar seni.

– Ben acıktım arkadaş, gideceğim, deyip gitti.

Biraz sonra Zeynep geldi. Heyecanlıydı.

– Jandarma İdris'i götürdü, dedi.

İdris pastaneye gittiğinde pastanedekilerden biri dışarı çıkıp jandarmaya haber vermiş, jandarma almıştı İdris'i.

Zorunlu olarak burayı da terk ettik, tedbir olarak. Herkes bir tarafa gitti. Zeynep'e:

– Ne yapalım, sinemaya falan mı gitsek? diye sordum.

– Hangi sinemada ne oynuyor bilmiyoruz, sinemayı boş ver Kadıköy'e gidelim. Ben Zeynep adını sevdim. Hem Kadriye'yi söylerken “d” ile “r” yan yana bir tuhaf çıkıyordu ağızımdan, zorlanıyordum, hem “Zeynep” benim türkümdü. Ama o Emin'i sevemedi. Başkalarının yanında ya adımla hitap etmiyor ya da Emin dediğinde anlamlı bir gülümsemeyle söylüyordu.

Bahariye’de muhallebiciye gittik. Okuldan beri gitmemiş-tik muhallebiciye. Saatlerce sohbet edip hasret giderdik Zey-nep’le. Cevizli bölgesine geldiğinden beri görüşüyorduk ama ilk defa uzun ve ‘iş’ dışında bir sohbet fırsatı yakalamış-tık. Bir paket Birinci bitmiştir belki.

* * *

Sıkıyönetim, yüzlerce insanı gözaltına alıyor, işkencelerle insanlara yapmadığı şeyleri bile kabul ettiriyorlardı. Bütün kışlalar karakol ve hapishaneye çevrilmişti. Kitle hareketle-ri geri çekiliyordu.

Tekel direnişi işçilerin, “faşist işçilerin işten atılması” ta-lepleri karşılanmadan sona erdi.

Gazetede, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı’nın tankları Fatsa’ya göndereceğini ve Fatsa’daki bölücü idareye son ve-receklerini yazıyordu. Ertesi günü CHP, MSP ve Adalet Par-tisi Fatsa ilçe başkanlarının demeci vardı gazetede;

“Her yerde kan oluk oluk, Fatsa’da huzur var, Fatsa’ya do-kunmayın” diye yazıyorlardı.

* * *

Alaçam’dan Aziz Ağa’nın İsmail, Çarşamba’dan Çörtük İs-met, Fatsa’dan Ziya Yılmaz ve Terzi Fikri... Bunlar Karade-niz’in öteden beri ileri gelen devrimcileri olmuşlardı. Ma-hir Çayan Maltepe Askerî Cezaevi’nden kaçtıktan sonra Ka-radeniz’deki örgütlenmede yanında olmuşlar, Ünye’deki NATO üssünden üç İngiliz teknisyenin kaçırılmasının plan-lanması olayı dâhil yanındaymışlar. Terzi Fikri cephe dava-sında yargılanıp hapse girmiş. Ecevit iktidarında 74’te çıkan afla, çıkmıştı.

Bağımsız aday olarak girdiği belediye seçimini kazanıp başkan oldu. İşte bundan sonrası egemenler için kâbustu. Terzi Fikri, halk komiteleri kurarak, yıllarca bitmeyen ça-

mur yolları halkla birlikte yaptı; kumar, tefecilik, kadına şiddet gibi sorunları halkla birlikte çözdü. Halkın kendini yönettiğini gören egemenler bu örneğin yayılmasından ürk-tü. Devlet bu işi ne pahasına olursa olsun çözmeliydi. Or-du'ya Reşat Akkaya isimli MHP'li bir vali atadılar.

Bu vali devletin bölgedeki bütün gücünü Fatsa'ya yığarak Fatsa'yı "kurtardı"!

Terzi Fikri Devrimci-Yol davasından yargılanıp mahkûm oldu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I

Akşam yazılama vardı. Nalbur dükkânında kırmızı boya kalmamıştı. Siyah alıp üçe böldük. Üç grup çıkıyorduk. Ana cadde, tren istasyonu, Tekel binasının ön kapısına yakın yerlerde jandarma devriye geziyordu. Yazılama yapacağımız yerleri biliyor ve engellemek için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Jandarma hem önemli noktalarda yaya hem gayzer dediğimiz araçla devriye geziyordu, ek olarak Ford minibüsle resmi polis, Renault'larla da sivil siyasi polis sıkı bir denetim yapıyordu.

Biz altışar, yedişer kişilik üç gruptuk. Üç dört kişi yazı yazıyordu. Kimi kovayı taşıyor, kimi fırçayla duvara insan boyu yazılar yazıyor, üç dört kişinin kalanı yazı yazanların yanında oluyordu. Yazı yazılan yer sokaksa yazı yazılan sokağın iki başında iki nöbetçi olurdu. Polis ya da jandarma görüldüğünde ıslıkla alarm verilir, yakalanmanın önüne geçilirdi.

Yazılama gece yarısı gibi bitti.

Buluşma noktası olarak verilen kahveye eksiksiz geldik. Sohbet sırasında biri:

– Bir ara tank gördüm, yakalanacağız diye korktum, dedi. Başka biri:

– Biz de gördük, dedi. Herhalde bir operasyon var bu gece.

* * *

Maltepe Meydanı'ndan Beşçeşmeler'e inerken bir ganyan bayi vardı. Yanındaki sokakta oturan bir arkadaş'a gittim. Babası albaydı.

Evleri ikinci kattaydı. Yorulmuştuk; yattık, uyuduk.

Sabah kalktı, benden bir iki yaş küçüktü:

– Ağabey ben ekmek alayım da kahvaltı yapalım, dedi. Bir şey söylememi beklemeden çıktı.

Az sonra geldi.

– Ağabey sokakta jandarma var. Beni geri çevirdi. “Yakalandık” diye düşündüm. Kaçacak yer yoktu.

Sahibi albay olduğu için kaldığım evler içinde yakalanmamın en zor olduğunu düşündüğüm, en ‘sağlam’ evde yakalanacaktım.

Kalktım balkondan baktım. İki jandarma var aşağıda, bizim evden çok sokakla ilgileniyorlardı.

– Bunlar bize gelmemiş, dedim.

Bizim gruptan kimsenin evi yok sokakta, olsa bilirim. Başka gruptan biri için gelmişlerdir diye düşündüm ama sonra, iki jandarma operasyona gelmez, dedim kendi kendime.

Televizyon yoktu.

– Radyoyu açsana, dedim. Açtı. Hasan Mutlucan, “yine de şahlanıyor” diye kükreyerek okuyordu savaş türküsünü... Bizim şefler bir süredir askerî darbe geliyor diye konuşur olmuşlardı.

Ben “zaten sıkıyönetim var, darbe yapsalar ne olur, arala-

rında fark yok” diye düşünüyordum. Farkı sonradan yaşayarak anlayacaktım.

– Kahvaltıyı falan boş ver Ertan, dedim. Yat, üç gün kalkma. Sonra bakarız.

* * *

On iki veya on üç ilde olan sıkıyönetim tüm ülkeye yayıldı. Anayasa kaldırıldı. Anayasayı değiştirmeye çalıştıkları iddiasıyla yüzbinlerce insan içeri alınıyordu, ama yedi kişilik cunta, anayasayı tümünden kaldırmıştı. Ortada ne anayasa ne onları bağlayabilecek bir yasa vardı. Anayasa da, yasa da askerî cuntanın yayınladığı bildirilerdi.

Hükümet, meclis, partiler, sendikalar, dernekler kapatıldı. Yöneticilerin hepsi tutuklandı.

Vali olarak eski komutanlar atandı. Bütün siyasi suçlar askerî mahkemelerde görülmeye başlandı.

Bizler için artık öğrenci dernekleri, üretici birlikleri, sendikalar yoktu. Çalışmalarımızı yeraltında yapacaktık.

Dergilerimiz gazetelerimiz yoktu. Propaganda ve ajitasyonu yeraltında bastığımız bildirilerle yapacaktık.

Bir gazetemiz vardı, adı *Kurtuluş*, bir de gençlik gazetemiz vardı adı, *İleri*. Tesadüf, Samsun Yakakent’ten (Gümenez) bir arkadaş vardı, adı Kurtuluş, soyadı İleri. Sanki bizim gazetelerin çıkmasına bu arkadaş öncülük etmiş, kendi adı ve soyadını koymuş gibiydi.

* * *

Kurtuluş hukukta okuyordu, Bolu Öğrenci Yurdu’nda beraber kaldık bir ara, şakayla:

– Oğlun olursa adını Öncü koyarsın artık, diye takılıyorduk. Bir diğer dergimizin adı da *Yeni Öncü*’ydü, bunu kastederek söylüyorduk bunu.

Askerî diktatörlük şartlarında bu üç gazeteyi (*Kurtuluş*,

İleri, Yeni Öncü) birden çıkarabilir miydi bizim örgüt, bilmiyordum. Ama en azından birini periyodik olarak çıkarıp, dağıtacak gücümüz vardı diye düşünüyordum.

Bir gazete etrafında çalışmalarımızı yürütebilirdik. Bunun için kendimizi ve örgütümüzü askerî diktatörlük şartlarına bir an önce uyarlamamız gerekiyordu yalnızca.

2

Askerî darbenin geleceği biliniyordu. Epey zamandır arkadaşlar, darbe her an gelebilir diyorlardı. Portekiz'deki, Yunanistan'daki askerî darbeleri kitaplarda okumuş, filmlerde izlemiştik. Ya da Paris'teki Alman işgali gibi olacaktı, yeraltından çalışmak zorunda kalacağız en çok, ben böyle düşünüyordum.

Komünist çalışmanın aslı da buydu. Yasal kurumlarda çalışılır ama ana gövde, ana çalışma yeraltında olur, diye öğrenmiştik Lenin'den.

* * *

Darbenin geleceğini bildiklerine göre, tedbir de almıştır bizim örgütün yönetici kadrosu.

Merkez yöneticilerin bir bölümü yurtdışına çıkar, bir bölümü ülkenin değişik işçi havzalarında mevzilenir, zaten sahte evrak işini en iyi bizimkiler biliyordu. Herkese yeni kimlikler edinilmiştir, gizli evler hazırdr.

Gereksiz gevezelikler kısmında ülkenin en iyi banka soygun ekibinin de bizde olduğunu polis bile kabul ediyor, diye konuşuluyordu. Durum gerçekten böyleyse para sorunumuz da yoktu. Yani biz belki gazeteyi yasal basıp dağıtamayacağız, belki birkaç derneğimiz kapanacak ama çalışmalarımızı aksatmadan yürütebileceğiz diye düşünüyordum.

Ertanlarda yattığım üç gün boyunca böyle düşündüm.

* * *

Bir de Cemil, bir ara iki üç tane silah getirdi. Naylon bir poşete doldurmuştu, içinde yüzebilecekleri kadar makine yağı koymuş, ağzını sıkıca bağlamıştı. İki üç tane de bizde vardı. Birini ayır, diğerlerine sen de aynısını yap, iyi bir yere gizle demişti.

– Sakata gelmeyelim, elimizde kalan bir tane yetmezse ne olacak?

– Yeter demişti, yetmezse çıkarabileceğimiz yerde var.

Şimdi anlıyordum ki darbeye hazırlıkmış. İyice yakınlaştığını görmüşlerdi.

* * *

Evden sokağa çıktığımda, ilk iş olarak işçilerin oturdukları kahvelere gittim. Önce Yılmaz'ın oturduğu kahveye, Yılmaz, her zamanki gibi okey oynuyordu. Beni görünce çok sevindi, yakalanmış olabileceğimi düşünmüştü. Onu rahatlatmak istedim:

– Yakalanmadım, yakalansam da korkma, seni sonuna kadar vermem, dedim.

– Benim için korkmadım, yakalanmak benim açımdan da fark etmez, diye cevap verdi.

– Daha yapacak çok işimiz var, hatta işimiz yeni başlıyor, askerî diktatörlüğü de dize getireceğiz. Devrim yapmadan yakalanmak yok, dedi inançla. Bir çay içtim, sonra tekrar uğrayacağımı söyleyip ayrıldım. Ayrılırken cebime biraz para sıkıştırdı.

Çınarın ara sokağındaki Elazıglıların kahvesine gittim. Beni görünce şaşırdılar, ne diyeceklerini bilemediler. Saydıkların çoğunu gözaltına almışlardı. Cemil'i, İdris'i, diğer üst komiteden arkadaşları sordum. Kimseyi görmedikleri-

ni söylediler. İlk ben gelmişim. Hepsi de iyidir diye düşündüm, nasıl olsa hazırlıklıydılar.

* * *

Nasıl olsa gelecekler, beni bulacaklar, başka yerde bulmaları zor, en kolay Cevizli’de bulabilirler diye ve daha önemlisi işçi arkadaşlarımız morallerini yüksek tutsun diye aralıklarla bazen iki akşamda bir bazen üç akşamda bir Cevizli’ye uğruyordum. Değişik saatlerde, değişik kahvelerden başlayarak ve gittiğim kahvede en çok bir çay içimi oturarak dolaşıyordum ki polise kolay yem olmayayım. Kimi zamanlar kahveden çıktıktan sonra köşeye vardığımda kahvenin önüne bir polis otosu geldiğini görüyordum. Belli ki kahveci telefonla ihbar ediyordu.

Bu arada Yılmaz’ı da gözaltına almışlardı. Kimi işçileri Üsküdar’a, Cibali’ye sürmüşlerdi.

* * *

Bir zaman sonra beni bulacaklarından ümidi kesmeye başladım. Gelen, giden, arayan, soran yoktu. Kalacak yer, yol ve yemek parası sorunum vardı ve çevremdeki insanlar giderek azalıyordu. Azalıyordu, çünkü çoğu gözaltına alınmışlardı, kalanlar da benimle görüşmeye çekiniyorlardı. Bunu kimi açıktan söylüyor, kimi “evde misafirim var”, kimi “evde yokuz”, kimi “geçende bizim evi polis bastı” gibi bahaneler üretiyorlardı. Kimseyi ayıplamıyor, kimseye kızmıyordum.

Bana uzun gelen bir zaman içinde kimse gelmeyince, yakanırırsam ve konuşursam kanıt olmasın diye Cemil’in bana verdiği ve bendeki silahları yok etmeyi düşündüm. Poşetin içinde, yağdaki silahların hepsini bir poşete doldurup, Rahmanlar ile Cevizli arasındaki derenin kenarındaki çakılları eşerek gömmüştüm.

Karanlık olunca gidip tekrar kazdım. Silahlar bıraktığım

gibi duruyordu. Oradan aldım, epeyce de ağırdı, deniz kenarına götürüp, derin olduğunu düşündüğüm bir yere, denize fırlattım.

* * *

Bir akşam kahveden çıktım, Bankalar Caddesi'nden aşağı yürürken, üç faşist benim gördü. Ben onları tanıdım, onlar da beni tanıdı. Başta ne yapacaklarına karar veremediler. Onlar aralarında konuşup, ne yapacaklarına karar verene kadar ben otuz kırk metre uzaklaştım.

Beni izlemeye başladılar. Önce sessizce izliyorlardı. Sonra arkamdan:

– Hişt, hişt, diye seslendiler. Dönüp bakmadım. Bu arada ne yapabileceğimi düşünüyordum. Üzerimde çakı bıçağı bile yoktu. Kavgadan korkmuyordum. Belki dayak yedim, belki de yemezdim, yaklaştıklarında beklemedikleri anda saldırıp, biraz hasar verdikten sonra kaçırdım.

Ama kaçamazsam ve beni polise teslim ederlerse?

Seslendiklerinde onlara bakmamam, cesaretlerini artırdı. Hem hızlanıp daha da yaklaştılar, aramızda on metre kadar kaldı. Hem “hişt, hişt” demekten vazgeçip:

– Hey büyük devrimci, ne o, korktun mu? Beklesene... diyerek sözlü saldırıya geçtiler.

Önüme çıkan ilk sokaktan sola, Rahmanlar yönüne döndüm. Dönerken görebilecekleri şekilde elimi, belime atmıştım.

Köşede silahla onları bekleyeceğimi düşünerek duraksadılar. Ben durmadan yürüyüp, karanlık olan başka bir sokağa saptım.

* * *

12 Eylül'den sonra faşistlerle ilk karşılaşmamdı bu. Tek ve silahsız karşılaşmam ise ilk değildi.

12 Eylöl gelmezden önce, Cevizli’de işgal kırılmıştı. Ama faşistler Tamirhane’yi bırakıp gitmemişlerdi. Yalnızca üstünlük bizdeydi. Sıkıyönetim şartlarında her an silahla do-laşmak yakalanma riskini artırdığından çok gerekli değilse üzerimde silah olmuyordu.

Yine böyle bir gün silahsız olarak Tamirhane Cadde-si’nden aşağı minibüs yoluna doğru yürüyordum. Yol üze-rindeki terziden tanımadığım biri çıktı ve yakın aralıkla be-ni takip etmeye başladı. Üzerimde silah yoktu, olsaydı bile adam arkamda olduğundan avantajlı durumda olan o ola-caktı.

Minibüs yoluna ininceye kadar herhangi kuşkulu bir ha-reket yapmadan beni izledi. Minibüs yoluna indiğimde, Kar-tal yönüne gitmek için yolun karşısına, (Ensar’ın Sinema 73’ün önüne) geçtim. Adam arkamda ve yakınımdaydı. Ce-binden siyah eldivenlerini çıkarıp, eline takmaya başladı.

Bu sırada gelmekte olan minibüse durması için el ettim. Minibüs durdu. Minibüs dururken, ben olduğum yerden fır-layıp, minibüs arkama siper olacak şekilde, indiğim yoldan Tamirhane Caddesi’ne, uçarcasına koştum.

Boşuna söylememişler “Erkekliğin onda dokuzu kaçmak-tır” ya da “Kaçanın anası ağlamaz” diye...

3

İstasyonlardan, ana yoldan ve merkezi yerlerden uzak duru-yordum mümkün olduğunca. İlk bulduğum kişi Uzun Emin oldu. Uzun dememizin sebebi boyu uzundu. Emin gözlük-lü biriydi, Bostancı taraflarında otururdu. Biraz korkakçay-dı, hadi korkak demeyelim, fazla ihtiyatlıydı. Bu özelliği ile özellikle Sadi ve Hafit çok dalga geçerlerdi.

Birinde, alt geçidin orada bildiri dağıtıyorlarmış. Uzun Emin’i gözcü koymuşlardı. Yapacağı iş polisi görünce ıslık

çalıp haber vermekmiş. Emin kendisine doğru gelen belediye zabıtasını görmüş, zabıta'yı polis zannetmiş, fakat ısıklık çalıp gruba haber vermeden ayakları kışında kaçmıştı. Bunu Sadi görmüş, Emin, Sadi'nin dilinden düşer mi artık? Emin:

– Ne yapayım polis sandım, diyordu. Emin böyle söyleyince, Sadi:

– Zabıta'yı polis sandığına inanalım da, niye ısıklık çalmadın, arkadaşlarını kurbanlık mı bıraktın polise?

O günden sonra her gördüğünde:

– Emin kaç zabıta geliyor, diye takılırlardı Uzun'a.

* * *

Maltepe'de ara sokakta yürürken denk geldim Uzun Emin'e. Ara sokaktan Bostancı yönüne hem yürüdük, hem lafladık.

Kalacak yerim olup olmadığını sordu. Olmadığını söyledim.

– Benim kayıkta kalabilirsin, dedi.

Bir kayığı olduğunu biliyordum. Kabul ettim.

Arkadaşları sordu, Cevizli'ye gidip geldiğimi ama örgütten kimseyi göremediğimi anlattım. Fakat Emin'in büyük dertleri vardı. Anlatmaya başladığında ağlıyordu da aynı zamanda. Sevgilisi, Sadi'yle Eskişehir'e gitmişti:

– Ağabey bunu bana nasıl yapar?

Sevgilisi Tijen de, Suadiye taraflarında oturuyordu. Ne yalan söyleyeyim bu iki hali vakti yerinde aile çocuğunun devrimcilikle ne işi var diye düşünmüşümdür hep. Gerçi sonradan öğrendim, durumları çok da iyi değildi. Daha doğrusu her ikisinin ailesi de eskiden zenginmiş, ama giderek zenginliklerini kaybetmişlerdi.

– Bak, kanlı donunu cebimde taşıyorum, birbirimizi çok seviyorduk, bana bunu nasıl yaparsın Tijen?

Bunları söylerken üzerinde lekeler olan bir kadın külotu çıkardı cebinden.

– Ya abartıyorsun Emin, kız yakalanmamak için kaçmıştır, yakında döner.

– Yok ağabey, Sadi ile aralarında bir şey var. Söylemiştim kendisine ama kabul etmemişti.

– Tijen de, Sadi de böyle adilik yapmaz, hem bildiğim kadarıyla Sadi evli, dedim.

– Yok ağabey, ben eminim birlikte kaçtılar, aralarında bir şey var.

İkna edemedim Emin'i.

Emin de, Tijen de sempatizandı, öyle diyorduk, sempatizanlara örgüt kuralları dayatılmıyordu. Kimse Emin'le Tijen aşkına bu sebeple karşı çıkmamış olmalı. Gerçi, şeflerden İrfan Cüre'nin Serpil'le, Seyfi'nin de Canan'la (Canan'dı galiba, kızın adını tam hatırlamıyorum) bir ilişkileri var gibi görünüyordu.

Ben okula başladığımda kadro değildim, kadro olsam şefler gibi benim de âşık olmama izin verirlerdi. Sempatizan da değilmişim, çünkü sempatizanların gönül işlerine karışmıyorlardı.

Sibel olayında fırça atmışlardı bana, biraz karışık bir konu, neyse.

Biz aslında parti değildik, parti oluşturmak üzere çalışan insanlardık. Parti olmadığımız için parti üyesi de değildik.

Ben ve benim gibi insanlar okulunu, işini bırakmış devrimci mücadele veriyorduk. Bir üyelik sistemimiz yoktu, biliyordum. Varmış... Varmış ve bu örgüte az sayıda kişi üyeymiş. Benim gibi, çok sayıda insan üye olmadığı için, örgütün koruma şemsiyesinin dışında kalmışız. Ben bunları 12 Eylül'den en az iki yıl sonra öğrendim.

* * *

Emin'le sandala gittik. Sandalın ön kısmında küçük kamara gibi bir yer vardı. Üstü ve üç yanı kapalı, bir tarafı açık.

Sonbahar, hava soğumaya başlamıştı. Neyse ki kayıkta bir battaniye vardı. Dalgalar, bir taraftan salladı, bir taraftan ninni söyledi. Güzel bir uyku çektim.

Bu kayak epeyce süre evim oldu. Kayıkta battaniyeden başka bir piknik tüpü, bir lüks, bir ızgara, bıçak, olta gibi aletler vardı. Emin balık işine meraklıydı. Bostancı İstasyonu'nun yukarısındaki malzemeciden bol miktarda balık tutma aletleri alıyordu.

Akşamları balığa çıkıyorduk birlikte. Adaların yakınındaki çakarlara gidiyorduk çoğu zaman. Lüfer tutuyorduk genellikle. Geç saatlerde Suadiye, Bostancı arasındaki sahillerde restoranlara yanaşıyorduk denizden, Emin inip balıkları restoran sahibine satıyor, sigara, ekmek, domates bazen de rakı falan alıyordu. Tuttuğumuz balığı deniz suyuyla yıkayıp, mangalda pişiriyorduk. Domates, ekmek, balık, rakı hiç fena değildi. Aç geçen onca günden sonra.

* * *

Emin, Tijen'in yaptığına anlam veremiyordu bir türlü. Bir haber de gelmiyordu. Emin, bu yaşadıklarının yalan olmasını diliyor, Tijen'in dönmesini bekliyordu.

– Sadi'yle birlikte olsa bile ve o yeniden bana dönse, kollarımı açarım ona, çok seviyorum ağabey, anlıyor musun?

– O da senin bu kadar sevdiğini biliyordur. Böyle seven biri bırakılır mı arkadaş? Sen yanlış düşünüyorsun, görürsün dönecek, dönecek ve böyle düşündüğün için özür dileyeceksin Tijen'den.

– Keşke dönse, ayaklarına kapanırım, âşığım ben ona, sen evi görsen, odam onun eşyalarıyla dolu.

Tijen'in kendisini bırakıp gitmesi yüzünden, sigara ve içki tüketimi arttı, Uzun Emin'in.

Neredeyse her akşam aynı şeylerden bahsediyordu.

– Sen dönecek diyorsun ama biliyorum dönmeyecek,

dönecek olsa giderken beni de çağırırdı. Beni bırakıp gitmezdi...

4

Zaman geçiyor, örgütten haber yoktu. Cevizli işçilerine uğrayan tek kişi bendim. Onların da çoğunu bulamıyordum. Kimisi içeri alınmış, kimisi adresini değiştirmişti.

Gazete, dergi, broşür götüremiyordum. “İşler düzelecek, kaldığı yerden çalışmaya devam edeceğiz, biz böyle durumlara hazırlıklı bir örgütüz” diye anlatmaya çalışıyordum.

* * *

Adem Cibelek'i gördüm, gidişlerimin birinde, çalıştığı yeri ihbar etmişler, gözaltına almışlar, bir süre sonra serbest bırakmışlar. Bu arada ailesi ile arası açılmış, evden ayrılmıştı.

– Ağabey moralim çok bozuk, dedi.

– Bozma moralini, korkmuştur ailen, düzelir, dedim.

– Ailem değil mesele, ailemle ilk defa bozulmuyor aramız. Kalacak yer sorunum yok, benim canımı buradaki arkadaşlar sıkıyor, bizimkiler faşistlerle aynı kahveye gidip aynı masada oyun oynuyor, çok adiymiş bunlar, beni gördüklerinde selam vermiyorlar, dedi.

– Normal Adem bunlar. İnsanların ailesi, işi, düzeni var. Bozulsun istemeyecekler, toparlandığımızda tekrar yanımıza gelecekler.

Söylediği kişiler, 12 Eylül öncesi güvendiğimiz insanlar, faşistlerle aynı kahvede oturup onlarla oyun oynamaları benim de zoruma gitti, bunu Adem'e söylemedim tabii.

– Gelseler bile ben istemem onları, gelmesinler, dedi Adem.

* * *

İki kişi olduğumuzda kapalı bir yerde oturmuyor, ara sokaklarda yürüyerek konuşuyorduk, kapalı yerlerde muhbir vatandaşın biri ihbar edebilir, yakalanabiliriz endişesi vardı. Adem'le yürürken Tuncer'i gördük.

– Adem seninle sonra görüşürüz, benim Tuncer'le bir işim var, diyerek ayrıldım.

Mademki örgütüm beni bulmuyor, ben de başımın çaresine bakmalıyım. En azından örgütle bağlantı kurana kadar, kendime bir düzen oluşturmalıydım. Tek başına illegal yaşamının en kolay yolu bir fabrikada çalışmaktı. Ama büyük bir fabrika, Otosan gibi, Arçelik gibi.

Ben kimliğimin sağlam olduğunu, gerçek adımla aranmadığımı düşünüyordum. Ancak yanılmışım. Her kavgada, afişte, bildiride her yakalandığımda karakolda, şubede, tugayda tutukları dosyaları ceza almamama rağmen atmamışlardı. Mahkemeye vermişler, benim yokluğumda mahkemeler 1402 sayılı yasaya muhalefetten küçük cezalar vermişlerdi. 1979'un 1 Mayıs'ındaki cezayı da ekleyince Kurtuluş terör örgütüne üye olduğuma karar verip arama kararı çıkarmışlardı.

Adres olarak ablamın Üsküdar'da oturduğu ev gözüküyordu. O ev eniştemin Hollanda'da yaşayan kız kardeşinin-di. Eniştemler, Başibüyük'e taşındığında kiraya vermemişlerdi. Polis araçları, ambulansla falan basmışlardı evi. Alt kattaki komşu anlatmıştı ablama.

Arandığımı duyunca büyük fabrika sevdasından vazgeçtim. Oralarda işe girerken araştırma daha sıkı oluyordu. İşe giren herkesin adını ve adresini sıkıyönetime bildirmek zorundaydılar.

Tuncer en çok on beş yaşındaydı. Okula gitmemiş, çalışıyordu. Bunu önceden biliyordum. Kaynakçılık yaptığını da biliyordum. Elimi omzuna koydum yürürken;

– Sen kaynakçılık yapıyordun değil mi? Beni de işyerine aldırıp bana da kaynakçılık öğretir misin?

– Ya ağabey olur mu öyle şey ya?

Onun gözünde ben devrimci ve şeftim. Devrimci bir şefe yakıştıramamıştı.

– Örgütün talimatı, tartışamayız bunu, mutlaka bir bildikleri vardır, dedim.

– Örgüt diyorsa tamam ağabey. Bir sonraki gün fabrikada patrona sormuş, kabul etmişlerdi. İkinci günün sabahı Tuncer’le buluşup, fabrikanın yolunu tuttuk.

* * *

Köyde tütünde, mısırdan, buğdayda, pirinçte, buğdayda, bahçede çalışmışım. Tütünün fidesinden, dikmesinden, çapasından, kırmasından, dizmesinden, kurutmasından, hevenk yapmasından, istif yapmasından, tonga yapmasına kadar her şeyi bilirdim. Keza, ekin ekmeyi, biçmeyi, patos yapmayı, dövmeyi de.

Ama bir fabrikada ilk kez çalışacaktım.

Fabrika, Kartal’ın yukarısında, sanayiye geçtikten sonra, Böhler Fabrikası’nın sokağından girdikten sonra ileride aradaydı. Alibeyköy’de gördüğüm fabrikaların çoğunda girişte işçiler kart basıyordu. Tekel’de de kart basılıyordu. Ama burada kart basılmıyordu. Ben işe girdikten bir süre sonra buraya da kart basma makinesi taktılar.

Tuncer, beni patronla tanıştırdı. Patron dediği bizim bildiğimiz taşerondu. Burada ustabaşıymış, askerî darbeden sonra patron emrindeki işçileri ona bağlamış, esas patron. İtiraz etmişler, hepsini işten çıkarıp yenisini almışlardı. Yeni işçiler itiraz etmemişti.

Askerî diktatörlüğün işçilere ilk zararı bu oldu. Patronlar işleri taşeronlara vermeye başladılar, taşeronlar işçileri sigorta yapmıyor, sendikalar zaten kapatılmış, çalışma saati taşeronun insafına kalmıştı.

Burada frigofirik dorse yapıyorlardı. Bizim anlayacağımız şekliyle soğuk hava donanımlı kapalı tır kasası.

Kasanın şasesini oluşturacak devasa demirleri oksijen kaynağı ile kesiyorlardı. Yine oksijen ve şaloma yardımıyla iyice ısıtıp üzerine soğuk su dökerek soğutuyorlar ki eğrilik varsa düzelsin. Sonra üzerine 'u' dedikleri tabanı tutacak demirleri aralıklarla kaynatıyorlardı. Dört köşesine putreleri dikiyorlardı. Çatıyı da bunların üzerine yapıyorlardı. İç ve dış cepheye sac ve sacların arasına da ısı yalıtımı için cam yünü koyuyorlardı. Yaptığımız iş özetle buydu.

Tabii, demirlerin çok büyüklüğü hariç, orta büyüklük ve onun altındakiler daire demir testeresi ile kesiliyor. Demirleri kaldıracak, kesilinceye kadar tutulacak makineler yoktu, bu işler de insan gücüyle yapılıyordu. Fabrikada büyük demirlerle çalışmak tehlikeli, ama en tehlikeli iş, daire testerede demir kesmektir. Adem Cibelek mobilyacıda ağaçları kesiyordu. Ben onun bile tehlikeli olduğunu düşünüyordum. Burada demir kesiliyordu ki çok daha tehlikeliydi. Önceki zamanlarda elini, kolunu kesenler olduğu anlatılıyordu, işçiler arasında.

Birkaç gün demir kesenlere demiri tutarak yardım ettim. Yapılan kaynaklara zımpara falan attım. Sonra kaynağı aldım elime. İnce demirlere punto atmaya öğrettiler ilk. Elektrotu penseye takıyor, kaynak maskesini gözümüne tutuyorum, 'zırr.' Ama punto işi kaynak maskesiyle olmuyor, maske çok koyu, camından punto atacağın yeri göremiyordun. Çıplak gözle bakmak gerekiyordu. Baktıktan sonra elektrot o noktaya değip ateş almadan gözünü yummalı, yüzünü yana çevirmeliydin. Bunu öğrenene kadar çok zorluk çektim. Kaynak gözlerimi alıyordu. Geceleri gözlerimin içine bir avuç kum atmışlar gibi gözlerim acıyor, uyuyamıyordum. Yüzüm de

yanmış, derisi soyuluyordu. Bir süre sonra öğrendim, kaynak yapmayı, hatta en zor olan dik kaynak yapmayı bile.

5

Bir yıla yakın cezaevinde kaldıktan sonra, Engin içeriden çıkmıştı. Enginlere gittim. Engin'in annesi, İdris'in annesi Güllü Teyze'yi görmüş. Abartıyor muydu bilmiyorum, fakat İdris'in gömleklerini almıştı annesi ziyarete gittiğinde. Bütün gömlekleri kan içindeymiş. İdris'i kireç kuyusuna sokup çıkarıyorlarmış sorguda, bunun gibi birçok şey anlattı.

Bizim gazete çıkmıyordu ve *Yeni Ortam*, *Politika*, *Demokrat*, *Cumhuriyet* gibi gazeteler de kapatılmıştı. Enginlere giderken *Hürriyet* almıştım bir tane. Ne oluyor, operasyonlar ne âlemde öğrenmenin başka yolu yoktu. Gerçi radyoda ve televizyonda Milli Güvenlik Kurulu'nun bildirileri her gün birçok şeyi yasaklıyordu. TISK başkanı:

– Şimdiye kadar işçiler güldü, biraz da biz gülelim, demişti.

Öyle de oluyordu. Sendikalar ve grev yasaklandı.

Hürriyet'te, yurtdışına kaçan ve vatandaşlıktan çıkarılan kişilerin isimleri yazıyordu. Epeyce öğretmen işten atılmıştı. Derneklerle birlikte Töb-Der de kapatılmıştı. Ve diktatör Evren her gün bir miting yapıyordu. Bugün de Malatya'da miting yapmış;

– Devlet, millet düşmanlarını asmayalım da besleyelim mi? demişti.

Bir sürü idam cezası vermişti mahkemeler. Evren'in bu sözleri idamlar başlayacak anlamına geliyordu.

* * *

İlk idam cezası alanlardan biri Kurtuluşçu Necdet Adalı'ydı. Necdet Adalı Ankaralıydı. Ankara'da bir tanıdığım

vardı. 1978'in 1 Mayıs gösterileri için İstanbul'a gelmişti. Orada görüşmüş epey konuşmuştuk.

Adı Haşim'di. Ben Kastamonu Abdurrahmanpaşa Lisesi'ne başladığımda o son sınıftaydı. Okulun güreş takımındaydı. Ve o da yatılıydı. Seyfi ile ben okulun bütün takımlarının kültür, fizik idmanlarına katıldığımızdan, Haşim'le de tanışıyorduk.

Necdet Ankara'da lisede okuyordu o zamanlar. Bir MİT'çi ve kafatasçı bir faşistin vurulduğu kahve baskını ile gözaltına alınmıştı. Dört Kurtuluşçuymuş gözaltına alınanlar. Uzun cezalar isteniyormuş arkadaşlar için. Örgüt bunları kaçırma planı yapmıştı. Bu dört kişiden Kemal Ergin kaçırılmış ve Filistin'e geçirilmişti, Necdet kalmıştı.

12 Eylül geldiğinde davası askerî mahkemeye geçmişti. Askerî mahkeme emir komuta zinciri içinde idam kararı vermişti. Ve 12 Eylül darbesinin soldan ilk idam edilen ismi oldu. MHP'li Mustafa Pehlivanoglu ile aynı gece asıldılar. Bir sağcı bir solcu idam edildi. Askerî diktatörlük sağ ve sol arasında nasıl eşit davrandığını gösteriyordu halka.

Necdet Adalı hakkında sonradan öğrendiklerim de oldu. Yakalandıktan sonra Bitlis'e gönderilmişti. 12 Eylül gelince tekrar Mamak Cezaevi'ne getirilmişti. Erdal Eren'le aynı hücreye konmuştu. Erdal, Necdet'ten iki yaş küçükmüş. Erdal'a bir disiplin cezası vermişler. Erdal'ın yerine suçu Necdet üstlenmiş, cezayı Necdet almıştı.

Kaçırılma olayında bana idam vermezler, az bir cezayla kurtulurum diye kaçmamıştı.

Idam sehпасına koşarak çıkmıştı. "Yaşasın Kürt, Türk Halklarının Kardeşliği" diye bağırırmıştı. Sehpayı kendisi tekmelemiş, sehpa düşmüş ama ayakları yere değmişti. Ayaklarını masanın yanından sarkıtarak ipin boğazını sıkmasını sağlamıştı. Sehpayaya çıkmadan önce ailesine bir mektup yazmıştı.

Ben hep acemi oldum, hiç öne çıkma çabam olmadı; militanlıkta, kaynakçılıkta, fazladan bir şey de istemedim hiçbir zaman, bu halimden memnundum. Benim gibi çok arkadaş vardı, devrimden başka bir beklentisi olmayan.

Ben küçük, sıradan bir dişliydim ve dişliler çalışırsa makinenin çalışacağına inanırdım hep.

Askerî diktatörlük geldiğinde ki geleceği biliniyordu, bizlere:

– Herkes silahlarını alıp fabrikalara girecek, işçilerle birlikte direnecek denmiş olsaydı, Cevizli Tekel’e girer ve kapıları içeriden kapatıp direnirdik. Bu işi başka yerlerde de yapacak çok arkadaş olduğunu biliyorum. Kurtuluşun hatırı sayılır militanı vardı, benim gibiler onların yanında militan bile sayılmazdı.

Sıradan militan olan ben ve benim gibiler fabrikalara girer direnirdik. Belki ölürdük, ama Türkiye’de bir direniş geleneği oluşturulmuş olurdu. Bu bile ölmeye değer bir kazanımdı.

6

12 Eylül’ün havası, züccaciye dükkânına fil girmiş gibiydi. Kurulu olan ne varsa yıkıyor, parçalıyor, yok ediyordu. Bütün partiler kapanmıştı. Ecevit’i, Demirel’i, Erbakan’ı, Çanakkale taraflarındaki koylarda bulunan askerî tesislere kattılar. MHP lideri Türkeş “Fikirlerinin iktidarda olmasına rağmen, kendilerinin hapse konulmasına” anlam verememiş, kaçıyordu. Bir süre sonra o da teslim oldu.

Hürriyet gibi, Milliyet gibi gazetelere bile iki günlük, üç günlük kapama cezaları veriyorlardı. Daha kötüsü gazetede bir subay oturuyor, subayın beğenmediği yazılar basılmıyor, o yazının yeri boş çıkıyordu.

12 Eylül'ün üzerinden bayağı bir süre geçmişti ki Cemil'i Kartal Tren İstasyonu'nda gördüm. Beni görünce panikledi. Yakalanmış ve konuşmuş olabilirim, çevremde pusuda polisler olabilir diye düşündü herhalde.

Gittim sarıldım, çok uzun zamandır görmediğim akrabama sarılır gibi. Belki sadece Cemil olduğu için değil, Kurtuluş'tan, yoldaşlarımdan biri olduğu içindi bu. Cemil:

- Ne yapıyorsun?
- İşe girdim çalışıyorum, şu yukarıda.
- İyi yapmışsın, çalışmak en iyisi, benim gitmem gerek, buralardasın değil mi, ben seni bulurum.
- Cevizli'ye, Maltepe'ye uğruyorum. Buralardayım, muhakkak bul beni.

Birkaç gün sonra, bir akşam vakti, Bostancı İstasyonu'nda diğer vagondan indi, yanımdan geçerken:

- Yarın akşam bu saatte, Tüccarbaşı'ndaki otobüs durağına gel.

Söylediği saatte söylediği durağa gittim. Ben durağa vardktan beş on dakika sonra geldi. Benim durağa gelişimi izlemiş, polis var mı yok mu emin olduktan sonra gelmişti. Ara sokaklara girip yürümeye başladık. Cevizli'deki işçileri sordu. İşten atılanları, sürülenleri, gözaltına alınanları bir de Adem'in anlattığı, bizim işçi arkadaşların MHP'lilerle aynı kahvede oturuşunu aktardım. Ve onun anlatmasını bekledim. “Gazeteyi yeraltında çıkaracağımızı, yasal örgütleri yeraltına indireceğimizi, fabrikalara daha çok yüklenerek askerî diktatörlüğe karşı direnişler örgütleyeceğimizi ve en sonunda devrim olacağını, iktidara işçi sınıfının geleceğini” söylemesini bekledim.

Beklediğim bir tek cümle bile kurmadı. Yalnızca beni dinledi. Cevizli'ye gidip gelmekle ve bir işe girmekle iyi yaptığı-

mı söylemekle yetindi. İyi tanıdığı birkaç işçiyi daha sordu. Bizimle tavır alan iyi tanıdığımız işçilerin hemen hepsini içeri atmış, ya da işten atmışlardı. İşten atmadıklarını da uzak fabrikalara sürmüşlerdi. Tek tek hepsini anlattım.

Anlayabildiğim, ya Cemil'in bir sıkıntısı vardı, ya da örgütün.

– Buraya başka arkadaşlar geldi, dedi. Anadolu'da, küçük yerlerdeki arkadaşların barınması zor, çoğu İstanbul'a geldi. Yakında seni biriyle tanıştıracam, ilişkiyi onunla sürdüreceksin bundan sonra.

Aklıma Alaçam geldi. Bütün Alaçamlılar birbirini tanır-
dı. 12 Eylül şartlarında devrimci arkadaşların orada kalma şansları hiç yoktu. Demek ki her yer böyleydi. Bunu bilen örgüt, küçük yerlerdeki kadroları büyük şehirlere alıyordu, demek ki.

12 Eylül öncesi ben Bolu Yurdu'nda kalırken Rize'den, Remzi Kazmaz gelmişti yurda. Hukuk fakültesinde okumak için gelmişti Remzi. Rizeli olup da Remzi'yi tanımayan yoktu, tanıdıklarım içinde. Hatta Ordulular, Samsunlular bile tanıyordu. Rize bile küçük yer sayılırsa, örgütün işi çok zor diye düşündüm, Cemil'le konuşurken. Yüzlerce, binlerce insanı, al başka yere taşı, orada yeniden örgüte kat, zor işti. Ama biz Kurtuluş'uz, proletarya sosyalistlerinin örgütü, mutlaka başarırız.

Silahları hiç sormadı, ben de onları yok ettiğimi söylemedim.

* * *

Tren istasyonlarında işe gidiş ve dönüş saatlerinde jandarmanın denetimi gevşiyordu. Kimliği elinize alıyordunuz, jandarma da bakıyor gibi yapıyor ve geçiyordunuz. Minibüs yolunda ise Kartal'da, Toprakyol'da, Maltepe'de, Tugayyolu'nda devamlı arama vardı, gelen geçen tüm arabala-

rı durduruyorlar, kimlik kontrolü ve üst araması yapıyorlardı. Kaldırımında üç genci yan yana görünce mutlaka durdurup arama yapıyorlardı. Bu nedenle iki kişi ve mümkün olduğunca ara sokaklardan yürüyorduk.

* * *

Son zamanlarda istasyonlara, otobüs duraklarına kovboy filmlerindeki “wanted” gibi arananların fotoğraflarını basıp asmışlardı. Siyah beyaz ve kalitesiz baskı, gerçekten at hırslı görünümüne sokmuştu fotoğraftakileri.

İstasyonda uzun uzun inceleyemiyordum, dikkat çekmek için, ama Kartal’daki istasyonda Sarı İdris’in fotoğrafını görmüştüm. Tahmin ettiğim gibi İdris kod adıydı. Başka bir isim yazıyordu fotoğrafın altında. Yakışıklı İdris bile kötü görüntü vermişti, sıkıyönetimin arananlar afişinde.

İdris biraz daha geride duruyordu, bizlerle ilişkilerinde. Belki durumu bu kadarına izin veriyordur.

Neden bilmem ama hep arkadaşlardan biri kendi bulunduğu yerde kaçak duruma düşünce gittiği yerlerde, örgütün komitelerinde daha kolay yükseliyor gibi geliyordu bana. Arkadaşlar arasında hemşericiliğin payının daha çok olduğunu düşünenler vardı, ama ben nedense böyle düşünüyordum. Aslında bunu düşünen arkadaşları de, benim düşüncem de yanlıştı. Herkes bulunduğu yeri hak ederek gelmiştir, öyle olmalıydı.

Doğal olarak örgüt içinde benim olduğum yerden, yani sıradan militanların gözünden, kimin hangi özellikleri sayesinde o noktaya gelmiş olduğunu görmek imkânsızdı. Yalnızca arkadaş sohbetlerinde konuşulnlardan bir fikir sahibi olabilirsiniz. Bu da ne kadar sağlıklı fikir olur, tartışılır.

Altın dişli taşeron maaşlarımızı ödemiyor, “iş teslim etmedik, edince” yahut “parayı henüz yatırmamışlar bankaya, yatırdıkları zaman vereceğiz” gibi ipe sapa gelmez yalanlarla oyalıyordu milleti. Çok sıkıştıran olursa git muhasebeden biraz avans versinler diyordu.

Benim yasal durumum sigortalı olmaya uygun değildi, ama çalışanların çoğu sigortasız, kaza geçiren falan olursa onu hastaneye götürmeden önce, aceleyle sigorta yapıyorlardı.

Ben devrimci mücadele devam edecek, biz tekrar örgütleneceğiz diye düşündüğümünden, dikkat çekmeden ustabaşılarının dışındaki işçilere yoklama çekiyordum. Sendika falan yoktu, kapanmıştı hepsi de.

İşçilere, “Örgütlü olup, birleşirsek, maaşlarımızı zamanında alabiliriz, sigortalı olabiliriz, bu iş türlü tehlikeleri olan bir iş” gibi şeyler anlatıyordum.

Gel gör ki darbe, işçilerin gözünü korkutmuştu. Kimse konuşmaya bile yanaşmıyordu. Her şey çok değişmiş, insanlardaki heyecan, yerini korku ve endişeye bırakmıştı.

* * *

Bazı siyasi gruplar, işçiler üzerindeki baskı artarsa, işçilerin daha çok mücadele edeceğini savunuyordu. Şimdi içinde yaşayarak görüyordum ki ağır baskı ortamında işçiler kendilerini geri çekiyorlardı. İşten atılma ve hapse girme korkusu kitlesel mücadeleyi engelliyordu.

* * *

Bir akşam işten çıktığımda yolda Tamirhane'deki bakkalı gördüm. O beni gördü mü emin değildim, gördüyse de ihbar eder mi bilmiyordum. İş şansla bırakamazdım, işten ayrılmaya karar verdim.

Burada kaynak işini öğrenmiş, kendimi geliştirmiştim. Şimdi artık kaynakçı olarak iş arayabilirdim. Büyük fabrikalar riskliydi, ama ağır sanayiye kafayı takmıştım. Tuzla tarafına tersaneler yapılıyordu ve Haliç'teki ve İstanbul'un diğer yerlerindeki tersanelerin burada toplanacağı söyleniyordu. Tersaneye girmeye karar verdim.

Tuzla İstasyonu'nda trenden inip, tersaneleri tek tek dolaşıp iş bakıyordum. Hemen tersane bölgesinin girişinde iki üç tersane vardı. Bir de aşağı tarafta birkaç tersane tamamlanmıştı. Aralarda boşluklar vardı. Buralar da tersane sahipleri tarafından alınmış ileriki zamanlarda tersane olarak işletmeye açılacaktı. En uçtaki tersaneden birinde, taşeronun yanında iş buldum.

* * *

Bostancı İstasyonu, buralardaki en yoğun istasyonlardan biri olduğu için genellikle trenle gidiş geliş için burayı kullanıyordum. Tersanede iş bulduktan sonra akşam dönüşte, yine Bostancı'da indim. Yanımdan Cemil geçti. Peşinden yürümemi işaret etti. Sokağa girip takip edilmediğimizi görünce yan yana gelip konuşmaya başladık.

Cemil buralardan gidiyordu. Beni başka bir arkadaşla tanıştıracaktı.

Cemil'i uzun süredir tanıyordum. Ayrılacak olmamıza üzüldüm. Ama devrimci mücadele böyle, bir arkadaşla alışır-sın; vururlar, bir arkadaşla alışır-sın; hapse girer, bir arkadaşla alışır-sın; başka bölgeye giderdi.

Bostancı Dört Yol'a yakın Cemil'in tanıdığı bir pastane vardı. 12 Eylül'den önce de arada buluşurduk. Sahibi Karadenizliydi, devrimcilere yakındı. Oraya gittik. Tanıştıracığı arkadaş orada bekliyordu. Oturmadık, çıktık.

Cemil tanıştırdı bizi. Arkadaş ceket pantolon giyyordu, fakat çok kaliteli değildi giydikleri. Ekoseli, gri ceket, açık

mavimtırak pantolon çok uyumlu olmayan kıyafetin altında, sarı mekap dediğimiz ayakkabı vardı.

12 Eylül gelesi dikkatimi çeken bir şey vardı. Arama noktalarında polis önce gençleri ayırıyor, gençlerin içinden de özellikle ayağında spor ayakkabı olanları ayırıyordu. Bu arkadaş ceket pantolon giymekle iyi yapmıştı belki, ama sarı mekap gözaltı için polise davetiye gibiydi.

Adı Resul'dü, Bostancı, Maltepe taraflarını iyi bilmiyordu. Feneryolu'ndaki otobüs durağında buluşmak üzere sözleştik.

Cemil'le vedalaştık.

Çalıştığım işten paramı alamadan ayrılmıştım. Tersaneye de daha başlamamıştım. Cebimde Tuzla'ya gidecek kadar bile para yoktu. Ertesi gün Feneryolu'na gideceğimi düşünmeye başlamıştım. Eskiden olsa trene kaçak biniyor, her istasyonda kondüktöre yakalanmamak için vagon değiştiriyorduk, ama şimdi yakalanırsak polise teslim edilme riski fazla olduğundan kaçak binmek istemiyordum.

* * *

Ertesi gün tersanede iş başı yaptım. Burası Demirer Fabrikası'ndaki işe göre çok daha ağırdı. Buradaki her şey daha devasaydı. Kalın döküm saclar, koca bir alanı kapsıyordu ve tonlarca ağırlıktaydı. Kaynak elektrotları parmak kalınlığındaydı ve erimesi çok zordu. Fazladan yaptığın kaynağın filmini çekiyorlar ve gözle görünmeyen küçük delikleri arıyorlardı. Dolayısıyla çok daha yorucuydu. İstanbul Boğazı'nda bindiğimiz vapurlar gözümüze alçak görünürdü. Kaynak için bunun güvertesine çıktığınızda esen rüzgâr, dağ başında esen rüzgâr gibiydi, o kadar yüksek gelmişti, çalıştığımız geminin güvertesi.

12 Eylül'den önce ve sonra kaldığım evler hep alt kat, hep rutubetli, hep sağlıksız evlerdi. Bostancı'daki tekneyi de eklemek gerek sağlıksız barınmaya. Benim romatizma sorunun vardı küçüklükten. Bu sağlıksız ortamlar zaman zaman yine ağrılara neden oluyordu.

* * *

Babam Yenice Köyü'nün içindeki evi satınca, Sinop Samsun yolu üzerinde sapaktaki eve yerleşmemiz, okulun iki kilometre uzakta kalmasına neden olmuştu. Sıcak olan yaz mevsimi okul tatil olur, soğuk ve karlı kış mevsiminde gidip geliyordum. Yedi yaşında bir çocuk, iki kilometre yolu sabah yürüyerek gidiyor, akşam yürüyerek dönüyordu.

İki kilometrelik yolun birazı köy içiydi. Evler, evlerin bahçelerindeki ağaçlar, evlerin bahçe çitleri filan rüzgârı kesiyordu. Köyün çıkışında mezarlık vardı. Burada da ağaçlar, çalılar yine rüzgârı kesiyordu. Ama yolun diğer yarısı, mezarlıktan sapağa kadar olan bölüm açık alan, denizden gelen rüzgâr beni neredeyse uçuracak gibi olurdu.

Yolun bir kenarındaki tarlaların kenarı çalılıktı. Yoldan çıkıyorum, çalıların arkasına geçip, rüzgârdan korunmaya çalışıyordum. Dizimi geçen ve başıma yağan kara razıyım, rüzgâr fenaydı.

Burada bir Yenice çayı var. Belli ki denizin soğuğunu alıp gelen rüzgâr bir de çayın soğuğunu katıyor önüne, benim gibi küçük bir çocuğa saldırıyor.

Ayağımda garantili dediğimiz lastik ayakkabı, üzerimde anamın ördüğü orlon kazak, üzerinde siyah önlük. Ceketim, paltom yoktu. Eve geldiğimde ayakkabılarımın içi kar dolmuş, kar erimiş olurdu. Su içinde kıpkırmızı olmuş ayaklarımı kuzineye dayar ısıtırdım.

Çocukken mezarlıktan geçmek büyük dert oluyordu bana. Okula giderken küçüktüm belki, ama daha küçük olduğum zamanlarda, gece dışarı çıkmamam için ve daha başka nedenlerle cin peri gibi korkular sokmuştu ailem, beynimin bir kenarına.

Akşam okuldan çıkışlar genelde karanlığa denk geliyordu. Mezarlığı iki başında en az bin beş yüz yaşında olduğu söylenen iki büyük çınar ağacı vardı. Çınarlar öyle büyüktü ki dalları yolu kaplayıp, öte tarafa geçiyordu. Ağaçların içindeki kovuklarda dört kişilik bir aile yaşayabilirdi. Mezarlığın içinde de ağaçlar ve yüksek otlar vardı. Mezarlığın ucu, köyün bittiği yerde başlıyordu. Köyün içindeki köpeklerden korkarak mezarlığa kadar geliyor, burada ise yeni bir korku, mezarlık korkusu başlıyordu.

Herhangi bir çatırtı, başımı hiçbir yana çevirmeden ve hızlı hızlı yürümem için yeterli oluyordu. Mezarlık bitinceye kadar nefes almadan yürüyordum.

Böyle akşamların birinde bir çatırtı duydum. Bakmaya korkan ben ne olduysa, bir an için kafamı çevirip baktım. Bir inek sakın sakın otluyordu. O andan sonra mezarlıktan korkmadım. Hatta yanımda arkadaşlardan biri varsa onu korkutuyordum.

Çocukluk korkularımın biri de köpekti. Köpek havlaması duyunca, durur, bir büyüğün geçmesini bekler, onun yanında geçerdim.

Bir gün, arkadaşlarım, İsmet ve Yakup'la köyleri geziyorduk. Zeytin Köyü'nün dışında bir evin köpeği peşimize düştü.

Büyük bir köpekti. Koşarak kaçmaya başladık. Önümü-

ze bir hendek çıktı. Yakup'la biz atladık. İsmet bizden azıcık kısa boyluydu, atlayamadı. Koca köpeğe yapacağı hiçbir şey yoktu. Durdu, olacakları bekliyordu, biz de hendeğin diğer yanından izliyorduk.

İsmet durunca, onu parçalamasını beklediğimiz çoban köpeği de durdu. Uzaktan, havlamayı sürdürdü.

Kaçmasaymışız bize de saldırmayacaktı. O günden sonra köpeklerden kaçmadık. Sert olanlar bile iki kelime konuşunca kuyruk sallamaya başlıyordu.

Mezarlığın altındaki çayın kenarındaki tarla köye aitmiş, Muhtar Mustafa buraya top sahası yaptı sonradan, kale direkleri falan dikti. Çevre köyler içinde normal ölçülere en yakın top sahası bizimki olmuştu.

Köyler arası maçlarımızı burada yapıyorduk. Ama bu saha bize büyük geliyordu başlarda. Sonra sonra alıştık.

Yenice Çayı kışın soğğun fazlaşmasına katkı yapıyordu belki ama yazın bu çayı çok seviyorduk. Denize gitmeye vaktimiz olmadığı zamanlar, buradaki gölet olmuş alanlarda yüzüyorduk. Hatta yüksek olan kaş dediğimiz yerlerden suya artistik atlayışlar yapıyorduk.

* * *

Bir de burada kurbağa topluyorduk.

Babam bakkal işletmenin yanında kurbağa ticareti de yapıyordu. Köylerde çocukların topladığı kurbağaları satın alıyor, Bafra'dan gelen toptancıya satıyordu, o da Çarşamba'da, fabrikası olan Hasbi Ağa'ya veriyor, Hasbi Ağa da Fransa'ya ihraç ediyordu. Babam kurbağa ticaretinin alt halkasıydı.

Evin önüne iki metre yüksekliğinde beş metre çapında bezle kaplı bir havuz yapmıştık. Aldığımız kurbağaları bu havuza koyuyorduk. Bafra'lı tüccar geldiğinde ağlarla topluyor, sandıklara dolduruyor, gönderiyorduk

Bu sandıklar kurbağaların ölmemesi için özel yapılmıştı.

İki başlarında kurbağanın çıkmayacağı küçük delikler vardı. Kurbağa buradan giren hava sayesinde ölmüyordu.

Kurbağa toplamak için gece çıkıyorduk. Gündüz insanı gören kurbağa zıplayıp suya dalıyor ve suda kayboluyordu. Gündüz kurbağayı canlı yakalamak imkânsıza yakındı. Bu yüzden gece çıkıyorduk.

Gaz yağı ile kullanılan bir lüksümüz vardı. Gaz yağını doldurduk mu sabaha kadar yetiyordu. Ama bizim tül dediğimiz aydınlığı sağlayan gömlek çok nazikti, en küçük sarsıntıda düşüyordu. O durumda yenisini takıyorduk.

Yenice Çayı yukarıdan iki üç köyü geçerek geliyordu. Biz suyun içinde sabaha kadar yukarı çıkıyor, sabah olunca kurbağalarla geri dönüyorduk.

Bazen de Yeniköy tarafındaki su kanallarından Demirciköy'deki sazlığa kadar yine kilometrelerce yürüyerek kurbağa topluyorduk. Kurbağa lüksün ışığında hiç kıpırdamadan duruyor, bize onu oradan alıp, torbaya atmak kalıyordu. Torbalarımız da kurbağanın nefes alabileceği şekilde gözenekli bezden yapılmıştı.

Yenice mezarlığının altındaki kar ve rüzgâr nedeniyle yediğim soğukta ve su içinde kurbağa toplarken üşüttüğüm ayak ve bacaklarım daha fazla dayanamadı.

Ayaklarım ve bacaklarım ağrımaya başladı. Annem babam yorgunluktan olduğunu düşündü, birkaç gün okula göndermediler.

Birkaç günün sonunda ağrılarım azalacağına, arttı. En sonunda Bafra'da bir doktora götürdüler beni, doktor ilaç vermişti. Bir hafta okula göndermeyin, demişti.

Bir hafta sonunda iyileşmedim, tersine ayak bileklerim şişti. Ayaklarımın üzerine basamaz oldum. Beni Samsun'daki bir doktora götürdüler. Doktor eklemleri görünce kararını verdi hemen:

– Romatizma bu, dedi.

Kırk gün okula gidemedim. Kırk gün sonra kalkabildim. Babam bana çizme aldı, anam yün çorap ördü.

Çocukluğumda romatizma yinelemedi. Ama İstanbul'daki 12 Eylül şartları romatizmayı uyandırdı yeniden.

9

Demirer'de çalışırken Yıldız Treyler ve bunun gibi fabrikalardan da insanlarla tanıştım. Bütün fabrikalarda durum aynıydı, korku ve endişe egemen olmuştu. Tekel gibi politik işçilerin çalıştığı fabrika bile sıradanlaştıysa buraların tavrı normaldir diye değerlendiriyordum.

Tersanede uzun kalamadım, işe girdikten dört beş ay sonra, eskiden Cevizli'den tanıdığım ve faşistlere yakın biri girdi işe. Ayrılmak zorunda kaldım.

Çalışırken az da olsa bir param oluyordu. İşten ayrılınca para sorunu can sıkmaya başladı yeniden. Arada Emin'le balığa çıkıyorduk ama havalar bayağı soğuktu ve denizdeki dalga balığa çıkmamıza olanak vermiyordu.

Bu soğuk havaya rağmen beni şaşırtan bir adam vardı. Altmış yaşlarında falandı tahminim. Her sabah aynı saatte kıyıya geliyor, önce ceketini özenle çıkarıyor, özenle katlıyor, kenara koyuyordu. Sonra gömleğini aynı şekilde özenle çıkarıyor, katlıyor, koyuyor, pantolonunu da aynı şekilde. Sonra denize giriyor, o soğukta bir saatten fazla yüzüyordu. Denizden çıkınca yine aynı titizlikle giyiniyordu.

Bunu her gün yineliyordu, yağmur, çamur demeden.

* * *

Resul Kadıköy, Bağdat Caddesi otobüs duraklarında randevu vermeye devam ediyordu. Çoğu randevuya yürüyerek gidiyordum. Eğer o gün Cevizli ya da Maltepe'ye uğramış-

sam, Cevizli'den veya Maltepe'den, Kızıltoprak'a, Feneryolu'na yürüyerek gidiyor ve dönüyordum. Parasızlık yüzünden yemek ve sigara da alamaz olmuştum. Bakkaldan yarım ekmek alıyor, param varsa içine az bir helva koyduryordum. Param yoksa kuru yarım ekmekle bir gün geçirdiğim oluyordu.

Randevularımızın birinde "Doktor Erhan"ı tanıyıp tanımadığımı sordu. Tanıdığımı söyledim, ama vurulduğumda beni tedavi ettiğini anlatmadım. Resul:

– Doktor Erhan polismiş, dedi. Bizim arkadaşların sorgusuna giriyormuş. Arkadaşların gözü bağlı, görmemişler ama sesinden tanımışlardı. Hatta bir arkadaş, sorguda:

– Doktor Erhan, bunun hesabını vereceksin, demişti.

Bunları anlattığı randevudan dönüşte Göztepe Tren İstasyonu'na yakın bir yerde Doktor Erhan'ı bir apartmandan çıkarken gördüm. İlk randevumuzda Resul'e söyledim, örgütle daha fazla zarar vermesinin önüne geçerler belki diye söylemiştim bunu. Ben Doktor Erhan konusunun sonradan ne olduğunu bilmiyorum. Vurulsaydı duyardım.

Resul'le randevularımız ilk başlarda "yakalanmadım, dışarıdayım" demek içindi yalnızca. Zamanla bir sayfalık da olsa teksir yazılar gelmeye başladı.

Hep beklediğim, "tamam dönüyoruz, yeraltında devam edeceğiz" yerine, "geri çekiliyoruz" deniyordu. Geri çekiliyorduk, cepheleri bırakıyorduk. Çıkabilenler yurtdışına, kalanlar sessiz sakin köşelerine. Tam olarak bu söylenmiyordu tabii, işçi sınıfının içine çekiliyoruz deniyordu, ama ben askerî diktatörlük şartlarında daha önceden sınıfın içinde mevzilenmemişsen bugün bunun ne kadar zor olduğunu yaşıyarak öğrenmiştim.

Yine de sevindim, işçi sınıfının içine girmek zor ama imkânsız değildi, benim buralarda tutunamamamın nedeni önceden çalışma yaptığım bölgede iş bulmuş olmamdı. Başka

diyarlarda iş bulunursa benim yaşadığım bu sıkıntılar yaşanmazdı.

Bu arada ikinci sevineceğim şeyi de Resul söyledi.

– İkimizin kalacağı bir ev bulmamız lazım, demişti.

Nihayet bir ev gözüktü ufukta, buz gibi havada bir battaniye ile teknede kalmaktan kurtulacaktım.

* * *

Kötü haberi ise sona saklamıştı:

– Sen Atilla’yı tanır mısın?

– Mermeroluk mu, tanırım. O anda aklımdan kötü şeyler geçirdim. Bazı devrimcileri sokak ortasında vuruyorlar, “Çıkan çatışmada öldü” diyorlardı. MLSPB ve TIKKO’nun bazı üst düzey militanlarını, Kadıköy’de, Tuzla’da infaz etmişlerdi. Atilla’nın da başına böyle bir şey gelmiş olabileceğini düşündüm bir an.

Atilla İktisat öğrencisiydi (emin değilim, yanılıyor olabilirim), Bahçelievler’de Kurtuluşçu öğrencilerin kaldığı bir evde birlikte kalmıştık kısa bir süre. Benden önceki dönemde üniversiteli olmuştu. Ve bana göre daha ileri konumda idi. Resul:

– Kardeşi varmış, ben tanımıyorum, 12 Eylül’de gözaltına alınmıştı, Alemdağ’da tutuyorlardı. Bizimkiler içtimada İstiklal Marşı söylemek istememişler. İsyan çıkarmışlar, asker saldırmış, kardeşi bu saldırı sırasında ölmüştü.

* * *

Resul kalacak ev bulmalıyız dediğinde sevinmiştim. Ne var ki ev bulma işi öyle kolay bir iş değildi. Çok aradım, bekâra ev vermiyorlardı. Fikirtepe’nin arka sokaklarında, küçük bir ev bulabildim, o kadar kötüydü ki, bir ailenin kiralayıp içinde yaşaması imkânsızdı. Bu kadar kötü evi ancak bizim gibi iki kaçak kiralardı.

Resul'le burada kalmaya başladık. Evin önünde bir saksı vardı, onu içeri aldık. Cama koyduk, erken gelen saksıyı içeri alacaktı. Sonradan gelen evde ışık var ve saksı camdaysa içeride polisin karakol kurduğunu anlayacak ve başının çaresine bakacaktı.

* * *

Ben yeniden iş aramaya başladım, kaynakçı olmama rağmen iş bulmak zordu, imkânsız gibiydi. Atölye atölye gezmekten ayaklarım şişiyor, ayak parmak aralarım su topluyor, sızlıyordu.

Yine iş aramaktan döndüğüm bir akşam, baktım evde ışık yanıyor, fakat saksı yerinde duruyor, yürüdüm geçtim, belki unutmuştur almayı deyip, sokağın başından dönüp tekrar evin önüne geldim, almamış, yerinde duruyordu saksı, yarım saat kadar dolaştım sokaklarda tekrar baktım, saksı yerinde duruyordu.

Çok yorgundum, hava da soğuktu, üstüne üstlük karnım da açtı. Fikirtepe'den Bostancı'ya yürüdüm, o gece aç karınla kayıkta kaldım.

Resul benden Maltepe ile ilgili rapor istemiş, ben de hâlâ görüştüğüm isimleri rapor halinde yazmıştım. Ama burada bir kayık olduğunu yazmamışım, önemli görmemiş ya da unutmuştum. Rapora yazmamamın nedeni ne olursa olsun benim açımdan iyi olmuştu.

Yakalanmış ve çözülmüş olsa bile burayı veremezdi polise.

* * *

Resul'le biri gelmişti bir randevuya, büyük ihtimalle Resul'ün bir üst komitesindendi. İki gün sonra Bostancı İstasyonu'nda karşılaştık. Sokakta yürürken durumu anlattım:

– Yakalanmış olabilir, dedi. İki gün sonra randevumuz

var, gelmezse yakalandığını anlarız.

Resul'ün yakalandığı anlaşıldı. Biz altı aydan fazla aynı evde kaldık. O beni Emin diye tanıdı, ben onu Resul diye. Bunun dışında hiç sormadık, anlatmadık. O benim, nereli ve kim olduğumu bilmiyor, ben onun nereli ve kim olduğunu bilmiyordum. Hiç öğrenemedim.

Aradan iki ay kadar geçmişti ki Kurtuluş'a, İstanbul'da bir operasyon başladı. Neredeyse bütün şefler alındı. Arkadaş, "Birisi çözülmüş, ekip arabasında bekliyor, vapurdan ineni yakalatıyor" diyordu.

Ceket pantolon, mekap özelliklerini anlattığım bazı arkadaşlar "bu tarif Bursalı Erdoğan'ı çağrıştırıyor" diyorlardı ama ekliyordardı, "Erdoğan evliydi, neden senle kalsın?"

O arkadaşımız da iki aydan fazla zaman tüm işkencelere dayanmıştı. Sonunda karısını getirmişler, o andan itibaren çözülmüştü.

Ben, çözülmek de insani bir şeydir diye düşünürüm, herkesin bir zayıf noktası vardır.

Resul, Erdoğan mı, ya da başka biri mi, hapiste öldürüldü mü, çıktıysa ne yapıyor, şu satırları yazdığım ana kadar bunu öğrenemedim.

10

12 Eylül geldiğinde, ülke genelinde örgütsel olarak bir karşı koyuş olmadı. Alaçam'da arkadaşlar, tüfek tabanca gibi buldukları silahları alıp dağlara çıkmışlardı. Aziz Ağa'nın, İsmail'in kardeşi Vecdi, Pampu, Atilla, Hasan falan. Zaman zaman inip haber almaya çalışmışlardı, ama bekledikleri haber bir türlü gelmeyince bir iki ay sonra "dağdan" inmişlerdi. Çoğu tutuklanmış, hapse atılmıştı.

Merkez komitenin çoğu yurtdışına çıkmıştı. Kalanlar operasyonlarda yakalanmıştı. Yeni komite oluşturuluyordu. Ör-

güt ayakta tutulmaya çalışılıyordu. Neredeyse bütün yapılan buydu.

Yalnızca randevular vardı. Arada tekst broşürler geliyordu, başka örgütsel eylem yoktu. Ve giderek, gerek operasyonların etkisi gerek insanların kişisel güvenliklerini düşünceleri sonucu kadrolar da azalıyordu.

Kim kadro, kim değil o da çok belli değildi. Okullarımızı bırakıp devrimcilik yapıyorduk. Profesyonel devrimciydik ama, aması var, kadro değildik. Ben neyse benim üstümdekilerin hatta onların üstündekilerin çoğu örgüte üye değildi. Hatta il komitesinden bir arkadaşın bile üye olmadığı söyleniyordu.

Herkes kendi başının çaresine baksın deniyordu. Yirmi dört yirmi beş yaşına kadar bir meslek sahibi olmamış, evi ocağı olmayan, örgüt üyesi olarak aranan birinin başının çaresine bakması kolay başarılabilir bir iş değildi. Meslek olmadan iş bulmak, bekâr olarak ev bulmak, bunları yaparken polise yakalanmamak hepsini bir arada yapmak gerekiyordu.

Zor olsa da bunları bütün devrimci arkadaşlarımız başarabilir. Biz ‘en zoru’ başarmak için devrimci olmadık mı?

Ancak hayal kırıklığım; beklediğim, toparlanıp işçiler arasında çalışma yürütme, biz gizli çalışmaya ayak uydururken, bize sahte kimlik yapılması, para yardımı yapılması gibi örgütün yapabileceğini düşündüğüm işleri de yapmıyor oluşuydu. “Herkes başının çaresine baksın”ın anlamı buydu.

Kurtuluş’un adı da Türkiye ve Kuzey Kürdistan Kurtuluş Örgütü (TKKKÖ) olmuştu.

Yakalanan arkadaşlarımız örgüt üyesi olmaktan yargılanıyor ve ceza alıyorlardı. Ama gerçekte örgüt üyesi değildi ‘örgütten’ ceza alanların büyük çoğunluğu, bu işin ironi yanıydı.

* * *

Görünen; örgüt yenilgiyi kabul etmiş, çalışma yürütüp, örgütlü bir sınıf yaratma düşüncesinden vazgeçmiş, dar küçük yapısını korumak derdine düşmüştü. Yalnızca iç çalışma yürüterek bir örgütün devrimci mücadele verme imkânı olamaz, dağılır diye düşünmekten kendimi alamıyordum. Dağılma düşüncesi bile bence 'kabul edilemez', düşünmesi bile yasaklanması gereken bir kâbustu.

* * *

Nitekim Kurtuluş'un İngiltere kanadı, Kurtuluş'un işçi sınıfı politikasının yanlış olduğu tezini savunarak, "Biz yalnızca işçi sınıfı içinde çalışacağız" diyerek Kurtuluş'tan ayrılıp, yeni bir örgüt kurdular.

Bu arkadaşlar daha sonra (bana göre İngiltere'de yakın oldukları Troçkist grubun etkisiyle) Troçkist oldular.

Bizim Balıkçı Kenan da bu arkadaşlarla tavır aldı. Sendikacı Ümit'in getirdiği broşürlerden bu arkadaşların fikirlerini öğreniyordum.

"Tüm gücümüzle işçi sınıfının içinde olmalıyız" diyen bu arkadaşlar da çalışmalarını Kadıköy'e yoğunlaştırdılar. Sınıf dedikleri şey, Kadıköy kafelerindeki öğrencilermiş demek ki. Eleştirdikleri pratiği tekrar ediyorlardı bana göre.

İşçi sınıfı; Haliç'te, Kartal'da, Gebze'de, İzmit'te, Ereğli'de ama devrimcilerin merkezleri, Kadıköy'de, Taksim'de, Aksaray'daydı, anlamak zordu.

Devrimci gruplar içinde en çok işçi sınıfı vurgusu yapan Kurtuluş'tu ama Kurtuluş bile merkezlerini Antalya, Samsun gibi işçi sınıfının yoğun olmadığı şehirlere ve İstanbul'da üniversite çevreleri ve Aksaray, Taksim gibi yerlere kurmuştu. "Proletarya Devrimi"ni savunuyor ama işçi sınıfı içinde mevzilenmiyorduk. İşçi semtleri ve fabrikalarda çalışma yürütsek bile fabrikanın içinde değil dışındaydık. Sosyalizm bilimini sınıfa ulaştırmak için belki sınıfın yakının-

daydık ama sınıfın içinde “aydın” olamamıştık ve şimdi sınıfın içine çekilme, polis karşısında, sınıfın içinde “kaybolma” konusunda zorluk çekiyorduk.

* * *

Gördüğüm kadar dağıtılmıştık ve yakın zamanda toparlanacağımıza ilişkin bir belirti de yoktu. Benim yaptığım şey doğru; bir iş bulup çalışmak. Veli’ye de bunu söyledim (Resul’ün yerine gelmişti).

– Yakın zamanda toparlanacağız gibi gözüküyor, öyleyse arkadaşlarımızı Ereğli’ye, Iskenderun’a, Eskişehir’e, Bursa’ya büyük sanayinin olduğu yerlere gönderelim. İşe girebilen işe girsin. İşe giremeyen bakkal, büfe bir iş açsın. Bütün arkadaşlarımız yetenekli, üç beş sene sonra gittiğinizde hazır örgüt bulursunuz, dedim.

– Emin arkadaş, biz Kurtuluş örgütüyüz, yalnızca geri çekiliyoruz, örgütü dağıtmıyoruz. Biz proletarya sosyalistleri olarak Türkiye Halklarının sorumluluğunu taşıyoruz, diye cevap verdi.

* * *

Ayrılan Doğan Tarkan grubunun bir tek şu eleştirisine katılıyordum, diyorlardı ki: “Kurtuluş ikameci bir örgüt, kendisini işçi sınıfının yerine koyuyor, işçi sınıfını biz kurtarmayacağız, kendisi kurtaracak”. Bu görüşe katılıyordum ama bir itirazım vardı; Kurtuluş, işçi sınıfını biz kurtaracağız, demiyordu, sınıf kendisini kurtaracak diyordu, ama pratikte yaptıkları söyledikleriyle uyuşmuyordu.

Resul’ün yerine gelen Veli, Doğan Tarkan grubundan etkilennemem için uzun bir ajitasyon çekti bana, özeti şöyleydi:

– Bütün komünistler devrimcidir. Fakat her devrimcinin komünist olduğu söylenemez. Türkiye’de, Sosyalist Hareketlerin hepsi devrimciydi. Ama komünist yanları eksik-

ti galiba. 12 Eylül'ün ağır baskı şartları gelip, günlük yoğun mücadele şartlarının dışına çıktığınızda, daha kolay görebiliyorsunuz bazı şeyleri. Bütün devrimci hareketler birbiri ile yarış halinde, birbirlerini rakip görerek, diğer gruba göre programlıyordu çalışmalarını. Ve bütün çalışmalarının deyim yerindeyse reklamını yapmak için yoğun çaba harcıyordu. Bu, özellikle öğrenciler ve mahalle gençliği içinde çalışma yürütüp gazetesinde, duvarlara yazdığı sloganlarda, mitinglerde yaptığı çalışmaların propagandasını yapmak, çoğu grubun yaptığı buydu. Cevizli, Tarih gibi iyi niyetli çalışmalar diğerlerine harcanan enerji nedeniyle daha az kuvvetle yapılıyordu. Ve bu işçi çalışmaları da gruplar arası yarışmaya kurban ediliyordu.

* * *

Harun gibi devrimci olmayıp devrimcilere yakın olan kişiler her seferinde soruyorlardı:

– Neden otuz ayrı fraksiyon var? Hepiniz sosyalizmi savunduğunuza göre, ayrı olmanızın nedeni ne? Buna benzer onlarca soru. Özellikle mahalle çalışması yaptığımız Alibeyköy ve Cevizli'de bu soruyla çok karşılaştım.

Mutlaka yanıtladım ama kendimin tam olarak inanmadığım ayrılık nedenlerine, soruyu soran işçiyi ikna edebilmiş miyimdir, emin değilim.

Ayrılık nedenlerimiz bazen bizim için bile çok teknikti. Bunlardan birinin konusu şöyle: “Türkiye’de devlet biçimi, oligarşik diktatörlük müdür yoksa faşist diktatörlük müdür, açık faşist diktatörlük müdür yoksa örtülü faşist diktatörlük müdür? Bu sorunun yanıtı ile birlikte mücadele etmeme arasında nasıl bir bağlantı var, anlat fabrikadaki işçiye anlatabilersen”.

* * *

Her gruptan, devrim için canını verebilecek yüzlerce insan vardı. En ağır işkencelerde bile ağzını açmayan yüzlerce kahraman çıktı. Bu arkadaşların hepsi iyi birer devrimci idiler.

Ama bunlardan kaç, örneğin, İstanbul'dan ayrılıp, uç bir örnekle Gemlik'e gidip, liman işçileri arasında on beş yıl, ortalığa çıkmadan, örgütlenme çalışması yapmayı kabul ederdi?

Topkapı Bölgesi'nde veya Cevizli'de işçi çalışması ne olursa olsun sizi göz önünden ötelemiyor. Evet, ölüm dâhil çok risk var ama siz içindeyken bunun farkında değilsiniz ve de risk olmadan devrimcilik de olmaz zaten.

Göz önünde yapılan işlerin tümü devrimcidir, komünist olmak için ise; göz önünde olmadan, yalnızca işçi sınıfının çıkarlarını, yalnızca insanlığın çıkarlarını düşünerek devrimcilik yapmayı göze almak gerekiyordu galiba.

Devrimcilik; size maddi bir şey vermiyor ama bir sosyal statü sağlıyordu. Ayrıca literatürdeki deyimiyle 'küçük burjuva' egolarınızı tatmin ediyordu. Küçük burjuva egoların tatmini olmaksızın yapılmalıydı devrimcilik. Ki ancak o zaman "komünist" olabilirdiniz.

* * *

Ben yine de Salim'in deyimi ile askerdim. Örgüt böyle dıyorsa böyle yapacaktım. Kendi başımın çaresine bakıyordum epey zamandır, bundan sonra da bakacağım. İş konusu zor ama bir şekilde çözerim. Her gün sokak sokak ayaklarım şişene kadar iş arıyordum.

Fakat barınma sorunu iş sorunu kadar bile kolay çözülecek gibi değildi. Ev vermiyorlardı.

Tanıdığım yerlere gitsem bulurdum ama risk var diye gitmiyordum. Tanımadığım yerlerde ev sahiplerinin ilk sorusu "evli misin, bekâr mı?" oluyordu. Evlenmeyi yasak etti

Soylu bana, diyemiyorum doğal olarak. İşin kötü tarafı evlenmeyi şimdiye kadar hiç düşünmemişim. Aklımda da çevremde de kimse yok.

Sıradan bir militan olsam da, devrimciyim, devrimci olduğuma göre, devrimci biriyle evlenmeliydim. Ama evlenebileceğim nitelikteki herkes, “bütün bacılar” 12 Eylül’le gitti buralardan.

I I

Engin Nişantaşı’nda bir konfeksiyon atölyesinde makastar olarak çalışmaya başlamıştı. Tamirhane’de çalışan bir kızla da arkadaş olmuştu. Kız hazır giyim satışı yapan bir mağazada çalışıyordu.

Engin işe girmiş, bir de sevgili bulmuştu ve çok mutluydu. İlk maaşıyla gri bir takım elbise almıştı.

Siyah pabuçları da pırıl pırıldı. Maltepe’de buluşmuştuk, evlerine doğru yürürken anlatıyordu bunları.

* * *

Annesi de Nişantaşı’nda çalışıyordu, Engin otobüsle Şişli’ye gidiyor, oradan Osmanbey’e yürüyordu. Annesi Kadıköy’den vapurla Beşiktaş’a geçiyor oradan Nişantaşı’na gidiyordu. Aynı yoldan geri dönüyorlardı.

Annesi pazara da uğramıştı, bizden sonra geldi eve.

Annesiyle Güner, salonda yatıyordu. Ağabeyiyle Engin diğer odada yatıyordu. Küçük kardeşi Neşe, ders çalıştırmamı istedi. Geç saatlere kadar ders çalıştırdım. Kıvrıkcık siyah saçlı, temiz cilde sahip, yüzü ile güzel bir kızdı.

* * *

Ertesi gün pazardı. Engin sabah erken kalkıp kızı görmeye gitmişti. Kızın çalıştığı işyerinin önünde dolaşırken patron:

– Ne dolaşıyorsun burada, siktir ol git demiş durup dururken, Engin üzerinde yeni aldığı takım elbise zarar görmesin diye adama saldıramamıştı.

– Akşam çıkışta görüşeceğiz seninle, deyip eve gelmişti. Kalktığımda baktım sinirli, olup biteni anlattı.

– Tamirhane’ye gidip adam mı dövülür oğlum, hem bütün esnaf akraba, bir dakikada toplanırlar başına, ayrıca polis on dakikada alır seni, dedim.

– Umurumda değil o herifi sakatlayacağım.

– Tamam, ama ben gelmem. Ben gitmezsem vazgeçer belki gitmekten diye öyle söylemiştim. Kararlıydı:

– Gelme.

Akşama doğru Engin çıktı. Biraz zaman geçtikten sonra ben de çıktım. Hava henüz aydınlıktı. 12 Eylül’den beri hava kararmadan Cevizli’ye ilk defa geliyordum. Tanıdık kimseye rastlamadan Engin’in söylediği yere kadar geldim. Engin’le adam kollarını birbirlerinin omuzlarına koymuşlar, itişiyorlardı. Üstünlük sağlayan yoktu. Koşarak yanlarına yaklaşıp, adamın yüzüne sert bir yumruk indirdim. Engin’in kolundan tutarak yürü, dedim. Koşarak eve gittik.

Az sonra Engin’in amcakızıyla kocası geldi. Amcakızının kocası, Bafra’nın Kelikler köyündendi, bizim köye on kilometre kadar uzaktı Kelikler. Hemşeri olmamız sebebiyle de Sefer’le aramız iyiydi. Karısını Engin’in annesinden nasıl istediğini anlatmaya başlamıştı. Gerçi her seferinde Türkan, kadının nasıl kendisine iyi davrandığını anlatırdı. Sefer anlatırken kapı çaldı. Neşe kapıyı açmıştı. Geri döndü,

– Polis geldi, dedi.

Herkes buz kesildi. Neşe çok uyanıktı, polis Engin’i sormuş, o evde yok demişti, ayakkabıları göstermiş polis;

– Bunlar kimin?

– Eniştemlerin, demişti. Çağır onları deyince gelip bize söyledi. Sefer’le biz kalktık zorunlu olarak, hiç değilse En-

gin'i kurtaralım.

Karakolun önünde kalabalık var, Allahtan beni tanıyan yoktu. Komiserin odasına girdik, baktım adam orada yüzünde koca bir tampon. Komiser adama döndü,

– Bunlar mı? Adam beni tanıyamadı.

– Yok, bunlar değil. Komiser Sefer'le bana döndü:

– Engin nerede? Sefer:

– Valla bilmiyorum komiserim. Ben:

– Engin'in anneannesi rahatsızdı, Gümüşhane'ye gitti galiba, dedim.

– Biriniz gidip evden Engin'in bir fotoğrafını alıp gelin. Sefer atıldı:

– Ben gider alıp gelirim komiserim, dedi.

Sefer, benim durumumu biliyor, herhalde bu giderse kaçır, her şeyi daha kötü hale getirir diye düşünüyordu.

– Yok, senin gözün göze benzemiyor bu gidip getirsin. Adam beni tanımadı, bekleyenler arasında tanıyan yoktu, ben neden kaçır durumu karmaşık hale getireyim. Gidip bir fotoğraf alıp karakola getirdim. Sonra Sefer'le Enginlere gittik. Sefer içerlemişti komisere:

– Ya bu komiser bir boktan anlıyorsa ben neyim, bildiğin anarşisti gönderiyor, benim gözümü beğenmiyor inek komiser. Sefer çok alınmıştı bu işe ama yeni bir konu çıkmıştı, artık her seferinde anlatırdı Sefer.

Engin gidip gezmiş, akşam geldi durumun normal olduğunu görünce rahatladı.

Gece orada kaldım yine. Yatarken Engin:

– Sen niye evlenmiyorsun, evlensen bir evin olsa daha rahat etmez misin?

12 Eylül'den önce Başbakan Demirel'e benzinin neden kıstılı olduğunu sormuşlar o da gazeteciye dönüp:

– Benzin vardı da biz mi içtik, demişti. Ben de ondan esinlenerek,

– Evlenecek biri var da biz mi evlenmedik? diye sormuş-
tum sorusuna karşılık.

– Sen Zeynep’le sevgili değil misin?

– Yo biz yoldaşız o kadar.

– Ben sizi hep sevgili sandım.

– Valla herkes senin gibi düşünüyordur, yoldaşız işte.

– O da mı bir şey hissetmiyor?

– Hissetse söyler Zeynep. Benim söylememi beklemez.

– Senin yerinde olsam yarın gider teklif ederim, birbirini-
ze çok uyuyorsunuz.

– Uyu arkadaşım, benim için o kadın değil, onun için ben
erkek değilim. Yoldaşız biz. Ayrıca ben evliliğe karşıyım.
Komünistim ben, evlenince kadın senin malın oluyor, sen
de kadının malı oluyorsun. Oysa komünizmde hiç kimse
hiçbir şeyin sahibi değildir.

Beni sıkıştırmaya uğraşıyor:

– Dikkat ettim bütün kızlara bacı diyorsun, Zeynep’e de-
miyorsun.

– O benim için kadın değil, yoldaş, ötekiler kadın oldu-
ğu için bacı.

– He he anladım, siz aynı anadan babadansınız.

12

Yirmi beş yaşına kadar kimseyi öpmedim. (Çocukluğumda
Yenice Sapağı’na sinema salonu açan Giresunlu sinemacı-
nın kızını saymazsam.) İlkokul çağında birkaç aylığına boş
bir alanı sinema salonu haline getirdiler. Orada yatıp kalkı-
yorlardı. Sinemacının küçük kızı bize benimle oynamaya
gelirdi. Samanlıkta filan evcilik oynardık. Öpüşme sayılırsa
onunla oyunda öpüştüğümden başkası yoktu.

Ortaokulda Sevilay’la oturduğumuz sıralara başımızı ko-
yar birbirimize bakardık ya da odada yere uzanıp ders çalı-

şırdık. İkimizin aklından da dokunmak geçmezdi. Belki de aşk bir büyü diye düşünüyorduk, dokunursak büyü bozulacaktı sanki.

Lise ikiye kadar Sevilay’la mektuplaştık. Üçüncü sınıfta gündüzlü kızlardan Abanalı Nilüfer’e ilgi duyar gibi oldum, ama o karşılık vermedi ve zaten okul bittiğinden başlama-
dan bitti, Nilüfer olayı.

Lisede, Almanya’daki ağabeyim ve ablam sırayla ayda yüz mark gönderiyorlardı. Yatılı okuduğumdan para çok gerekli olmuyordu. Hafta sonu Nasrullah Hamamı’na gidiyorduk. Bir de zerde, tulumba gibi tatlılar yiyorduk arkadaşlarla. Bu da çok para tutmuyordu. Hafta sonları bir şarap alıp, saat kulesine çıkıp, Kastamonu manzarası eşliğinde saz çalıp, şarap içiyorduk bir de.

Sonra geneleve alıştım. Kalenin dibindeydi genelev. Yaşım küçük olduğu için bekçi içeri sokmuyordu. Ya bekçi görmeden kaçıyordum ya abim içeride onu çağırmaya geldim gibi yalanlar söylüyordum. Sonraları ise bekçiye tehdit etmeye başladım.

* * *

Birinde bekçi bana:

– Az böyle gelsene, diye seslendi.

– Ne var, dedim. O anda odadan çıkıp kapıyı üzerime kitledi. Adamı “çıkınca seni ne yapacağımı biliyorsun” diye tehdit ettim. Üzerimde iki tarafında ince oluklar olan bir kama vardı. O ara polis geldi. Polisi görünce kamayı çıkarıp sandalyenin altına sakladım. Beni minibüse bindirip savcıya götürdüler.

– Yaşın küçük, öğrencisin, kama taşıyorsun, neden yapıyorsun bunları, dediler.

* * *

Aslında ben genelevde kadınlarla hiç yatmadım. Bir ya da iki kadın türkü söyleyip odada oynuyorlar ben seyrediyorum veya bana eski yaşantılarını, ailelerini anlatıyorlar ben dinliyordum. Savcıya bunları anlatmadım tabii.

– Evet, öğrenciyim oraya arkadaşımı aramaya gittim, kama benim değil, ben taşıyordum.

Okulun yaşlı müdürü emekli olmuştu, yerine genç sportif yapılı beden eğitimi öğretmeni İsmail Dönmez müdür olmuştu. Benim gibi dışarı kaçan birkaç öğrenciyi çekmiş ve dışarıda başınıza bir iş gelirse benim haberim olsun demişti. Savcı bana:

– Mahkeme günü mahkemeye geleceksin, deyip serbest bıraktı.

Okula gidince doğru müdür İsmail Dönmez'e gittim. Oduğu gibi anlattım. Çok sert biriydi, Kastamonu'da bitirim olarak tanınıyordu. Sokağa çıktığında kendisine sataşan iki üç kişiyi aynı anda dövdüğü söyleniyordu.

Bana kızmadı, hatta benimle gurur duyuyor gibiydi.

– Mahkemeye giderken haberim olsun, dedi.

Mahkeme günü odasına gittim:

– Tamam git, bir şey olmayacak, dedi. Belli ki yargıçla konuşmuştu diye düşündüm.

Hâkim, prosedürü tamamladıktan sonra, ceza yasasının bilmem kaçınıcı fıkrasının bilmem kaçınıcı bendine göre... Altı ay hapisle cezalandırılmasına...

Bunu beklemiyordum, ceza almak, okuldan atılmak önemli değildi. Beni kendi deyimleri ile kız çocuğu gibi yetiştirdiklerini söyleyen anne babama ne diyecektim. Köyde gerçekten herkes beni anne babamın deyimi ile 'kız gibi çocuk' diye tanıyordu. Belinde kama, genelevde yakalandığıma hayatta inanmazlardı, ama mahkeme kararı?

Ben bunları düşünürken hâkim, yaşının küçüklüğü, öğrenci olması, ilk olması gibi bir şeyler sıraladıktan sonra, ce-

zanın beş yıl süreyle ertelendiğini, tekrarı halinde cezanın onanacağını falan anlattı.

– Şimdi okuluna git, bir daha karşıma çıkma, diye bitirdi. İsmail Dönmez’e anlattım:

– Başına ne gelirse bana gel, dedi. Benim solcu olduğumu biliyordu. Kendisinin MHP’li olduğu söyleniyordu. Ama delikanlıydı, delikanlı öğrencileri olsun istiyordu. Bilmediği şey ise benim genelevde kadınlara elimi bile sürmediğimdi. Düşüncesi bile midemi bulandırıyordu bunun. Yalnızca yalan bile olsa öykülerini dinliyor, arada oynamalarını izliyordum.

* * *

Üniversitede Sibel kabul etmedi. Kabul etseydi bile zaten örgüt, örgüt değilse bile en azından Soylu, âşık olmama izin vermeyecekti.

Şimdi Engin, evlen diyordu. Hem de Zeynep’le, sen bütün kızlara bacı diyorsun, ona demiyorsun. Ben yalnızca Engin’in değil, arkadaşlarımızın çoğunun Zeynep’le sevgili olduğumuzu düşündüklerini hissediyordum.

Nasıl olmuşsa olmuş, karşı cins olduğumuzu birbirimizle hissettirmemiştik. Bu bir keresinde Bahçelievler’de arkadaşların kullandığı bir evde kaldığım zaman, evinden ayrılmak zorunda kalan Liseli Dilek’le kaldığımızda da olmuştu.

Dilek bir iki hafta o evde kalmış, soyunup, giyinirken, banyo yaparken, kahvaltı yaparken aynı cins, iki kişi hissetmiştik. Yalnızca yoldaştık, arkadaştık, kadın erkek değildik.

Engin’in sözleri kafamı Zeynep’le yormaya başlattı. Kurtuluş’un işçi sınıfının içine geri çekiliyoruz ve “herkes başının çaresine baksın” kararlarına uygun olarak bir fabrikada iş bulmak ve bir ev kurmak fikri Engin’in haklı olduğu-

nu düşündürüyordu bana. Devrimci biri, gidip devrimci olmayan biriyle evlenmeyeceğine göre tek seçenek gibi kalıyordu Zeynep.

Aslında evlilik kurumuna tümünden karşıydım. Ama içinde bulunduğum şartlar bir kadınla birlikte bir evde yaşamaya zorluyordu.

Zeynep, kaç yıldır en iyi arkadaşımdı. Onun omzuna elimi koyup yürüdüğümde veya o omzuma başını dayadığında hiç aklıma cinsellik gelmemiştir. Şu an cinsellikle Zeynep'i bir arada düşünemiyorum, kendimi zorlasam da. Aramızdaki sevgi büyük ama aşk değildi. Aşka dönüşür mü? Kendimi zorlasam da düşünemiyorum bunu. Bunu ona söylemek bile bana işkence gibi geliyordu.

Zeynep'le aramızda evlilik olsa bile bu aşk evliliği olmazdı. Belki ileride aşka dönüşür, dönüşürse de büyük bir aşk olurdu bu.

Zeynep'le evlenirsek bir mantık evliliği olurdu. Birbirini iyi tanıyan, birbirini arkadaş olarak seven, birbiriyle kolay anlaşılan, uzlaşılan, yoldaş iki insanın, yasal zorlukları aşmak için zorunlu evliliği olurdu.

Günlerce bunları düşündüm. Ona nasıl söyleyeceğimi, onun ne tepki vereceğini, kabul ederse nasıl davranacağımı, kabul etmezse nasıl davranacağımı...

Şundan emindim, kabul etmezse bile suratını asmaz, yaramazlık yapmış çocuğa bakar gibi bakar yine, başını omzuma koyar:

– Boş ver bu işleri, hadi gidip gezelim, derdi. Kızmaz, küsmez, ilişkimiz zedelenmezdi.

Ben yine de yapmamam gereken bir işi yapıyormuş tedirginliğindeydim. Sibel'e ne kadar kolay söylemiştim. Aramızdaki hukukun zayıf olması bu kadar kolay kılmıştır belki. Belki Zeynep'e de okuldayken söylesem bu kadar zorlanmazdım. Şimdi aramızda sağlam bir yoldaşlık ve sağlam bir

dostluk ilişkisi oluştuktan sonra zorlaştı. Dostluğumuzun büyüklüğü kadar zordu, söylemenin zorluğu.

* * *

Karşıdan Zeynep'in geldiğini görünce ilk defa heyecanlandım, kendimi suçlu hissettim. Her zamanki gibi gülüyordu, yan taraflardaki iki dışındaki hafif çıkıntı, gülüşünü daha sempatik yapıyordu. Benim yüzüm kızarmış olmalıydı.

Konuşmakta, cümle kurmakta zorluk çekiyordum, yine de onunla konuşmak istediğimi, sahile inmemizi söyleyebildim. 12 Eylül'den beri çok sık görüşmüyorduk, ama arada geliyor beni buluyordu, bugün bulduğu gibi.

Sahile indik. Bende farklılık olduğunu sezmişti, ama ne söyleyeceğimi anlamış mıydı bilmiyorum.

– Yüzüne söyleyemem, arkanı dön, dedim. Bir Birinci verdim. Bir tane de ben yaktım. Bankın ucuna sırtı bana dönük oturdu. Ben de diğer uca.

Şimdi anlamıştır söyleyeceklerimi. Benim bu konuda ace mi olduğumu biliyordu, normal arkadaşım olarak her şeyi konuşabilirdim ama sıra aşka geldi mi dünyanın en beceriksiz konuşmacısı olurum, bunları biliyordu.

Dilimin döndüğü kadar ve mümkün olduğunca kısa anlattım. Hiç cevap vermedi. Bir ara baktım eliyle gözünü siliyordu. Sarılıp gözyaşını silmek istedim, en iyi arkadaşımın. Ama araya evlilik konusu girmişti ve benim ona dokunmam suç gibi geliyordu bana, dokunmadım.

Belki saatlerce ağladı, tek kelime konuşmadan.

13

Sokak sokak iş aradığım günlerin birinde liseden tanıdığım Cem'i gördüm. Maltepe Yüzevler'de bir işyeri açmıştı. Bura-

sı, bir polyester döküm atölyesi idi. Bir ortağı ve iki çalışanı vardı.

Ortağının adı Yusuf'tu. Yusuf, Erzurumlu ve Deniz Gezmiş'in amcaoluymuş.

Cem'i bulmuş olmama ve Deniz Gezmiş'in amcaolu ile tanışmış olmama sevindim. Çay söylediler, çay içerken, eski arkadaşım ile uzunca sohbet ettik.

Cem Gerzeliydi. Gerze Sinop'a, Alaçam Samsun'a bağlıydı. Ama Gerze, Sinop'un doğusunda, Alaçam Samsun'un batısında olduğundan Cem'le köylerimiz yakındı.

Anne ve babası öğretmendi. Üç yıl boyunca, parasız yatılı lisede birlikte okuduk. Aynı yatakhane, aynı ranzada altı üstü yattık. Yemekhane günde üç öğün aynı masada yemek yedik. Aynı sınıfta etüt yapıp, aynı sınıfta ders gördük.

Cem'le yaptığımız sporlar çok uyuşmuyordu. O daha çok masa tenisi ve basketbol oynardı. Biz, Seyfi ile birlikte okulun neredeyse bütün takımlarının kültüfzik hareketlerine katılırdık. Tekvando, güreş, futbol, basketbol. Kültüfzik yetmezse, bir saatten fazla koşardık. Seyfi de ben de çok dayanıklıydık.

Seyfi Samsun Lâdikliydi. İyi derecede saz çalışıyordu. Bende ki saz çalma hevesi, Seyfi'den kaynaklanıyor.

Seyfi ile de Cem ile de kavga hikâyelerimiz vardı.

* * *

Bizim köyde ortaokul, ben ilkokulu bitirdiğim yıl açıldı. Sapaktaki kahvelerden biri boşaltıldı, ortaokul yapıldı. Ben ve benim gibi o yıl ilkokulu bitirenlerle birlikte, ilkokulu daha önce bitirip, okumak için Alaçam'a gitmeyen ve okulu bitireli iki üç sene geçen çocuklar da köyde ortaokul açılınca okula başladılar.

Biz on iki yaşında, onlar on beş, on altı yaşında idiler. Fizik olarak aramızda büyük bir fark vardı.

Okula yeni başlamıştık. Okula başlayan ve benim yaşımda olan kızların içinde en güzeline, Sevilay'a ilgi duymaya başladım. Daha önce hiç ciddi kavga etmediğim halde, Sevilay'ın ilgisini çekmek amacıyla olsa gerek, büyük çocuklardan biriyle Fahri ile takıştım. Bana ters ters baktı:

– Ne var, ne bakıyorsun, dedim.

– Çocuk seni döverim, dedi.

– Kim kimi döver görelim.

– Çık lan dışarı, dedi bana. Çıktık. Bahçeye çıktığımızda ben kavga nasıl başlatılır bilmiyordum, olacakları bekliyordum. Yüzüme bir yumruk vurdu, sarsıldım. Birden ayaklarına dalıp yere yatırdım, üzerine oturup yumruklarımınla yüzüne vurmaya başladım. Bana mısın demiyordu. Diğer çocuklar gelip ayırdı. Ağzımın içinde fındık gibi bir şey hissettim, tükürdüm, kan vardı ve bir dişim kırılmıştı.

Babam beni Alaçam'a dişçiye götürdü. Dişçi kırılan dişimin iki yanındaki dişleri yarısına kadar keserek, üçlü bir diş yaptı.

* * *

Liseye geldikten sonra bir iki ay kavga olayına karışmadım. Cem'le yaşadığım aslında kavga sayılmazdı.

Bir gün okul bitmiş, etütteyiz. Okul sonrası belli bir dinlenme saati verilir, dinlendikten sonra, ders çalışmak için bir sınıfa girer bir buçuk saat zorunlu ders çalışırdık. Etüdü denetleyen bir nöbetçi öğretmen olurdu.

Neyse, etütte Cem'le aynı sırada oturuyoruz. Ne olduğunu gerçekten hatırlamıyorum. Ama Cem'le aramızda bir gerginlik oldu. Birden birlikte ayağa kalkıp birbirimize horozlandık. O ara Cem yüzüme bir kafa attı. Bu defa benim üç takma diş kırıldı.

Normalde ben Cem'den yapılıyım. Onu rahatlıkla ezerdim. Ama o seri davranıp dişlerimi kırdı. Arkadaşlar ara-

ya girdi. Cem kayboldu. Aynı sınıfta ders çalışıyoruz, aynı sınıfta okuyoruz, aynı yatakhane de yatıyoruz, kısaca yirmi dört saat yaşadığımız dört duvar arasında bir hafta Cem'i aradım bulamadım.

Bir hafta sonra arkadaşlar Cem'i affetmem konusunda araya girdiler, ben de ısrar etmedim, Cem yeniden ortaya çıktı.

* * *

Ben lise birinci sınıfta ülkücülerle birlikteydim. Yazın köye gittiğimde Türkeş'in, Nihal Atsız'ın kitaplarını götürmüştüm ve köydeki arkadaşlarım bana soğuk davranmışlardı.

Kastamonu'ya dönüşte, bir hafta sonu ülkücülerle bizim 'boklu dere' dediğimiz Kastamonu'yu ikiye bölen derenin kenarındaki caddede yürürken, karşıdan gelen iki solcu gördük. Biz yirmi otuz kişiydik. Biri:

- Şunları dövelim, dedi.
- Gel birlikte gidelim dövelim, dedim.
- Neden ikimiz. Hep birlikte gidelim.
- Ayıp değil mi, iki kişiye karşı bu kadar insan?
- Ne ayıbı, komünistlere cezasını vereceğiz işte.
- Olmaz, dedim. Önlerine geçtim. Çocukları dövmelelerini engelledim. Ama bana cephe aldılar, beni dövmediler ama çok kızdılar.

Okula gidince Cem'lere durumu anlattım. Beni artık aralarına almazlardı. Hatta fırsatını bulurlarsa beni döverlerdi. Ben artık sizinle takılacağım, dedim

Zaten köyde ailem de CHP'li, yani solcuydu. Ben de böylece solcu oldum.

* * *

Benim solcu olmam, Cem'lerle birlikte CHP Kastamonu il binasına gitmem, *Cumhuriyet* okumaya başlamam ülkücülerin hoşuna gitmedi.

Beni dövme için fırsat kollamaya başladılar.

Bir gün teneffüs saatinde dışarıdan beş on kişilik bir ülkücü grup okulun içine girdi. Biz Seyfi ile birlikte geniş koridorun sınıfa yakın kısmındaydık. Kapıdan girişlerini gördük. Kaçma olasılığımız vardı. Kalıp kavga etmeye karar verdik. Seyfi ile hafta sonları karate filmlerine giderdik. Orada gördüğümüz gibi sırt sırta verip, yanımıza gelmelerini bekledik. Yaklaştıklarında onları beklemeden biz saldırdık. Katıldığımız kültürfizik hareketlerinin bize çok faydası olmuştu. Hem gücümüzü artırmıştı, hem de çok hızlı olmamızı sağlamıştı. İlk yumruğu vurduğum kişi mermer zeminin üzerinde üç dört metre kaydı. Neredeyse hiç yumruk yemeden birkaç dakika vurdum. Bir ara gözüm Seyfi'ye ilişti. Üç dört kişi Seyfi'yi ortalarına almış vuruyorlardı. Seyfi hepsine yumruk yetiştirmeye çalışıyor fakat yetişemiyordu. Ona doğru gidip çevresini açtım. Yüzü gözü morarmış, ağzının kenarından kan akıyordu. O ara nöbetçi öğretmen geldi. Dışarıdan gelenleri kovdu. Zil çaldı, derse girdik. Dersten sonra öğretmenler odasına çağırdılar bizi.

– Dışarıdan bizi dövmeye gelmişler, kaçmak istedik yakalayıp dövdüler, dedik. Disiplin cezası vermediler.

* * *

Cem'le dişimi kırdığı günden sonra da arkadaşlığımız devam etti. Cem diğerlerine göre biraz daha fırlama idi. Yatakhaneye oyun kâğıtları sokmuş, diğerleri ile yirmi bir oynuyor ve genelde onları ütüyordu. Biz kafa bulmak için şarap içerken Cem ve köylüsü İrfan uyuşturucu hap kullanıyorlardı.

İrfan 'hapi' kafa bulmak için değil 'hava basmak' için içiyordu. Bir defasında hap içtikten sonra:

– Yarın sınav var, herkes yatıp uyusun dediklerinde, İrfan:

– Uyuyacaksam bu boku neden içtim, demesinden anladım.

Cem'in ağabeyi Cengiz ve kardeşi Caner Kastamonu Göl Öğretmen Okulu'nda okuyorlardı. Cem'lerin ailede herkesin adı 'C' harfi ile başlıyordu. Baba Cemil, anne Cevriye, kız kardeş Cangül.

* * *

Öğretmen olan anne baba Idealtepe'de bir dönüm arsa almıştı. Bunun içine bir ev, bir müştemilat yapmışlardı. Cem liseyi bitirdikten sonra Fikirtepe'deki Atatürk Eğitim Enstitüsü'ne girmiş, okul döneminde bu evde kalmış ve öğretmen olmuştu. Şimdi öğretmenlik yapmıyor, Yusuf'la kurduğu bu atölyede ticaret yapıyordu. Çayları içerken sohbet daldan dala atlıyordu. Okuldaki faşist işgali, faşistlerin kürsüye koydukları bomba ile hocayı katletmelerini, okuldan eve gelirken Küçükalyalı'daki yolunu kesip dövmelelerini falan anlattı. Uzunca sohbetin sonunda benim ne yaptığımı sordu.

– Aranıyorum, kalacak yerim yok, kaynakçılık öğrendim ama iş yok...

– Evde cici annemle kalıyoruz. Ona izah edemem, ama müştemilatta kalırım diyorsan, müştemilatta kalabilirsin, dedi.

Lüks sayılmazdı, ama kalma sorunumu hem de kira ödeme derdi olmadan çözmüştü Cem'in bu önerisi.

Bir çekyat verdi Cem. Ben de sac bir soba aldım. Cama da çarşafı gerdim, oldu sana ev.

Sonraki zamanlarda Cem ortağından ayrıldı. Atölyeyi Bostancı Sanayi Sitesi'ne taşıdı. Ben de kaynakçı olarak Cem'in atölyesinde çalışmaya başladım.

14

Aslında bu öykü buraya kadardır. Yaşamımın bu önemli bölümü burada, başka bir önemli döneme bırakıyordu yerini.

Ancak Zeynep'le (Kadriye), son konuştuğumuz yerde, Maltepe sahilde, altı yıl sonra bir karşılaşmamız vardı, onu anlatmadan geçemedim (Evet sahildeki o tekliften sonra, Zeynep'le altı yıl görüşmedik).

Bu öyküyü de anlatmak isteyince, zorunlu olarak aradaki olayları kısaca da olsa anlatmadan olmayacağını düşündüm.

* * *

Barınma sorunu Cem'lerin müştemilatta kalmaya başlamamla çözüldü, Idealepe; çok varlıklı insanların kaldığı bir yer olmasa da, benim kaldığım diğer semtlere göre lüks sayılırdı. Bu yüzden polis ve jandarma buralarda fazla kimlik kontrolü, arama, tarama yapmadığından öteki yerlere göre daha rahattım. Evde radyo ve televizyon yoktu. Kitaplarım zaten yoktu artık. Cem de ne olur ne olmaz diye bütün kitaplarını yok etmişti. 12 Eylül yönetimi, kitapları toplatmış, Seka'da yeniden kâğıda dönüştürmüştü. Kitapçılarda artık yönetimin izin verdiği kitapların dışında kitap kalmamıştı.

Aldığım sobanın üzerinde hazır çorba, makarna, yumurta gibi şeyler pişiriyor, aldığım bir alüminyum kovada ısıttığım suyla, banyo yapıyordum.

* * *

İş aramaktan çok yorgun düştüğümünden, Cevizli'ye artık her akşam uğrayamıyordum.

Ömrüm boyunca “iyi giyinmek” gibi bir iddiam olmadı. Hep örtünmek, sıcaktan, soğuktan korunmak için giyindim. Ama bu aralar, giyecek neredeyse hiçbir şeyim kalmamıştı. Eskiden, gittiğim evlerden, gömlek, kazak, mont gibi giyecekler verirlerdi. Ben de bunlarla idare ederdim. Çoktandır evlere gitmiyordum ve üzerimdeki bir pantolon, bir tişörtü giyiyordum sürekli. Kirlenince akşam yıkıyor, asıyor, sabah yatağın altına koyarak, kırıışıklığını giderip yeniden giyiyordum.

Bir sabah kalktım, müştemilatın kapısında ayakkabılarımı giyiyordum. Ayakkabımın bağcığını bağlamak için eğildim. “Tık” diye bir ses çıktı, belimde korkunç bir acı hissettim. Doğrulamak istedim, doğrulamıyordum, doğrulamak istedikçe belimde bir şeyler etime batıyor gibiydi. Ne yapsam belimi doğrultamıyordum.

Cem’e haber vermeyi düşündüm ama Cem evde değildi. Yürüyerek ablama gitmeyi düşündüm, Idealtepe, Başibüyük Köyü’ne çok uzak değildi. Sağlam olduğum zaman yürüyerek yarım saat sürmezdi.

Cem’lerin evi Ankara Yolu’nun hemen altındaydı. Ankara Yolu’nu geçip, Mavi Evler’den geçerek tarlalardan yürüyüp ablama gitmek için yola çıktım.

Belimi doğrultamıyordum. Kelimenin tam anlamı ile iki büküm yürüyordum. Öyle büyük acı çekiyordum ki, ağlamamak için kendimi zor tutuyor, dudağımı ısıırıyordum.

Yoruluyor, oturup dinlenmek istiyor fakat acıdan oturmıyordum. Yolun bir an önce bitmesi için, hızlı yürümek istiyor, hızlanamıyordum. Normalde yarım saatte gidebileceğim ablama üç saatte gidebildim.

Ablama, “ayakkabımı bağlamak için eğildiğimi ve doğrulamadığımı” söyledim. Beni içeri alıp, üçlü koltuğa yatırdı.

Komşusu, İğneci İhsan’ı çağırırdı. İhsan, biraz kilolu biriydi. Buralarda iğne olması gerekenlere iğne yapıyordu.

İhsan beni görünce:

– Herhalde bel fıtığı bu, dedi. Bende ağır kesici iğne yok, gidip Maltepe’den alıp geleyim, diyerek çıktı.

Ben inliyordum, İhsan bir zaman sonra geldi. İki serum almıştı, şırıngaya önce birini, sonra diğerini doldurdu. Ben sırtüstü yatıyordum:

– Yüzükoyun dön, dedi.

Dönmek mümkün değildi. Ben dönmek için kımıldadığımda belimde korkunç bir batma acısı duyuyordum. Çok uğraştım dönemedim. Sonra İhsan, yardım etti yarım da olsa döndüm, İhsan iğneyi yaptı. Bir süre geçince ağrılar, acılar azalır gibi oldu. Ama ilacın etkisi geçince tekrar başladı. Ablamda, o koltukta bir haftadan fazla yattım. Bu bir hafta içinde, eniştemin:

– Ne oldu devrim yapacaktınız, yapabildiniz mi, devlet size fırsat verir mi, üç çapulcuya mı bırakacaklar koca devleti gibi, benim nezdimde devrimcilere saldırısına bile ses çıkarmadım acıdan.

Bir hafta sonunda ağrılar hafifledi, tekrar İdealtepe'ye döndüm, ama bel fıtığı olmuştum ve bundan sonra bununla yaşayacaktım.

* * *

Buradaki İğneci İhsan'ın bir benzeri bizim köyde de vardı, adı İğneci Naci idi. Bazı adamlar köy yerinde herkesçe bilinir, Fırıncı Dursun, Değirmenci Nazif, Benzinci Ali Usta gibi işlerinin özel olması ile tanınırlar.

Deli Naci, Deli Necdet, Yalınayak Hüseyin, Sazcı Çingene, Kör İsmet gibi sosyal durumları özel olduğu için tanınanlar.

İğneci Naci de işi nedeniyle en az beş köyde herkes tarafından tanınırdı. Askerde sıhhiyeciymiş. İğne vurmaya öğrenmiş, buralarda kime iğne vurulacaksa hemen İğneci Naci'ye haber verilir, o da bisikletine biner gelirdi. Çağrılıp da gitmediği yer olmazdı. Bu iş için küçük bir para alırdı.

İğneci Naci'nin bir iğne kutusu vardı. Alüminyum bir kap, kabın içinde şırınga ve iğne uçları vardı. Yanında pamuk ve ispirto taşırdı. İğne yapacağı zaman pamuğa ispirto döker, sonra pamuğu tutuştururdu. İçine su ve iğnelerini koyduğu iğne kutusunu bu ateşin üzerinde kaynayınca kadar ısıtırdı. Sonra ısınıp steril hale gelen iğneyi şırıngaya takar, ilacı

içine çeker ve iğne yapacağı kişinin poposunu da ispiertolu pamukla sildikten sonra iğneyi yapardı.

Annem yaşadığı süre içinde hep sağlık sorunları ile boğuştuğundan en çok bizim eve gelirdi, İğneci Naci.

* * *

Benim çocukluğumda, doktor, hastane, İğneci Naci'nin yanında, bir de 'Hoca Kara Hüseyin' vardı sağlık sorunlarında başvuru alan.

Bizim ev, Yenice Sapağı'nda, Yenice Sapağı beş altı köyün kasabayla bağlantısının merkezinde. Dolayısıyla bizim ev bütün köylerden gelen misafirlerin ortak durağı.

Yakınımızda Zeytin Köyü var, Zeytin Köyü'nün de Kara Hüseyin Hoca'sı. Hüseyin Hoca okuyup üfleme konusunda Karadeniz Bölgesi'nde nam salmış biriydi.

Eş bulamayanlardan, eşiyle sorunu olanlara, eşinden ayrılandan, kaynanası ile sorunu olana, psikolojik sorunu olandan, felç geçirenlere kadar herkes Hüseyin Hoca'ya gelirdi.

Hüseyin Hoca'ya kendisini okutturmak isteyenler genelde bizim eve gelirdi.

Hüseyin Hoca hastasını okumadan önce benden bir gül dalı isterdi. Bahçedeki güllerden küçük bir dal keserek getirirdim. Bir bıçak, bir kâğıt ve bir bardak su isterdi her defasında. Ben artık alıştığımdan, bize hasta ve Hoca geldiğinde bunları söylenmeden hazır ederdim.

Hüseyin Hoca hastayı önüne yere oturtur, kendisi birazcık yüksek bir tabureye otururdu. Elindeki gül dalı ile hastanın çevresinde bir şeyler yazıyormuş gibi yapar, dualar okurdu. Sonra bıçağı alır, bıçakla yerde biri varmış da onu kesiyormuş gibi yapardı. Bu ara hastaların çoğu yüksek sesle ağlardı.

Daha sonra kâğıda bir şeyler yazar, bardaktaki suyun içine koyar, sonra hastadan bu suyu içmesini isterdi.

Yine böyle bir gün uzaklardan, Trabzon'un bir köyünden bir baba kızını getirdi bize.

Hüseyin Hoca aynı ritüeli yineledi, bıçakla keser gibi yaparken bu kız öyle feryat etti ki sesi Soğuksu'dan duyulmuştur.

Sonra, Hüseyin Hoca kızın babasından hatırı sayılır bir para aldı. Adamla kızı gittikten sonra, Hüseyin Hoca'ya sordum:

– Hocam benim bu işe inanmadığımı biliyorsun, fakat anlayamadığım bir şey var, o bıçakla “cinleri kesiyorum şimdi” deyip, keser gibi yaptığında neden hepsi feryat ediyor?

Hoca ile her geldiğinde sohbet ediyorduk. Benim cine, periye, şeytana filan inanmadığımı biliyordu. Yine de her defasında yaptığı işe beni inandırmaya çalışıyordu. Bu defa ne olduysa çözüldü Hoca:

– Inanmadığımı biliyorum, aslında ben de biliyorum cin, peri yok; cin, peri insanın kendisidir. Bana gelen hasta, hasta olduğunu biliyor, ben de hastalığını cinle periyle ilgili olduğuna inandırıyorum onu, o ruh yapısı içinde benim söylediklerimin ve yaptıklarımın gerçek olduğuna inanıyor, cinlerini kesiyorum dediğimde de kendisini kestiğimi düşünüp ağlıyor. Ama iş bittikten sonra ben ona “artık iyileştin” dediğimde iyileştğine inanıyor ve çoğu iyileşiyordu. Ayrıca uzaklardan buraya geliyor, bir sürü masraf yaptırmış, bunun için babasına karşı o rolü yapmak zorunda kız.

Kadın da ben de rol yapıyoruz, ama zararı yok, psikolojik olarak faydası bile var denebilir.

15

Sendikalar, işçiler ve biz, yani devrimciler oyun dışına itilmiştik. Oyunda kimlerin olacağına artık beş kişilik as-

kerî komite karar veriyordu. Bir kurucu meclis oluşturdular, Profesör Aldıkaçtı öncülüğünde bir anayasa komisyonu kurdular.

Beş kişilik askerî komitenin bildiri ve görüşlerini anayasa metni haline getirip, referandumla halka onaylattılar.

İki eski askere iki yeni parti kurdurdular. Bu partilere eskilerin sızmasını ya da başka parti kurulmasını vetolarla engellediler.

* * *

Ben kaynakçılık gibi fabrikalarda geçerli bir meslek edinmeme rağmen iş bulamıyordum. Bunda aranıyor olmamın etkisi büyüktü. Muhtardan istenen ikamet ve savcılıktan istenen sabıka kaydını veremiyordum, işyerlerine. Onlar da başlarının belaya girmemesi için almıyorlardı işe.

Enginlere gidiyordum sık sık. Engin konfeksiyonda, Necati inşaatta, okulu bitiren Neşe de tavukçuda çalışıyordu. Tek, Güner çalışmıyordu.

Zaman geçtikçe Neşe'den hoşlanmaya başladım.

Ama sorunlar kafama takılıyordu. Arkadaşımın kardeşiydi. Evin küçüğüydü, aramızda yaş farkı vardı ve bütün kardeşleri bekârdı. Benim ise evlenecek yasal durumum ve param yoktu.

Engin'e böyle bir şeyi söylemek, ölmekten zordu. Ve ortada fol yok yumurta yokken, yalnızca hoşlandığım için, bunları tek tek kafamda soru işaretleri olarak çözmeye çalışmak gereksiz gibi duruyordu. Yine de bu sorunların kafamı meşgul etmesine engel olamıyordum.

Küçük evin, küçük duvarında Neşe'nin kıvrırcık uzun saçlarıyla müthiş güzel görüldüğü bir vesikalık fotoğrafı vardı. Fotoğrafı duvardaki kanaviçeye işlenmiş geyik tablosuna iliştirmişti.

Bir gün Neşe'ye:

- Tanıdığım fotoğrafçı var, bu fotoğrafını büyüttürebilirim, dedim.
- Olur, dedi. Fotoğrafı alıp büyüttürdüm, Neşe'ye götürmek yerine götürüp, müstemilata astım. Büyüttürdüğüm küçük fotoğrafı da cüzdanıma koydum.

* * *

Neşe'yi tek olarak çağırırsam evden, ona ilgi duyduğumu anlarlar diye, ablasıyla birlikte çağırıyor, üçümüz bir arada gezmeye gidiyorduk.

Neşe'yi ve ailesini Üsküdar'da Hüseyin Ağabeyim, yengem ve yeğenlerim Hüseyin ve Zuhâl'le tanıştırdım.

O aralar İbrahim Tatlıses'in, "bir kulunu çok sevdim, o beni hiç sevmiyor" diye bir şarkısı çıkmıştı. Engin'in yanında onu söylüyordum. O da:

- Varsa biri kaçırırım, diyordu. Ben:
- Yok Engin, diyordum, bir manitam bile yok... Sonraki zamanlarda bu sözüm Engin'in ağzında tekerlemeye dönüştü. Bana sık sık:
- Bir manitam bile yok, diye takılıyordu.

* * *

Neşe'nin çalıştığı tavukçu evlerine hemen yakın bir yerdedi. Çalıştığı işyerinin sahibinin oğlu Neşe'ye âşık olmuştu. İşyerinde abla dedikleri birine söyleyip, Neşe'nin fikrini almak istemişti. Neşe:

- Hayır abla, istemem, demişti. Çocuk o ara askere gitmişti. Abla dedikleri kadın Neşe'ye:
- Askerde ona mektup yaz, kız gınahtır, demiş. Neşe de çocuğa mektup yazmış, mektuplaşmaya başlamışlar. Neşe bunları bana anlatırken:
- Beğenmiyorum, tipim değil bu çocuk, onunla sevgili olmam mümkün değil, dedi. Ben:

– Boşuna umut vermek daha kötü, dedim. Mektuplarına yanıt yazman ona umut vermiştir.

– Askerde, zaten sevdiklerinden ayrı, ben mektup yazarsam üzüntüsü azalır diye düşündüm. Saadet Abla'yı kıramadım bir de, dedi.

* * *

Neşe'nin böyle açıklamalar yapması: “Ben onu sevmiyorum, senin bana ilgi duyduğunu biliyorum, sevgilim var diye bana ilgi duymaktan vazgeçme” diyor gibi bir algı yaratıyordu bende. Bu da beni tüm olumsuz koşulların içinde (biraz da olsa) cesaretlendiriyordu.

Bir gün Neşelere (Enginlere) gittim. Merdivenden inerken merdivende Neşe'yi biriyle konuşurken gördüm. Beni görünce:

– Hoş geldin, dedi. Ben içeri girdikten sonra, o da içeri geldi.

– Bu o, dedi. Askerden dağıtım iznine gelmiş, bana uğramış. İlk defa bir kişiyi başka birinden kıskandım. O devam etti:

– Onunla konuştum, artık bana mektup yazmayacak, ben de ona yazmayacağım, gereksiz yere umutlanmasın, sonradan daha çok üzüleceğine kısa yoldan keselim, dedim. Üzüldü, çok üzüldü, ama benim yapabileceğim bu kadar.

O anda Neşe'ye sarılma isteği geçti içimden.

* * *

O günden sonra Neşe çalıştığı tavukçudan ayrıldı. Bir süre boş kaldıktan sonra Engin onu Osmanbey'de çalıştığı konfeksiyon atölyesine aldı.

Tavuk atölyesinde iken tavukları ayaklarından asarlarmış, sırayla kafalarını seri halde keserlermiş, böyle anlatırdı. Ben, bunu kastederek:

– Şimdi kumaşların kafasını mı keseceksin, dedim.

– Sen beni çok gaddar bellemişsin, aşk olsun, demişti. Gaddar değildi, ama sert biriydi; kara kıvrıcık saçları, kara kaş, kara göz, kara kirpik, esmer yüz, ona ‘sert bir ifade’ veriyordu.

Okulda bir erkeği bir yumrukta yere yıktığını anlatmıştı birinde.

Aslında, tertemiz, pürüzsüz, pırıl pırıl cildi, avuç içi kadar küçük yüzü, inci gibi sıralanmış, küçük ve düzenli dişleri ile değme sinema oyuncusuna taş çıkartacak kadar güzeldi.

16

Beş kişilik askerî konsey, bir eski generale sağ, bir eski generale de sol parti kurma görevini vermişti. Bu iki eski general, bütün gazetelerde, televizyonda saatlerce gösteriliyor, eski partilerin ve başka parti kurulmasına izin veriliyordu.

Ne ki 12 Eylül öncesi, Demirel Hükümeti’ni aldığı 24 Ocak Kararları’nın mimarı olan Özal, 12 Eylül’den sonra da geçiş hükümetinde, ekonomi ile ilgili görevler almıştı.

24 Ocak Kararları oligarşi için ‘olmazsa olmaz’ kararlardı, bunu en iyi oligarşi içinde çeşitli bürokratik görevler almış olan Özal uygulayabilirdi.

Özal bir parti kurdu, beş kişilik konsey veto etmedi. Özal, liberal ekonomiyi savunuyordu, 12 Eylül öncesinin dört partisnin (Ecevit, Demirel, Erbakan ve Türkeş’in politika yasakları olması nedeniyle kendi partilerinde politika yapamayan) taraftarlarından karma bir parti kurdu. O anda Türkiye’nin en sıkışmış ara sınıfı ‘orta direğe’ seslenerek büyük destek aldı.

* * *

Benim cephemde ise işler zor ilerliyordu. Cevizli’ye 12 Eylül öncesi benden önce gelen, Sinan, Koç, Cemil, İdris, be-

nimle veya benden sonra gelen, Salih, Cüneyt, Arap, Keko, Zeynep ve diğerleri buralardan gitmişti.

Buralarda hapse girmeyen buralı birkaç arkadaş kalmıştı. Onlar da teker teker yakalanıyorlardı.

12 Eylül'ün geldiği gece evinde olduğum Ertan yakalanıp, itirafçı olmuştu. Polis Ertan'ı polis otosuna bindiriyor kahve kahve dolaştırıyordu. Ertan kahvede tanıdıklarını gösteriyor, polis alıyordu.

İdris zaten içerideydi, Ali Kemal ve bazı arkadaşlar da daha fazla kaçamamış, yakalanmışlardı.

* * *

Özal hükümeti kurdu, liberal ekonomi politikalarını uygulamaya başladı, bu liberal politikalar çok küçük bir bürokratik yapı dışında muhalefetle karşılaşmıyordu. 12 Eylül'e muhalefet edecek bütün yapıları ezmiş, yakın gelecekte tekrar toparlanamaz hale getirmişti.

12 Eylül öncesi sokak direnişi, cezaevlerinde sürdürülme-ye çalışılıyor, ama bu da ezilerek, daraltılıyordu.

* * *

Bizim buralarda işler kötü giderken, 12 Eylül'e karşı neredeyse hiç direnilmemişken, umut veren haber 12 Eylül'den dört yıl sonra Kürt illerinden geldi.

Kürt illerinde 12 Eylül öncesi, Kurtuluş, Devrimci-Yol gibi Türk solu sayılan örgütlerin dışında, Kawa, Rizgarî, KUK gibi sosyalist Kürt örgütleri vardı. Bunlardan biri de Apocular denen, Partiya Karkerên Kurdistan, kısa adıyla PKK idi.

* * *

O akşam Enginlerdeydim. Sabah televizyonu açmışlardı, normal haberler yerine, hep Eruh'u ve Şemdinli'yi gösteriyor, bölücü teröristlerin iki ilçeyi bastığını, bir askerin öldü-

günü, on askerin yaralandığını, teröristlerin cami hoparlöründen Marksist propaganda yaptığını, anlatıyordu.

Gözlerim açık kaldı, 12 Eylül kimseye göz açtırmazken iki ilçeyi birden basıp, sabaha kadar cami hoparlöründen propaganda yapmak ve kayıp vermeden çekilmek büyük, çok büyük işti.

En önemlisi beş kişilik komitenin yenilmez olduğu algısı büyük darbe almıştı. Şimdi buralarda da bu tür eylemler yapılacaktır diye düşündüm. Bu düşüncem kısa sürdü. Buralarda ortam olsa bile, eylem yapacak hiç yapı kalmamıştı.

Yine umutsuzluğa düştüm.

Buralarda olmuyorsa ben de olabilecek yere, Diyarbakır'a giderdim.

Diyarbakır öteden beri direnen bir şehirdi. 12 Eylül öncesi Belediye Başkanı Mehdi Zana döneminde Türkeş'i Diyarbakır'a sokmamışlar, Diyarbakır'da miting yapmasını engellemişlerdi.

* * *

12 Eylül geldiğinde kardeşim beni İstanbul'da bulmuş:

– Ben bir tır şoförü ayarladım, tırla Almanya'ya gidiyorum, sen de gel, buralarda yakalanırsın, demişti.

– Devrim olmadan şuradan şuraya gitmem ben, demiştim.

Kardeşim Almanya'ya gitmiş, ilticacı olmuş, sonra orada evlenmişti.

Şimdi ben onun yanına gidip, orada Kürtlerden biriyle ilişki kurup Kürdistan'a geçebilir miyim, bunun hesaplarını yapmaya başladım.

Ya da, Ankara'ya trenle, otobüsle, oradan yaya olarak Diyarbakır'a gidebilir miyim hesaplarını...

Yakalanmadan gitmek için sıkı hesap yapmak ve bunu hiç kimseye paylaşmamak konusuna çok dikkat gösteriyordum.

Gitmek istiyordum, çünkü biz enternasyonaldik. Bizden

önceki yoldaşlar, Yunan İç Savaşı'na, Filistin'e gitmişti. Şimdi bile Filistin'e gidenler vardı.

İspanya İç Savaşı öykülerini okurken, Amerikalı, İngiliz, Fransız Enternasyonalistlerini gıpta ile okurdum.

* * *

Sonra, bendeki romatizma sorununun üzerine, bel fitiği belası eklenince oradaki yoldaşlara faydam yerine, zararım dokunur, diye dağlara gitme düşüncesinden yavaş yavaş vazgeçmek zorunda kaldım.

17

Büyük Ağabeyim Hüseyin, önceleri Gaziosmanpaşa taraflarında, Taşlıtarla'da oturuyordu. Orada oturduğu süre içinde Topkapı'daki Taşlıtarla minibüs durağında kâhyalık yapıyordu. Yani minibüsün yanında:

– Taşlıtarla bir iki, Taşlıtarla bir iki, diye bağırıyor, yolcular binip, minibüs dolunca, şoförden elli kuruş, bir lira para alıyordu. Köydeki adı “Yalınayak Hüseyin”di.”

Yengemin anne ve babası Üsküdar'da oturuyordu. Bulgaristan göçmeni idiler. Burada yengemin Tekel'e girip çalışmasını sağlayacak bir tanıdık bulunca, ağabeyimler Taşlıtarla'dan, Üsküdar'a taşındılar.

Evleri, Salacak tarafında bir binanın çatı katıydı. Sahibi galiba subaydı. Evi küçük yapmış, ama iki başa iki kocaman balkon koymuştu. Balkonlardan biri Boğaziçi Köprüsü'nü ve boğazı görüyordu, bu balkon, diğerine oranla biraz küçüktü. Diğer balkon, Topkapı Sarayı, Tarihi Yarımada ve Marmara'yı görüyordu. Ağabeyim buraya bir mangal koymuş, burada mangal yapıp, keyifli yemekler yiyorlardı.

* * *

Hem ağabeyimleri görmek, hem de banyoda iyi yıkanmak için ağabeyimlere gittim. Yengem, ağabeyimin pijamalarından verdi. Üzerimde aylarca giydiğim giysileri de makinede yıkadı.

O ara, aklıma Neşe'nin ailesi ile ağabeyimleri tanıştırmak geldi. Neşelerden, Enginler diye bahsediyordum. Ağabeyimin kızı, yeğenim Zuhal, yalnız kaldığımızda;

– Ne o amca, kızla aranızda bir şey mi var, diye sordu. Ben cüzdanımdaki fotoğrafı gösterdim.

– Benim kafamda bir şeyler var ama kız bilmiyor, dedim. Fotoğraftaki kızı çok beğendi, hemen davet etmemi istedi.

Birkaç gün sonra Neşelere uğradığımda annesine;

– Uşağım, ağabeyimlerle sizi tanıştırmak isteyrum, ne diyusun, dedim. İtiraz etmedi:

– Olur uşağum tanışalım, dedi.

Bir hafta içinde birlikte ağabeyimlere gittik. Gittiğimizde yeğenim Zuhal, teyzekızlarını da çağırmıştı. Neşeler, Zuhallerle diğer balkonda oturdular. Annesi, ağabeyleri ve ağabeyimlerle biz bu taraftaki balkonda oturduk. Ağabeyim kanat ızgara yapmıştı. Zevkle yedik, sohbetin arasında geç vakit ayrıldık oradan, Neşeler evlerine gitti, ben evime.

* * *

Bu olaydan sonraki Neşelere ilk gitmemde, Güner'le, Neşe beni sorguya çektiler.

Meğer Zuhal Neşe'ye:

– Siz amcamla birbirinizi seviyormuşsunuz, demiş. Neşe de:

– Yok böyle bir şey, nereden çıkarıyorsun, falan demiş. Zuhal de:

– Amcama fotoğrafını vermişsin, bana gösterdi, deyip ortalığı iyice karıştırmıştı.

Ortalığı karıştırmış dememe bakmayın, aslında benim

açımdan iyi oldu. Benim Neşe'ye söyleme konusunda çok çekincelerim vardı. Söylemek başlı başına zordu, ama asıl, söyleyip de kabul etmezse benim için yıkım olurdu.

Ailesi ile uzun zamandır görüşüyorduk ve aileden biri gibi olmuştum, bu sıcak ilişki kopardı, Engin'le yıllardır yoldaştık, o biterdi, ben bir kere daha sevgili işini yüzüne gözüne bulaştırmış biri olarak psikolojik bunalıma girerdim.

O yüzden Zuhâl'den öğrenmesi iyi olmuştu. Tepkisine bakar, bütün her şeyin bozulacağı bir ortam oluştuğunu görürsem, suçu Zuhâl'e yıkar, hiç değilse ailesiyle ilişkinin bozulmasını engellerdim.

Ama bana karşı kızgın görünmüyorlardı, Neşe, Zuhâl ona söylemeden önce, tavırlarımdan anlamıştı ve onun için sürpriz olmamış gibi görünüyordu, Güner şaşırılmış gibiydi, fakat o da beni çok sevdiği için böyle bir ilişkiyi onaylar gibi duruyordu. Neşe'ye, "beni seviyor musun, benimle evlenir misin?" gibi sorular sormadım, tavırları bana, aramızda bir aşk başladı izlenimi veriyordu, o yüzden;

– Benimle anlaşabilir misin, ikimiz anlaşabilir miyiz, uyum içinde yaşayabilir miyiz türü sorular sordum.

– Seninle anlaşamayan kimseyle anlaşamaz, ben hiç sorun görmüyorum, dedi.

Ömrümün aşkı böyle başladı.

* * *

Aşkla birlikte çözülemez gibi duran sorunlar yumağı da karşımızda bir dağ, hatta sıradağ oluşturmaya başladı.

Önce Engin'e "açıklama" sorunu, sonra Necati, annesi, beni en az korkutan annesiydi. O da Güner gibi beni çok seviyordu, gerçi bu ailede beni sevmeyen kimse yoktu.

Ve düğün, ev tutulması, eşyalar... Çalışmıyorum, beş kuruş param yok, okulu bırakmışım, ailemi aramıyorum, bana kızgınlardı.

Neşe'nin ailesi kendisini zor geçindiriyordu. Yani para sorununun çözümü yok gibiydi.

Bunlar yetmezmiş gibi araniyorum, nikâhı nasıl yapacağız, sorunlar, sorunlar, sorunlar, neyse, çok zorluğu aştım, bunu da aşardık.

Güner, Engin, Neşe'nin annesi sorun çıkarmadı, hiçbiri karşı çıkmadı, Engin, Neşe'yi çekip:

– Ben Emin'i severim, ama bunun önemi yok, önemli olan senin sevip sevmediğin, seviyorsan, ben yanındayım, sevmiyorsan, Emin artık bu eve gelemez, ben görüşeceksem dışarıda görüşüm demiş. Neşe:

– İstiyorum ağabey, demişti.

Engin bana:

– Üle Emin bir manitamız bile yok diyordun, varmış ama yok diyormuşsun, insan arkadaşından saklar mı? Bana Cevizli'ye geldiğim ilk zamanlarda; Üle Emin diye seslenmeye başlamışlardı, bazı arkadaşlarım hâlâ söyler ama ben neden böyle seslendiklerini, bunun nereden kaynaklandığını anımsamıyorum. Engin'e:

– Bu işin olmaması için ortada olan nedenler, olması için gereken yüzde biri değil, bu kadar düşük olasılıklı bir şeyi nasıl söylerim sana, bu piyangodan en büyük ikramiye çıkma olasılığı kadar bir olasılıktı, sana söylemek yürek isterdi.

– Söyleseydin, korkman gereken bir şey olmadığını görürdün, neyse oldu, ben senin adına da kardeşim adına da sevindim, dedi.

* * *

Büyük Ağabey Necati biraz sorun çıkardı. Necati'nin iki kız arkadaşı vardı. Hayır, sevgilisi değildi bunlar, normal arkadaşlıklar. Bunlar, Kıymet ve Saray adında iki kardeştiler. Aslında beş, altı kız kardeştiler ama en çok ikisi gidip geliyordu, Necatilere.

Kıymet'in yüzünde çiller olduğundan yüzüne karşı söylenmezdi, ama yokluğunda adına 'çilli' deniyordu.

Bu iki arkadaşı Necati'ye "Corci" adını takmışlardı. Corci aşağı, Corci yukarı derken, Necati'nin adı Corci kalmıştı.

Corci önce "Ben bekârim, ben evlenmeden en küçüğümüz evlenemez", diye tutturdu. Sonra benim de bekâr bacım olduğunu öğrenince berdel yapmak istedi.

* * *

Ben sorunların içinde işleri teker teker çözmek için kolları sıvadım. Çözeceğim sorunların biri, ailemin bana yardım edip etmeyeceği, biri Corci, bir diğeri, nikâhı nasıl yapacağımız, yapamazsak (ki araniyorum resmi nikâh olmaz gibi duruyor) durumumuzun ne olacağıydı. Bu arada Neşe bir öneri yaptı:

– Biz nişan yapalım, sonra ağabeyim evlenir, ağabeyimden sonra biz evleniriz, dedi.

Anneme mektup yazdım, evlenmeye karar verdiğimi, gelip kızı ailesinden istemesini, sonra nişan yapacağımızı anlattım. Mektuba cevap gelmedi.

Bunun üzerine, ben köye gitmeye karar verdim. Corci de benimle gelmek istediğini, ailemi tanımak istediğini söyleyince, Corci ile kalkıp Yenice Sapağı'na gittik.

Yenice Sapağı'nda herkes benim arandığımı biliyordu. Kimse ihbar etmezdi ama herkes biliyordu. Herkesin öğrenmesi için ilginç bir durum oluşmuştu, kısaca şöyle: Ben ilkokula başladığımda, başka bir Memet Kara daha okula başladı. Adımız, soyadımız, doğum tarihimiz, sınıfımız hepsi aynıydı. Yalnızca onun baba adı Mustafa, benim baba adım Hasan'dı.

Sınıfta öğretmen, Memet deyince on, Memet Kara deyince iki kişi ayağa kalkıyordu. Okulda Memet'le arkadaşlık. Onun bir sağlık sorunu, sarası vardı. Arada sınıfta, ağzından

köpükler çıkararak bayılırdı. Memet, okulu bitirince devam etmemiş, berberin yanına çırac olarak girmiş, askerden sonra da Sapak'ta bir berber dükkânı açmıştı.

Benim aranma kararım, kütüğümün olduğu Alaçam'a girdince, jandarmayı köye beni almaya gönderirler, beni bulamayan jandarma da berber Memet'i alır götürürmüş her seferinde.

Beni görünce:

– Ya adaş, bıktım senin yüzünden karakola gitmekten, diye dert yandı.

– Senin ben olmadığını anlayınca bırakıyorlardır, dedim.

– Başçavuş da tanıdı artık, ama jandarma sürekli değiştiğinden laf anlatılmıyor onlara, alıp götürüyorlar, derdini anlatana kadar gün gidiyor.

* * *

Annem babam, benim ölmediğime ve hapse girmediğime sevinmişlerdi. 12 Eylül'den beri çok haberleşemiyorduk.

'Gümüşhaneli bir kızla evlenmek istediğimi' duyunca daha da rahatladılar, evlenmek demek, 'bu işlerden' uzaklaşmak demekti onlara göre.

Annem bizimle İstanbul'a geldi.

Neşe konfeksiyonda işe başlayınca bana birkaç parça giyecek aldı. 'Sözlüsünün' kırıksık tişörtle dolaşmasını istemiyordu, haklı olarak.

Annem gelince 'nişan alışverişine' çıkıp, Neşe'ye, Güner'e ve bana da 'nişanlıklar' alındı. Liseden sonra ilk defa bir takım elbisem oldu.

Devrimcilik yaparken Maltepe ve Kartal'da bazı esnaflar tanımıştım. Örneğin Kartal'da Oflu, eniştesi, Maltepe'de pasajın içindeki Malatyalı halıcı, esnaf kahvesinin sahibi gibi...

Şimdi tam anımsamıyorum ama Süreyya Plajı'nın işletmecisi de tanıdıktı. Kimden nasıl tanımıştım ya da ben doğru-

dan tanıımıyordum da tanıyan biri mi yardımcı olmuştu bilmiyorum, nişan içim Süreyya Plajı'ndaki gazinoyu tuttuk. Süreyya Plajı, Süreyya Plajı Tren İstasyonu'nun altında Maltepe'nin iyi plajlarından biriydi. Büyük bir kumsalı vardı, ulaşımı kolaydı.

Denizin içinde Bizans'tan kalma "Bakireler Tapınağı" vardı. Kıyıdan buraya kadar yüzer, sonra buraya çıkar otururduk.

Süreyya Plajı'nın kafesi ve restoranı ile üst katında gecele-ri canlı müzik yapılan bir gazinosu vardı. İşte, nişanı bu gazinoda yapacaktık.

Şimdi kim olduğunu anımsamadığım biri de nişanda türkü söylemesi için Güler Duman'ı çağırınca bizim nişan, parasız ama şartlarımıza göre lüks bir nişan oldu.

18

Cem artık Birinci içmeyi bırakmış, Maltepe içiyordu. Eğer bir iş görüşmesi varsa Maltepe de içmiyor, Develi sigara içiyordu. 12 Eylül'den önce yabancı sigaralar kaçak yollardan geliyor, torbacı denen çocuklar tarafından sokak başlarında gizli satılıyordu.

Özal, hükümeti kurduktan sonra, ithalatı serbest bırakmıştı ve sigarayı bakkalda bulmak mümkündü artık.

Cem, yaptığı işten iyi para kazanıyor fakat boş işlere harcıyordu. Arkadaş olarak birkaç yere beni de götürdü, Cem'le gittiğim hiçbir yer, bana göre değildi ve hiçbirine bir kereden fazla gitmedim.

Örneğin, birlikte Bursa'da Lunapark'taki bir pavyona gittik. Karanlık, loş ışıklarla aydınlatılmış, sigara dumanı altında bir yer verdi. Masaya bir kadın geldi, Cem ona ve bize bir şeyler ısmarladı, çıkarken ödediğimiz para, asgari ücretli birinin maaşı kadardı. Cem'e:

– Ne gerek var buraya gelmemize, daha az paraya daha iyi yerlere gidebilirdik, dedim.

– Başka yerlere de gideriz, senin için geldik, senin böyle yerler olduğundan bile haberin yoktur, dedi.

– Yok valla...

Hayatımda ilk ve tek pavyon macerası budur.

* * *

Cem beni boğazda birçok restorana götürdü, Sarıyer taraflarındaki bu restoranlar öyle Cem'i zorlayacak, pahalı restoranlar değildi.

Birinde, bilerek, bana sarhoş olana kadar içirdi. Meyhane-den sonra Karaköy'e, geneleve götürdü. Girişte kadına:

– Arkadaşım çok sarhoş, donunu çıkaracak halde değil, onunla ilgilenir misin? diyerek, eline güzel bir bahşiş tutuşturdu. Ve:

– Çıkışta arkadaşım memnun kalmışsa, bu kadar daha bahşiş var, dedi.

Bir kadınla ilk defa böyle, birlikte olmuş oldum, bilincim yerinde değilken.

Bu da geneleve son gidişim oldu.

Cem'in gereksiz işlerinin en kötüsü bunlar değildi. En kötüsü Cem kumar oynuyordu, büyük kumar, bir işçinin maaşını bir elde verecek kadar büyük.

İyi arkadaşımdı, çok engel olmak istedim, ama olmadı, bıraktıramadım.

Cem lisede başlamıştı kumar oynamaya. Lisedeki yatılı çocukların hepsi parasız yatılı değildi. Paralı yatılı okuyan, durumu bizden iyi olan çocuklar da vardı. Cem onlarla yatakhane de yirmi bir oynar, onların paralarını alırdı.

O paralarla bize tatlı ısmarlardı, kendisine sigara, hap falan alırdı.

Burada, Yüzevler'de bir kahveye gider, bazen sabaha ka-

dar, hatta bazen iki gün iki gece hiç kalkmadan kumar oynardı. Eve gelmediğinde, cici Anne bana gelir:

– Cem gelmedi, sen bilirsin nerede olduğunu, git çağır-ver, derdi.

Kahveye giderdim, Cem ayakkabısını ayağından çıkarmış, ayağının üzerine oturmuş şekilde kumar oynuyor olurdu. Önünde rakı bardağı, acıkmışsa ekmek arası döner olurdu genellikle.

* * *

Cem üretim konusunda az rastlanır derecede zeki birisiydi. Otobüs fabrikasından üretilecek parçanın teknik resmini getirirler, Cem bu konuda hiç eğitim almamış olmasına rağmen resmi okur, Ümit Usta'ya kalıbın nasıl yapılacağını tarif ederdi.

* * *

Nişantaşı'nın ünlü kadın kuaförlerinden Kuaför Ahmet, İtalya'ya kuaförler için açılan bir fuara gitmişti. Orada, kadın saçını yıkmak için kullanılan bir yıkama ünitesi görmüştü.

Bu ünitenin resmini alıp gelmişti. Bunu kim yapabilir derken Cem'in işyerini bulmuştu. Cem'e:

– Ürünün kendisi yok, resimden bunu sadece senin yapabileceğini söylediler, dedi. Cem hiçbir konuda 'bu işi yapmam' demez;

– Yaparız, dedi. Kuaför Ahmet:

– Kaça patlar bize? Cem pazarlık konusunda ve fiyat konusunda acımasızdır:

– Bakarız ağabey, kalıp, malzeme, işçilik, ben fiyat çıkarır, size telefon ederim.

Türkiye'de böyle bir ünite yok, kuaförde, kadının saçını yıkacağı zaman, kadının oturduğu sandalyeye bir lavabo tutturuluyor, kadının saçını yıkanınca, lavabo kaldırılıyor, de-

poya biriken su dökölüyordu.

Kuaför Ahmet'in istediğı ünitelerde oturma yeri, saç yıkama lavabosu ve su gideri bir aradaydı, kuaför için büyük kolaylıktı, ilk yaptıran kuaför için de prestij.

Ahmet giderken:

– Bunu yapabilirsen, çok büyük piyasa yaparsın, diğer işleri yapmana gerek kalmaz, çok ekmek yersin, dedi.

Cem kalıbı Ümit Usta'ya bırakmadı, iş elbiselerini giyip kendisi de çalıştı. Uzun bir uğraşın ardından kalıbı bitirdi. Döküm işinde de kendisi çalıştı. Sonuçta Türkiye'de ilk kadın kuaförleri için saç yıkama setini çıkarmış oldu.

Bu saç yıkama seti sayesinde İstanbul Kadın Kuaförleri Odası, Türkiye Kadın Kuaförleri Odaları'nın başkan ve yöneticileri ile tanıştı ve gerçekten büyük bir piyasanın içinde buldu kendini. O kadar ki şahıs şirketi olan firmasını anonim şirkete dönüştürdü.

* * *

Diğer işleri bırakmadı. Bazen fabrikalara tahsilata ya da yeni bir parça üzerinde konuşmaya giderken, beni de götürdü.

Fabrikalar artık, laçkalaşmış; rüşvet, almış başını gitmişti, satın alma müdürü, kalite kontrol, hatta üretimdeki ustabaşı bile rüşvet almadan adım atmıyordu.

Satın alma müdürü Cem'in firması gibi bir iki firma ile bağlantı kurmuştu, yeni parça gerektiğinde Cem'e geliyor, açıktan rüşvet istiyor, vermediği takdirde, işi diğer firmalara vereceğini söylüyordu. Cem isteneni veriyor, ürünü üretip fabrikaya gönderiyor, kalite kontrol, standart ölçülere uygun değil deyip, ürünü geri gönderiyordu. Cem onun rüşvetini verip aynı malları tekrar gönderdiğinde mallar kalite kontrolden geçiyor, fakat bu kez ustabaşı “parça yerine oturmadı” deyip kendi payını istiyordu.

12 Eylül'den beklediklerini alıyorlardı. İşçiler artık, hiç hak istemeden, buldukları işlerde kölece çalışıyordu.

İş ararken Eczacıbaşı durağında bir küçük atölyenin kapısında “eleman aranıyor” yazısını görünce “kaynakçı aranıyor” yazmamasına rağmen, içeri girip, iş istemeye karar verdim. İçeride nefes almayı zorlaştıracak kadar buhar vardı. Tavanların betonu dökülmüş, ortaya çıkan demirler pas içinde görünüyordu. Bir yaşlı cadının büyü yaptığı yere girmiş gibiydim. İçeride iki üç kişi çalışıyordu.

Patronu, üniversitenin kimya bölümü mezunu, gözlüklü, benden bir iki yaş büyük biriydi.

İşçilerin ayaklarında sarı çizmeler vardı. Atölyede üretim, su yardımıyla yapıldığından, atölyenin bütün tabanı su içindeydi. Burada kimyasal ara madde üretiliyor, kimya fabrikalarına satılıyordu.

12 Eylül'den sonra büyük fabrikalar, üretimi küçük fabrikalara bölerek, hem çok sayıda işçinin bir arada olmasının önüne geçiliyor, hem de ücretler, buralarda daha düşük olduğundan üretim maliyeti düşüyordu.

Kendimi zorlamama rağmen orada hangi kimyasal malzemeleri karıştırdığımızı ve ürettiğimiz ham madenin adını anımsayamadım. Bildiğim; malzemenin birinin hidrojen sülfür veya ona benzer kuvvetli bir asit olduğu, bunu diğer bir asit ve suyla birleştirdiğimizde kazanda karıştırdıktan sonra tarım gübresi türü bir malzemeye dönüştüğü. Gübre değildi bu, bir sanayi ara maddesiydi, görünüşünü anlatmak için gübre diyorum.

Gece kazanda bırakıyorduk, sabah kazanın içindeki fazla suyu musluğu açarak bıraktığımızda kazanda kalan güb-

remsi malzemeyi çuvallara dolduruyor, satışa hazır hale getiriyorduk.

Patronun yüzünü, gözlüklerini, iyi niyetli gülüşünü anımsamama karşın, adı yine benim zayıf hafızanın kurbanı.

Benim diğer çalışanlardan farklı olduğumu anladı. Bana daha yakın davranmaya başladı. Olmadığı zamanlarda işleri benim yürütmemi istedi. Ben her zamanki gibi dürüsttüm:

– Ben kaynakçıyım, iş bulmadığım için geçici olarak buradayım, iş bulduğumda gideceğim, demiştim.

Böyle dürüst ve açık sözlü olmam da hoşuna gitmişti. Beni atölyeden yazıhaneye aldı. Artık gelen telefonlara bakıyor, siparişleri not alıyor, eksik malzemeleri bildiriyordum.

Giderek bana geçmişini anlatacak kadar samimi olduk.

Bursa tarafından, zengin bir babanın çocuğuymuş. Babasından hatırı sayılır toprak ve bina kalmıştı. Babası ölünce kardeşler mirası pay etmişlerdi.

Buna da epeyce bir miras kalmıştı. Niyeti bunların bir kısmını satıp, eğitim gördüğü alanda bir fabrika kurmaktı. Üreteceği malları Avrupa'ya ihraç etme imkânı bile varmış.

Kalan mirası satıp fabrika kuracağı alanı ararken televizyonda, bir bankerin reklamını görmüş. Olan da bundan sonra olmuş. Banker öyle bir faiz öneriyormuş ki, yatırım yapıp, ürettiğin malları satarak kazanacağını iki katı. İlkircilik yaşamış, fakat sonunda, gidip parayı bankere yatırmıştı. Bir süre sonra da banker topladığı paralarla arazi olmuş, bizimki de fabrika yerine bu küçük atölyeyi açmıştı, kardeşlerinden borç alarak.

* * *

Bankerler, Özal döneminin en çok can yakan kurumu oldular. İşçilerin, özellikle KİT dediğimiz kamu işyerlerinde çalışan işçilerin, yıllarca grevlerle, direnişlerle, toplu sözleş-

melerle kazandığı haklarla, el emeği, göz nuruyla kazandığı paralarla aldığı, arsaları, evleri sattırıp, 'yüksek faiz vereceğiz, çalışmadan yaşayın' gibi ipe sapa gelmez sloganlarla ve ünlü sanatçıları reklam filmlerinde oynatarak, işçilerin bütün ekonomik birikimlerini ellerinden almışlardı.

* * *

Özal'ın "gücü gücü yetene" diye özetlenebilecek ekonomi politikalarının yanında, siyasi olarak da, göreceli olarak 'rahatlama' yaratan politikalar izlemesi bizlere biraz nefes alma olanağı sağlıyordu. Artık arama noktalarının sayıları azalmış, yer yer hepten kalkmıştı. Maltepe, Kartal arasındaki üç dört arama noktası kalkmıştı, yalnızca Tugayyolu'nda bazı geceler çevirme oluyordu.

* * *

Üniversiteden atılan öğrenciler için af da, bu dönemde çıktı. Aranıyor olmama rağmen, gidip kayıt yenilemeye karar verdim. En azından askerliği erteletirim diye düşünüyordum. PKK, gerilla savaşı başlatmıştı, askere gidip, onlara karşı savaşamazdım.

Günün birinde bir çevirmede gözaltına alınırsam, ceza almasam bile beni doğrudan askere gönderirlerdi.

Bu arada nişanlanmıştım. Neşe ile bunları paylaşıyordum. Neşe:

– Askere alırlarsa ne yaparsın, diyordu. Ben:

– Eğer cepheye gönderirlerse, Kürt yoldaşlara kurşun sıkamam, en azından askerden kaçırım, belki diğer cepheye geçerim, bilmiyorum, diyordum. Neşe:

– Hapse bile atacak olsalar, okula yazıl, hapse atarlarsa beklerim seni, dedi ve birlikte kayıt için okula gittik.

Okulda olanları biliyorsunuz, ben numaramı anımsayamamış, öğrenci işlerindeki kız anımsamıştı. Okul benden,

askerlikle ilişkim olmadığına dair, askerlik şubesi de, öğren-ci olduğuma dair belge istemiş, iki üç gidiş geliştikten sonra, baktım olmuyor yakasını bırakmıştım.

19

Corci, teyze kızı Saniye'nin, görümcesinin görümcesiyle arkadaş olmuştu. Kız esmer, uzun boylu, güzel bir kızdı. Azıcık çatlaktı. Samimi olanlar onu çatlak diye çağırıyordu. Kızı istediler vermediler mi, yoksa kız:

– İstemeye gerek yok vermezler, dediği için mi, bilmiyorum, Corci, kızı kaçırmaya karar vermişti. Benden önce evlenmeyi şart koşmuştu ya, ben bir an önce evlenmesi için elimden geleni yapıyordum.

Komşulardan Yusuf Ağabey de arabasıyla bize katılınca, 'sorunsuz bir kız kaçıрма' oldu. Kızı arabaya bindirip, akrabalarından birinin evine götürdük. Kız arabaya bindiği andan, indiği ana kadar türkü söyledi. Biz eşlik ettik.

* * *

Corci evlendi. Benim Neşe ile evlenmek istemem ailesinde evlilik bereketine neden oldu.

Güner'i daha önce istemiş, fakat Güner'den 'hayır' cevabı almış olan Celal, yeniden haber göndermiş, Güner'e. Güner bu kez:

– Kabul edeceğim, evleneceğim, diyordu.

Celal'in babası Romanya göçmeni idi ve karakolda gece bekçiliği yapıyordu. Celal'in ağabeyi de bekçi idi.

Sonradan Celal ve Corci de bekçiliğe başladılar. Corci Beyoğlu Karakolu'nda, Celal, Pendik Karakolu'nda.

Geldiler, Güner'i istediler. Benim düğün yapmam için, ortadaki engellerden bazıları kalkıyordu, ancak aşmam gereken zor engeller önümde duruyordu hâlâ.

Engellerin en büyüğü para sorunuydu. Bende delikli kuruş yoktu ve parasız yerinden bile kıpırdanamıyordu.

12 Eylül'de ölmemiş olmam, yakalanmamış olmam ve hapse girmemiş olmam ailemin, okulu bırakmamla yaşadığı hayal kırıklığının yerini dolduruyordu şimdi yavaş yavaş. Buna da şükür, diyorlardı.

Tek para isteyebileceğim adres ailemdi. Yeniden, Yenice Sapağı'nın yolunu tuttum.

Babamda da para yoktu. Çok uğraştı bulamadı. En sonunda bizim avlunun dışında, bayırda olan iki üç evleklik küçük verimsiz tarlayı satmaya karar verdi.

Annemle İstanbul'a geldik.

Para, annemin düğünde takacağı bir bilezikle, Neşe'ye gelinlik, bana damatlık, Güner'e de bir elbise almaya yetti.

Neşe ile evlerine yakın küçük bir mobilya mağazasından küçük ve en ucuzundan bir koltuk takımı, yine en küçüğünden ve en ucuzundan bir yatak odası aldık. Neşe çalışıyordu, çalışkanlığı patronun hoşuna gitmiş, onu ortacı yapmış ve maaşını artırmıştı.

Düğünümüz ocak ayında idi ve sobamız yoktu, komşulardan bir elektrik sobası, bir yemek masası yardımı geldi.

Ev tutmak için kaparo ve peşin kira verecek paramız olmadığından üç aylığına kaynanamın karşısında, bodrum dairelerini tuttuk. Ev toprak seviyesinin altındaydı, pencereleri dardı, onlara bile perde alamadık, çarşafı kapattık geçici olarak.

Düğün için Maltepe'de yeni açılmış bir düğün salonu ile anlaştık. İlk müşterisi biz olduğumuzdan adam bize diğer salonların çok altında bir fiyat verdi.

Düğün salonu için küçük bir kaparo verdik. Kalanı düğünde takılacak paralardan vermeyi planladık.

Düğüne, Neşe'nin akrabaları kalabalık katıldı, salon doldu. Benim annem, kardeşim Hasan, ablamın çocukları, Do-

ğan'la Erol, köyün muhtarı Mustafa ve nereden öğrendiyse Cemil katılmıştı.

Takı töreni başladığında bendeki heyecan doruk yaptı, her takılan parayı saymaya çalışıyordum. Takı bittiğinde Neşe ile gelin odasına gidip paraları saydık. Salon kirasına yetmiş, çok az artmıştı.

Güner aldığı siyah takımın içine bir de kravat takmış, sarı kıvrırcık saçları, renkli gözleri ile bir sanatçı edasıyla mikrofonu eline almıştı.

Türkü söylemeye başladı. Güzel söylüyor, salon alkışlıyor, alkışı aldıkça Güner yeni bir türküye başlıyordu.

Sonra kaynanam (uşağum) çıktı sahneye, Gümüşhane taraflarında ünlü bir kemençeci getirmişlerdi, adam çaldı, başta kaynanam ve Neşe başta olmak üzere pisti dolduran akrabalar düğün bitene kadar horon teptiler.

Bana gelince oynamayı bilmiyordum, ne horon, ne halay, dans bilmediğimi de Neşe'ye nişan günü söylemiştim. Dans müziği başlayınca, benim oturduğumu gören mikrofondaki kişi (Neşe'nin akrabalarından Alaattin'di galiba):

– Damat Bey, gelin hanımı dansa kaldırmayacak mısınız? Lütfen piste buyurun, demişti. Ben, Neşe'ye:

– Ben hiç dans etmedim, demiştim. O da:

– Önemli değil, elimi tut, diğer elinle belime sarıl, ayakların, benim ayaklarımı izlesin, demişti.

* * *

Düğün sorunsuz bitince ben rahat bir nefes aldım. Cebimde küçük bir para kalmıştı, yaşadığım gerilimden sonra:

– Bu parayı bu akşam bitirelim, dedim Neşe'ye.

Maltepe sahilindeki bir restorana gidip, küçük havuzun üzerindeki küçük köprüden “köprüden geçti gelin” yaptık. Yemekten sonra hâlâ az bir para vardı cebimde, yarın sabah kahvaltıda ne yiyeceğimizi düşünmeden, Çamlıca'ya kahve

içmeye gitmeye karar verdik. Yusuf Abi bizi Çamlıca'ya Çelik Gülersoy'un restore ettiği güzel kafelerden birine götürdü. Çamlıca'da kar yağıyordu. Neşe ince gelinlikle, ben ceketin içinde ince gömlekle çıkmıştım.

Üç ay kadar Neşe çalıştı, bizi geçindirdi. Üç ay sonra adama söz verdiğimiz gibi evi boşaltıp, Ankara Asfaltı'nın altında, otoyol fabrikasının yanındaki beş katlı bir evin zemin katına taşındık.

Bu arada Neşe hamile kaldı, Ben Cem'in yanında takılmaktan vazgeçip, maaşla çalışmaya başladım. Küçük evimizde çok eşya yoktu, televizyon alamadığımız için bir radyo almıştık, bir duvar saatimiz ve bir küçük halımız vardı.

Evimiz zemin kat olduğu için camları yere yakındı. Buradan bir hırsız evde olmadığımız bir akşam saati girmiş ve zaten az olan eşyalarımızı da götürmüştü.

Hırsızlık olayından sonra Cem'in atölyesinde, camlara demirden korkuluk yaptım.

20

Cem'in yanında kaynakçı olarak işe başladım. Fabrikalara yaptığı yedek parçaların sayısı artmıştı, bu yedek parçaları araçlara tutturmak için monte edilen cıvata ve vidaların dışarıda yaptırılması Cem'e tuzluya mal olmaya başlamıştı. Bana:

– Kaynak makinası alsak, sen yapabilir misin bunları, dedi. Bu iş benim için çocuk oyuncağıydı.

Bir zaman bunları kaynattım.

Cem'in yaptığı “Yıkama Setini” kuaför Ahmet'te gören kuaför arkadaşları Cem'e gelip:

– Biz de bundan istiyoruz, dediklerinde Cem, bu işi seri olarak üretmeye karar verdi. Yeni kalıplar yaptırdı, setin fo-

toğrafını çektiirdi, bana bond tipi bordo bir çanta aldı, içine sipariş fişi filan koyduk.

Ben artık tek tek kuaförleri dolaşıyor, setin fotoğrafını gösteriyor, sipariş alıyordum. Ömrümde ilk defa bana ait olan çok parayı bu işte gördüm.

Setin maliyetini Cem'le fazla fazla hesaplıyor, çıkan rakamı beşle arpıyorduk. Bu setin fiyatı oluyordu. Biri peşin, beş takside bölüyorduk. Peşini aldığımızda zaten setin maliyetini kurtarmış oluyorduk. Kalan dört taksidi senet yapıyor, senetleri bankaya tahsile veriyorduk.

Ben satış fiyatının yüzde onunu, peşinattan alıyordum. İki set sattığımda kaynakçılık yaparken bir ayda aldığım paraya yakın para kazanıyordum.

İstanbul'u, Gebze'den başlayarak, Beykoz'a kadar, Sarıyer'den, Kâğıthane'ye, Eminönü'nden Avcılar'a kadar, hiç sokak atlamadan, kuaförleri tarıyordum. Ayaklarım yine şişmeye başladı.

* * *

Bu arada Kurtuluşçu arkadaşlarla randevular, haftada, on günde bire kadar düşmüştü.

Dışarıda kalanların hemen hepsi, evleniyordu. Çoğunluk eski yoldaşlarlaydı bu evlenmelerin.

12 Eylül, devrimci hareketleri kıpırdayamaz hale getirdiğinden emindi artık. Bizimkiler kabul etmiyordu, ağır ve uzun süre onarılamayacak bir yara aldığımızı.

* * *

1986'nın şubat ayının ilk günü Zeynep Kamil Hastanesi'nde kızım dünyaya geldi. Daha önce hiç yeni doğmuş ocuk görmediğimden olacak, kızımı ilk gördüğümde ne yalan söyleyeyim korktum. Küçücük, kapkara, başında bir şişlik, gözleri yumuk yumuktu. irkin geldi bana, Neşe'ye söyle-

yemedim doğal olarak. Her gören “çok güzel çocuk” diyordu. Beni avutmak için söylemediklerini kısa sürede anladım.

Ilknur, daha kendini toparlar toparlamaz, sevimli bir çocuk olduğunu herkese göstermeye başladı. Yumuk, çekik gözlerini daha da yumarak karşısındakine sempatik hareketler yapıyor, bütün ilginin kendisinde olmasını istiyordu. Ne ki zayıftı, biz anne baba olarak tecrübesizdik, “zayıf, kilo almıyor” diye doktora götürüyorduk, doktor:

– Bu çocuğun kilosu normal, deyip bize fırça atıyordu.

Para kazanıyordum, kiramızı, evin giderlerini ödüyordum. Ilknur’a yabancı markalı bir mama bile alıyorduk. Ancak çocuk bezi alamıyorduk. Çamaşır makinamız da yoktu. Neşe, amerikan bezleri almış, onları kesip diktirmiş, çocuğun altına bez olarak bağlıyordu. Çocuk kakasını yaptığında, kakayı bezden bir temizlik fırçası ile akıtıyor, sonra bezleri eliyle çitileyerek yıkıyordu.

Sonraki zamanda, Eva derler, birkaç çocuk bezini yıkayabilen küçük, merdaneli bir makina aldık.

* * *

On beş ay sonra, yine Zeynep Kamil’de, ikinci kızım doğdu. Artık tecrübeliydim, gözüme çirkin gelse bile, bir süre sonra düzeleceğini biliyordum. Ama nedense bu Ilknur kadar çirkin gelmedi. Belki de beklentilerim o yönde olduğu için ben öyle hissettim.

Burcu, Ilknur’a göre daha sessizdi, insanlar onunla ilgilen sin ya da ilgilenmesin umurunda olmaz, kendi kendine, sesler çıkararak ilgi beklemeden oyalanırdı.

Şimdi yirmi yaşındaki fedakâr eşim Neşe, bir çocuğu sırtında sarılı, bir çocuğu elinde, yemek hazırlıyor, temizlik yapıyor, evin önündeki, Tugayyolu Pazarı’na çıkıyordu.

Ailemle aramız biraz daha düzelmiş, gidip gelenler artmıştı.

Neşe'nin akrabalarının bir bölümü zaten, Tamirhane, Esenkent ve Tugayyolu'nda yakınımızdaydılar.

İşler dışarıdan bakınca iyi gidiyor gibi görünüyordu. Oysa ben hâlâ aranıyordum ve üstüne asker kaçağıydım. Nikâh yapamamıştık. İki çocuğumuz olmuş, onlara kimlik çıkaramamıştık.

Nikâh işini aklımıza gelen bir formülle çözmeye karar verdik.

İkişer adet fotoğrafımızı zarfa koyup bizim köyün muhtarı Mustafa'ya gönderdik.

Mustafa bizim karışık kardeşlik ilişkisinden dolayı abimlerin anne tarafından akrabası oluyordu. Ayrıca köyde olduğum zaman yan yana veya karşı karşıya çok zaman top oynamıştık. Benden büyük olmasına rağmen arkadaşımdı. CHP'li olmasına rağmen kendini sosyalistlere de yakın görüyordu.

Mustafa aileden CHP'liydi. Atatürk'ten beri Samsun'dan, bu sülaleden yani Geveciler'den biriydi, milletvekili ya da senatör olarak Meclis'te yer almış, 12 Eylül gelmeseydi; Mustafa, milletvekilliğine aday olacaktı.

Neyse, mektuba, çocuklarımin olduğunu, nikâh olmadığından kimlik çıkaramadığımızı falan yazdım.

Mustafa bize bir nikâh cüzdanı gönderdi. Artık resmi olarak evliydik. Bizim yerimize kim imza attı, şahitlerimiz kimdi bilmiyoruz.

21

İlknur doğduktan bir ay sonra İstanbul'da o güne kadar gördüğüm en büyük kar yağışı gerçekleşti.

Tam bahar geldi derken mart ayında kar bastırdı. Ara sokakları bırakın, Ankara Asfaltı bile kapandı. Ben, otoyoldan Bostancı Köprüsü'ne gidecek bir araba bulamadım.

Yaya olarak gidip çalışmaya devam ettim. Cem zor günle-

rimde kapısını açmış, barınma sorunumu çözmüştü ve şimdi iş sorunumu da çözmüştü. Bir tür minnet borcumu ödüyordum.

* * *

Burcu doğduktan bir süre sonra, bir sabah vakti, sabah ezanının bile okunmadığı erken bir saatte evin kapısı çaldı.

Ben bu saatte polisten başkası gelmez deyip, kapıyı açtım. Kapıda Cem vardı.

Ağlamaklı bir haldeydi, ben polis olmadığını anlayınca sevinmiştim, ama sevincim kısa sürdü:

– Atölye yandı, dedi.

– Nasıl yani?

– Her şey kül olmuş, hepsi yanmış.

Hiç abartmıyordu. Atölyeye gittiğimizde yalnızca kül ve kara bir is tabakasından başka bir şey göremedim. Fiberglas kolay yanan bir malzemeydi. Bir de boyalar, boya için kullanılan tinerler patlayınca, çelik para kasası bile erimişti. Atölyedeki ham maddeler, hazırlanmış mallar, kalıplar, kasadaki çekler, senetler her şey kül olmuştu.

Cem bana:

– Artık toparlanmam imkânsız görünüyor, sen evlisin çocukların var, git kendine yeni bir iş bul, dedi. İstersen ben de iş bulmana yardımcı olurum.

– Yok Cem, burada kalıyorum, yeniden toparlanıncaya kadar, sonra bakarız, dedim. Bir süre, yeniden toparlanıncaya kadar, kazandığım para, yine yalnızca çok zorunlu gereksinimleri karşılayacak düzeye indi.

Cem işleri yeniden toparladı.

Aslında Cem'in işyerinin sigortası vardı. Sigorta Cem'e yeniden başlayabileceği kadar bir ödeme yaptı. Ne ki üst kattaki Karşlı Kemal'in de sigortası varmış, alt kattaki yangın, Karşlının konfeksiyon atölyesine ulaşmamış, orada ya-

nan makine, mal bir şey yoktu; ancak, yanıcı kimyasal maddelerin çıkardığı duman, Karslı Kemal'in mallarını ise bulamıştı. Karslı da sigortadan para istemişti. Karslı'nın sigorta şirketi Cem'i mahkemeye vererek mahkûm ettirdi ve Cem'in sigortadan aldığı paranın hepsini alıp, Karslı Kemal'e ödedi.

Buna rağmen kısa sürede toparladı Cem. Ticari zekâsı yüksekti.

* * *

Bizim eve az para giriyordu, çok rahat bir yaşantımız yoktu. Ben yokluğa alıştım, ama çocuklarıma elimden geldiği kadar yokluk göstermemeye çalışıyordum.

Yine de anneleri ile pazara çıktıklarında Neşe'nin anlattığı bir öykü hem komik gelmiş, hem hüzünlendirmişti beni.

Biz makarnayı paketle alıyorduk. Pazarda çuvaldaki makarnayı kilo ile satıyorlarmış. Neşe çocukları da almış, Saniye ile pazara çıkmışlar, Saniye pazarcıdan bir kilo makarna istemişti. Neşe, çocuklara 'pazarda bir şey istemek yok' diye tembihlemişti çıkmadan.

Saniye'nin kilo ile makarna aldığını gören Burcu, annesinin eğilmesini isteyip, kulağına:

– Biz de zengin olunca böyle makarna alırız di mi?

* * *

Bizim buralı olup da, hapse girmeyen arkadaşlar, kaçıp saklandıkları yerlerden yavaş yavaş çıkıyor, ikisi üçü bir araya gelip, en kolay öğrenilen mesleklerden biri olan boyacılığı öğreniyorlar, önce çevresindeki insanların evlerini boyuyor, sonra inşaatlarda daha büyük boya işleri alıyorlardı.

Gelelim Zeynep'le karşılaşma öyküsüne.

Çok uzak ve pahalı yerlere gidemiyorduk belki ama çocukları Bostancı Lunapark'a, Kartal Lunapark'a falan götürüyorduk. Hafta sonları çıkabiliyorduk sadece. Eğer lunaparka gidememişsek, Maltepe sahile iniyor, oradaki çocuk parkında oyalıyorduk çocukları.

Bir hafta sonu yine çocukları, Maltepe sahildeki çocuk parkına götürdük. Ben büyük kızı salıncağa bindirmiş sallıyordum. Biri elini omzuma koydu, umursamadan dönüp baktım. Karşımdaki Zeynep'ti, ne olduğunu anlamadan sarıldım. Öyle sarıldım ki, gece kaburgalarının acısından uyu-yamamıştır herhalde. O durumda bir süre kaldıktan sonra bıraktım, bıraktığımda gördüm ki yanında bir çocuk eteğine yapışmıştı. Biraz daha zaman geçince baktım ki Zeynep hamileydi. Ve sonra yanında eşini gördüm.

Zeynep de evlenmiş bir çocuk doğurmuş, birine hamile, bizim gibi ailecek parka gelmişlerdi. O, beni eşi ile tanıştırdı, ben Neşe'yle tanıştırdım.

– E ne yapıyorsun, nasılsın iyi misin?

– İyiyim Memet, sen nasılsın?

Bana Memet, dedi, ben de ona Kadriye demeliydim. Ama Neşe'ye “okuldan bir arkadaşım olduğunu ve adının Zeynep olduğunu” söylemiştim. Neşe, arkadaşımın adını Zeynep diye biliyordu. O yüzden orada isim kullanmadım.

Bir süre sohbet ettik. Benimle aynı zamanda evlenmişti. Çayırova taraflarında büyük bir boya fabrikasında muhasebeci olarak çalışıyordu.

Yalnız, en çok nerede oturduğunu sorduğumda ve oturduğu evi tarif ettiğinde bizimle aynı sokakta, sokağın diğer tarafında, tam karşı dairemizde oturduğunu söyleyince şaşırdım. Cam cama bakan, arasında yalnızca dar bir yol olan,

karşılıklı dairelerde oturuyorduk ve birbirimizi orada hiç görmemiştik.

Zeynep'in evlenmiş olmasına, çocuklarının olmuş olmasına ve bir işte çalışıyor olmasına çok sevindim.

Son karşılaşmamızda uzun süre ağlamış, hiç konuşmadan ayrılmıştık. Eğer onu böyle mutlu görmemiş olsam, ömür boyu aklımda mutsuz yüzü kalırdı.

Eminim o da benim için aynı duyguları hissetmiştir.

Kısa bir süre sonra bizim sokaktan taşındılar.

* * *

Nikâh işini Mustafa halledince, çocukların kimliklerini de çıkarabilmiştik. Geriye benim kaçaklık durumu ve askerlik meselesi kalıyordu. Devlet 12 Eylül'le istediğini elde etmiş olduğuna inandığından giderek ipleri gevşetiyordu.

Hatta Özal, Kürt sorununu bile görüşerek halletme tarafıydı.

Almanya'daki ağabeyim köyde büyük bir bina yapıyordu, üç katlı bir binaydı bu. Alt katında birkaç dükkân, üst katlarında ikişerden dört daire vardı. Bina yapımı için sık sık köye geliyor, geldiğinde Alaçam'daki bürokratlarla çeşitli ilişkiler kuruyordu. Kimisiyle Bafra'da baraja, kimisiyle Yaka-kent'te limana gidip içiyorlardı. Bu bürokratlar arasında; savcı, yargıç, kaymakam ne arıyorsanız vardı. Hatta bunlar köye gelip, kahvede ağabeyimle tavla atarlardı. İşte savcıyla arası bu kadar iyi olunca, benim durumumu anlatmıştı. Savcı:

– Bakarız, büyük şeyler yoksa hallederim, demişti. Ve dediği gibi halletmişti.

1989'da Özal, bedelli askerliği çıkardı. Askere gitmeye karar verdim.

Neşe ile çocukları alıp köye götürdüm.

Kimliğim iyice yıpranmıştı, kimlik çıkarmak için nüfus

müdürlüğüne gittim. Adımı söyledim, memur defteri çıkar-
dı, adımın yanındaki kırmızı yazıları görünce:

– Ben şu evrakı imzalatıp geliyorum, diye arka odaya geç-
ti. Durumu anladım, ama kaçmadım. Biraz sonra iki jandar-
ma geldi, beni alıp alt kattaki jandarma karakoluna götür-
dü. Başçavuş:

– Yıllardır seni arıyoruz, nerelerdesin sen, dedi. Ben bedel-
li yasası ve ağabeyimin çevresine güvenerek:

– Ben bedelli için geldim, ben gelmesem beni yakalamanız
imkânsızdı, dedim.

– Seni şimdi mevcutlu olarak şubeye gönderiyorum, be-
delli için başvuru yapamadığın için doğrudan uzun dönem
askerlik için sevk edileceksin, dedi.

– Yolda kaçarım, bunca yıl yakalayamamışsın, birkaç yıl
daha ararsın, dedim. Adam ciddi gibi görünüyordu. Ya be-
nim kaçma konusundaki kararlılığım ya da ağabeyimi tanı-
yor oluşu nedeniyle beni bıraktı. Ben işlemlerimi yaptırıp,
Manisa Batı Kışla'ya gittim.

Kışlanın girişinde (askerî deyimle nizamiye) oturup bir
sigara yaktım. Yanıma sonradan binbaşı olduğunu öğrendi-
ğim biri geldi:

– Sen ziyaret için mi geldin?

– Yok, askerlik yapmaya geldim.

– Ben bu Özal'ın... Ben bir şey anlamadan bakıyordum,
elimde sigara, geriye yaslanmışım.

– ...

– Bu yaşa kadar kaçmışsın, sana ceza verip iki katı askerlik
yaptıracağına, ödül verip üç ay yaptırıyor, dedi.

İçeri girdim. Yedinci bölük bedelli, diğer bölükler normal-
di. Bedellilerin içinde zenginler, mafya babaları, hep maddi
durumu iyi insanlar vardı. En yoksulları bendim.

Yedinci bölükte bir telefon kulübesi vardı, herkes sıraya

giriyor, çoğuna sıra gelmeden “toplan” düdüğü ötüyordu. Bedellilerden biri bir telefon etti, ertesi sabah on beş yeni telefon kulübesi diktiler bölüğe.

Kimisinin karısı arabasıyla geliyor, hafta sonları gece otelde kalıyorlar, gündüz İzmir’e gezmeye gidiyorlardı. Biri yolda kaza yapıp ölmüştü.

Liseden sonra en çok sporu bu üç ayda yaptım. Evlendikten ve hayatım düzene girdikten sonra çok kilo almıştım, yüz kilo olmuştum. Askere gelince bize yaptırdıkları sabah sporunun ve eğitimin dışında, gerek tek başıma koşarak gerek mekik ve şınav çekerek yeniden forma girdim. Üç ayda yirmi yedi kilo vererek, yetmiş üç kiloya düştüm.

Askerlik bitip, köye döndüğümde eşim de annem de gözlerine inanamadı, beni hastayım diye hastaneye götürmeye kalktılar.

Üç ay bitince bedellinin ilk taksidini peşin yatırdım. Kalan parayı on beş takside böldüler. Çalışıp, hem taksidi ödedim, hem evi geçindirdim. Devletle olan kişisel yasal sorunum böylece sona erdi, en azından şimdilik.

* * *

Askerliğim mart ayının son günü bitiyordu. Karıma da öyle yazmıştım. Ancak mart ayının son günü pazara denk geldiğinden beni cuma akşamı bıraktılar. Bilet ayırtmadığımdan otobüste yer bulamayınca geceyi Manisa’da geçirmek zorunda kaldım. Samsun’a gündüz otobüs yoktu, akşama bilet aldım. O günü zorunlu olarak Manisa’da geçirdim.

O hafta mesir macunu şenlikleri vardı. Ben, mesir macununun ne olduğunu bilmiyordum. Kalabalık içindeki bir amcaya sordum. Meğer bir padişahın hasta annesi için dört yüz küsür yıl önce Hekimbaşı tarafından kırk kadar çeşit baharatın karıştırılması ile oluşturulan güçlü bir ilaçmış. Bizim oralarda kudret macunu diye bahsedilen ama ne olduğunu

bilmediğim, cinsel gücü artıran bir şeydir diye düşündüğüm bir macun vardı. Bilgim olmadığı halde, cinsellik çağrıştırdığını düşünür, kimseye soramazdım. Küçüklüğümden beri cinsellik çağrıştıran şeylerin konuşulması, sorulması ayıptır, diye öğrenmiştim. Buradaki amca beni tanımıyordu nasıl olsa ona rahatlıkla ama yine de yüzüm kızararak sormuştum.

Mesir macunu töreni bir hafta sürüyormuş, demek ki Nevruz'da başlıyor ay sonu bitiyordu. Alanda miting varmış gibi büyük bir kalabalık vardı. En son yüksek bir binanın çatısından kalabalığın içine macun atılmaya başlandı. Koca koca adamlar, bayramda şeker toplayan çocuklar gibi yerlere eğilmiş macun topluyordu. Çok komik gelmişti bana. Koca alanda benden başka ayakta kimse yoktu.

Akşama kadar vaktim vardı. Biraz bu şehzadeler kentini gezmek istedim. Aslında bir an önce gitmek istiyordum, ama akşamdan önce otobüs yoktu.

Biraz Kastamonu'ya benziyordu: eski tarihi camiler, eski yollar, eski konaklar. Kastamonu'ya göre biraz daha büyüktü, biraz daha gelişmişti. Mağazalar, dükkânlar daha fazlaydı burada.

Cebimde çok para yoktu, ama yine de karıma bir şeyler almak için dolaştım. Çocuklarım için de bir şeyler baktım. Sonra almaktan vazgeçtim. Vazgeçmemin bir nedeni ben zevksiz biriyimdir, karımın üzerinde görmediğim hiçbir şeyin ona yakışıp yakışmayacağını anlayamam.

Diğer neden ise annemdi.

Annem, çocuk yaştayken evlendiği babamın önceki karısından olan dört çocuğunu ve kendi doğurduğu beş çocuğu; tarladaki, bahçedeki işleri, hayvanların bakımını aksatmadan büyütmüş, fedakâr bir köy kadınıydı. Sağlığını kaybetmiş, ama doğurmadığı çocuklara üveylik hissettirmemişti.

Bu kadar iyi insandı annem.

Yine de karıma küçük bir hediye alırken, annem buna en-

gel oluyor, bu nasıl oluyor dersiniz; bu bende oluşmuş, bilinçaltıyla ilgili bir durumdu.

Annemin Hüseyin Ağabeyime söylediklerinin benim bilinçaltımda kalmasıyla ilgili bir durumdu.

Hüseyin Ağabeyim, dokuz kişilik kardeş grubu içinde en 'yırtık' olanıdır. Benim çocukluğumda herkes kara lastik, kadiye pantolon giyerken o, kundura ve kumaş pantolon, ütülü gömlek giyerdi. Ailenin yakışıklısı idi. Bafra'dan, şehirden bir kızı köyde yaşamaya razı edip, kaçırıp evlenmişti.

Köy yerinde herkes karısından biraz uzak yürürken o, karısını koluna takar yürürdü. Köyde bir Hürriyet Öğretmen'in bir de yengemin saçları açıktı. Annemin, babamın yanında yengeme, "karıcığım", "canım", "bir tanem" gibi sözler söyler, annem her defasında:

– Ne terbiyesiz insansın sen, insan ana babasının yanında karısına "canım, cicim" der mi? diye azarlardı ağabeyimi.

Ağabeyim, oğlu Hüseyin'i kucağına alıp, havaya ata tuta ve yüksek sesle sevdiğinde annem yine:

– Oğlum, çocuğunu da, karını da odanda, yalnız kalınca seveceksin, derdi.

* * *

Akşam olunca, bu duygularla, Manisa'dan bir şey almadan, otobüse bindim. Çorum yakınlarında bir mola anında herkese ortak hediye olarak pişmaniye aldım.

Sabah erken vardı otobüs köye. Kapımız hiç kilitli olmamıştı zaten. Açıp girdim. Evimiz üç oda bir salondur. Büyük odaya girdim doğrudan. Yere iki yatak serilmişti. Anam, karım ve çocuklarım yan yana yatıyordu. Kapı açılınca, Neşe uyandı. Beni görünce şaşırdı, yazdığımдан bir gün önce gelmiştim. Anam da uyandı, anama sarıldım, Neşe;

– Hoş geldin, dedi.

– Hoş bulduk, deyip iki yanağından öptüm. Bilinçaltım

fazlasına izin vermiyordu. Oysa sarılıp, her yerini koklamak geçiyordu içimden. O ara İlknur uyandı. Uykulu uykulu bana sarıldı. Onu da öptüm. Küçük ince bacaklarını sivrisinekler ısırılmış, yara olmuştu. Ama bilinçaltım, “çocuğuna ilgini de yalnız kalınca göster” diyordu.

* * *

Öykünün sonuna bir özeleştirici eklemek zorundayım.

Devrimci mücadele ile ilgili değil: “Doksan dokuz buçuk yaşıma gelsem, dünyanın herhangi bir yerinde haksızlığa karşı mücadele varsa, ben yine mücadele denizinin bir yerinde kulaç atıyor olurum.”

Devrimcilik bana, haksızlığa karşı durmayı, dürüstlüğü, kavgayı, yenmeyi, yenilmeyi öğretti.

Bir şeyi öğrenemedim: İnceliği.

Devrimcilik dâhil yaptığım işlerin hepsinde, neyim varsa vermeye çalıştım, kendime hiçbir şey ayırmadım.

Sevgide de böyleyim, âşık olduğum, sevdiğim insana her şeyimi veririm, kendime bir şey ayırmam.

Ama bunu sevdiğim insana anlatmayı beceremedim.

Ben birini seviyorsam, ona her şeyimi veririm, ona bunu anlatamam. O bunu biliyor, bilmesi gerekir, diye düşünürüm.

Sevgilime, karıma bir çiçek götüremem, utanırım, o kadar inceliği öğrenemedim.

Durduk yerde çocuğuma:

– Kızım, ben seni seviyorum, diyemem. Çocuğuma yılbaşı, bayram gibi özel günler dışında, hediye alıp götüremem, beceremem.

Sokakta, karıma sarılıp öpemem.

Bilinçaltım, başkalarının yanında böyle şeylerin ayıp olduğuna şartlanmıştı. Bazen yalnızken bile beni engelliyordu.

Bir de, yaşadığım şartlar, karşıma beni inceleyecek seçenek-

ler çıkarmadı. Evleninceye kadar birkaç aşk yaşamış olsaydım, belki biraz yontardı beni. Ama yontulmamış biri olarak kaldım, en azından bu konuda.

Oysa ben bütün ömrüm boyunca, çoğunu hiç görmediğim, tanımadığım insanların mutlu olması için mücadele ettim.

Karım, kendisini hep yalnız kaldığımızda sevdiğimi, başkalarının yanında ona sevgimi açıktan göstermediğimden şikâyet etti:

– Yalnız kaldığımızda değil herkesin içinde göster sevgini, derdi bana.

* * *

1985 yılı, Ocak ayında Ordulu Emin’le evlenme cesareti gösteren bu koca yürekli kadın...

Aşkların en büyüğünü hak etti hep...

Onu bütün kalbimle sevdim, ama ona aşkımlı anlatmayı beceremedim.

Devrimcilik, kaçaklık, iş, güç, bilinçaltı, hiçbir beceremediğim şeyin bahanesi olamaz. İşte bu yüzden, burada özeleştiri yapıyorum.

Ve şimdiye kadar yapamadığımı yapıyorum, şu kızıl gülü; aşkımlı, kara kıvrıcık saçlarına takıyorum. Onu herkesin önünde öpüyorum. Ve herkesin önünde, herkes duysun diye yüksek sesle söylüyorum:

– KARICIĞIM, SENİ ÇOK SEVİYORUM...

UFUK BEKTAŞ KARAKAYA

Ölüm Bizim İçin Değil

526 sayfa

"Devrim" yılları. Varoluşunu, öngördüğü gelecek tahayyülüyle gerçekleştiren, mevcudiyetini "yaşanacak güzel bir dünya" ihtimaline feda etmiş bir kuşağın hikâyesi. Sol muhalefetin devrim yürüyüşü, kitlelerin bir araya gelişi, Türkiye'nin kırılmanın eşiğinde dolaştığı karışıklık yılları...

12 Eylül 1980. Yakın dönem Türkiye tarihinin her köşesinde izleri bulunan, yaşamı değiştiren, adamakıllı bir kuşağı deyim yerindeyse bertaraf eden "kötü zamanların" başlangıç tarihi. Bir hayalin sekteye uğrayışı, yeni bir dönemin başlangıcı...

Cezaevleri. Her biri kendi karanlık suretini oluşturmuş işkencehanelerin, zulmün, katıksız şiddetin kaleleri. Ve direniş tabii, zalime itiraz adına canını ortaya koymuş, direniş uğruna "ölüme yatmış" vücutların ağırbaşlı ve dik duruşu...

12 Eylül dönemi ile ilgili çok sayıda anı yayımlandı ancak elinizdeki kitabı diğerlerinden ayıran, yazarın kimliği ve yaşadığı benzersiz olaylar. Bugün varoş dediğimiz çevrelerden gelip 12 Eylül öncesinin ses getiren örgütlerinden birinin yöneticisi olmuş ve anılarını kaleme almış az sayıdaki yazarlardan biri ile karşı karşıyayız. *Ölüm Bizim İçin Değil*, 1970'li yılların sonunda, tabandan başladığı politik yaşamında sayısız badireler atlatmış Ufuk Bektaş Karakaya'nın hikâyesi. Aynı zamanda ölüme bir gün kalana kadar yaşanmış bir ölüm orucu deneyiminin ilk kez birinci ağızdan yazılmış bütünlüklü bir anlatısı.

Malatya'dan Köln'e uzanan; devrim fikriyle, mücadeleyle, 12 Eylül'ün iflah olmaz cezaevleriyle, direnişle ve firarla bezeli sıra dışı bir hayat öyküsünün benzersiz anlatımı...

HAMDİ DOĞAN (HAMDOŞ)

"Türkiye İşçi Partisi'ne Âşık Oldum"

455 sayfa

"Gülerek çantamdan bildirileri çıkartıp arkadaşlara dağıttım. 'Yoluna canımı koyduğum TİP'e âşık oldum. Onun için köy köy dolaşıyorum. Karımı, çocuklarımı bırakmış sabah akşam adam bulmak için çırpınıyorum. Buna aşk denmez de ne denir? Beni bir gün bu yolda öldürürler bunu böyle bilin.' Seyfettin Çavuş: 'Senin dinin, Allah'ın var mı? Biz de bu adam kudurmuş mu da âşık olduğunu anlatıyor, diye kafamız allak bullak oldu. Kendini biraz frenle, bu kadar kaptırma,' diye çıkıştı."

Hamdi Doğan diye kimse bilmez onu.

Hamdoş diye bilinir. 1965 seçimlerinden

önce Türkiye İşçi Partisi adına yaptığı radyo konuşmasında takdim edildiği gibi: "Gaziantep'in Çapalı köyünden Azap Ali'nin oğlu Hamdoş..." Kitabı şemalara sığmayan bir hikâyesi var Hamdoş'un. Sosyalist bir ağanın tesirine kapılıyor, sonra Türkiye İşçi Partisi'nin militanı olarak kendini politik mücadeleye adıyor. 1970'lerde Sosyalist Devrim Partisi'nde sürdürüyor bu uğraşı; 12 Eylül 1980'den sonra da elden geldiğince, her zeminde, –arada ÖDP'ye de uğrayarak– devam ediyor.

Hamdoş'un hikâyesi, sadece "resmî" politika sahasında değil hayatın her alanında fakir fukaranın derdini kovalayan, bu arada güler yüzü hiç düşmeyen, sosyalizme aşkla bağlanmış bir fedainin hikâyesi. Dava adamıyla gönül adamının şahsında birleştiği bir isimsiz kahraman... Hamdoş, bu kitapta hikâyesini tamamen kendi tecrübesinin içinden, kendi lisanıyla anlatıyor. Türkiye'de sol/sosyalist hareketin toplumsal tarihine olağanüstü canlı bir ışık tutan bir yaşam hikâyesi...

GÜN ZİLELİ

Ev

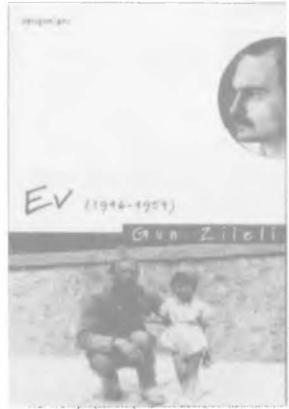
(1946-1954)

136 sayfa

"Filistinli Ebu Suut el Haravi, 'evinden kaçmaya zorlandığın için utanma' diyor. Türkçede tam öyle değil ama birçok dilde 'ev', yaşanan yurdu da temsil ediyor. Gittikçe azalan aile fertlerinin birlikte yaşadığı aile ocağını terk edeli yaklaşık otuz beş yıl oluyor. Neredeyse on beş yıl geçecek, 'yurt' anlamındaki 'ev'den kaçmak zorunda kalışımın üzerinden. Utanmıyorum. Kader de utanmasın. Utanması gereken başkaları var."

- GÜN ZİLELİ

Türkiye sol hareketinin önemli isimlerinden biri olan Gün Zileli politik geçmişini, daha önce yayımladığımız *Yarılma, Havariler* ve *Sapak*'ta bütün açıklığıyla anlatmıştı. *Ev*, bir açıdan o üçlemenin öncesi, diğer bir açıdan ise tamamlayıcısı. Zileli bu kitabında kendi 'özel'ine dönüyor, çocukluğunu ve evini hikâye ediyor. '40'ların sonu ve '50'lerin başında yaşanan toplumsal dönüşümün orta sınıf Cumhuriyet aydını bir ailedeki yansımaları, o hayatlarda ve insanlarda yarattığı değişim... Anılarında karşımıza çıkan tiplerin evveliyatları... Hem anıların ayrılmaz bir parçası hem de başlı başına edebiyat tadında bir dönem anlatısı...

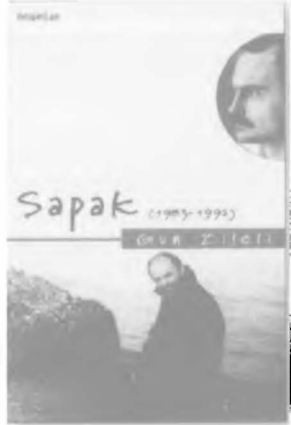
GÜN ZİLELİ

Sapak (1983-1992)

290 sayfa

"Farklı farklı yollara ve patikalara açılan sapaklardan yoksun bir yolda yürümenin, sol hareket içinde bulunduğum kırk yıl boyunca bizlere öğretilen 'sakınılması gereken' 'sapma'nın en beteri olduğunu anlamam için çok uzun yıllar geçmesi gerekti. Farklı alternatifleri deneyerek, bir başka yola saparak arayışınızı sürdürebilirsiniz. Ama sapaklardan yoksun bir yolun sizi yanlış bir yere götürdüğünü anladığınız zaman çok geçtir artık. Başlangıç noktasına bile dönemeyecek kadar uzun bir yol kat etmişsinizdir çünkü."

- GÜN ZİLELİ

Sapak; Yarılma ve Havariler'den sonra, Gün Zileli'nin anılarının üçüncü ve son cildini oluşturuyor. Aynı soğukkanlı, hayata ve kendisine mesafeli üslubuyla bu kez de Aydınlık hareketindeki bölünme ekseninde '80'ler sonrasında solun dünyasına ait çok değerli gözlemlerle dolu benzersiz bir anı/tarihle diziyi tamamlıyor.

Anne babasının yanında sigara bile içemeyen, evin sakin çocuğu olan benim; silahtan, polisten, kavgadan uzak durmam, yanına bile yaklaşmamam gerekirdi. İşin aslı korkuyordum. Polise yakalandığımda dizlerim titriyor, neredeyse birbirine çarpıyordu. Ama polisten kurtulduğumda aynı şeyleri yine yapıyordum. Faşistlerle kavgaya giderken içime bir korku giriyor, ama bu benim oraya gidip kavga etmeme engel olmuyordu. (...) Kendi yaşadıklarımın anladığım kadarıyla cesaret korkmamak değil, yapacağını korka korka yapmaktır. Belki de başkaları hiç korkmuyordur. Bilmiyorum. Ben korkuyordum, ne ki korku beni mücadeleden alıkoymuyordu.

“Kurtuluş Tarihi” başlığı, hem bireysel ve toplumsal bir “kurtuluş” özlemini, bir özgürleşme mücadelesini anlatıyor: 1970’lerin sosyalist hareketi içinde yer almış bir gencin “sıradan” bir militan olarak hikâyesi... Hem de dönemin siyasal hareketlerinden Kurtuluş’un hikâyesini anlatıyor bu başlık.

Kod ismi kullanması sayesinde 12 Eylül’ü yakalanmadan atlattığını söyleyen “Ordulu Emin”, sadece 1970’lerin değil, 80’lerin ve sonrasında devrimci sosyalist mücadele ortamının canlı bir tasvirini yapıyor. Bir o kadar da samimi bir muhasebesini...